

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Academia Peccatorvm. Seu Conciones De Tota Parabola Prodigi Euangelici

Qvæ Flagellvm Peccatorvm Sev Conciones De Fame Prodigi

Bosquier, Philippe

Moguntiae ; Coloniae, 1614

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55934](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55934)

IOANNES EVANG
ET SECVS IN ADLE

M. 3306.

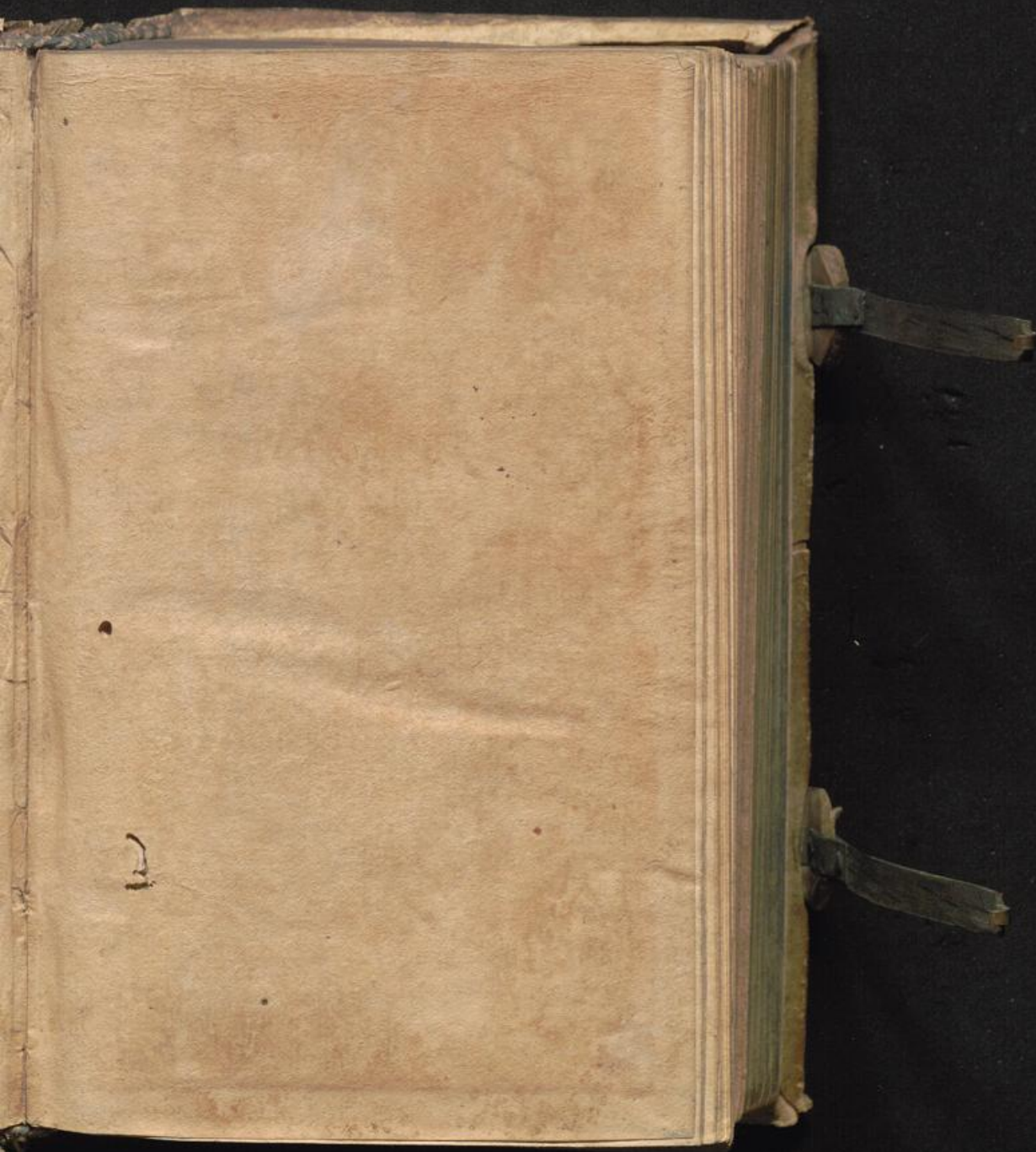
H. I

15.

H

273

L

Proquie

1

ACADEMIAE
PECCATORVM

PARS SECVNDA,

QVAE

FLAGELLVM
PECCATORVM

SEV

CONCIONES DE FAME

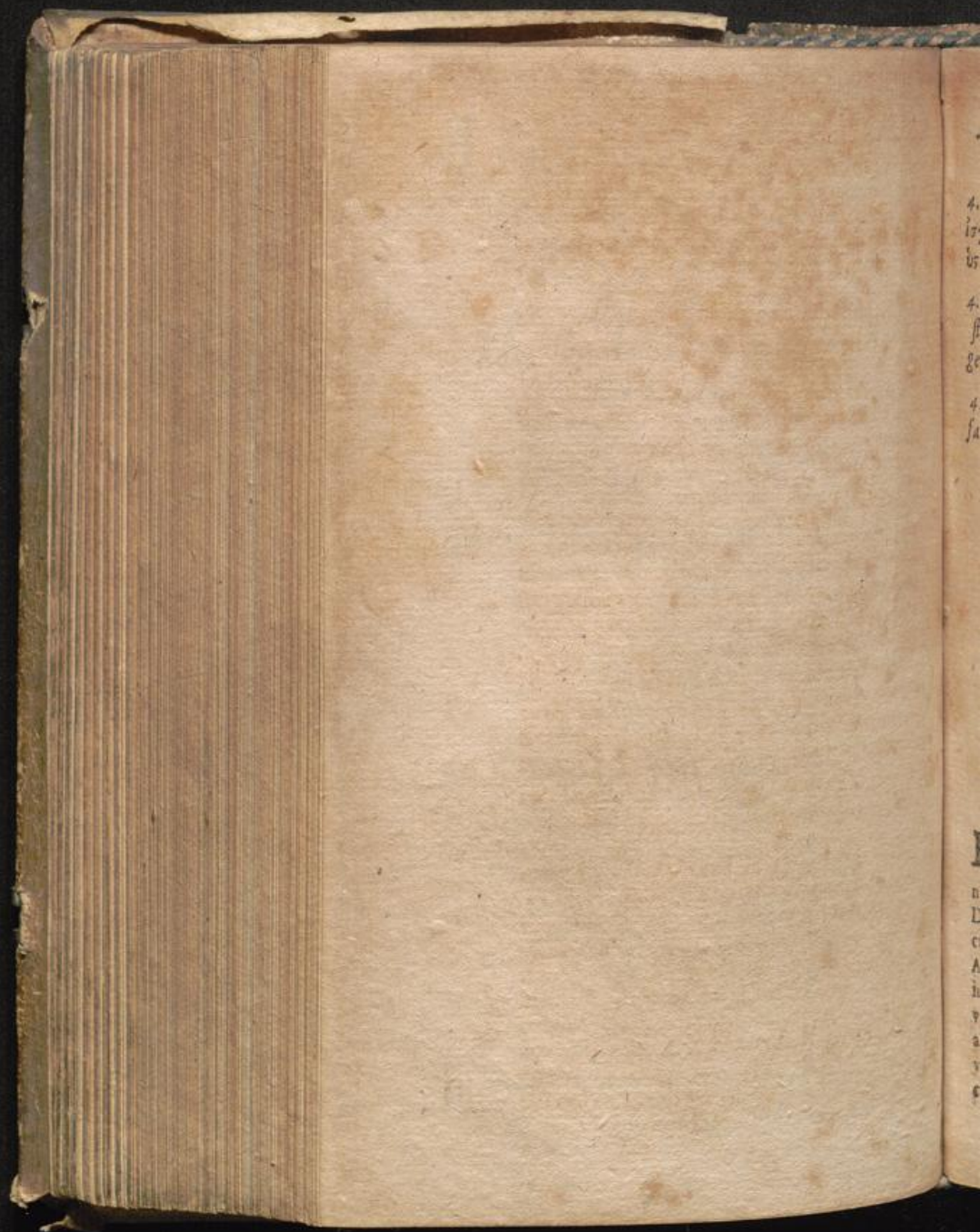
Prodigi.

AUCTORE R. P. F. PHILIPPO BOSKHIERO
Caesari montano, Minorita Obseruantino
Prouinciae Flandriae.

COLONIAE,

Apud Ioannem Crithium, sub signo Galli
ANNO M, DC, XIV;

CONCIO PRIMA.

4.14. δαπανήσας δὲ αὐτῶ πάντα, ἐτίθητο λιμὸς
 ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο
 ἐπερῆσαι.

4.14. Et postquam omnia consummasset, facta
 est fames valida in regione illa, & ipse cepit e-
 gere.

4.14. Quumq; consumpsisset quicquid habebat, fuit
 fames magna in regione illa, & cepit egere.

ARGUMENTVM.

1. Concionis proemium. 2. sceleratorum correptio
 Rebus pub. necessaria. 3. Alioqui, qua inconuenien-
 tia. 4. Punit impios Deus. 5. Amore. 6. Prodigus
 correptus, beatus. 7. fame luit. 8. Pœna ista ipsi
 congrua. 9. Lenis. 10. crudelis. 11. misericorditer
 punit Deus. 12. Medicus peritus Deus. 13. Exstir-
 pat luxuria radicem. 14. cataplasmate vno vul-
 nera omnia non sanat. 15. fames utilis aduersus
 peccata omnia. 16. Quæ deliquerunt membra
 puniuntur. 17. fames prodigi cur tanta. 18. Inuen-
 tus durè castigata. 19. Deus creditor rigidus. 20.
 fames, qua ob immania scelera acciderunt.

Expiravit, (gratia Deo) indictum nobis iustitium,
 quod arbitretur ruminandis, digerendisque concio-
 nibus nostris nuperis, prælibandæ dulcedini amoris
 Dei, dicendo vale perpetuo peccatis, impensum. Si se-
 cus, ecce nunc consuetorum laborum tempus reuixit.
 Ac vitam aded demonstrem vobis perspicaciter, ceu
 in speculo pellucido malè fortunatam prodigi nostri
 vitam; aut potius relata perditæ ipsius vitæ legenda,
 acres quos pertulit dolores, demersus vasto Oceano
 voluptatum; vt hac ratione in via cõtineantur probi;
 cogantur missis sinibus & anfractibus regredi impij;

DE FILIO PRODIGO

perspecta malorum infinitate, quibus demum oppri-
muntur peccatores. Hec erit basis huius secundae co-
tignationis & edificij nostri Euangelici. Hoc loco erit
porta, & constituetur aditus: *Et postquam omnia con-*
summaisset facta est sames valida in regione illa. Vbi ob-
ligurijsser prodigus facultates suas omnes; pecunias,
vestes, praedia, villas, domos, agros, castra, iocula, vi-
niones, annulos, torques *facta*, ut aiunt, *quasi praer-*
uina, inualuit dira fames in regione illa, ut & ipse ce-
perit penuriam pati. Exitus vero, siue pyla postica de-
crit: *Et cupiebat implere ventrem de siliquis, quae pen-*
manducabant, & nemo illi dabat. Quia vero ea fuit hu-
manitas vestra, non eloquentiae nostrae virtus, cum de
tenuitas & sterilitas mihi explorata; quia, inquam,
dignati estis praesentis vestra, alto vestro silicio con-
nectare anticas conciones, obsecro, ut si sterilitas sen-
torum agrorum, quos nuper excolebam candorem
primum non ademit, nunc alacriores & attentiores
sitis, dum vernantem hunc campum, in id paradisi
terrestrem obambulabo, secundam nimirum partem
Euangelij nostri. Paradisum, dico: non quod mihi de
vobis voluptati debeat esse seimo super iliade sacra
malorum miseri, prodigi: Nequaquam; non delectat
carnibus & cruore humanis, cum antropophagi
non delectant undique erumpentes flammæ, ceu Ve-
tonem è sublimi specula specularum: non est volup-
tati spectare cum abiecto ignauoque Scipione procul
ab impetu è crepidine montis acre certamen, cruen-
tumque castrorum binorum, conflictum Dei & pecca-
toris: non quod ea sint mihi gaudia, ab excelsa ruti
Phares conspiciere infelicis Vlyssis classem modò in
eolum vsque fluctibus agitatum, modò ad pelagi de-
pressam ima; modò in scopulos rupesque impingens,
contractis malis, ruptis velis, à Scylla in Charybdim
delatam: nauarchas, duces, milites cum perfido Nap-
plio nantes, huc, illuc pulsos cernere.

Virgilius i. *Æneid.* *Non obrusa adeò gestamus pericula*
Peni.

Nectam auersus equos Tyria sol iungit ab urbe:

Vide Ma-
crob. c. 2.
Saturnal.
cap. 2.

CONCIO PRIMA: 5

Ast contextum luctuosæ fortis prodigi nostri paradisi
 ad pello voluptatis, à venustate locorum commu-
 nium, quos habeo obuios eeu totidem areas; à flori-
 bus eloquentiæ, quibus eum respexit Christus: quia
 iucundum alieno periculo sapere: quia eiusmodi æ-
 ruminæ acceptæ sunt animis verè pœnitentibus; & li-
 benter expiandis patris sceleribus perferuntur: quia
 earum consideratio plerumque aberrantes deducit
 in optatum gratiæ salutisque portum: quia gaudium
 est prodigo eorum opera saluo, commemoratio
 præteritæ calamitatis: *Habet præterita calamita-
 tis secunda recordatio delectationem*, inquit Cicero.
 In hoc paradiso licebit visere, vt appositè pœnas
 erigat à prodigo Deus, profusionis, fame, conue-
 nienter ad delicta: *Postquam omnia consummasset,
 facta est fames valida in regione illa, & ipse cepit egere*:
 libertatis, dura seruiture. Qui enim æquissimis vo-
 luntatis paternæ obsequijs mancipare se renuerat,
 cogitur exteri ignori tyrannicum subire iugum: qui
 in ore sui domo subsistere non poterat, haram ha-
 bet pro domicilio: qui honestis parentis domesticis
 conuiuere nequibat, sit porcorum contubernio, dig-
 nus sanè talium aulicorum dominus: non contentus
 liberali conuictu patris; aluo porcorum viuuit;
 imò non viuuit, perit, porrigente nemine siliquas,
 quibus pro votis explet ventrem. *Es nemo illi da-
 bat*. Illustres sane areae istæ, huius horti Academiæ
 nostræ, venustis refertæ floribus, non minus aspectu
 quam odoratu gratis; quos per tempus carpe-
 mus, & ordine distribuemus vobis. Nunc solam
 perstringemus inediam, cur hac potius quam a-
 lia quavis calamitate ictus: quare tantopere in-
 ualuit ipsa; deinde, sub finem demonstrabimus
 nunquam penè accidisse famem, nisi ob atrociam
 flagitia. Atar, rogemus eum, *Qui plantauit hor-
 tum voluptatis à principio*; cuius nutu clauditur
 & reletatur; *Aperit & nemo claudit, claudit, &
 nemo aperit*, nobis concedere clauem huius no-
 stri, ne nobis occludatur & inaccessibilis fiat.

Gen. 2.

Apoc. 3.

Eum, qui aliquando sub hortulani specie Magdalene dignatus est apparere, & qui sua gratia hunc hortum parabolæ nostræ excolendum videtur curæ nostræ commississe, quomodo terrestrem alium Adæ tradiderat, ut operaretur & custodiret illum me quoque spiritum fortitudinis dignetur, quo ad eodē peritē excolam eum, ut fructus vitæ proferat peccatoribus. Aue Maria.

Joan. 20.
Gen. 2.

*Iustitia
Rerump.
basis.
Vide Plat.
in Amat.
ubi pro-
bat Cice-
ro se ciui-
tate non
pulsam.*

Pl. 98.

Pl. 96.

Aratus vir-
ginem

quæ id

est iusti-
tiam suis

fecit.

Quæ Theo-
phastes

etiam vir-
ginem a-

pud Ge-
thiū pro-

didit.

I

Curtius l.

8. Maiesta-

tē Imperij

salutis

tutelā ef-

fecit.

Incommo-

da ex iusti-

tia sub-

tractione.

Apol. 19.

Idem in parad. 4. Ius & equitas: vincula sunt ciuitatis.

Doctorum quoque aquila S. Augustinus tomo 5. l. 4. de ciuit. cap. 4. Remota iustitia, quæ sunt regna magna latrocinia.

Nota ex eodem loco responsum Pyratæ ad Alexandrum, & Cicerone l. 3. de Rep. Iustitiam amplectatur priorem Rex, imperij suscipiens clauum: iustitiam nouissimè deserat. si modò eam deserere potest. Honor Regis iudicium diligit. Iustitia & iudicium correctio san-
ctus.

Quid. l. 1. Metamorph. Virgo cade madentes. Vltima caelestium terras Astræa reliquit.

3. Hac enim subtracta pessum it regnum, sicuti ædificium corruiit euulso fundamento. Namque, defectu iustitiæ, Maiestas Imperij (vtique eius fulcrum, tutela, & conseruatio) deprimitur: ipsius gignitur contemptus, omnis Principatus contagium pestilentissimum. Quis vereatur Principem, cuius gladius manet altè reconditus; qui feriatam habet macheram, & quæ si vaginæ inuincatam? Qui ignauia, magis quam clementia autoritatis aciem heberari patitur? Nonne hocce ipsum fabulator Philosophus Æsopus, inducens ranas sus deque trabe Rege suo salientes, & resilientes, Regem immotū, insensibilemque sublannantes?

Deinde

CONCIO PRIMA.

7

Deinde, impunitatis spes, irritamentum est validum delinquendi.

2.
7

Cicero l. 3. Offic. & pro Milone: *Impunitas peccandi maxima illecebra.*

Publius Mimus apud Macrobius l. 2. Saturn. cap. 7. *Veterem ferendo iniuriam, insuit as novam.* Sterilescet denique virtutum ager, si nulla exstarent in Rep. præmia rectè factis.

Iuvenal. satyra 10. *Quis enim virtutem amplectitur ipsam,*

Præmia si tollas?

Quis in agone contendat acriter, non affixis ad columinam præmijs? Quis malum fugiat, ni viderit cruce, & equuleos? Necessaria est ad eò iustitiæ virtus vbi que, vt qui cruore, cædeque pascuntur, ipsius nullam retineant umbram vel iniuri. A pes ipsæ institutæ Rep. politiam tutantur, supplicio rebellium, & exilio inertium.

Cic. 2.
Offic.

Virgilius. *Eneidos: Agmine facto*

Ignavum fucos, pecus à præsepibus arcent.

Augustus apud Senecam in ludo: *Pietate & iustitia Principes Dij sumus.* Reipub. statum, virtutem non amat, inimicus non est vitij Princeps, ni delinquentibus decernat supplicia ex iustitia.

Plato in Amat. *Inscriptio qua in Delphis est præcipit, prudentiam scilicet & iustitiam colere.*

4. Hinc, optimus Deus noster, vnicus Cæsar & Monarcha huius vestræ Reipubl. totius orbis, vt se iustum probet, nulla recte facta sine præmio, nec vitrum aqua frigida, quandocumque; nulla delicta impunita dimittit, quamlibet serò; *Tarda tamen tacitis poena venit pedibus;* seuerè mitis, mitè seuerus: *Nullum dedecus culpa, sine decore iustitia;* spectans tutelam suæ Maiestatis; adminiculum & conseruationem legum; commodum Reipub. vtque spe præmij stimulentur probi; terrore supplicij à scelere deterreantur mali: quamquam summæ illi bonitati molestum sit corripere.

Matt. 12.
Tibull.
D. Bon. 2.
Sen. dist.
36.

Isa. 1. Hen, vindicabor de hostibus meis?

A. 4.

D. Chry.

D. Chrysoſtomus patꝛneſi. ad Theodorum Monachum lapſum: Illis Deus qui in ipſum deliquerunt non ſolet propter ſuam contumeliam immittere, aut quidquid incommodi in hanc naturam inducere, ſed omnino in noſtram ſpectans utilitatem, videlicet, ne peruerſitas noſtra aut in peius abeat, aut contemnat, deſpiciatq; illius benignitatem.

Et paulò poſt: Hac de cauſa Deus flagella nobis mittitur, & interim adducit, non ut ſe ulciſcatur, ſed ut nos ad ſe trahat.

Verumtamen immenſo in nos amore vindicat peccata noſtra Deus.

2. Machab. 6. Multo tempore non ſine peccatoribus ex ſententia agere, ſed ſtatim ultiones adhibere, magni beneficij eſt iudicium.

Pl. 98. Domine Deus noſter, tu exaudiebas eos, Deus tu propitiuſ fuiſti eis, & ulciſcens in omnes adinventiones eorum.

Prou 3. Quem diligit Dominus corripit, & quiſi pater in filio complacet ſibi.

Heb. 12. Flagellat omnem filium quem recipit.

Apoc 3. Ego, quos amo, arguo & caſtigo.

Plato in Craſilo: Miſerum eſſe, qui peccatorum poenitentiam non ſuit.

In inſigne, teſſeramque amoris Deus pollicebatur Dauidi futurum, ut ſi poſteri eius deſicerent ab obedientia legum ſuarum, eos flagris dexterae miſericordiae reduceret.

Pl. 88. Si autem dereliquerint filij eius legem meam, & in iudicijs meis non ambulauerint: ſi iuſtitias meas prophanauerint, & mandata mea non cuſtodierint, cuſtodiſco in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum: miſericordiam autem meam non diſpergam ab eis, neque nocebo in veritate mea. Rurſus, argumentum eſt enim Deo iniuſum, cui poſt ſcelera non immittit flagella.

Origenes homilia 8. in Exodum, ait euidentiffimum ſignum nullius in prolem parentis amoris id eſſe, ſi nimium eam non corripiat, ſi rectè, maleque factorum

CONCIO PRIMA.

2

rum coram gerat nullam; si planè missam fecerit, quomodo medicus agrum, de cuius salute nulla exstat spes. Pari modo, ni nos fallant sancti Patres, dicentes, Deum grauius offensum peccatoribus, non offensum, id est, non corripientem, nobiscum agitur. Ignoratis Philosophos Platonem, & Archytam Tarentinum iratos, non animaduertisse in seruos; sedata verò ita penas exegisse ab eis?

Cicero 4. Tuscul. Val. Max. l. 4. c. 11. Plutarch. in mor. de

sera uisione Numinis.

Exo. 20.

Ezech. 16.

D. Bernardus, serm. 42. in Cantica: Tunc magis irascitur Deus, cum non irascitur. Meministis Deum, quo maximè tempore Israëliticam Gentem deperibat, solitum dicere: Ego sum Deus tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorum, qui oderunt me? Tepente verò, argenteque pristino amore postmodum, ita demerent populo, iratum dixisse: Auferetur zelus meus à te, & quiescam, nec irascatur amplius, eo quod non fueris inuocata dierum adolescentia tua? Age, perge quo lubet, tibi permittuntur fræna, non est quod metuas deinceps ab ira mea.

Legistis aliquando, ut iracundus valefacto dimittat populum suum in psalmis?

Ps. 80. Et dimisti eos secundum desideria cordis eorum, sicut in adinventionibus suis.

Psal. 9. Exacerbauit Dominum peccator, secundum multitudinem ira sua non quareat.

Psal. 72. Ecce, ipsi peccatores, & abundantes in seculo, obtinuerunt diuitias. Sequitur: Verumtamen propter dolos posuisti eis, percussisti eos dum alleuarentur.

Zachar. 9. Non pascam vos, quod moritur, moriatur, quod succiditur succidatur, & reliqui deuorent, unusquisque carnem proximi sui.

Osee. 4. Non uisitabo super filias uestras cum fuerint adulteratae.

Quocirca, sapienter cum Regio Vate, qui deliquit, D. Aug. dixerit: Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corrumpas me; in illa uidelicet ira, qua peccata patra non vlcisceris. Id est, argue, cortipe, hic ure, hic Domine seca; intra me, extra me, circum me, quod libuerit, ne in se. perlice, ut in æternum parcas.

A 5 Mi.

Micheæ 7. *Iram Domini portabo, quia peccavi ei.*

Psal. 72.

Vide O-

rig in

Psal. 37.

Ne me ô Domine in eorum referas numerum, quod in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur, in hoc seculo, sed in futuro cum diabolis antipodibus.

6. O beatum prodigum medijs in ærumnis suis! Infelicè dixerò, ab insolèti vita, à fortunè sorte, à fame, à seruitute vili, consideratis vt repugnâtes cômodytæ, & bono naturæ: ast terque, quaterque beatum, quem Deus pro ordine & ratione iustitiæ (ne in posterum temni Maiestatem suam cõtingat; vt delinquentes cohibeat, & ad bonum reducat; vt exemplo ceteros doceat; nec ad noua patrandæ scelera, indulgentia, dissimulatione, impunitate prouocet) remunerate capit. Hic dies tibi ô Prodigè, festiuor, omni alio, qui tibi vnquam lætus illuxit.

Stobæus form. 42. Ferunt receptum Persis morem, vt Regis imperio flagris cæsus, gratias referat, tanquam si feliciter secum actum sit, quod Rex ipse memor fuerit. Plurimum certè Deo teneris, ô prodigè, quod te cedere virgis incipiat: tui in regione longinqua constituti, nihil minus quam de ipso cogitantis, meminerit, & amoris sui in te argumenta te corripiendo demonstrat. Persuasum habe Deum summo furore in te non exciduisse, vtique qui te castigat. Gratias referens, confite-

Psal. 118. re Domino: Bonum mihi quia humiliasti me, vt discam iustificationes tuas.

D Chrysostomus hom. 13. in 4. c. Matt. paulò ante finem dicit esse misericordiæ, quædam puniri.

Tres pro-

digi pla-

gæ.

7. Spectemus nos quas ab eo extorqueat penas Deus. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse capit egere. Tribus hinc inde milibus tortoribus, eam cogit ad meliorem frugem.

D. Bonau.

Facta est fames valida, & ipse capit egere. En primum, famem. Et adbasit vni ciuium regionis illius, & misit eum in villam suam, vt pasceret porcos. En secundum, ignominiosam seruitutem. Et cupiebat implere ventrem de filiquis, quas porci manducabant. Ecce tertium, mendicitatem summam. velut agmine factò, qua dat a porta

Virg. 1.

Æneid.

ruant.

Euc.

Bulfer: to ventre marfupij clysteribus & rhebar-
 baro luxuria; exhaustis arcis, per meretrices, Harpijas
 insignes, fædas, veras sanguifugas; per aulædos, canto-
 res, iactatores, lurcones, comedones; distractis vesti-
 bus, & vniuerfa supellectili; ad summam reducto ve-
 multulo amatore egestatem per cōptulas amasiolas,
 quas perditè deperierat; pomorum carptorem, aut
 incendiarium dixiffes; cui vix subucula, ad instar mal-
 leatorum Vulcani munda, tegendæ nuditati: denique,
 fastuoso illo pauone, insigni sua rota exuto, & pennis
 omnibus nudato, vt ne ossiculum superesset frixan-
 dum (ista siquidem omnia inculcat textus, Et post-
 quam omnia consummasset; nescio an scriptorum incu-
 ria deprauatum sit verbum, vti sentit Erasmus: melius
 enim exprimit versio Syriaca, *Quumque consumpsis-
 set quicquid habebat*; vbi habet Græcus *δαπανήσας* &
ἀντὶς πέναν, vsus verbo *δαπανήσας*, quod significat
 consumere, expendere: nisi fortè versio nostra com-
 munit, verbo *consummasset*, intendat prodiga, expleta
 omnimodè libidine, nihil superfuisse quod ad nouam
 voluptatem excogitaret, *Nullum pretium sit quod non
 pertransiatur luxuria nostra*, iactant eiusmodi crebrò
 perditij) expletis nefariè artis suæ præceptis, aspirante
 nulla in posterum nouarum deliciarum specie; deficiè-
 tibus simul facultatibus, oportunè aduenit virginita-
 tis amica, luxuriæ inimica, fames, vt ait quidam, *Fa-
 ma est fames valida in regione illa, & ipse cepit egere*. He-
 braïsmus est, vt notat Vatablus in margine, pro, *ita vt
 cepit egere*. Fames, egestas, annonæ charitas, necnon
 immoderatus edendi appetitus insolitus inualuit; *Aristot.
 ἐδῆμια*
 quod propriè significat Latinorum *fames*, & Græco-
 rum *λιμός*; cui auiditati denotandæ addūt Græci *ἰχυρός*,
 & versio nostra, *valida*; estque quod eleganter Græci
 vna dictione *ἐδῆμια*, aut *ἐδῆμον* ἢ *ἐσπινάω*; nos di-
 liū Rho-
 ram famem dicimus. Significant verò dictiones illæ
 Græcæ excessum, ratione particulæ *ἐς*, quæ alteri di-
 cioni iuncta eius auget significatum; quod *ἐς* græ-
 cum, signet nobis bouem, animal enorme, multique
 pabuli: & auiditas ista, morbi genus, quo qui labo-
 rat,

*Erasm. in
 annot.
 D. Amb.
 legit con-
 sumpsit.
 Caeta-
 nus, con-
 summas-
 set, pro
 consum-
 psisset di-
 ctum.
 Calixt. 2.
 p. hoc est
 cōsum-
 psisset.
 Leninus,
 absum-
 psisset.
 Sap. 2.
 Aristot.
 ἐδῆμια
 dicit.
 Vide Ca-
 liū Rho-
 din. l. 13.
 cap. 39 l.
 14. c. 1.*

rat, esurit insanè. etiam post sumptum cibum, dicitur. que nonnullis *canina fames*: quam cladè, comminatus est aliquando Deus populo suo per Isaiam; estque inexplebilis appetitus ille mulieribus frequens latis.

Somnia
eucto
canum,
panes.

Pl. 38. *Circuibunt ciuitatè, & famè patientur ut canes.*

Isa. 9. *Declinabit ad dexteram, & esuriet, & comedet ad sinistram, & non saturabitur.*

Plinius l. 12 hist. cap. 34. *Mori esuriendi semper inexplebili auuiditate, animalium vni homini, accidit.*

Eusebius in historia Eccles. scribit Herodem Regem Judææ simili auuiditate vorandi à Deo puniunt esse, nec tam phthiriasi, quam fame periisse.

Hippocr. l. de flatibus: *Fames morbus est, item frigus.*

Galenus lib. 2 Aphorism. aph. 16. famem interdum accipit pro defectu ciborum, interdum pro tenui & parum idoneo victu. verumtamen, adueniens naturaliter morbus iste, potius inuolat brumali calore, quam sereno & temperato (vti asserit Eusanitatus relatatus ab Aulo Gellio) quod calor naturalis repulsus & acritate frigoris hyberni compulsus interiora repetere consumat alimentum siccum; quo consumptum inuadit summa auuiditas illa, teste Aristotele. Prouenit etiam eiusmodi esuries ex thermarum frigidarum frequentatione: calor enim naturalis per totum corpus diffusus, & ab æstu solis attractus, aquarum algore ad interna se recipere cogitur penes digestiuam;

Aulus

Gell l. 16.

Noct. Att.

ric cap. 3.

Arist.

problem.

sect. 8.

9. 4.

unde fit vt idem calor concoctis, fixisq; citissimè omnibus in stomacho, excitet denuò primam famem: è contra, tepor, frigiditasq; stomachi ipsius, indigestam cruditatem ingenerat, per quam edendi stimuli nulli acuuntur. vtraque porro fame, & annonæ penuria, & inexplebili auuiditate edendi laborabat regio.

Deinde, tamen si eruditus Erasmus dicat optimè dictionem *ἄχρηστος*, qua hoc loco vtitur Græcus, referri ad asperitatem, non ad quantitatem, arbitret tamen positam, ad connotandam quoque magnitudinem, id est vniuersitatem & extensionem istius famis, comprehendentis non vnã & alteram ciuitatem, sed generaliter vniuersam regionem; sumentisq; incrementa

affidue, donec inuolueret, stringeretq; prodigum no-
strum. *Facta est fames valida in regione illa.* Deus meri-
to iritatus peccatis adolescentis, Virgil. i. *Æneid.* *V-*
nus ob noxam & furias Atacis Oilei; totam cum ipso
affigit provinciam. Dicemus in sequentibus, nuac
sufficiat inquirere, cur peculiariter fame crucietur.

8. *Mihi ipsi temperare nequeo, quin exclamans*
geminem. O altitudo, o altitudo diuitiarum sapientiæ &
sapientiæ Dei! Siquidem, non aduertis mecum, vt pru-
dentet congrua peccatis immittat supplicia? Prodigiū
optimè
famē pu-
nitum.

Plutarchus tomo 2. moral. tract. de sera numinis
vitione: *Medicinam animæ quæ vulgò iustitia cognomi-*
natur, omnium artium maximam testatur Pindarus, qui
idco vocat Deam Aristotechnam, artificum præstantissi-
mam quippe iustitia administrationem quæ ius habet de-
terminandi quando, quomodo, & quatenus quilibet ma-
lorum sit puniendus.

Arbitramini, æquiuallisse affligendæ regioni illi,
immissam pestilentiam, aut bellum atrox, fami; quæ
fune immanes, vltimateque Dei nostri carnifices? Aut
existimatis, eadem facilitate Deam assumere non po-
tuisse binas alias furias, quam famem, vel triplici ful-
mine eius ceruices excerebrare, aut hisse terra abdi-
tissimis eius viscibus viuentem sepelire? Innumeris
modis eum corripere poterat Deus, quis dubitet?

Psalmo 31. *Multa flagella peccatoris.*

Deuter. 32. *Nonne hac condita sunt apud me, & si-*
gnata in thesauris meis? Mea est vltio.

Poterat Deus ex innumeris sagittis, quas in phare-
tra, & armamentario suæ iustitiæ reconditas habet, v-
na e tribus potissimis equè castigare, prout aliquando
insinuauit Dauidi, dicens: *Trium tibi datur optio:* ve-
rum sapienter & maturè vsus est præ cæteris fame, vt
se misericorditer seuerum, & seuerè misericordem ex-
hiberet. Nec enim malum datur crudelius humanū,
& humanè crudelius fame: Nullū incommodum sic
cogit hostem, vt famas: nihil ad omnipotentiam Dei
propius accedit, quam famas: qua ad incitas redigitur
perduellis, quæ cogit subdi rebelles.

*Mentari-
dri prou.*

*E tribus
malis v-
num. Sunt
qui dicat
ijs qui se-
tentia ca-
pitale dæ-
nati fuis-
sent tria
solere de-
ferri, gla-
dium, la-
queam, &
conitum.*

Plu.

Plutar. to. 2. mor. tract. de his qui sero à numine puniuntur, ait; Lyfimachum pressum siti corpus proprium, totumque exercitum dedisse Getis, cumque dedisset iam bibisset, dixisse: Proh! me hominem prauum, qui tantillæ voluptatis gratia tantum amiserim regnum.

Titus Liuius in epitome: L. Antonius obsessus ab Octauio Augusto Perusia oppido Etruria, cum acerrime laboraret arnona penuria, coactus est cum trecentis alijs ad ditionem facere magistra fame.

Suidas, & Thucyd. in 5. Melus oppidum Thessalia à Nicia duce Atheniensium non tam expugnatum machinis bellicis, quam fame.

Nostra ætate Dux ille Hispanorum inuictissimus, totiesque victor Dom. Daragonius vulgò dictus, Halemium deserere coactus est, magistra fame.

Anno 1596. Fera illa Gallia ciuitas verè fera pessima, à nostris restituta Regi Franciæ, magistra fame. Iulius Frontin. l. 3. Stratag. c. 4. videatur.

Fames bello minor secundum quid. Gen. 42. Filij Iacob didicerunt adorare Ioseph, vel maximè exolum, magistra fame.

Gen. 25. Esau maior didicit seruire minori magistra fame.

1.

9. Amplius, humanum malum est in sua crudelitate fames: nec enim subito furore opprimit, sed lenta tæbe consumit. Fames, humanè crudele malum, non incendit, non mutilat membra, non effundit sanguinis riuos, vt bellum; Nec inundant sanguine fossa, summo eum eius dolore qui in carne sua excipit vulnera, horrore eius, qui ebullientes cernit fratrum cruoris, ad instar erumpentis liquoris è dolio constracto riuolos; pauore eius, qui gemitus confusos pereuntium, terram mordentium, arenam cruore vuidam mandentium, audit. Humanum acre malum fames: nec commpositio rei existentis, sed sola priuatio, absentiaue boni naturæ congrui, est vacuitas, vanitasque ventris.

2.

Malum est esuries, quod minus sentitur quò magis augetur.

3.

Era si stratus med. apud Gellium l. 16. noct. Attic. c. 3. Nam si qui sponte abstinet cibo, primis temporibus fames

fame afficiuntur post autem minus, aiebat medicus quidam. Est atrociter humanum malum fames; cuius remedium vulgare, omnibusque notum; remedium precens, in promptu est, sumptibus exiguis. *Paruo constat fames.* Lene vulnus fames, quę indicibili voluptate curatur. Deinde ventris arcta constrictione, compressioneve ad tempus suspenditur, & patienter suffertur.

Erastriatus l. 1. diaireleon apud Gellium l. 16. noct. c. 3. *Scythia enim cum sit usus ut famem diutius tolerant fastidiosam circumligant. Ea ventris compressione ejectionem posse depelli creditum est.* Denique sufferentem longanimiter nullo adhibito remedio, paulatim & insensibiliter plus minus octiduo ad funera ducit.

Plinius l. 12. histor. cap. 54. *Homini non vtrique die septimo lethalis inedia: durasse & ultra undecimum plerisque certum est.*

Potò, etiam Albertus scribit suo tempore in Germania fuisse feminam, quę sine cibo dies quandoque viginti totos, egerit: & virum se vidisse, qui sine cibo septem perseverauerit hebdomadibus, alternis tantum diebus aquam exorbentem.

Iterumque Plinius alibi dicit, compertos sibi Scythas in duodenos nonnunquam dies fame & siti durare, quasdam solum herbas in ore habentes.

In qua potò humanitate, plurimam deprehendo reconditam crudelitatem. Crudelis, quę homini admittit vitę adminicula; quibus substractis necessum est corruiat, haud secus ac pyramis suffosso fundamento. Immanis, quę homini bellum mouet intestinum, vitalioresque occupat partes, & nobiliores. Fera, per quam se ipse internè vorat discerpitq; homo, uti quoddam Eriusichthò, externè; famelici adipe liquante diffundenteq; sustentationi corporis, uti ait Aristoteles: *Si in ea cibi vitiosa cupiditate resolutio imbecillitasque sequuta est, materia statim interna corporis à collecto calore colliscescit: Quasi si ad locum cibo à natura destinatum influceret, pro cibo seipsum corpori applicabit.* Improbata, quę hominem pecudibus deteriorem factum, compellit quandoque mandere paleas, fimum, stercorea, & quid turpius detur.

Dio.

4.

5.

6.

7.

8.

12.

20.

30.

40.

Diodorus lib. 14. Rhegini obsessi à Dionysio Tyranno herbas circa muros crescentes pecudum insiar depasti sunt.

4. Reg. 6. Quarta pars cibi stercoris columbarum quæque argenteis emebatur, tempore famis in Samaria.

Thren. 4. Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.

Hierosolymitani enim obsessi à Vespasiano delicias rimabantur, ut boum veterem firmum alimentum haberent. Stercus inde collectum, quod nec vltim quidem tolerabile fuerat, ijs cibis erat.

4. Reg. 6. Caput asini octoginta argenteis veniit.

Appianus lib. de bello Mithrid. Athenienses obsidente Sylla lixarunt coria, & ciscocta in alimentum vertunt.

5. Trux, per quam aded trux euadit homo, ut in an-

D. Aug. tropophagum, cyclopem, lemurem mutetur; homo
tomo 5. l. homini lupus; tandem deuorans sibi sanguine ructat
3. de cin. vti Saguntini: Nam Saguntus etiam suorum cadaueribus, à nonnullis pasta perhibetur; ait 5. Augustinus: vti

6. 21. Saguntis Cambysis milites, inuicem deuorantes prout fors dicitur
meminit bat: Athenienses, cadaueribus caesorum ciuim, quæ

diffasè Li. & prolium, sub obsidione Syllæ vescentes. Memineritis
nus l. 2. ritas pæctas mulieres binas Samariæ iugulatas infanti-

dec. 3. Polyb. l. 3. bus vicissim vesci: item Marism nobilem matronam
hif. D. Eleazari filiam obsidente Jerosolymam Vespasiano,

Aug. ser. eo necessitatis fame adactam, ut fecerit prolem in
211. de id in ventrem matris introire. Si licet veritati historice
temp. qui in explebili fame, & quasi rabida Metram illam
Ioseph. l. vorauit.

7 de bello Iud. c. 7. Ouid. 8. Metamor. Præbebatque aui do non in fæcibus
8. menta parenti; vti & Saturnus liberos.

Chrysof. Dira rabies, fames; quæ hominem eo usque regere
l. 1. adu. vt quos maxime in delicijs habet, deuoret. Nec enim
vituperatores vite defunt, qui coniuges absumpserint, vt Calagurij ciui-

monastii. tate Hispaniæ, patria Quintiliani, cuius ciues Pompeij exercitu cincti aded extremam passi sunt anno-

penuriam, ut absumptis omnibus animantibus, ne
idem Sertorio datam soluerent; mactarint & proles
& uxores; vitam tutantes morte eorum, quos omnium
maxime caros habebant. Haud immerito nuncupa-
tur *rabida fames*, quae ad tantam rabiem deducit. A-
trox, quae compellit non solum mobilia & immobilia
distrahere, sed & seipsum, libertatem, quae iusto prae-
aequit aestimari, tamen si veniat Pactole, & vniuersis
genis orbis.

Non bene pro toto libertas venditur auro.

Eam vendiderunt Aegyptij fame vigente: eam pa-
tati vendere erat inualecente penuria in deserto He-
braei; malentes denuo Pharaonis tyrannicum subire
ingum recens excusum, quam eluritione distorque-
ri & auro, quae caede non enecat subita, ut pestis & bel-
lum; sed vitae partem absumit indies: Diu viuere
permittitur, imo non diu viuere permittitur, sed tan-
dem mori compellitur lenta morte; quin quotidie a-
trocem infert mortem. Tetra, quae priuat voluptate
refectionis & somni, maximorum bonorum, quae ani-
mali accidere queunt. Hinc sapienter Theologi, nec
non pagani Philosophi eam tormentis infernalibus
annumerarunt. *Famem patientur ut canes.*

§. Basilius homil. de fame & siccitate: *Fames, om-
nium malorum caput, optimè.*

Threnor 4. *Melius fuit interfectis gladio, quam inter-
fuit fame: quoniam isti exist abuerunt à sterilitate terra,*
loquebat lachrymabundus Jeremias, conformiter ad
Homerum, qui ex omni genere mortis, hanc procla-
mat acerbissimam.

Hom. Odiss. in 12. *Dura quidem miseris, mors est
mortalibus omnis,*

At perijisse fame, res vna miserima longè est.

Cicero lib. 5. ad Atticum: *Fame nihil miserius.*

Ammonius Marcellinus lib. 19. hist Rom. *Vltimum
malorum omnium.*

Adde, quod quandoque pestem secum inuehat. E-
quidem ab insalubribus cibis, & pessimi succi, quorum
necessarius est usus deficiente annoa, scaturiunt per-

Euseb. l. 3.
hist. Eccl.
cap. 6.
ex Hiero-
solymoru
obsidione
docet fa-
mis malū
superare
passiones
omnes.
Silius
Ital. l. 3.
Virg. 6.
Aenid.
7.
De varijs
exiethetis
famis
8.
vide Ba-
sil. homil.
de fame.
Aul. Gell.
l. 16. Noct.
Att.
Plutar. de
tuenda
valetud.
9.
Rhodigin
l. 13. lect.
antiq. c.
24. Philo
l. de Joseph
Gen. 47.
Exo. 16.
Aug. tra
27. in 10-
an. in fine.

ic. 1. nicioſiſſimi morbi. *Famem peſtilentia ſequitur*, vulgò
Tuſcul. fertur: Deo ita permittente, quia non emendatis vo-
 Tantalù bis primos ſuos conatus irritos cernit. *Hac non ſuccel-*
pro gra- ſit, alia aggrediemur via, ait.
 uiffima
 11. Itaque, atrociffimo illo tormento ob criminum
 pana a- enormitatem plectitur, vt hinc liqueat iuſtitia Dei.
 pud info- Ne verò quærendi anſam habeat vt dicat prodigiu-
 ros ſiti & Percuſſiſti me caſtigatone crudeli: *Mutari ei mihi in cru-*
 fame cru- delem; ſed, magis benedicat Domino, grateſque reſe-
 ciari pu- rat maximas, & dicat: *Caſtigans conſignauit me Domino,*
 tat. & *morti non tradidit me. Corripet me iuſtus in miſeri-*
cordia & increpabit me. Miſericors Dominus & iuſtus.
Psal. 58. *Deus noſter miſeretur;* vtque ſe tam patrem quam Do-
 10. minum Deus comprobet, vtitur verberibus, in quibus
Terent. in manuſuetudo conſpicitur: percutit virga Moyſis, non
Andria. ſine manna; propinat amaras vndas Mara, ſed deli-
 1. ceratas: infundit prutiens rodentiſque vinum plagis,
erem 30. Samaritani, oleo admixtum; potandum præbet ab-
Job. 30. ſyathium, melle delibutum: ſcutit virgæ ſpinea, inter-
Psal. 117. textis roſis: Corripit pœna, cuius rigor dulcedinem
Psal. 140. habet admixtum. Nullum certè opus Dei, in quo
Heb. 9. non utatur miſericordia. *Miſerationes eius ſuper omnia*
Exo. 15. *opera eius*, vertit S. Hieronymus: *Miſericordia eius in o-*
Luca 10. *mnia opera eius*. Patrem & Dominum agit, lente mace-
Psal. 144. rans eum, & ad portas vſque mortis deducens: *Tibiſ-*
Psal. 38. *cere ſeciſti ſicut araneam animam eius. Appropinquauit*
Psal. 106. *runt vſque ad portas mortis, anima eorum in malis ta-*
Gen. 1. *beſcebat;* vt liber ab inſtanti morte, velit & poſſit pe-
 1. nitere. *Nolo mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur*
Orum & & viuat, dicit Dominus. O Deum optimum, qui per-
 1. cuit, non vt occidat! O Dominum benignum, qui ſe-
 1. mulos torquet, non vt ſub tormentis deficiant, ſed vt
 1. ſcelera expianda, coaſcitantur! O mitem bellarocem,
 1. qui hoſtibus bellum infert non paſcendus cruore, ſed
 1. pacem quærens! *Qui humiliat*, non vt omninò de-
 1. primat, ſed vt in gradum reſtituat! qui in-
 1. cendit, non vt in fauillam redigat, ſed vt caleſciant! qui ſi-
 1. mulat cædes, vt vitam donet! *fugite in infernum depri-*
 1. *mere, vt in paradifum attollat! Dominus mortiſicat &*
 1. *vitæ*

significat. deducit ad inferos & reducit. Ait ipse. Ego occi- *Deut. 32*
dam & vivere faciam, percutiam, & ego sanabo. Quan-
tus pater & Dominus, Deus noster! ut iustus & cle-
mens simul! Misericordia & veritas obuiauerunt sibi,
iustitia & pax osculata sunt.

11. Non aduertitis Deum in hac correptione quasi
explicasse sapientiam suam, & in medicis attem o-
scentasse? Nec enim est in officinis medicorum, si tan-
tummodo primis labijs prælibarit Hippocratis a-
phorismos, qui ignoret, curandis morbis frigidis ad-
hibenda medicamina calida; oppilationibus, soluen-
tia;alui fluxui, constringentia; denique contrarijs
contraria curari.

D. Gregorius homil. 32. in Euangelia: Sicut ars
medicina calida frigidis, frigida calidis curantur: ita Do-
minus noster contraria opposuit medicamenta peccā-
tis.

Ibidem. Cælestis medicus singulis quibusque vitijs ob-
stantia adhibet medicamenta. Deus noster, verus Escu-
lapius, vnicus Hippocrates & medicus animorum, re-
gulariter pugnantia è diametro peccatis remedia ad-
mouet.

Anton. de Metji med. cap. 2. Perioches 3. Thera-
peuticas Galeni: Rationalis medicus, qui singulis natu-
ris sua esse remedia cognoscit, vni Aristolochiam intelli-
git vtilem esse, alteri autem nocuam, idque ob diuersa he-
minum temperamenta.

- Humiliatione superbos castigat Deus.
- Prou. 29. Superbum sequitur humilitas.
- Isa. 40. Omnis collis humiliabitur.
- Luce 1. Disperfit superbos mente cordis sui.
- Psal. 146. Humilians peccatores vsque ad terram, id est
superbos antonomasticè.
- Psal. 17. Oculos superborum humiliabis.
- Psal. 88. Tu humiliasti sicut vulneratum superbum.
- Ezech. 17. Humiliaui lignum sublime.
- Isa. 10. Sublimes humiliabuntur.

Isa. 14. Superbiens Angelus, cunctis præcellere,
Deo cœu pari ambiens opponi, præ cunctis deprimitur.

Ezech. 31. *Iuxta impietatem eius eieci eum.*

Ezech. 7. *Secundum viam eorum faciam eis.* Et secundum opera eorum iudicabo eos. Item: *Iudicabo te iuxta vias tuas.*

D. Aug. tom. 10. serm. 34. de verbis Domini: *Qui peruersè vult imitari Deum, ut quomodo Deus non habet alium à quo formatur, non habet à quo regatur, sic ipse vult sua potestate vti, ut quomodo Deus, nullo formante, nullo regente viuatur: quid restat fratres, nisi ut recedens ab eius calore torpescat, recedens à veritate, vaneſcat, recedens ab eo, quod summè & incommutabiliter est, in æternum deficiat? Hoc diabolus fecit, &c.*

Gen. 3.

Ibidem, agit D. Augustinus de Adamo, qui volens esse suæ libertatis, miser factus est. Is appetendo scientiam offendens Deum, ignorantia percutitur: quia Deo gerere morem renuit, experitur animantium in se rebellionem, quæ paulò ante ad nutum parebant: in se ipso quoque conspirationem sentit intestinam, parte altera partibus eius studente, altera obſistente, & acerbè bellum mouente.

Gal. 5. *Caro enim concupiscit aduersus spiritum, spiritus aduersus carnem: Hac enim sibi inuicem aduersantur, ut non quacumque vultis, illa faciatis.*

Rom. 7. *Videò aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis mee.*

Gulosus Adam, non contentus permissis, vescitur vetitis: hinc nec vetitis, neque concessis vescitur in paradiso deinceps: edere auens cibum labore & sudore quærat.

Gen. 3. *In sudore vultus tui, vesceris pane tuo.*

2. Theſſal. 3. *Si quis non vult operari, nec manducet.*

Diogenes proverb. *Ni purges & molas, non comedet.*
Desudet, anxietur, laboret Adam, nunquam eo alſurgat opum, ut arbore vitæ vescatur: quam misit, edere volens de ligno scientiæ boni & mali.

Gen. 3. *Ne forte mittat manũ suã, & sumat etiã de ligno vitæ & comedat, & viuatur in æternũ, emisit eũ Dominus Deus de paradiso voluptatis.*

Jerem.

Jerem. 1. *Reddite secundum opus suum, iuxta omnia
qua facit, facite illi.*

Ezech. 31. *Iuxta impietatem eius eieci eum.*
Gen. 6. Incontinens Adæ genus, luxuriæ estuat igni-
bus, eorum pectoribus conclusus est Æthna; & ecce
tibi Deus effundit cataclysmum, suffocandis flâmis.

Ezech. 31. *Iuxta impietatem eorum percussi eos.*
Dan. 3. 4. Plus hominem sapit Nabuchodono-
sor, & Dei cultum deferri, sibi, etiam in imagine, vult:
hunc Deus hominibus inferiorem, pecudibus pa-
rem, forte & forma similem facit.

Simon Magus, Simoniacorum caput, volare per
særa contendens insultabat Apostolis, & ipsi Deo; &
ecce mox ad preces Principis Apostolorum cervicibus
curibusque allisis, non volat, non graditur, non mo-
uetur per bella avis; ipsi deficiunt & penæ & pedes, ut
ait optimè S. Maximus Episcopus, discredens de hoc
novo Dædalo.

D. Maximus homil. 5. in Natiuit. Apost. Petri &
Pauli: *Petrus velut victum illum de sublimi aere depo-
suit, & quodam precipitio in saxo elidens eius crura con-
fregit, & hoc in opprobrio facti illius, ut qui paulo ante
volare tentauerat, subito ambulare non posset; & qui pen-
nas assumpserat, plantas amitteret: similis imprudenti
Icaro, quem fingunt Poetæ propius soli volantem tem-
perantatis penas dedisse.*

Ezech. 31. *Iuxta impietatem eorum eieci eos.*
Luca 16. Diues ille comedo dira discruciatur siti
medius flâmis, qui pridè *Epulabatur quotidie splendide.*

Exodi 15. Exstinguere nititur Pharao Iudæorum
genus; ipse verò cum suis sepelitur sub undis. *Iuxta
impietatem eius percussi eum.*

Intumescit quis diuitijs? Non immittet Dominus
detractores; non infirmitatibus corripiet. Quorsum?
Nec enim oportuna malo remedia ista. Verum ab o-
pulentia ad egestatem parabit transitum ipsi: ex Cræ-
so faciet Irum. Superbit luxu fastuue vestium & mo-
niliū ciuitas florentissima? Eius serica commutabit
Deus in saccū; pro torque aureo, funibus incolas vin-

Disputat
ibidem
Lyranus,
& bene
cōcludit,
m: nisse
effigiem
humanā.
Vide H: p:
polium
Martyrē.

Quid. l. 8.
Metam.

Eicit. Meministis eorum quæ vaticinatus est filia Sion
Maais in simili casu?

Isa 3. Pro eo quod eleuat a sicut filia Sion, & ambulau-
erunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plande-
bant, ambulabant, & pedibus suis composita gradu mi-
debant, decaluaabit Dominus verticē filiarū Sion, & Domi-
nus cū in eorū nudabit. In die illa auferet Dominus orna-
mentum calceamentorum, & lunulas, & torques, & mo-
nilia, & armillas, & mitras, & discriminalia, & perficel-
das, & mirenulas, & olfactoriola, & inaures, & annulis,
& gemmas in fronte pendentes, & mutatoriola, & pal-
la, & lintheamina, & acus, & speculā, & sindones, & vit-
tam, & iheristra. Et erit, pro suauī odore fetor, pro zona,
funiculus, pro crispantē crine, caluitium; pro fascia pello-
rali, cilicium.

Cernitis vt Dominus concinno ordiæ binas acies
aduertas dirigar?

Ecll. 42. Omnia duplicia, vnum contra vnum, &
non fecit quicquam deesse.

Ecll. 1. Multiplicationem ingressus eius, scilicet ad a-
nimas, quis intellexit?

2. Reg. 24. Exrollicur Dauid numerosa multitudine
populi? Cupit catalogo descriptos vniuersos? Ecce ti-
bi repente Dominus exuenta strage hominum penā
inaumeram prosternit turbam.

2. Reg. 11. Alienum commaculat thorum Dauid?
Extremam ignominie notam ipsius vxoribus inuiri
permittit Deus.

2. Reg. 12. Tollam vxores tuas in oculis tuis, & dabo
proximo tuo, & dormiet cū vxorib' tuis, in oculis filii huius

2. Reg. 16. Ingressusque est Absalon ad concubinas pa-
tris sui, coram vniuerso Israel.

Suetonius in vita Caligula. Hunc sequebatur pru-
denter morem imprudens Caligula Rom. Cæsar, qui
venustulis, comptulis, polliculis aulicis sinciput dera-
sum volebat, quo deformarentur, qui specie ornata
superfluo compta irritamento essent ad libidinem.
Itaque, exemplo Dei, non vna erit iudicibus crimi-
nūm omnium plaga; vt nec medicus omne medica-
tur

ut vulnus diachilo: non omnem reum in crucem a-
 rgant; sceleratos cunctos crucifragio nō plectant; non
 omnes feriant secūri; non omnibus victis vnus sit
 communis per ignem cruciatus: aut sicarius gladio
 pereat; hæreticus, igni tradatur; prædo, palo suffiga-
 tur; fur in cruce sit coruis pabulo. *Eur suspendatur. Eur*
vidat quadruplum vnus vno, alius alio plectatur sup-
plicio, quomodo diuerſimodè in suis procedit Deus.

Luca. 19.

111.

D. Aug in
 Psal. 21.
 Deus me-
 dicus, tri-
 bulatio me-
 dica-
 mentum

3. Amplius, si supplicia sunt medicamina (prout
 dicere ceperamus) adhibita curando reo, Deus bone,
 vt oportuna, congrua, apposita prodigo nostro fames!
 Ignoratis medicos, vt malo provide medeantur, inue-
 ligare sedulo eius originem? *Quid cum quo, quid à*
quo, & quid quod potest? Atque perspecta mali causa,
 totos esse in ea tollenda, vt & effectus eius tollatur?
iudicatio, est sequentium siue agendorum insinuatio, a-
uant medici. Porro copia prodigum immerſerat Oce-
ano lasciuiz.

Ezechielis 16. *Hac fuit iniquitas tua, orium, saturi-*
ta, & abundantia.

Vide to.

Exodi 32. *Sedit populus manducare, & surrexerunt*
ludere.

mum 1.
 harū con-

D. Hieronymus epist. 43. *Ventrem discentum cibo, se-*
quitur voluptas genitalium. Optimè ergo Deus egesta-
tem immittit, vt sublata vbertate tanquam causa, mi-
nuantur impudicitiz, castitas paulatim inducatur fa-
me; & magis prodigus prandio inhiet deinceps
quam Venereis. Continentia corporis valetudinem son-
seruat, & animi pudicitiam; ait optimè Eusebius. Sub-
trahit ferocienti in sessorem equo pabulum, quo le-
nior fiat. Equi eorum, caro, ait Isaias, equi insanientes
in feminas. Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non
est intellectus.

cionum.

Isa. 31

Psal. 31

Jerem. 25. *Vastat Dominus pascua arietum.*

Psal. 38 *Propter iniquitatem corripuisti hominem, &*
tabescere fecisti sicut araneam animam eius.

Tollit à foco ligna, oleum subtrahit, vt flammam
 imminuat. En remedium:

Subtrahere ligna, foco, si vis extinguere flammam.

Bb 4

Mar.

Marci 9. Hoc genus demoniorum non eicitur nisi oratione & ieiunio. Extollat quatum libuerit Dilcordes Agnum castum, ceu optimum inducenda castitati: singulare amoris remedium faciat Ouidius, *noctem lumina rutam: cunctis præcellit fames, quæ libidinem pellit, castitatem inuehit.* Hinc Deus inedia affligit, utiq; remedio peculiari estuantis impudicitie, rebellionis arma adimit; securum radici admouet, *Omne firmamentum panis contriuit.*

Psal 41. Arcum conteret, & confringet arma, & scutum igni comburet.

Basilius, Quod Deus non sit author mali: *Diuitias auferit à male uiuentibus, instrumentum ipsorum ad inuulturiam corrumpens.*

Isa 3. *Auferet Dominus omne robur panis, & embebatur aqua.*

Hoc loco discite Prælati & Domini, seruari causas calamitatis nostræ, originem hæresis, insolentia militum, principia ruinæ. *Recumpub. atq; incognitas causas, ferri mucronem conuertite.*

Cicero 3. Tusculan. *Vt medici causa morbi inuenta curationem esse inuentam putant sic nos agri uicinia causa reperta, medandi facultatem reperiemus.*

14. Amplius: ut imperiti medici vnicum cataplasmatibus genus, omni vulnere, omni malo, & alijs pluribus admouent; *uno collyrio omnium oculos curare uolunt,* ait S. Hieronymus; quomodo Ægyptij, teste Diodoro, ægros penè omnes, aut abstinencia, aut vomitu curant; & ut damis ceruisque vnicum superest ad dictum aduersum iacula omnigena confugium; canibus ad omnia vulnera est lingua: & sicuti inepti illi futores, qui ad vnam mustri colam omnibus caecos parant, inquit Galeno: Hortulani quoque, qui omni terræ omnigenas inferunt styrpes: quorum equidem plantare vineas sub climare frigido; refrigerato potionem, niuali aqua, aphrogata, aut emore lactis permixtam, aut fruges ipsa hyeme frigidiores apponere: Quorsu estuati ad instar Æthiæ vina generosa, aut vitæ liquorẽ stillatitiu vt aiunt, ppinat: Hæ ratio;

Ouid. 2.
de reme.

Omne re-
medium
non om-
ni malo
accom-
modum.

D. Hiero.
in 1. præf.
comm. in

epist. ad
Ephes.

Vide Plin.

l. 8. ca. 25.

26. 27.

Ælian. l.

1. var. hist.

Solin. c.

31. Virg.

Ænei. 12.

Galen. l.

9. Thera-
pentic.

ratione procedens Physicus, ægro iniurius, sibi dedecori foret: Sic Deus, censetur indiscretus corrector prodigi, si quavis alia pœna lisset indifferenter: puniens verò peculiatiter fame, & cuilibet male opportunum adhibens fomentum, suam euincit peritiam.

15. Haud satis est. Quemadmodum medicis sunt simplicia, compositiones pendè omnes intrantia: in oratione sententiæ multis discursibus aptæ; bellicis, stratagemata oportuna superandis hostibus cunctis; cuiusmodi specialiter est fames, in bello corporeo ad omnia faciens, & affligendæ ciuitati, & lacessendis castris; aduersum equites, & pedites; æstate & hyeme; contra homines & iumenta valens; cuius denique robor, facultas, potentia ad omnia recenseri nequit.

Quanta valeat in bello fames.

Menander: *Μῦθος μέγιστος ἄλγος ἀνθρώποις ἐστίν.* Id est, fames est maximus angor hominibus: fami enim nihil oblectari potest.

Lucanus l. 3. Pharsal. belli: *Irarum causas Et summa fauoris*

*Annona momenta trahi: namque assirit vrbes
Sola fames, emiturq; metus, cum segne potentes
Vulgus alunt: nam nescit plebs ieiuna timere.*

Cato in oratione qua dissuasit legem Agrariam; *Arduum est ad ventrem verba facere, qui careat auribus.*

Plautus in Perfa Comedia, Saturio loquitur Toxillo seruo suo: *Me quoque etiam vendas licet, dum saturum vendas:* Et sicuti medici docti constituunt frequenter ægris ieiunia, quo remedio communiter vtebatur ad febres Asclepiades, referente Celso; rarus infirmi vires ieiunio, vigilia, siti extenuandas planè, ut indeo primis diebus nec balnea concederet; addit quoque Celsus in omni morbo hoc vnicè obseruandum; ut scilicet medicus exploret crebrò ægri robor; & quamdiu aliquid virium superesse cognouerit, assidua abstinentia, inediaue morbum lacessat: pari modo, è tot flagellis, totidem medicamentis curandis impjs

*Fames
commune
remediū.*

est quoque Deo fames, qua plerumque varia plurimè specie discreta corripit & curat scelera, ac penè equaliter omnibus prodest. Non videtis superbum fame humiliari? Auarum rubiginosum educere thesauros? Luxuriosum, continere? Iracundum, si egeat, fieri mitiorem? Pauper amet cautè, timeat maledicere pauper. Edacem, paucis contentum? Delitiosum non fastidite insipida? Non est fastidiosa fames. Otio & inertia tepentem excitari ad laborem? *Qui vitat molam, vitat farinam.* Omnium stolidissimum euadere argutum? *Multa docet fames. Ingenij largitor venter.* Stolidissimum animal edoceri quæcumque liberit? Cicurari ferocissimum, etiam Myllo aut Erodio?

*Persius in
proem.*

Hinc optimè Simon apud Stobæum serm. 15, *fames atque sitis non obliuisci oportet: multum enim potest apud sobrietatis ac prudentie studiosos.*

Fame excoluntur, instruuntur, componuntur cænes, fame discunt vropygio suo insidere: huc illic circumagi, exsilire, saltare &c. Hac, setæ ingenia syluestria deponunt: per ipsam, præter naturæ ordinem & cursum discunt aues effingere humanis similes voces. Sit argumento celeberrimus ille psittacus, qui comiter Cæsares salutabat.

Persius in proem. Quis expedit psittacos suos Xâps?

*Cornos quis olim concauum salutare?
Picasque docuit verba nostra conari?
Magister artis, ingenijque largitor
Venter, negatas artifex sequi voces.*

Maximus Tyrius serm. 19. Legistis unquam de Lybio illo astuto, qui ut se persuaderet Deum, congregatas plurimas aues garrulas, docuit, haud dubiè famis opera geminare certatim trinas illas voces, *Magnus Deus Psaphon*, sicque instructas in proximos montes dimisit; quæ temporis lapsu alias quoque similiter docuerunt; adèd ut Lybiae populus fallaci illo hymno deceptus, ceu Deum admiserit? Arbitramini famem non potissimam tyruncularum auium extimil-

le magistrum: Nouit perspicax in hisce & alijs aquila *Plin. l. 10. c. 3. & 4.*
 quantum valeat fames imbuendis pullis: hos enim ie-
 iunos dimittit aliquot dierum interuallo, pauidos,
 nec audentes pennarum remigio aera sitenuē percut-
 tere. Ita, magus ille peccatorum præceptor & Do-
 minus fame ferit prodigum, iueter terrenis istis in-
 hiantem totum; vt caelestia perere intrepidè doceat. *Gen. 8.*
Gen. 21.
Gen. 41.
 Facta est fames valida in regione illa, & ipsa coepit e-
 gere. Efficacius nil reducendæ aberranti columbæ in-
 arcam Noe, quam virentem omnem ramum cui infi-
 deat penitus tollere. Aptius nihil inducendæ Agar
 ancillæ vt morem gerat sedulo Saræ dominæ, quam
 sit penè in deserto perire. Nil oportunius subdendis
 filijs tacob Ioseph dominant in terra Ægypti, quam
 ingruere famem regioni suæ. Lacescendis Phylistheis
 commodius nihil vulpibus incendiarijs, per segetes
 ad mellem maturas dimissis, à Sampson. Nihil vehe-
 mentius reuocando Ioab in domum Absalonis, quã
 ipse mellem incendere. Nihil potentius redigendo
 ad incitas hosti, quam commearus transitum ipsi præ-
 cludere. Nihil quo que melius reducendo prodigo ad
 patrem, fame. *Iud. 15.*
2. Reg. 14.

Cicero pro Cluentio: Plerumque bestie fame do-
 minante ad eum locum ubi aliquando pasta sunt, reuer-
 tuntur.

16. Adhæc, aliò quoque respectu famis flagellum
 erat congruum; vt nimirum lueret iuxta receptum
 canonem legum diuinarum, humanarumque, quæ iu-
 bent plerumque per ea castigari, per quæ pattatum
 est crimen. *IV.*

Sapient. 11. Per qua quis peccat: per hac et torquetur.

Titus Livius decade 1. libr. 1. dicit Reges eadè ad
 imperium prouectos Romanum, eadè quoque impe-
 rio exutos.

Plutarchus tomo 2. Moral. tractat. Cur Deus
 panem differat, Et, ait, Calippum Atheniensem,
 eodem quo Dionem confecerat pugione, ab amicis
 eadem sum petijisse.

Liv. 1. Qui septuaginta Reges manibus pedibusque
 trun-

truncatos sub mensa quasi catellos de micis cadentibus pascebat, idem supplicium perpeffus sub Iofue, dicebat: *Sicut feci, ita reddidit mihi Dominus.*

Luc 16. frequenter Deum irritauerat ore diues epulo, delictijs deditus, & colloquijs malis: os quoque potiores nunc sumptus suppliciorum perpeff; linguæ ne guttulam aquæ potest obtinere.

Nicephorus l. 2. hist. Eccles. cap. 23. Impij Iudæi manus attentarunt nocere sacrosancto sarcophago, quo reconditum iacebat gloriosum corpus Domine nostræ, virginum Phænicis; eadem penas dederunt, & brachijs sacrilegi prophanatoris truncatæ herentes affixæ sacræ arcæ corporis virginis sanctæ.

Cicero 2. de leg. Ælianus lib. 2. variarum hist. Senecaus serm. 42. Valer. Maximus lib. 6. cap. 5. Oculi ducunt & pellicunt in adulteria: *Oculi sunt in amore duces*, inquit Poeta. *Oculi tui auolare me fecerunt.* *Vulnerasti eor meum in vno oculorum tuorum, dicitur in Canticis: oculos æquissime æquus effodit Talentes Locrensis, adulteris.*

Ioan Boemus l. 1. de moribus omnium gentium c. 5. Naso decoratur mulier, & præ ceteris venustata omnium ad se rapit animos: nasum præscindit mulieri Ægyptius in adulterio deprehensa.

Viucentius in speculo hist. lib. 24. cap. 157. & Epist. Eusebii Episc. Moguntini ad Ethibaldum Regem Angliæ. Manus & brachia stringunt amplexibus illicitis adulteram; lacertis collum illicitè complexum æquissimo Saxonum priscorum decreto adultera iniecto proprijs manibus laqueo constringebat.

Num. 5. Femore mulier adulterium patrat: femur & tumens vterus forptis amarissimis aquis in quas effusa erant maledicta, de quibus in lege Moyfis, computrescebat. vbi maxime delectantur, ibi acerrimos experiuntur dolores femine. Femora Deus luc Venerea diseruiat, per quæ eius diuina Maiestas offenditur toties.

2. Machab. 14. Maledica lingua impudenter blasphemi Nicanoris Deum irritarat spondendo Deo

Cant. 9.

Cant. 4.

templum sacrum commutatum iri in delubrum idolorum: eadem demum euulsa per Judam Machabæum & concisa, volucris facta est in escam.

Apo. 10. Blasphematur in inferno linguis Deus: eadem linguæ discerpuntur dentibus præ dolorum acerbitate: *Manducaverunt linguas suas præ dolore, & blasphemaverunt Deum celi præ doloribus & vulneribus suis.*

Holiam. l. ii. Linguis & nunc blasphematur, abiuratur, irritatur Deus: linguæ & nunc cauterio, viuis flammis adurendæ forent: vti temporibus S. Ludouici Francorum Regis dignissimi receptum erat: euellendæ, discerpendæ, projiciendæ canibus caninæ linguæ, vti Iudas Nicanoris impij linguam volucris tradidit. Manibus, pedibusque hæreticorum sublatum sacrosanctum corpus Dominicum conculcatur: manus pedesque eorundem caudentibus laminis binis compressi absumendi sunt, vt aureo seculo Augustissimi Caroli Quinti. Minime sufficit, ô Judices, quo supplicio luant scinorosi, si modo luant: sed securæ, crucæ, erit fragia, flammæ atrocius defauiaht in atrocius peccantes, quoad fieri potest, vt à iustitiæ libella non recedatur: *Per quæ quis peccauit, per hæc & torquetur.* Quam ordinem tenuisse perhibentur magni illi præcorum seculorum Heroes Hercules & Theseus vindicandæ Tyrannorum immanitati: Theseus extirpando cervices Termero, quod sicarius eius modi cruciatu alios torqueret, caput, galea indutum, vt arbitror, allidendo ad eorum capita, narrante Plutarcho. Itaque, vt ad hocce perpendicularum directæ supplicia decerneret prodigo Deus; quia multoties ore impuro deliquerat; primo impudenter petendo, à patre portionem substantiæ sibi permitti; tactando patrias facultates: suas, in quas ipsi ius erat nullum: deinde procando amasiolas, interdum amatorijs nemijs: interdum basijs columbinis inuocatis, nouit Deus qualibus, *Oscula multa dedit, oscula multa tulit,* emodulando, quis dubitet, carmina impudica; profertendo verba obscæna, digna se, digna loco, digna contentio,

*Plut. tom
1. Vit. in
Theseo.*

*Quint. l.
1. instit. c.
2. 5. 6. 7. &*

sortio, quo utebatur; Verba ne Alexandrinus quidem
 permittenda delitijs, risu & osculo excipiendo. Denique
 excessu cibi & potus exquiritorum, ac ab his ad actum
 deveniendo; iure optimo famis opera vitur, qua ea
 impurum feriret primum; exinde transiret ad famam
 supplicium, quemadmodum ab ore eo vsque deriva-
 rat impurae libidinis materia. En cernuis, ut vatio re-
 spectu Deus supplicium aptius decernere non quere-
 fame, prodigo. Eia, dicite vna voce vniuersi cum Va-
 te: *Iustus es Domine & rectum iudicium tuum. Iudicia
 Domini vera, iustificata in semetipsa. Rectus Dominus
 Deus noster, & non est iniquitas in eo. Absque ulla iniqui-
 tate iustus & rectus.*

Pf. 118.
 Pf. 18.
 Pf. 91.

D. Aug. tom. 10. serm. 34 de verbis Domini: *fame cap-
 reptus est, qui saturitate superbus abcesserat.*

Decentia
 quantita-
 tis pena
 prodigi.

17. Atat, quorsum tanta annonae penuria? Non di-
 cit textus simpliciter accidisse famem, sed famem va-
 lidam, & tantam, ut ditissimi quique, quibus regula-
 riter frequens erat annonae, etiam laborarent penur-
 ria. Iterum hoc loco obseruanda est Dei iustitia, in-
 striaque. Dicat iustitia ad proportionem scelerum
 mensurari & perpendi tormentum; uti & praemium ad
 meriti, obsequiue quantitatem Evidenter exprimitur
 habetis in lege Moysis, & alibi crebro.

Deuter. 25 *Pro mensura peccati erit plagarum mensura.*
 Apoc. 18 *Quantum glorificauit se, & in delictis suis,
 tantum date tormentum.*

Jer. 50. *Reddite ei secundum opus suum, iuxta omnia
 quae fecit facite illi.*

Ez. ch. 7. *Secundum viam eorum faciam eis, & secun-
 dum opera eorum iudicabo eos.*

Idem: *Iudicabo te iuxta vias tuas. Id est, damnabo,
 puniam te pro mensura delicti.*

Sciendum enim est, dupliciter hanc vocem, *iudi-
 cium*, accipi in scripturis, ex D. Augustino varijs in
 locis. Primo, pro discriminatione; secundo, pro dam-
 natione Vide Aug. tom. 9. tract. 22 in Ioan. tom. 4. l. 2.
*de consensu Euang. c. 30. tom. 3. li. Enchiridion ad Lauren-
 tium, cap. 55.*

Qui multis magnisque operibus bonis grauis com-
paret, copiosius cōpensatur eo qui remisse laborauit.

2 Cor. 9. *Qui parce seminat, parce & metet, & qui se-
minat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.*

Matt. 7. *In qua mensura mensi fueritis, remetetur vo-
bis.*

*Vide Ci-
cer. de ops.
genere O-
rat. Valer
l. 2. c. 6.
num. 5.*

Quamobrem, nec Romani, neque Athenienses, bel-
licosos ciues omnes donabant coronis castrensibus,
muralibus, nauticis, ciuicis, cum tessera decenti; non
omnibus Tribunis & Ducibus decernebant æquali-
ter triumphos & ouationes; sed alijs has, alijs illas; a-
lijs hos vel istos triumphos, pro quantitate & quali-
tate heroicorum facinorum cuiusque. Athenienses,
donabant probos ciues, qualis erat Pericles, seruo ge-
minorum ramorum oliuæ intertextorum: pugiles in
insula Delos donabat Theseus ramo palmæ in insig-
ne victoriæ. Romani, ciuem qui conciuem hostium

*Plut. to. 1.
Vit. in Co-
riolano.*

eripuisset manibus, corona ciuica quærnea, cum hac
tessera, *Seruant gratia ciuis.* Eum qui prior in hostium
vrbem intripuisset, murali, cum hoc symbolo, *Excidi*

*Plin. l. 6.
c. 4. Para-
disus.*

in vrbem intripuisset, murali, cum hoc symbolo, Excidi
in vrbem intripuisset, murali, cum hoc symbolo, Excidi
in castra hostium imperum fecisset, corol-
la aurea ab Imperatore exercitus vertex ipsi cingeba-
tur, adiunctis his verbis, *Hoc valli insigne recepi.* Qui

*Donatus
rude mā-
les.*

in classem hostis prior in silijisset, nauali, exaratis istis,
Classis monumenta subacta. Qui inimicos soluere obsi-
dionem compulisset, sertum obtinebat, gramine ab
oblesorum loco excerpto, cōtextum, hac inscriptione,
Merces sublimis honorum. Ab vrbe condita serua-
tum fuit, vt qui strenue in prælio se haberet, hasta do-
naretur. Non omnes Imperatores Romani Romam

*Plut. to. 1.
Vit. in Ro-
mulo.*

ingredi permittebant curru triumphali, quatuor
quis candidis tracto vectos. Debuerant primum con-
spicua clade affecisse, non pyratas, non seruos, non
pusillas copias, sed haud vulgaris notæ hostem; de-
nuntiato ante certamen bello; cæsis ad minimū quin-
que millibus. Itaque quosdam summis gaudijs ouan-
tes excipiebant; alijs plenarium decernebant trium-
phū; cuique pro qualitate & quantitate meritorum.

Notz

Blondus Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit. *Bonus*
 Flavius l. certamen certauit &c. In reliquo reposita est mihi coro-
 10. Roma na iustitia, quam reddet mihi iustus iudex. Sit pro victo-
 triumphā ria tertium.
 tis initio. Ita è contra, delicta omnia, non sunt eodem sup-
 Gellius l. plicij rigore plectenda. Non procedet æquus iudex ad
 5. noct. c. 6 vindictam delinquentium iuxta præfixum à Dragone
 paulo ve Attico, (hoc legislatori illi erat nomen, conformiter
 ro aliter. ad eius truculentiam, qui capitali pœna damnabat
 2. Tim. 2. scelera cuncta; otium quoque, & poma furto ablata,
 2. Tim. 4. haud secus ac sacrilegia, caedesque) canonem minimis
 Plut. to. 1. sed corripit aut seuerè, aut leniter, pro atrocitate, et
 Vit. in leuitate delicti. Pro mensura peccati, erit plagarum me-
 Marcello, dus. Quandoque verberibus agit; interdum stigmata
 ubi criā addat, interdum exilium; alias, bona rei fisco adiudi-
 habes un- cabit; alias cruces, palos, ignes decerner, pro mensura
 de dica- peccati. Ita aliquando animaduertit in filios L. Brutus
 tur oua- Romanus, perfidos in patriam, vt Regi merito cæco
 tio. studebant; quos palo affixos, primùm verberibus, de-
 Plut. to. inde morte multauit. Ita Manlius, Romanus, pœna
 1. Vit. in capitali plexuit natum, quod prohibitus patre abse-
 Solonè. te congregi cum hoste ausus fuerat, tamen si scilicet
 Deut. 24. spectans ad discrimen cui exercitum Romanum ex-
 Liu l. 2. posuerat, & disciplinæ militaris neglectum, qui eandem
 dec. 1. oriri poterat: haud humanior Epaminonda Theba-
 Virg. 6. no, qui in simili casu, eodem respectu, pari rigore vlti-
 Æneid. est in filiam Stesibrotum. Ita Tullus Romanorum
 Val l. 6. c. Rex corpus Metij Suffetij quatuor equis in diuersa
 9. Et l. 9. nitentibus discerpit, qui perfidè cum suis militans
 c. 35. Lit. pro Romanis, studebat nihilominus Fidenatem, et ig-
 l. 1. dec. 1. tur, ait Rex paulo ante animum inter Fidenatem Roma-
 Idem l. 8. namque rem ancipitem gessisti, ita iam corpus passim di-
 Plut. Li- strabendum dabis: dignum certè supplicium perfido in-
 uis l. 1. Imperium, quantum erat Romanum. Pro mensura pec-
 dec. 1. cati. Non omnes fastuario plectunt Romani, sed in
 Plut. to. 1. fastuarius meretur, qui signa relinquit, aut prostrato de-
 Vit. in cedit: dicit Lilius quodam loco Marcellus copias in
 Marcello similibus puniebat, ventre, pane hordaceo pascens
 eos, qui communiter triticeo vescabantur. Præcipue
 dioces

iores nobis in suis iudicijs, non exigebant pœnas in- *Iuuenal.*
 differenter ab omnibus culeo, simio, gallo, serpente; *satyr 8 de*
 patricidis solis eiusmodi decretum erat supplicium: *Nerone.*
 non damnabant vniuersos reos ad metalla, ad be-
 llas, ad furcas, ad laqueum, ad stigmata: neque nos
 malefactores cunctos, ad cruces, ad crumfragia, ad
 tiremes, quia discretæ non sunt pœnæ istæ: nec enim
 æquum est, vt qui minus deliquit tantam patiatur in-
 famiam, aut pœnam, quantam qui enormius. Peccati
 mensura sit supplicij modus, vt sit sine iniquitate iu-
 stitia.

Quoniam verò prodigus noster atrocium crimi-
 num reus erat, vt inobedienciæ, excussionis disciplinæ
 patris, distractionis, auctoris sue hereditatis, excelsi-
 sis in vestitu, epulis superfluis, impure luxuria, exple-
 te cum cot metricibus, quot libærat, iure oprimo
 propter ista, aliaque nefanda scœlera, ab ipso patrara,
 grauissime a Deo plectitur *Pro mansura peccati, pla-*
garum modus. Quantum glorificauit se in delictis Deut. 25.
fuit tantum tormentum. Tantum; quantum. Quis da- Apoc. 18.
 bitauerit hoc esse sceleratius commissum, quod est *Vnde Gre-*
 grauius iudicatum? *gor. l. 6.*

Fortè Conditor vniuersorum Deus, spectata a- *mor. c. 35.*
 dolescentia vetuante robustaque eius, aptiore & ro- *II.*
 bustiore præterendis iustitiæ tormentis, senectute pa- *August. l.*
 uida & infirma natura, eiusmodi rigore desauit in *2 de bap-*
 ipsius: cuius maximè receptum sit medicis infirmam- *tismo c. 6.*
 tum obseruare etatem. Porro senectus morbi nun- *Item p. 2.*
 quam est expe- *Senectus ipsa per se morbus est. Mi-*
 letanda, commiseratione & pietate digna est venera- *Discretal.*
 bilis senectus, vtique omnigenæ ægitudinis ta- *c. 24. q. 1.*
 berna. *Terent. in*

Anciphan apud Stobæum serm. 113. *Ad senectutem Phormio*
 enim veluti officinam *no.*

Omnia hominum accedunt mala.

Senectus est velut ara quadam malorum.

Ad ipsum enim omnia confugisse videre est.

Ibidem: illadem malorum existimant.

Horatius in arte: *Multa senem circumueniunt intus
modis.*

Auson Edil. 14. *Ipsa senectus obijcit innumeris corpora
lacerabile morbis.*

Iuuenal. sat. 10. *Circumsilic agmine facto merborum
omne genus.*

Seni interius est mœror & ærumna iugis: exterius va-
dique affligitur. Videt? vix semividens. Audiet? sobriet.
Comedit? Jaspide. Non sapit nectar, ambrosia, man-
na cœleste Incedit? Palpans, potius repens. Ad quiet
membra componit? Fugit ab oculis somnus. Iacidi-
in aliorum conuentum? Risu, & cachinnis audiet exopi
senectutem suam. Iuvenilem se experitur patriæ oble-
quijs. In terra, nec eques, nec pedes subsistere potest:
in mari, neque remos ducere, nec dimicare: quoniam in
proprijs nec sitatibus sibi ipse auxilio non sit, solanti-
modo aut sedet, aut iacet supinus Denique, res ea se
miserima senectus. *Telluris inutile pondus.*

Virgil. 2. Æneid. *Iam pridem iniussus Diis, & in-
tilis annos Demoror*

Iuuenal. satyr. 10. *usque adeo grauis uxori, natisque,
sibi que.*

Offic. x. *Iob. 7 Factus sum mihi met ipsi grauis,*
Quapropter, monebat prudenter Cicero: *Senilis la-
bores corporis sunt minuendi. Et Cato, decus Romanæ
senectutis aiebat legibus institutibusque precibus
absolui annosos ab ijs officijs, quæ sine labore corpo-
ris non exercebantur: atque senes non modo non con-
ctos ad ea quæ non possent, sed nec ad ea teneri quæ
possent.*

Cato in lib. Cicer. de senectute: *Legibus quæ instituta
vacat etas nostra muneribus ijs quæ non possum sine vi-
ribus sustineri. Itaque, non modo quod non possumus, sed
nec quantum possumus cogimur.*

Id ipsum lege Mosaica sancitum erat seruandū. *Leuit.
Num. 8. Leuit. e cum quinquagesimum annum etatis
impleuerint, seruire cessabunt, erunt que ministris arum
suorum in tabernaculo fœderis, ut custodiât quæ sibi su-
nt commendata, opera autem ipsa non faciant.* *Imb
com*

comiseratione quadam naturali, tantum onus non imponimus annulo equo, quantum iuueni, vegeto, robustoque; nec grauamus solito more, annis & proprii corporis mole fatis grauem: non est danda afflictio afflictio. Iuuentus vero, quæ vernans, vegeta, robusta, multa perferre potest, ipsa exercenda est: delinquens verberibus, flagris exerto brachio excipienda: huic dissolutæ, pœnitentiæ expiatoriæ austeræ iniungantur, abstinentiæ, ieiunia, peregrinationes, vigiliæ, humicubationes, cilicium, flagella, quæ non nisi indirectè senioribus demandentur, quibus per vires vix subsistere licet.

Virgil. *Æneid. Nostra Dares hæc Troius arma recusat.*

Animaduerto Deum iuxta hanc discretionis regulam, non exposuisse ad eod̄ atrocibus tormentis senio confectos, confessores, quam iuniores *Fidelis Deus, qui 1. Cor. 10. non patietur vos tentari supra id quod potestis.*

2. *Machab. 6.* Passus est ætate grandæuum Eleazarum nonnulla perperi tormenta sub persecutione impij Antiochi; vt verò exquisitissimis exposuit cruciatibus septem Machabæos fratres, ætate, corpore, viribus valentes: vni abscessa est lingua, cutis capitis detracta, summitates pedum, manuumque amputatæ; ac denique in uiculis per omnia, in sartagine tostus est totus, ad instar pecudis. Similiter secundus, alijque omnes ad vltimum vsque variè cruciati sunt. Cap. 7.

Ex gestis S. Laurentij & Pontificalibus. Graue supplicij genus pertulit S. Xistus Pontifex Romanus sub Decio: at longe atrociora perpeffis est S. Laurentius eius Diaconus, ceu iuuenis firmusque athleta, supplicia. Equulei adhibebantur, verbera verberibus iungebantur; dissecto toto corpore ignes & craticula admouentur. Quorsum? Laboribus & senio fractus erat S. Xistus; S. Laurentius viribus & ætate valebat. Meministis dialogi Martyrum & vt S. Xistus responderit S. Laurentio ad martyrium anhelanti auidè? *Nos quasi senes, ait S. Patet, leniores pugna cursum recipimus, te autem quasi*

iuuenem manet gloriosior de Tyranno triumphus: post tri-
duum me sequeris, sacerdotem Leuita.

Act 5. 6. 7. Grauantur contumelijs & ignominia
Apostoli, pro confessione nominis Iesu: S. Stephanus
verò, diaconus, ætate vernans, saxorum imbri oppri-
mitur. Aduertite Dei discretionem multam in lege E-
uangelica, vt pedem non referam ad veteris instru-
menti monumenta; vt non commemorem Daniele
iuuenem lacui leonum iniectum: tres pueros accensæ
fornaci immisiss. Omni tempore obseruatum fuit, vt
acrius torqueretur neruosa iuuentus, imbecilla sece-
tute. Itaque consultum denuò deprehendo, prodigi-
um iuuenem vigentem robustum que dira discretia-
u fame. *Facta est fames valida.*

Sap. 6. Potentes potenter tormenta patientur.

Ibidem: Fortioribus fortior instat cruciatio.

Cicero 3. Tusculan. Vt in causis non vitimur semper
eodem status, sed ad tempus; ad controuersia naturam, ad
personam accommodamus: sic in agritudine lenienda. Nā
quam quisque curationem recipere possit, videndum est.

111.

19. Rurlus, videtur hoc loco explicasse Deus rigo-
rem iustitiæ suæ in eos, qui non correpti mox vt pec-
carunt peccata geminant, & eorum assiduitate quasi
montes criminum congerunt; qui demum eo seueritas
puniuntur, quo diutius patienter eos pertulit Deus.
Non est præceptum ad vindictam Deus:

Eccl. 5. Altissimus est patiens redditor.

Quo tar-
dior ad i-
ram, eo se-
uerior
Deus.
Gen. 3.

Quid. l. de Poneo: Est piger ad pœnas Princeps, ad
pœnia velox.

Quique dolet quoties cogitur esse feroc.

Deus.
Gen. 3.

Ignorat Conditor quā adoriatur creaturam: non pro-
cedit rigidè nisi, ad auram post meridiem: ægè in crea-
turam animaduertit. Heu! vindicabor de hostibus meis?

Isa. 1.

infir per Isaiam. Equidem, à natura extraneum vide-
tur bonitatis eius nocere cuiquam. Alienum opus, pere-
grinum opus ab eo, irasci Dominum vt faciat opus suum.

Isa. 28.

Non est de numero iracundorum Dominus, qui ex-
candescens citò acceptam iniuriam occlus vindic-
cant. Verumtamen ipsi mos is est receptus, vt si pec-
cator

atorem, dum expectat, aduertat nihilo meliorem fieri, quam sperauerat, gressu tardo, plumbeoue veniens, ferreo feriat brachio, & multa fenora extorqueat dilationis ab impio. Educit semel & iterum puerulus floccos ab ariete, caput, mentum palpat manu, cornua premit, patienter ferente animanti miti: verum si sepius rediens id ipsum attentet, tandem prostratum se humi videt: experiturque re veru, quod ferrur communiter, Furor sit laesa sepius patientia. Agnus mitis est Dominus. Quasi agnus coram rudente se obmutescit. Ecce agnus Dei. Ipsa bonitas, ipse dulcor est: offenditur semel & iterum, dissimulat, coniuuet, sperans meliora: dissimulas peccata hominum propter penitentiam.

Pub. Misimus apud Macrob. l. 2. Saturnal. c. 7. Isa. 53. Ioan. 1. Sap. 21.

Romanos 2. An ignoras, quoniam bonignitas Dei ad penitentiam te adducit? Id est, adducere intendit, aut conatur.

Isa. 5. Expectauit ut faceret vinas.

Seneca 1. de Clement. Ciuitatis mores magis corrigi paruas animaduersionum. Verumtamen mitis ille agnus murator in leonem, si quando diutina ipsius sufferentia nullos in nobis proferat penitentiae effectus.

Id obseruat multa cum emphasi S. Paulus dicens: Rom. 2. Secundum autem duritiam tuam & impenitens cor thesaurizas tibi iram, in die ira & reuelationis iusti iudicij Dei.

Isa. 5. Expectaui ut vinea mea faceret vinas, fecit autem labruscas. Est nunc ostendam vobis quid ego faciam vinea mea. Auferam sepem eius, & erit in direptionem: diruam maceriam eius, & erit in conculcationem, & ponam eam desertam.

Matth. 21. Malos male perdet, & vineam suam locabit alijs agricolis.

Pl. 54. Extendit manum suam in retribuendo.

Valerius Max. l. 1. c. 1. Lento enim gradu ad vindictam sui diuina procedit ira: tarditatemque supplicij grauitate compensat.

Homerus in Odysſ. *inquit haud quamuis subid ſu
criminis vltor,*

Fanore poſt illud longè grauiore recenſet.

Cæſar in Comment. *Conſueuere Dÿ immortalis,
quo grauius homines ex commutatione rerum dolent,
quos pro ſcelere eorum vlcifci velint, his ſecundiores in
terdum res, ac diuturniorem impunitatem concele
re.*

Quemadmodum iunci & glacies retenti veſtibus
aggeris initio nil nocent, ſed his alios retinentibus, &
his herbas, & muſeos lequentes, demum plus nocent,
& latius aggeres rumpunt, quo diutius ſtagnarunt: ita,
quo magis ſuſtinuit, diſſimulauitque crimina noſtra
Deus, eo acrius ſæuit in nos, adeo aſtuante mari
ſcelere noſtro, vt ſufferre non valentes aggeres
neceſſum ſit rumpi.

*Antimachi
quard a
pud Seno
cam l. 2.
natur q.
inquit:
Tonitrua
ſunt nu
bis icæ
ſonus.
Iſa. 42.
Pſ. 128.*

Aut ſicuti nubes tenues binæ cum primò occu
runt non multum murmu: edunt, ſed paulatim mul
tis alijs accedentibus & in vnum cocuntibus, tan
quam ordinata acie, tantus plerumque eſt conſectus
impetus, vt ſtrepor ad inuicem allifatum procul au
diatur, fulgur a multis videatur, ac nonnunquam e
ueniuntur, proſternanturque vrbes: Ira Deus, ex vno
& altero peccato non multum turbatur: aſt vbi vide
rit inſtructam aciem enormium criminum, tum acie
ret cum peccatore dimicat: *Tacui ſemper ſilui, pati
ſui, vt parturiens loquar; diſſipabo & abſorbebo ſimul.*
Hinc ſueta eſt famas valida. Annonæ caritas, dita fa
mes oppreſſit noſtrum prodigum, qui multa conge
ſerat enormia crimina, proficiſcendo in regionem lo
ginquam, de peccato in peccatum, protendendo pet
dita vitæ inſtitutum. *Prolongauerunt iniquitatem ſua.*
Peccatorum flagella, vt ſuprà dicebamus ſunt medi
camenta ſalutis: inueterati morbi autem, & vulnera
diu aucta nequeunt ſanari niſi medicamine acti, mot
dente, corrodenſe: ita nequit curari peccator, qui lon
gas in peccatis duxit moras, niſi punitione aſpera, &
yrenti. *Extremus morbis, extrema remedia.*

Cornelius Tacitus 4. apud. *No corporis quidem
morbis*

morbor veteres & diu auctos nisi per dura & aspera coer-
 citus. Corruptus simul & corruptor, ager & flagrans ani-
 mus haud leuioribus remedijs resingendus est, quam li-
 uidius ardescit.

Cyprianus serm. 5. de lapsis. Aperiendum est vulnus
 & sanandum, & putredinibus amputatis medela fortiore
 curandum. Vociferetur & clamet licet, & conqueratur a-
 ger impatiens per dolorem, gratias ager postmodum, cum
 sanari sanitate.

Pulueres, cauteria, ferra, nouacula, & alia id genus
 dolorem inferencia membris putribus: dura poeni-
 tentia, magnis, solitis, obstinatis peccatoribus, vos i-
 raque Patres, confessorij, auditores sacri secretique ra-
 tionum conscientiae peccatricis, videte vt (quantum
 spiritus diuini & prudentia dictauerint) iniungatis
 satisfactiones salutare & congruas qualitati crimi-
 num, & vitibus delinquentium.

Joannes Molanus tract. 1. Theolog. practicae, con-
 clus. Debent ergo sacerdotes Domini quantum spiritus
 & prudentia suggererit, pro qualitate criminum & de-
 linquentium facultate salutare & conuenienter satisfac-
 tioni iniungere: nonnulla retenta clementia ad fra-
 gilitatem humanam. Admoueat virga Moyses, ad-
 iuncto manna: infundatur vinum vulneribus viatoris
 laeuij, oleo permixtum Rufus, perspecta confessorij
 lenitate, ipse sibi bellum atrox indicat poenitens: ipse
 sponte in se laeuat pro enormitate & numero scele-
 rum. Ita Rex Dauid, praeter iudicium pronuntiatum a
 Nathan educit per singulas noctes ab oculis riuos la-
 chrymarum. Lauabo per singulas noctes lectum meum,
 lachrymis meis stratum meum rigabo. Aut cineritio
 vescitur pane, aut cineribus non sapidior. Ci-
 nerem tanquam panem manducabam: temperat po-
 tum lachrymis feruidis: Et potum meum cum ste-
 tum miscbam. Ita S. Petrus, slet amare, referente
 Euangelio, dudum & crebro vt scribit S. Clemens
 Romanus, noctu consurgens, audito galli cau-
 ta culpe suae nuncio, & plorans vsque mane:
 quia, quotiescumque interdium cantasset gallus,
 Cc 4

Par. 2. De
 cret. de Po-
 nit. dist. 1.
 num. 18.
 Poenae le-
 gum in-
 terpreta-
 tione mo-
 liendae
 sunt po-
 nitus qua-
 nimis ex-
 asperan-
 dae.

Luc. 10.

Pf. 6.

Pf. 101.

Matt. 26.

habat.

fiēbat, vt lachrymarum feruore facies ipsi exultari
deretur. *Quam magna deliquerat, tam granditer desolaba-*

Cyprianus serm. 5. de lapsis: *Quam magna delinquimus, tam granditer desoleamus. Alto vulnere diligenti longa medicina non desit. Poenitentia criminis minor non sit. Orare oportet impensius & rogare, diem luctu transigere, vigilijs, noctes ac statibus ducere, tempus omne lachrymosis lamentationibus occupare, spiritus solo, adharere cineri, in cilicio voluntari & sordibus.*

Hunc optimum ordinem tenet Deus in prodigi flagellatione, penas decernens pro qualitate peccatorum & personarum: summa affligens eum egestate. *Fames est fames valida; consideratis enormibus excessibus, numerosis, dudum protractis arate vegeta, florentique.*

20. Notate hoc loco nunquam à Deo aut raro immitti famis flagella, quin enormia crimina prima iustam eius iram accēderint; prout Paraphrastes Chaldaeus, & multae historiae cum prophana tum sacrae testantur. Propter magnum Adae peccatum (magnum dixerō; à Maestate offensus, non ratione maceris, magnum, à facilitate & pusillitate praecepti transgressus; magnum, à perfectione naturae, & statu innocentiae qua gaudebat; magnum ab innumero numero animarum per ipsum perditarum, magnum à diutina duratione corruptionis; magnum, inquam, à quantitate pretij delendo persoluti *Empi enim estis pretio magno.*) immissa est fames, sine causa efficiens famis, nimirum priuatio benedictionis Dei, quae frumento, gramini, styrcibus, frugibus, omnique cibo alij, virtutem dat & vigorem alendi; qua subtracta, nulla superest sustentandi facultas. *Non in solo pane vivit homo sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Occasione culpae audiuit sibi dictum Adam: *Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi.*

Gen. 4. dicitur Cain: *Cum operatus fueris terram, non dabit tibi fructus suos.*

Paraphrastes Chaldaeus in cap. 1. Ruth, scribit famē mundo

Non im-
mitti fa-
mem nisi
ob imma-
nia scele-
ra.

1. Cor. 6.

1.

Matt. 4.

Deut. 8.

Gen. 3.

mundo decies decretam esse, ab ipsius creatione ad Messia tempora, ad castigandum terrae incolas.

In Pirkebot. c. 5. Talmudistae Hebraei aestimant annonam subtrahi caelitus, si decimae primitiae Deo debitae non persoluantur fideliter: magnum enim crimen collatorem omnium bonorum nostrorum fraudate eorum.

Cicero lib. 3. de Nat. Deorum: Hoc quidem omnes mortales sic habent, externas commoditates, vineta, segetes oliueta, ubertatem frugum & fructuum, omnem denique commoditatem, prosperitatemque, vitae à Dijs se habent.

Gen. 4. Tempore Lamech altera annona penuria laborabat orbis; quia despecta natura lege, & maiorem neglecto more recepto, bines duxit uxores. Ada & Sella. *Audit vocem meam uxores Lamech*, aiebat aliquando.

Gen. 12. Alia temporibus Abrahæ: qua, summo vitæ suae, nec non pudicitiae coniugis periculo, compulsus fuit in Aegyptum descendere. Quae quidem fames ideo euenit, quod diluuij neglecta memoria mundus coelestet colluuiem fatalentorum falsorum Deorum, nullo vnus veri Dei cultu.

Gen. 26. Quarta, a reate Isaac, propter rixas & irreconciliabiles inimicitias Esau & Iacob foris: aut potius, quia defecerat Ismaël a vera religione quam sub disciplina patris Abrahæ didicerat.

Gen. 42. Quinta, sub Jacob, qui ad sustentationem familiae semel & iterum misit filios in Aegyptum. Quis verò nesciat quibus peccatis tenentur obnoxij fratres Ioseph?

Gen. 37. Odiant eum, nec poterant ei quidquam patris loqui.

Ibidem: Accusauit Ioseph fratres suos apud patrem crimine pessimo.

Peccata quoque Putipharis, & uxoris tam temporis viuentium, partim exstiterunt causa famis istius.

Ruth: Sexta seculo Booz Iudaei Berbecmitae viri iniusti accidit, quia oblitus populus ereptionis miracu-

18

118

17

Vide Clé.

Rom. l. 1.

Recognit.

Epiphanius in Panario.

10

17

Deut. 32. Ioseph ab Ægyptiaca seruitute, transierat ad cultum
dolorum: mandata Dei sui non seruauerat: prorsus pec-
catis noua accumulauerat. Prouocauerunt enim in Dni

Jud. 1. alienis, & in lege Dei noluerunt ambulare

Jud. 2. Jud. 10. Filij Israël inquit Samuel peccatis ueteribus
iungentes noua fecerunt malum in conspectu Domini. &
seruierunt idolis Baalim & Astaroth, & Dii Syria & Sy-
donis, & Moab & filiorum Ammon & Philistinim, ser-
uierunt q̄ Dominum, & non coluerunt eum; quia repho
imprudenter immolarat filiam de more Paganorum;
quia Ephraim cōsurrexerat aduersus Jephre autho-
rem suæ libertatis; ut quadraginta duo millia caro-
rum perierint.

2. *Reg.* 21. Septima, imperante Dauide tribus an-
nis inualuit: propter rapinas Saul, & eius sanguina-
riam familiam; aut quia Carthaginensium fide Cuba-
onitas exceperat.

III. 3. *Reg.* 17. Temporibus Eliæ octaua supra modum
dura; quod tum temporis religio vera penè extincta
iacebat immuni persecutione Achab & Isebel, &
Orthodoxi omnes pariter quaererentur ad mortem
Regis imperio. Ea tanta fuit, ut ipsi regij equi pabulo
deficiente impasti deficerent.

4. *Reg.* 6. Nona sub Eliseo, tam rabida, ut uelci ster-
core columbarum mortales non horrerent, nec ma-
tres prolibus; propter similia scelera.

10. *Ioseph.* 9. Decimam patitur nunc Genus Iudaica egena & fa-
antiquit. melica, non panis & aqua, sed Vatum, & uerbi Dei; si-
c. 4. *Ioan.* ne Rege, sine lege, sine sacris, sine atis Famem patimur
Carion. 1. ut ut canes.

11. *Psal.* 58. A Christo nato reperiuntur accidisse fimes admi-

Chron. 2. randa, omnes partæ & prouocata enormit̄ Agitij.
1. Orosius lib. 7. c. 1. Massaeus 8. Chronic. mundi Anno se-
ptimo tantam perpeffa est Roma annonæ egestatem,
ut urbe expulerit Cæsar Augustus, lanistarum familias;
peregrinos, exteros, plurimos seruos, referuatis me-
dicis & paedagogis. Eius causa fuit, referente Orosio,
quod impiè laudasset Cæsar Augustus Caium nepo-
tem, qui expeditionem parans in Syriam, monitus Le-
toso

Iherosolymis à Principibus sacerdotum venerari & ad-
ore Deum cæli, reuerat.

Ioseph lib. 7. belli Iudæi. cap. 7.

D. Chrysof. lib. 1. aduersus vituperatores vitæ monast.

Non. Sales. breuif. in Polycratice lib. 2. cap. 6. Euseb. lib. 3.

Ecclesiast. cap. 6. Quam dira, & non explicabilis ser-

uone huc lachrymis tibi accidit fames ô infelix Ieru-

salem, quæ inter cætera, solummodo præuisa Iesum

monit ad compassionem, ab oculis eius lachrymarum

seruentioni diduxit riuulos? Fames, in qua Nobilis

Maria vteri sui charum pignus absumpsit? O rabidam

fimem! At, non benè merueras, non dicam sanguine

Prophetarum toties effuso, sed flagitio par non ad-

mittente, quod commisti, morte afficiens auctorem

vix, morte inquam, vitam ipsam in tam ignominio-

sum quam affligentis cruce actus? Facta est fames valida

in regione illa: valida, sed secundum mensuram delicti.

Ezech. 5. Patres comedent filios in medio tui, & filij co-

medent patres suos.

Thren. 4. Manus mulierum misericordium coxerunt

filios suos facti sunt cibi earum.

D. Augustinus, ser. 211. de tempore: In cibum pietas

uertitur, in pabulum suscepta soboles commutatur: ante

paritidii geritur quæ ad funestas epulas veniatur. Ani-

ma artubus elicitur & matris viscera polluantur. Innocens

sanguis effunditur, ut parentum rabida fames saginetur.

Eusebius lib. 9. c. 8. Egestas, & pestilentia mundum y-

nueriam arcto obsidione premebant circiter annum

septimum Imperij Constantini Magni. Verum nonne

propter persecutiones immanes Diocletiani in O-

riente, Maximiani in Occidente, in Christianos, tãtas,

ve legio Thebanorum Christianorum duce S. Mauri-

cio penitus absumpta; septemdecim mille Christiani

Oros. l. 7. triginta dierum spatio diuerso martyrio extincti; vi-

gili mille alij vigiliam Natiuitatis Domini celebra-

tes supposito igne in Ecclesia consumpti sint? Eius-

modi facinora non merentur famem generalem?

Massani l. 8. Anno quinquagesimo 4. (qui & vltimus

imperij, magis, tyrannidis Neronis) tanta inualuit fa-

mes

2.

Luca. 19.

3.

4.

mes Romæ, vt Claudium Cæsarem populus in foro deprehensum crebris dicerijs, & panis fragmentis aded turpiter imperierit, vt vix in palatium fugiens multitudinis furorem effugerit. At nonne idem nullam commemorant historiographi, quod Roma excedere iussisset Iudæos, siue Iudæizantes adhuc, siue Christianos factos, omnes pariter?

Aët. 18.

Euseb.

Dion. vi.

Eior.

Imperante Commodo Imperatore rursus Romanæ caput mundi dira fames distorsit, propter sanctissimos Pontifices Sortherum, Eleutheriumque caesos.

5.

Massianus lib. 12. Chronicorum mundi. Circa annum quingentesimum 25. malè fortunatus Belisarius, tunc temporis aridente adhuc sorte secunda, centum mille militum exercitu arcta obsidione anno vno & novem diebus Romam premens, eò angustiarum diduxit Romanos, vt matres prolibus vescerentur: notne quia Authemius Arrianus, & Theodorina Imperatrix nefanda moliebantur in Syluestium Ecclesie vniuersæ caput?

6.

Diacanus lib. 17. Procop. lib. 3. Anno 517. tam dira fames inuasit vniuersum orbem, signanter Liguria & Italiae partes, vt matres dissecis prolibus ad instar luparum se palcerent. Eodem tempore Totila, cognomento flagellum Dei inuasit sanctam civitatem Romanam, in eaque nefanda, nouit quæ Deus, patrarat.

7.

Genebrardus Chronol. l. 2. Anno octingentesimo nonagesimo nono, tanta grassabatur vbiq; fames, vt cogerentur plurimi, ceu Tantalus, Cyclopes, Polyphemus, Erisichthon, ceu noui antropophagi humanis carnibus vesci: nūquid forte quia immanes tum temporis Hungari; flamma ferroque vniuersam Germaniam, Saxoniam, Franciam, Italiam vastarant; orbem vniuersum aded viris doctis exuerant, vt exulante eternum scientiæ viderentur? Cui cladi præsignanda fertur tunc natum monstrum canino capite, reliquis membris speciem humanam referens.

Sigebert.

Abbas

Vspersens.

Nicephorus Calixtus l. 11. hist. Eccles. c. 16. Tempore Valentis Imperatoris, insperato tanta ilico perualuit fames in Phrygia, vt eius incolæ misso natali solo

egerentur quidam Constantinopolim, alij ad alias Prouincias migrare. Verum Nicephori historia habet huic cladi tanta ansam dedisse octoginta clericorum iubente Imperatore Arriano, incensa nauis in mari necem. *Facta est fames valida.*

Massus lib. 16. Anno millesimo centesimo vicesimo quinto, tanta fuit hyemis asperitas, & actis intemperies tanta, vt vix in Maio florent arbores, & frumenta assiduis imbribus exundarent, quam calamitatem subsequuta annonæ penuria summo opere Gallos afflixit, annos circiter duos. *Facta est fames valida in regione illa.* An forte quia à quodam hæretico tunc impugnabatur licet frustra prope Antuerpiam sacrosancta Eucharistia?

9.
Eam hæresim dispauit s. Norbertus.

Massus lib. 18. Anno millesimo trecentesimo quinquagesimo primo, iterum misera Gallia annonæ caritate laborat. Frumenti sextarius octo libris Parisiensibus venijt. *Facta est fames valida in regione illa.* At, paulò ante, anno videlicet millesimo trecentesimo quadragesimo nono flagellatorum secta, flagellariis suis parem baptismi effectum tributum affurrexerat in Gallia.

Idem ibidem. Anno millesimo quadringentesimo octogesimo nono, rursus in Gallia noua oborta fames, quâ plus centum mille homines perierunt. Venijt frumenti congius Cameraci (referente historiographo Cameracensi) quadraginta octo libris. Vinum modicum, impurum, ferum, toruum, vix potui aptum erat. *Facta est fames valida in regione illa.* Non ita pridem, dissidia & iurgia erant inter Maximilianum Cæsarem, & Ludouicum vndecimum Gallie Regem.

Atque vt veniamus ad ea quæ nos ipsi vidimus, memoranda profecto fames anni millesimi quingentesimi octogesimo sexti & septimi fuit; quæ per orbem vniuersum adeo grassata est, vt vix hoc tempore refecti & exsatiati simus. Ea tanta fuit (vti sedulo notauit & monumentis reliquit M. Andreas Froye, Pastor & Canonicus Sogeniensis) vt sextarius siliginis in

10.

11.

12. & 13.

Hanno-

Hannonia venierit anno 86. mense Maio decem libris Francis: & quidam Egidius Crufenarius quinque modios siliginis viginti quinque libris vendidit Sogenij, oppido. Anno subsequenti, 14. Iunij venit triticum Sogenij triginta libris turoneis, moneta Hannoniarum halicastrum, quod vocat, octodecim, & viginti libris spelta, octodecim; avena decem. 17. eiusdem mensis triticum triginta duabus libris; halicastrum recens quatuordecim. Aliquando, eodem anno triticum venit triginta quinque libris: panis pondus, quatuor solidi postmodum octo. Nanturci, ubi tunc temporis agebam, sextarius tritici ab exteris aduectus venit octo florenis, (totidem sunt librae Parisienses); spelta, tribus & dimidio; hordei quinque florenis; ac totidem solidi avenae, duobus, & quatuor solidis.

Fames istae, & quibus nuperis annis dixerati famis dira certe fuerunt; *Facta est fames valida in regione illa*: verum, inualueruntne aliquando plura facinorosa? Plures haereseos? Plures seditiones, & conspirationes? Plures exactiones, & oppressiones pauperum, domus militiaeque; in urbibus, tuti; pace, bello? An unquam fastus, luxus, pompa vestium, impure libidines, & alia id genus, passim ut nunc visitata fuerunt? Exclamabo cum S. Hieronymo: *Quidquid patimur, peccata nostra meruerunt*. An unquam aurea secula vestium fulgore, ferrea moribus, qualia nunc habuit mundus

Ouid. 2. Aurea sunt verè nunc secula: Plurimus auro venit horum.
de arte. Auro conciliatur amor. Aurum omnes, victa iam parate,
Propert. l. colunt. Aurea secula; ferrea secula. Muri auro fulgent
 3. *Eleg. 11. mores, & animi ferri duriciem, inhumanitatem, avaritatem, immunitatem induerunt. Quantus nunc Dei,*
Horat. l. 1. Ecclesiae, sanctorum contemptus: Denique videtur ma-
Corm. lignitas rotæ gradum assequente supremum. Struam
 6. *Od. 6. temporum sumus, sentina omnium retro seculorum:*
Fœcunda Itaque à Deo fames: non à sole, luna, astris, gelu, æthi-
cuius se- imbrium exundantia, sed à Deo propter peccata no-
sula; stra. Nec enim unquam perire fame infontem patere-
 tur Deus.

Leuit. 26. *Si in præceptis meis ambulaverint &c.*

tibi pluuia temporibus suis, & terra gignet germen
suum, & pomis arbores replebuntur. Comedatis veterissima
veterum, & vetera nouis superuenientibus proieciatis:
vide tibi multa.

Deuter. 28. Si precepta Domini audieris, benedictus
tu in ciuitate & benedictus in agro &c. Benedicta horrea
tua &c. Abundare te faciet Dominus omnibus bonis fru-
ctu ueritatis, & fructu iumentorum tuorum, fructu terra
tua, quam iurauit Dominus patribus tuis, ut daret tibi.

Ilia. 1. Si uolueritis, bona terra comedetis.

Ilia 3. Dicit iusto quoniam bene, quoniam fructum
admonitionum suarum comedet.

Psal. 83. Non priuabit bonis eos qui ambulant in inno-
centia.

Psal. 36. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones
cordis tui.

Ibidem: Iunior fui, et enim senui, & non uidi iustum
dilectum, nec semen eius querens panem.

Ibidem: Nouit Dominus dies immaculatum, & he-
reditas eorum in eternum manebit. Non confundentur in
tempore malo, & in diebus famis saturabuntur. Totus
ille psalmus, mira promittit iustis.

Psal. 54. Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te
eruitur.

Psal. 127. Beati omnes qui timent Dominum &c. La-
boris manuum tuarum quia manducabis, beatus es, &
bene tibi erit.

Prou. 10. Non affliget Dominus fame animam iusti.

Prou. 3. Habitacula iustorum benedicentur.

Matt. 6. Querite primum regnum Dei, & iustitiam
eius, & hac omnia adicientur uobis.

Hesiodus in Ergis:

ὁ δὲ πρῶτον δειπᾶται μετ' ἀνδράσι λιμὸς ὀπίσθ',
ὁ δ' ἄτη δαίμων δὲ μεμλοῖσθαι ἔργα νίμων,

πρὶν φῆσαι μὴ γὰρ πολλὸν ἔσται, id est:

Neque unquam inter homines iustos fames uer-

satur,

Neque nox in conuiujs enim partis opibus fruuntur.

127:

His enim infert terra multum victum.

Plerumque abundant Deo auctore vniuersa apud iustos. *Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus.* Ait ipse prodigus. Aut si omnibus non cumulantur, respectu quodam, saltem egestate non finire pe-

Exod. 16. riri, potius celi penario reserato manna educit: potius
3. Reg. 19. Angelos mittit, qui cibaria deferant: Elie in deserto &
Dan. 14. Danieli, in lacu leonū: potius volucres & corum adhibet famulos, vti quondam pauit ministratio coram S. Paulum cremicolā, qui quotidie medium panē ei deferebat. Ita factum narrat S. Hieronymus, in uice-
ius. Sexaginta iam anni sunt (loquitur Paulus) cum accipio quotidie dimidij panis fragmentum: nunc ad aduentum tuum (scilicet S. Antonij) militibus suis Christus duplicauit annonam. Ast plerumque inopia annoæ & fame premimur propter scelera nostra, quemadmodum prodigus hic propter sua.

Psal. 106. *Posuit flumina in desertum. & exitus aquarum in sitim; terram fructiferam in salsuginem, à multitudine inhabitantium in ea.*

Osee 2. & 8. *Conuertar & sumam frumentum meum in tempore suo.*

Ibidem. *Ventum seminabunt, & turbinem metent: culmus stans non erit in eo; germen non faciet sarum: quod & si fecerit, alieni comedent eam.*

Leuit. 26. *Si non audieritis me &c. uisitabo vos uelociter in egestate. & ardore qui conficiat oculos uestris, & consumat animas uestras. Frustra seretis sementem quæ ab hostibus deuorabitur &c. Dabo uobis calum de super sicut ferrum, & terram aeneam. Consumetur in egestate labor uester, non proferet terra germen, nec arbores poma præbebunt.*

Deuteron. 28. *Si audire nolueris uocem Domini Dei tui &c. maledictus in ciuitate maledictus in agro. Maledictum horreum tuum & maledicta reliquia tua.*

Prou. 3. *Egestas à Domino in domo impij.*

Quare, ingruente fame, nihil tutius, consiliarius nihil, quam in gratiam cū Deo redire per penitentiam ad quam ut nos pertrahat calamitatus urget. *Eia, Audite.*

Auditores, quandoquidem adeo malum atrox est fa-
 mes, uti diximus, & multo anxij animi ma-
 iore experi-
 mini quotidie: nec eam immittat Deus, qui totus bo-
 nus est, capessendæ voluptatis ergo, aut ut inopia no-
 stra pascatur; sed ut ad incitas reductas voluntates no-
 stras rumuluaras, & perduelles, facilius cogat man-
 datorum suorum subire iugum; quorum tantam cla-
 dem procul finibus nostris non pellimus pœnitentiâ?
 Ipsa, flagellum aptissimum abigendo illi horrendo
 monstro, etiam solo nomine. *Monstrum horrendum in Virg. 3:
 Aeneid.*
 gens. Ipsa magnes est, attrahendæ ad nos ybertati, abû-
 dantiæque bonorum omnium. Arripiant præsci ethni-
 ci Græci virgas materiales; & abigendæ fami, inueher-
 dique diuitijs & sanitate proferant ista Εξω βδλιμορ
 τω τὰ δὲ πύλαω. *Foras famem: intro diuitias & sa-*
nitatem. Nobis vnicum sit pœnitentiæ flagellum eli-
 minandæ. Hac ratione fiet satis expectationi diuinæ.
 Quorum rabida fame sponte tabescere & emori; ex
 quo largè, liberaliter, beatè viuere pœnitudine cõce-
 datur: Necdum ad sufficientiam spectastis mortis si-
 mulachra in numerosis egenis, quibus loquentibus, &
 mendicantibus præ foribus vestris, in fronte, in vultu,
 in faucibus, & quâcumque lumina flecteretis mortis
 genuina erat imago? Aut, mauultis pœnitentiâ dif-
 ferre, donec abligurietis animantia cûcta, eorum e-
 liza coria, asinorum capita, fimum columbarum, exu-
 mias; vel donec compellamini proles in humanè per-
 èptas iteratò in vterum dentibus tritas remittere per
 os? Truces parentes vos, si solo pœnitere, & emenda-
 tione miseratio subit nulla mentes vestras, nõ dicam,
 tot egenorum Lazarorum ante fores vestras iacenti-
 um, zrumnis à sceleribus vestris manantibus oppres-
 sorum; sed vestri, sed vestrorum domesticorum, sed
 charorum pignorum; qui, & fame pereunt, & fortè
 viscerum vestrorum latebras denuò subibunt. Imma-
 nes, qui cum beatos degere dies pœnitentiâ possint;
 vel maxime suspirium vnicum depromere abuuunt, vt
 vitæ propriæ, vitæ suorum consulant; vt patriæ, com-
 muni

muni omnium matri, pessum eunti, & inedia percun-
propter natorum flagitia opitulentur. *Patere, aut ali-*
sine.

CONCIO SECUNDA.

Græc. 4.14. δαπανήσας δὲ αὐτῶν πάντα, ἄρτιος ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστέρησαι.

Vulgata. 4.14. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse cepit egerere.

Syrinca. 4.14. Quumq; consumpsisset quicquid habebat, facta fames magna in regione illa, & cepit egerere.

ARGUMENTVM.

1. Proœmiolū. 2. Omnis fames à Deo. 3. Error Manichæorum. 4. Triplicis generis mala. 5. Misericordiarum nostrarum nos ipsi cutores. 6. Omne virulentum animal, quid cōmodi, & omne malum quid boni habet. 7. Prouincia ad quam profectus est prodigus cui fames percussa: de signis malitiæ eius ex positione, siue cōpositione, aut priuatione seu omissione. 8. Duplex iustitia. 9. Qui non puniunt sceleratos, puniuntur à Deo multo. 10. Coniectatio innocentia prouincia laborantia fame. 11. Quantum valeat bonorum consortium. 12. Quantum noceat malorum societas. 13. Fortè clamorū peccauit prodigus.

Thren. 4. **E** Multis quarimonijs, quas mærens deponit letemias in lamentis, hæc haud infima censenda est: *Paruuli petierunt panem & non erat qui frāgeret eui. Deplorandū sanè, ad litteram, petere panem, nec obtinere: aut multo magis secundum mysterium, summe ex- petere scientiam rei, nec inuenire qui eius intellectu demonstrare, aut possit, aut velit. Hæc profero, quod verear nunc quia hesternæ luce, vicumq; in dīstinctib*

pro concediti nobis temporis breuitate, dixi Deū
 arduorem famis, si quam patimur, è nobis pusilliores
 (si tamen sit minor & me magis ignarus) vè exigant
 hunc sibi frangi panem; id est, nostram illam proposi-
 tionem sibi elucidari. Ne ergo obijciat, *Non erat qui*
frangeret eis, decreui hodie illustrare eam, demon-
 strando sensum; vnde inexhaustæ huius ærumnarum
 & lachrymarum abyssi, calamitates deriuent. Ijs per-
 solutis occasione verborum istorum, *Facta est fames*
valida in regione illa, perquiram, cur Deus vniuersam
 regionem in qua agebat prodigus annonæ egestate
 afflixerit. Quæstio ista vtilissima cognitu erit, vè
 hinc videant Præsides & Rectores, vt intersit, admit-
 tere in vrbes, ex omni natione exteros, omnis religio-
 nis, & instituti; vtque perniciosum sit fauere impro-
 bis, eorumque scelera dissimulare. Hic discursus erit
 (si fallor) administratoribus locorum, alés diei nun-
 tius, qui moneat constituere in portis vrbium custo-
 des, non solum aduersus hostes spontaneos mæniū,
 aut pestiferos, hostes non spontaneos sanitatis ci-
 uitium; sed maxime geminare custodes, constituere
 Lyuceos, Argos centoculos, qui obseruent hostes &
 spontaneos, & non spontaneos, non mutorum, sed
 proborum morum, & candidæ religionis; qui eos ar-
 ceant, admissos, aut surreptentes in Rempub. eijciant.
 Quis ambigat, multo magis metuendam bonæ indo-
 lis corruptionem, quam mæniū vrbis labefactatio-
 nem: Infinites magis verendum animorum contagiū
 quam corporum: Quocirca, dum non grauabit labor
 disserendo de rebus tam momentosis sanitati & ve-
 strum, & vestrarum Rerumpub. quæso ne grauemini
 audire, & eam quam res postulat aurem præbere pla-
 cidam. Interim, dignetur Deus orī nobis ingerere &
 rationes, & verba, subiecto digna, meritis, & suffragijs
 Matris semper virginis.

AVE MARIA.

2. Dicente me famem Deo authore oriri, haud in- *Fames à*
 solitum videatur tam prodigiosum monstrum, tam *Deo.*
 exosum malum à Deo manare. Ne dixeritis: A micæte

sole, tenebræ densæ & opacitas procedant? A fonte limpido fluant turbidæ aquæ? A suavi melle nascatur absynthia amaritudo? A bonitate summa, malum?

Cicero in parad. 1. *Potest ne bonum cuiquam male esse?*

Joan. 1. *A Nazareth potest aliquid boni esse. A Deo potest aliquid mali esse. Certè, Auditores, à Deo facta est facta est fames valida: orta est fames: nata est fames, ἡ γὰρ ἐν ἐμοὶ λιμὸς. Omnia per ipsum facta sunt.*

Amos 3. *Non est malum in ciuitate, quod non fecerit Dominus. Ergo & famem.*

Eccl. 11. *Bona & mala, vita & mors, paupertas & opifitas à Deo sunt.*

Miche. 1. *Descendit malum à Domino in portam iherusalem.*

Isa. 45. *Ego Dominus, & non est aliter, formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omnia hæc.*

Prou. 3. *Egeitas à Domino in domo impij*
Leuit. 26. *Si non obedieritis, dabo vobis calum ferreum.*

Deuter. 28. *Si audire nolueris vocem Domini &c. sic calum, quod supra te est, aneum, & terra, quam calcas, ferrea.*

Ezechiel. 4. *Ego conteram baculum panis in Ierusalem: & comedent panem in pondere, & in sollicitudine: & aquam in mensura, & in angustia bibent.*

Ezech. 14. *Terra cum peccauerit mihi, ut prauaritur prauaricans, extendam manum meam super eam, & conteram virgam panis eius, & immittam in eam famem, & interficiam de ea hominem & iumentum.*

Ierem. 25. *Vastauit Dominus pascua pastorum, & optimatum gregis.*

Psal. 104. *Vocauit famem super terram, & omnia iumentum panis contriuit.*

D. Basil. homil. de fame & siccitate: *Discamus quid propter auersionem à Deo & negligentiam hæc plagas nobis Deus immittit, non exstirpare volens, sed corrigere filios suos.*
D. Hieron.

γίγναμι.
γίνομαι.
γίνομαι.
Nascor.
Gignor.
Orior.

D. Hieron. ad cap. 3. Malach. & Decret par. 2. can. m. quast. 1. cap. Reuertimini : Si quando fames & penuria & rerum omnium egestas opprimit mundum, sciamus hoc ex ira Dei descendere.

D. Augustinus in Enchiridio cap. 25. 26. 27. Ad iram Dupertinet iustam quicquid mali manifestis opertisque penis patiuntur insiti

3. Effutiant Manichæi quantum libuerit, diabolum horum omnium authorem: fugant cum Parmenide & Simonide (de quibus c. 24. l. 3. c. Quidam autem heretici, sit. Quod sunt sectæ hereticorum, editionis Paris. Jacobi Puteani) binas naturas, binas substantias, duo

principia, siue authores duos omnium; alterum inanimatum, diabolum, a quo manare putant mala omnia, ut pestilências, bella, periuria, luxurias &c. alterum bonum, Deum, quem rebus malis se non ingerere autumant.

Blaterent Philosophi Epicurei, admiratores nimij naturæ, mala ista solummodo ab influentijs, & actione corporum cælestium in inferiora, quæ a superioribus reguntur, inquitente Aristotele, effici.

Aristoteles 1. Meteor. A virtute superioris reguntur ista inferiora.

Idem lib. de Regimine Principum: Inferiora a superioribus reguntur.

Dicant, pestilentias ab aëris corruptione proficisci quæta haurimus: sterilitatem terræ ab intemperie quatuor temporum anni; ut hyemis non gelidæ: æstatis non vteatis, vere & autumno non mediocribus.

Dicimus nos cum Vate: Non est malum in ciuitate, quod non fecerit Dominus.

4. Ne verò contingat blasphemos nos esse in Deum, & vt dilucidior vobis sit hic locus, norandum cum D. Thomæ, & seraphico S. Bonauëtura doctoribus solidif

simis triplicis generis esse mala. Primum, & omnium pessimum, est culpe siue peccati, omne aliud excedens infinitis spatijs, malum purum, quouis bono impermixtum. Secundū, damni siue priuationis est; vt quando quippiam tollitur a nobis; vt Job facultates; vt cū quis magistratu iubetur abire. Postremū, pænæ & doloris, cuius aculeos experimur.

33. D d 3 D.

Priscillia- nus cum Manichæis & Gnosticis fingebat duo principia teste D. Aug. l. ad Quod. mult. d. u. hares. 6.

46. & 70.

Amos 3.

D. Thomæ

1. p. 4. 19.

a. 2.

D. Bonau.

in 2. dist.

D. Basil. concione, Quod Deus non est author malorum: Malum d'icimus id quod nobis molestum est & ad sensum dolorem inducens, morbum corporis, & plagas corporis, & rerum necessariorum inopiam, ignominias, &c.

Primi mali, peccati, voluntates liberae & solute naturarum rationalium Angelicæ & humanæ authorces sunt, volendo aliter quam sic volendum. Huius mali nō est motor nec actor eius capitalis hostis Deus, uti impudenter mentitur in institutionibus, plenis destructione, Caluinus semper sibi similis.

Calu. l. 2.
ipitic. 6.
2. sect. 2.
quæst. 6.
&c.

Osee 13. Perditio tua Israel. Tuae, inquit.

Aulus Gellius lib. 6. noctium Att. c. 2. Negat Crispinus oportere ferri, audiri que homines, aut nequam, aut ignavos, & nocentes, & audaces; qui cum in culpa & in maleficio reuicti sunt, perfrugiat ad fati necessitates, tanquam in aliquod phani asylum, & qua pessimi fuerunt, ea non sua temeritati, sed fato esse attribuenda dicunt.

Pythagorei sic olim Nosces homines spontaneas haurire calamitates, quasi detrimenta singulis à seipsis fieri, & suo impetu delinquant, & in incommoda ruant sua, & ex sua electione & intentione.

Plato 2. de Repub. Modis omnibus pugandum est ne Deus, qui bonus est, dicatur malorum causa: neque qui iustis legibus victurus sit, verba hæc dicat in sua civitate: neque quis loquentem exaudiat, seu iuror sit ille, seu senex, qui vel metuo vel soluta oratione, talia mētiatur, fabulæq; confingat, ut pote qua si ullo modo dicatur, neque facta sunt, neq; nobis utilis, neq; sibi admodū consona. Hæc una lex, unaq; demū formula sanciat in iis qua dicit ab loquentibus, quæque fieri ab agentibus oportebit, ne videlicet Deus sit rerum omnium causa, sed bonarum dixerat.

Matt. 4.

Nulla Deo in peccatis nostris pars præterquam permissio, & relaxatio facultatum in sua libertate: diabolus non est principium peccati, sed sollicitator, instigator, consiliarius: aliud non præstat, quam re suggerat; Dic, vel fac, hoc vel istud. Dic ut lapides essent panes fiant. Mitte te deorsum. Nos authores, actor esse mali

reali sumus. Mala cætera omnia fluunt à Deo, qui iratus peccatis nostris, remouet à nobis benedictionem: qua subtracta, nihil habet mundus, quod ipsi non sit instrumento, ariaturæ, nobis inferendo bello.

Quid. 2. Tristium. *Esse secl irato quis te mihi possit amicum?* Cum & ipsi dæmones peccatorum consiliarij, sint Deo quasi tortores torquendis impijs. *Virga furoris mei Assur*, vt quando in furias agunt eos, quos antea ad malum instigarunt.

Corpora celestia, aer, terra, imbres, siccitas immoderata &c. efficiunt famem, pestilentiam &c. dispositiue tantum, vt causæ subalterne, siue instrumentales. Nihilominus, malis istis premeremur nunquam, expandant licet astra cuncta virtutem suam vniuersam, in peccatis nostris Deum prouocarem: ni nos ipsi primi eorum culores essemus sepe incide criminum nostrorum. Audistis aliquando prouerbialiter, *Sua quisque fortune siber: Nemo laeditur nisi à seipso?*

Cornelius Nepos in vita Cornelij Attici, & Plautus in Trinummo: *Sui cuique mores fingunt fortunam.*

Diogenes, & Chrysostomus homil. super hoc ipse *Nemo laeditur nisi à seipso?* Certe ipsi inficimus nos, lædimus nos; ipsi fingimus nobis ærumnas nostras, compellendo Deum instantia iniquitatum, vt nos fame, contagio, acie innumera calamitatum contat.

Prouerb. 14. *Miseros facit populos peccatum.*

Applicat medicus candens ferrum, aut ferram, secl sturus, vel adustus membrum; est eum mouens causa, ægrotudo: agit, vrit, secat in carne medicus, at infirmitate prouocatus. Pari modo, Deus inficit, annonæ subtractione discruciat nos; causa mouens & compellens bonitatem illam diuinam sunt crimina nostra.

D. Basilius concione *Quod Deus non est author malorum: Quemadmodum sectionis, aut vstionis non medicus causa est, sed morbus: sic urbium deuastationes, ex peccatorum excessu immodico inisium habentes, Deum ab omni culpa liberant.*

Idem ibidem. *Mala in inferno Deum auctorem non habent, sed nos ipsos.*

Sap. 1. *Deus mortem non facit, nec latetur in perditione uiuorum.*

Ouid. 19. Epist. Heroid. Didonis ad Æneam. *Humilior telis vulnera facta meis, dixerit peccator de se, & de miseris cunctis suis. Ipse mouet, Deus conficit & sancit decretum definitiuum, elemēta sunt executorum diuine iustitiæ. Nec est quod cuiquam uideatur indecens statuere Deum auctorem malorum damno, aut pœnæ, ab eo infligtorum, aut ut exercitia, aut ut supplicia: hac enim ratione, plus boni continentur quam mali, nimirum uirtutis subiectum, ordinem & decentiam iustitiæ, cuius interest delinquentes corripere, ut non sit dedecus culpa sine decore iustitiæ. Hoc spectat Deus.*

Deuter. 32. *Ego occidam, & ego uiuere faciam, percutiam, & ego sanabo, id est, intentione reducendi ad sanam mentem.*

Iob. 5. *ipse vulnerat & medetur: percutit, & manus eius sanabunt.*

Ibidem. *In fame, eruet te de morte.*

Prouērb. 23. *Tu uirga percuties puerum, & animam eius de inferno liberabis.*

Eiusmodi mala, quæ ut plurimum sunt recti & uirtutis causa, non omninò mala sunt.

Cicero parad. 1. *Potesse non cuiquam malum bono esse.*

Quin, in rigore, dolores haud sunt dicendi mali, sed ex Philosophorum sententia, nihil malum sit præter turpitudinem & fœditatem peccati, uti supra dictum est. Si quando fames, pestis, vulnera &c. dicuntur mala, ideo quia aduersantur commoditatibus nostri corporis, abusuè, quomodo sanitas, vires, opes, honores appellantur bona, quæ tamen non sunt simpliciter talia. Quando ergo auditis, *Facta est fames valida in regione illa*; arbitramini Deum istius famis auctorem, tanquam iudicem & vindicem; prodigum & forte populum, cum quo agebat ille, sed is peccatis concurrisse ceu causam mouentem; dic.

dæmonem item, quasi peccati suaforem; corpora collecta, ut causas disponentes; terram, tanquam cooperando Dei iræ in ultionem scelerum.

3.
4.
5.

Fuit itaque fames illa prægrandis, ἰσχυρὸς, robusta, potens, valida, ut ait textus: *Monstrum horrendum, ingens*, cuius solum terret nomen; cui procreando tot parentes sunt cooperati: monstrum deforme, utique peccato natum: monstrum immane, cui cooperatus est dæmon suadens crimem: crudele, aut non medicinali ineptum, uti & animal omne, virulentum licet; ex quo Dominus factor eius existit, *Ego Dominus creans malum*; ut maius inde eliceret bonum.

Virg. 3.
Æneid.

D. Basil. conc. Quod Deus non est author malorum: *Nomen conditionis*, id est, creationis, plerumque pro *transmutatione in melius sumitur*. Ibi que adfert loca scripturæ, inter cætera, Ps. 50. *Cor mundum creavit Deus &c.*

D. Augustinus Euchrid. cap. 27. *Melius enim iudicavi de malis bene facere, quam mala nulla esse permittere.*

6. Immane monstrum fames, uti superiori concio dicebatur; aut maxima commoda inuoluit. *Vidit Deus cuncta qua fecerat, & erant valde bona.* Periti fabri opus, non potest non esse bonum. Prima fronte videntur fames ferocia noxiaue animantia: verum, quemadmodum ab omni animali à Deo condito, venenoso licet & contagioso, nullum non resultat homini commodum (uti & ipsi Stoici adsternunt) obsequium, admiratio operum Dei; timor aliquis & terror, sicuti annotat S. Basiliius in hexamero: *Voluit enim te creator nec in mari satis ab insidiantibus esse securum, ut propter pauca qua noceant; quasi in excubijs possum, à ma fidei semper, & scutum deuotionis accinctus, à Domino tuo debeas salutis sperare presidium*, ait S. Ambrosius; aut medicina: *Multa sunt animalium genera, non ad esum, sed ad medicinam creata*, inquit S. Hieronymus; doctrina; aut exemplum bonum; aut miraculorum occasio; *Fidei sanæ demonstrationes sunt ipsa fera.*

Gen. 1.

In hexa.
congress. 7

D. Amb.
in Hexa.
D Hier.
in Iouinia.

Confidit in Domino? Super aspidem & Basiliscum ambulabis.

Dd 5

*lapis, ait S. Basilius: demum ab animali omni quatuor
tumuis incommodo proueniunt, bona, eaque potiora
malis quæ inferunt: Lactantius lib de ira Dei cap. 17
Aiunt Stoici multa esse in gignentibus. Et in numero ani-
malium, quorum latet utilitas, sed eam processu tempo-
rum inueniri, sicut etiam plura prioribus seculis innotuit
necessitas et usus inuenit: ita a fame, peste, iactura bo-
norum, malis priuationis, siue subtractionis bonorum à
Deo acceptorum, item ijs quæ connotant aliquam af-
flictionem siue afflictionem doloris sensibilis, immen-
sis, & quasi creatis a Deo proueniunt maxima bona.
Instruitur homo: Et disciplina tua ipsa me docebit; cor-
rigitur: Et disciplina tua corripiet me in finem, boni con-
tinentur in munere: Iustus manus suas lauabit in san-
guine peccatoris: denique fit formidabilior potentia
Dei: A iudicis enim tuis timui.*

Ps. 17.

Ps. 57.

Ps. 118.

Cur uni

uersa pro

uincia fa-

me vexa

ta.

1.

Erasm.

Chiliade

1. cent. 2.

adag. 22.

Et 23.

2.

Ioul. 3.

3.

Strabo l.

2. Georg.

7. Quamobrem putatis inualuisse famem in tota
regione illa? Non satis erat adolescentem illum egere
domi solum; non percussa vnâ cum ipso, imò præ ipso,
& eodem flagello vniuersa prouincia? ut congruè ad
ista respondeatur, inuestigandum primum, qualis fue-
rit prouincia; virtuti an vitio dedita; quod nonnulli
coniectationis vestigio inueniri potest. Igitur, qualem
probant coniecturæ? Maximè vitiosam, primò, quod
prodigus profligatus ad eam sit profectus, ceu recep-
taculum aptum, conformeue suis moribus. Similis si-
mitem sibi quarit. Semper graculus graculo assidet; forma-
ca formica. Dignum patella operculum habet proverbium.
Verisimile est incolas meretriciæ & Sodomitiæ abu-
sos scortis. Vti olim Corinthij, de eiusmodi dicitur
per Prophetam. Posuerunt puerum in prostibulum, &
puellam vendiderunt pro vino ut biberent. Quod cre-
diderim, quia plurimas faciliè inibi reperit meretri-
ces: non vnâ; dicit enim postea frater, Demorauit
substantiam suam cum meretricibus. Si tot in regione
illa reperit meretrices, probabiliter, & vici & ædes pe-
culiæ magnificè exstructæ eis erant, vti quondam
Corinthi, non extra mœnia, sicuti temporibus S. Lu-
douici, sed in centro & meditullio vrbis. Auristraf-
modi

quod sentina excipiendis facibus totius orbis, non erant; verisimiliter istius loci femina paræ erant probæ, nec adeo difficiles, quandoquidem prodigus adpena exiguo tēpore tot meretrices repererit suæ permissas libidini: arbitrer antiquorum lupanariū fauillam per totam provinciam dispersam, forte, hūc prodigum ceu semi-Deum, licet profligatum, colebant, quæstus gratia. Probabiliter iniustitia & oppressio pauperū ibidē regnabat: fame enim enectus prodigus, ne vel maximè vilem accipit ab hero victū, seruitij sui debitum præmium. *Nemo illi dabit vel siliquas.* Deinde suspicari licet vniuersam Provinciam atrocibus delictis fuisse obnoxiam: nec enim regulariter affligit totam regionem Deus, nisi ob enorme peccatum. Si cuiusmodi fuit provincia, perspicuum est; cur etiam fame fuerit oppressa, vti & prodigus: commissionis, aut omissionis peccata, eam ipsi promeruerant calamitatem. Amplius, non fuit fortassis regio corrupta solum, sed & corruptrix. Apparenter inde elicio: *Facta est fames valida in regione illa, quæ acriorem in se lenit vindictam, quam prodigus, de quo dicitur tantummodò.* *Et ipse cepit egere:* illi verò fame peribant. Egenus is est qui aliquid habet, & aliquo indiget, secundum Latinos: Exinde quoque quod prodigo prior pœnas dedit, vti insinuare videtur textus, qui habet, *Facta est fames valida in regione illa,* subiungit: *Et ipse cepit egere:* hoc modo & ordine dicendi constituens prodigum de numero pistorum, qui nouissimi omnium fame pereperunt. Ad hæc luunt Deo acrius & citius peruersiores quam peruersi: serpens fallax ante Euam, & hæc

Gen. 3.
Matt. 18.

vitiopius, scandalizans citius scandalizato. Fuit itaque hæc haud procul à vero, non solum vitij abundantans, effusa, corrupta, sed & corruptrix existit prodigi; adeoque eo modo punita: *Facta est fames valida.*
Ezech. 14. *Terra cum peccauerit mihi vt prauaricetur prauaricans, extendam manum meam super eam. & conteram virgam panis eius. & immittam in eam famem, & interficiam de ea hominem atque iumentum.*
Ps. 118. *Priusquam humiliarer ego deliqui, dixisset regio ista. Ex quibus constat rursus solo peccato pro-*

III.

vincias miseris: & viam regiam qua omni prosperitate cumuletur haud aliam, quam administrare & dirigere eas ad perpendicularum legis diuinæ.

Rom. 2. Tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum.

D. Aug. tomo 5. l. 2. de ciuit. ca. 16. Mala animi, mala vite, mala morum ita magna sunt, ut his doctissimi Romanorum viri, etiam stantibus viribus Respub. perire non firmant.

Idem. cap. 19. Religionis Christiana præcepta de iustis, probisque moribus, si simul audirent atque curarent Reges terra, & omnes Populi, Principes, & omnes Iudices terra, iuuenes & virgines, senes cum iunioribus, at as omnia capax & uterque sexus, & quos Baptista Ioannes alloquitur, exactores ipsi atque milites, & terras vite præsentis ornaret sua felicitate Respub. & vite aeterna culmen, beatissimi regnatura conscenderet.

Vide eundem to. 8. in illud Psalmi, Iustitia & pax scilicet late sunt. Item l. 2. de ciuitate, c. 21.

D. Gregor. in collecta: Nulla nocebit aduersus te si nulla dominetur iniquitas.

Ennius apud Ciceronem l. 4. de Repub. in initio. Moribus antiquis res stat Romana, virisque.

Plauti dictum ex Perla, vbi rogat virginem Sagastio seruus:

Ut munitum tibi visum est opidum?

Respondet illa:

Si incola sunt morati, pulchre munitum arbitror.
Perfidia & peculatus ex vrbe, & auaritia si exalant;

Quarta inuidia, quinta ambitio, sexta obtrectatio,
Septima periurium, octaua indiligentia,
Nona iniuria, decima, quod pessimum aggressu, scilicet:

Hac nisi vnde aberunt, centuplex murus rebus seruandis parum est.

Gen. 4. Statim in foribus peccatum tuum adruit, id est, peccati poena.

Si nihil horum subiacebat Prouincia annonæ laborans;

rans, fortassis iniusta erat *privatiuè*, peccatis omiffio-
nis, non faciens bonum ad quod tenebatur; adeoque
meritò punira. Equidem duæ sunt iustitiæ partes, to-
tidem iniustitiæ. *Declinare à malo, & facere bonum.*
Quiescere agere peruersè, discere benefacere, iustitiæ per-
fecta est, aiunt Iſaias & David. Omittere bonum, cõ-
mittere malum, iniustitiæ completa. Igitur omittere
boni ù debitam, pars est iniustitiæ, imò secundum sta-
tuta Ethnicorum.

Isa. 1.
Ps. 30.

Cicero l. 1. Offic. *Sed iniustitia duo sunt genera, vnu
eorum qui inferunt: alterum, eorum qui cum possunt, non
propulsant iniuriam.* Loquitur ibi Cicero de iniustitia
vt est viciũ oppositum iustitiæ, virtuti singulari. For-
tassis omiserunt animaduertere incolæ ex dictamine
iustitiæ in reos, vt in prodigũ: fortè cõniuebant, dissi-
mulabant, consentiebant peccatis eius. Nescitis Apo-
stolum Paulum, nedum authores, sed & sceleris con-
scios æqualiter statuere reos?

Roman. 1. *Non solum qui faciunt, sed & qui consen-
tiunt.*

Ezechiel 13. *Non ascendisti ex aduerso, neque opposuisti
murum pro domo Israel, vt staretis in prælio in die Do-
mini:*

Isa. 56. *Speculatores eius cæci omnes, nescierunt uniuers-
si canes muti non valentes latrare, videntes vana, dor-
mientes, & amantes somnia.*

Vide Gre.
2 p. p.
ster. c. 4.

Publius Mimus. *Bonis nocet, quisquis pepercerit ma-
lie.*

Idem: *Amici vitia si seras, facis tua.*

Exod. 31. *Non adorans vitulum aureum Aaron, sed
indulgens, connuens obiurgatur à Deo.*

1. Regum. 2. & 4. *Nemini est scandalo in suo munere
Heli, neminem opprimit: quia verò non cohibuit fi-
liorum effusam licentiam, malè perit. Qui debens &
potens malum propulsare, non propulsat, communi-
cat peccato alieno coram Deo & hominibus. Apud
Lacedæmonios, si quid amasius deliquisset iuuenis,
amator adultus plectebatur.*

Cicero lib. 1. Offic. *Qui non obsistit cum potest inu-
ria,*

ha, tam est in vitio, quam si parentes aut patriam deserat.

Ioan. Boemus l. i. de moribus omnium gentium c. 5. *Apud Aegyptios mortis reus est, qui periclitanti à latronibus non succurrit. Quanto magis reus Iudex committens, & tolerans iniuriam Deo per peccatum interrogatam, non puniendo quos potest & debet.*

Rom. 13. *Non sine causa gladium portat, inquit S. Paulus, ad vindictam malefactorum, ait S. Petrus: sibi creditus gladius, & auctoritatem, & potestatem praebet puniendi.*

Rom. 13. *Dei enim minister est, vindex in iram eius, qui malum agit.*

Exod. 21. *Maleficos non patieris vivere.*

D. Gregor. in homil. Et habetur par. 2. Decret. c. 27. q. 4. n. 24. *Si is qui Pralatus est, debitori dominico culpam dimittit impune, non mediocriter profecto offendit, qui debita caelestis Regis & Domini sua presumptione relaxat. Ea namque, qua in nos committuntur, facile possumus dimittere: ea vero qua in Deum commissa sunt, cum magna discretionem, nec sine poenitentia possumus relaxare.*

LUC. 10.

Haud secus ac villicus debita heri remittere non potest, ni villicus iniquitatis dici velit; vt qui in Euangelico remisit vni centum coros tritici, alij viginti cados olei: pari modo Iudex villicus diuina iustitiae peccata impunita dimittere nequit, quin iniquitatem incurrat: tum quia muneri deest suo; tum quia ipsius indulgentia poenitentiam, nunquam concipit bonam reus: tum denique, quia simulans assensum, & probare culpam primam, videtur incitare impium ad alteram maiorem.

Publius Mimus: *Veterem ferendo iniuriam, mutat nouam.*

Cui plus licet quam par est, plus vult quam licet.

Terent. in Heauton. act. 2. scen. 3. *Detiores omnes sumus licentia.*

Quis dubitet, à sceleribus atrociorum, usurarum, furrorum &c. nimia licentia à populo peccatis Iudices & Principes denominari perfidos Iustitiae Dei

Dei, & affines & furum? *Principes tui infideles, socij futurum.*

1. Reg. 30. Si vna est lex euntium in prælium & manentium ad sarcinas; si hi & illi æqualiter diuidunt spolia, ex edicto Dauidis: haud dubitem delinquentes & indulgentes iudices frequenter æquè dare poterant Deo.

Isa. 45. *Iudicabit Dominus iudicantes Sion.*

Ierem. 48. *Maledictus qui prohibet gladium suum à sanguine.*

Ezech. 33. *Si speculator viderit gladium venientem & non insonuerit buccina, & populus se non custodierit & sanguinem de manu speculatoris requiram.*

Leuit. 20. Postquam præcepit Dominus lapidari immolantem idolo Moloch de fentine suo, addit: *Quod si negligens populus terra, & quasi parui pendens imperium meum dimiserit hominem qui deicit de semine suo idolo Moloch, nec voluerit eum occidere: ponam faciem meam super hominem illum, & cognationem eius, succidamque & ipsum, & omnes qui consenserunt ei, ut fornicaretur cum Moloch, de medio populi sui. Solus populus idololatrauit, & fornicatus est in Sctin cum filiabus Moab, quis dubitet? Verumtamen Principes populi omnes qui tolerauerat, iubente Deo in crucem aëti sunt. Capitis ista ò Iudices?*

Num. 25. *Iratus Dominus ait ad Moysen: Tolle cum istos Principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, ut auertatur furor meus ab Israel.*

D. Aug. tomo 5. l. 1. de ciuit. c. 9. loquens de bonorum afflictionibus: *Plerumque à malis docendis, admonendu, aliquando etiam obiurgandu & corripendis male dissimulatur à bonis, vel cum laboris piget, vel os eorum veretumdamur offendere, vel cum eorum inimicitias deuicimus, ne impediunt & noceant in istis temporalibus rebus, siue quas adipisci adhuc appetit nostra cupiditas, siue quas amittere formidat infirmitas.*

Et post multa: *Nò mihi itaque videtur hæc parua esse causa, quare cū malis flagellentur & bonis. Et statim postquam in re nò vtiq; parent, sed longe grauiorem habent causam,*

causam, quibus per Prophetam dicitur: Ille quidem in suo peccato morietur, sanguinem autem eius de manu spiculatoris requiram.

Cicero libr. 1. Offic. Sunt enim qui quod sentiant, etiam si optimum sit, tamen invidia metu non audent dicere.

Speculatorem vult & spiculatorem iudicem.

Quemadmodum Iudicibus inferioribus, ordinarij sue pro muneris sui ratione reos castigantibus, superioris curiae non est se immittere, iuxta sanctiones Imperiales; nisi flagitij enormitas aliud exoptaret: subalternis autem somnolentis & segnibus superior Senatus, & in sceleratos, & in Iudices non punientes animaduertit: ita curijs humanis non exigentibus pernas à profligatis, summa Dei curia in impios & in Iudices segnes saeuit. Quare, iure optimo, *Fada est fames valida in regione illa, quae tam libera erat, ut cacare liceret vbi liberet, ut est in proverbio.* Merito, immensa est fames in regionem, in qua prodigus pro actibus impune degebat; in qua conscientiae libertas quasi promulgata videbatur.

Haud minus offenditur Deus omissione iustitiae, quam commissione iniustitiae. Quod velim notatum esse omnibus serid quibus aliorum cura incumbit, ne suis sumptibus lasciuant subiecti. *Ne canis peccatum suum dependat: ne pro leone luat canis: ne insons & lopus, pro lycophantis poenas det.* Notatum, inquam, ut obseruet sedulo qui in vrbibus suae administrationi subactis foueant lenones, & scorta famosa, instruant impudicitiae tabernas: vsurarios, fceneratores, aliasque id genus artes, quae exerceri non valent sine peccato exercentis, & exerceri perferentis: nisi forte ad evitandum maius malum.

Cicero l.

Offic. ini

rio.

Gen. 19.

Deut. 24.

Equidem ex malis eligenda minima: quomodo Loth vltro offerebat filias, ut declinaret atrocius crimen: Moyses permittit libellam repudiij, ut vitaret vxorū caedem: in aedibus admittitur libellina, ne facibus oppellantur: non procul ab vrbibus locus cogestitus, ne cadaueribus sternantur viae. Quae cumque via, quantum conceditur prouidere maturo

dicantur: namque puniendi iniustitia, ferre impune iniustitias. Si tolerant, ut maioribus malis iter abrumpan; orent, geminent quæso crebro:

Pl. 18. *Ab oculis meis munda me Domine, & ab aliis parce seruo tuo.*

10. Quæ dicta sint de fame ista, supposita iniustitia aliqua omissionis vel commissionis regionis, in qua agebat prodigus. Negaret siquidem quis culpam fuisse illam utriusque iniustitiæ in provincia illa, haud conuinceretur dictis à nobis, utpote fundatis in meris coniecturis, propter quas licet apparentes & verisimiles statuere irrefragabiliter non valeo, iniustam possit aut negatiue; ideoque à Deo merito afflictam.

Quin, forte fuit Provincia probè administrata, composita moribus, irreprehensibilis; cuius assignari queant coniectationes haud vero absimiles. Primo, etenim, humanè & comiter excipiebat exteros: non enim est passus repulsam prodigus adueniens, nec ibidem morans molestiam, afflictionemue vllam.

Exod. 22. *Aduenam non contristabis, neque affliges eam: aduena enim est ipsi fructus in terra Egypti;* humanior certe Sparta, & Lacedæmone Licurgi non admittentibus exteros, quibus negotia serua, vtilitate non essent. Deinde, non erant incolæ de genere canum vestigatorum, ex odoratis vestigijs instantium, ut odore & excursionem perlustrarent alterius vitam: non erant Lyncei in alienis; in proprijs talpæ; sed magis seduli obseruatores canonis γῶνι σταυρῶν: lumina figentes in mantice anticam partem, proximi posticam non rimabantur: non persecrabantur vitam & mores prodigi. Ingruente tam dura fame, non eiecerunt finibus suis aduenas, prout quondam Romani. Dicitur namque ab ipse non expulsus, non coactus edicto, sed dura lege necessitatis & inopiæ solius: non expulerunt eum, qui spontè adhaesit vni ciuium regionis illius. Adhæc in seruum est aditus, quo tempore receptum est famulos dimittere. Adde, quod parens non regebat depra-

Ec patio.

Cōiectura innocētia regionis fame afflictæ.

Vide Ioā. Boemum l. 3. de moribus omnium Gentium c. 3.

Itē Plut. to. 1. Vita in Lycurgo.

4.

uationem filij in regionem illam, quasi ipsius coe-
ruptricem. Alias similes, euidentioresque coniecturas
in gratiam eius adferre poterunt nobis perspicacio-
res.

Verum enim uero, ex his opinionibus binis, si quis
regioni illi fauentem sequatur dicendo disciplinam,
aequitatem, iustitiam ibidem viguisse, quam ob cau-
sam dicam a Deo fame percussam? Qua iustitia inuol-
uatur iustus cum impio?

Iob 36. *Causa tua quasi impii iudicata est.*

Gen 18. *Nunquid perdis iustum cum impio?*

Pl 17. *Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruer-
teris.*

Plautus in Bacchidibus. *Frugi conuenit esse hominem
cui peccatus sapit.*

*Bonus sit bonis, malus sit malis: ut cumque res sit, ita
animam habeat.*

Rom 9. *Nunquid iniquitas est apud Deum? Absit.*

XXI.

Fortè in orbem colligebat copias Deus, & pedetentim iungebat autequam aperto Marte obsideret, & pugnaret cum Prodigio, quò, praesentens conatus, & aduentum illius magni Dei aduersum vires suas pulsillas, cernens ex tunc vniuersam regionem, nec non circumquaque adiacentes perire fame, suis rebus prouideret poenitentia mature? Rex debilior, fortiori Rege contra se veniente adhuc longè agente rogat ea que pacis sunt, ait Euange- ium.

Luc. 14.

Horatius libro primo. epist. 18. *Ecquid*

Ad te post paulò ventura pericula cernit

Tunc tua res agitur paries cum proximo ardet.

Virgil. 2. Aeneid. *Iam proximus ardet.*

Valegon.

Isa. 22.

Cinxit forte & vallauit malis priusquam impeteret, ut is cernens vndique circumdatù se exercitu malorum, in colloquium veniret: misericordiae Dei oportune missa periuicacia deditioem faceret?

Aduertite Dei misericordiam Coronans coronabit tribulatione, & quasi pilam, mittet te in terram sparsam. Coronam tribulationis dicit vndique tribulatione

us. Ad quæ non attendens prodigus, tandem depre-

hensum se vidit. Si infons fuit regio, ideo penuria laboravit, vt intra semetipsum tempestiuè reduceret ar prodigus, & affli-

ctorum sua culpa sortem miseratus diceret;

Virgil. *Æneid 9. Me me, ad sum qui feci, in me conuertite ferrum,*

O Rutili, mea fraus omnis, nihil iste nec ausus Nec potuit.

1. Reg 24. *Conuertatur in me obsecro favor tuus. Ego sum qui peccaui: Ego sum qui inique egi. Illi, qui oues sunt; quid egerunt? Oves sunt, innoxij sunt.*

Lucæ 23. *Si viridi ligno hæc sunt, in arido quid fiet.*

Si simplex, rectum, probum regionis vulgus rabida torquetur fame, egone illam effugiam, qui capite re-

tus volutor quotidie in cæno voluptatum? Sapienter coram leone cædebat ea ratione canis, vt alieno per-

iculo saperet. Verum non aduertit ista adolescens. Et ipse cepit egerè.

17. An forte vt exemplo demonstraretur quantum ioperit cohabitare aut bonis, aut malis: Ronidum im-

dem subsequens sol, lumine terram irradians, calore fœuens excultam & satam, non adeo fœcundat, vt pro-

borum consortium prodest improbis.

Gen 18. Insi decem, si reperti ab Abraham Patriar-

cha, suffe-issent eripiendæ Pentapoli a conflagratio-

ne cælesti.

Gen 9. Solius Loth gratia vrbis Segor fuit immunis à communi imbre sulphureo.

Gen 30. Quis nesciat quantum profuerit contuber-

nium Iacob socero eius Laban? Experimento didici, ait, quia benedixit mihi Dominus propter.

Gen 41. Quis referat quanta accesserint Pharaoni, præsentia Iosephi? Vbi hic erat, cornucopiæ, siue Amalthea sequebatur. vnde aberat, aderat fames: non

compatiebatur calamitas virum, vt nec corpus, corpus, quomodo calido & frigido, sicco & humido nulla est affinitas.

f.

VI.

VII.

Bonorum maloriue consortiū quantum valeat.

Ec 2

Exod.

Exod. 10. *Vbi cumque habitabant filij Israel, ibi luxerant: medijs etiam tenebris palpabilibus Aegyptiorum.*

2 Reg. 6. *Arcæ Domini præsentia benedictionibus aucta est domus Obad-Edom, ad æmulationem usque Regis. Nuntiatumque est Dauid Regi, quod benedixisset Dominus Obad-Edom, & omnia eius propter arcam Dei. Dixitque Dauid: Ibo & reducam arcam cum benedictione in domum meam.*

4 Reg. 5. *Propter vnum Naaman contigit salus vniuersæ Syriæ.*

Luc. 1. *Auentu & consortio sacratissimæ Virginis, & senex Elisabeth, & sæcerus vtero clausus donis augeatur cælestibus, spiritu donantur vaticinio. O vt inerecit proborum vti consortio, vicinitateque! Dicite liberos: Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa.*

Sap. 7.

Plutarchus tom. 1. vitæ in Themist. Idem in apopthegm. Hanc forte ob causam auctionaturus villam Themistocles mandauit preconii peculiariter prædicare, ei vicinum optimum. *ὅτι ἀγαθὸς ἔστι γινώσκων.* Hoc loco pulchrè quadrat, *Homo homini Deus.*

12. *Rursus, vrens ventus, exundationes maris, superiacctus sal, non adeo extenuant infecundantque veterem agrum, vt vicinitas, consortiumue improborum obest bonis. Molle nimis adagium: Aliquid mali propter vicinum malum. Plus salis adhibuit Virgilius Ecl. 9. Buc. Mantua v. & misera nimium vicina Cremona. Atque meo calculo aptius. Nam, v. &, v. &, multum mali propter vicinum malum.*

Iosue. 7. *Josue copiarum nonne penè extinctæ vniuersæ consortio militis, qui præter Dei constitutionem spolia ab hostibus erepta clam occultaræ?*

Gen. 20. *Vniuersa Abimelech familia sterilitate, & matricis obstructione percutitur ob raptam Saram Abrahamæ uxorem.*

2 Reg. 21. *Occasione paucorum residuorum de stirpe Saul annona laborauit terra, donec instantibus Gabaonitis in crucem agerentur omnes.*

2. Reg. 24. *Quis ignoret quot perierint hominum millia*

millia vnus Angeli gladio propter peccatum Dau-
dis, recenseri ambitiose auctis vniuersum populum
ad iactantiam & ostentationem virium? Quid verò de-
liquerat populus?

Virg. 1. *Eneid.* *Quid Troies potuere?*

3. *Reg.* 22. Parum abfuit quin caderetur Rex Juda
Iosaphat, quod in prælium iunxisset copias suas co-
pijs impij Achab.

4. *Reg.* 9. Vnici Sennacherib in Deum verum bla-
sphemia, interfecit Angelus stupenda strage centum
octoginta quinque mille viros nocte vna.

Horat. l. 1. epi. 2. ad Lollium: *Quicquid delirant Re-
ges plebuntur Achius.*

Exod. 5. & 14. vniuersa Ægyptus crebris calamita-
tum ictibus ad instar scuti super incude contusa, de-
mum maris rubri fluctibus absorbetur viua, ob bar-
baram tyrannidem Pharaonis, exactorumque non-
nullorum. Atque in ijs vera comprobantur. Prouer-
bium: *Canis peccatum suum dependit.*

Ierem. 31. *Patres comederunt vnam acerbam, & dentes
filiorum obstupuerunt.*

Pl. 128. *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores.*
Prouerbiū: *Alieno dorso gestare sarcinas.*

Iona. 1. Solus Jonas, Deo rebellis efficit, vt infontes
plurimi carina contenti, præter mortē nil expectent.
*Scio enim, ait, quoniam propter me tempestas hac grandis
super vos.*

D. Augustinus, & habetur par. 1. Decret. de poenit.
dist. 1. cap. sed & continuò. Oppida bina, Adama &
Seboim, ex vicinia Sodomorum parilis excidij traxere
confortium.

Sophronius prati spirit cap. 76. E rot nauibus que ven-
tis secundis potius volare quam nauigare videbantur,
aliæ Constantinopolim, aliæ Alexandriam, vnica
immobilis quasi sexcentis anchoris substitit alliga-
ta, quasi mille impagibus affixa, quasi fundo maris in-
fissa; firmius retenta quam si innumeræ Echeneides
puppi siue clauo carinæ adhæsisent, immobilior tri-
tem, quæ postmodum probauit pudicitiam * Clau-
nes remo-
dia

istius. diæ Romanæ, immobilior monte, quinddecim diebus
Rodder. propter peccata vnus Marię cum cęteris nauem con-
 l. 15 c. 18. scensæ: quæ biuira vt facilius ad secundas nuptias
Plin l. 32. tranfluolan militi copularetur, binos filios ingli-
 c. 1. Scali- rat. O funestas nuptias. Nec ante dimoueri loco por-
 ger exerci- tuit, quam Maria sponsa truculenta, mater haud Me-
 ratione- dea humanior in mare mitteretur à Nauarcho diu-
 218. nitus admonito.

Plat. l. 2. Nonne Græcorum classis ex parte petijt ob sacri-
 q. 7. sym- legam solius Aiæcis libidinem?
posio. se- Virgilius i. *Aneid. Vnius ob noxam & furias Aiaci*
cus sentit. Oilei.

**Lact l.* Idem ibidem: *Nauibus, infandū, amissis vnus vō trā,*
 2. c. 8. in- *Prodimur.*

Hesiodus lib. 11. de oper & diebus:
 Πῆμα κακὸς γίγται ὅσσον τ' ἀγαθὸς μὲν ὄναι.
 Ἴμμορε τῶι τίμῳ ὅς ἴμμορε γίγται κακὸς ἴσθαι.
 Οὐδ' ἂν εὖς ἀπόλοιτ' ἢ μὴ γίγται κακὸς ἴσθαι.

Id est: Noxa malus vicinus, ut est bonus, auxilium ingent.
Sortis ille frugi vicinum est nactus honorem.
Non pareat tibi bos, ni vicinus malus adsit.

Vide ora- Lupi inter oues sunt mali inter bonos: sunt habi-
 tionē De- ra reptantes ad arbores; lolium inter triticum: sunt a-
 mosthenis- quilariis permixta plūmæ, alias consumentes: sunt
 in Calli- milui inter aues, soli prædæ inbiantes. *Homo homini*
etā Plau- lupus, hoc maximè loco. Quæ probè explorata habē-
 tus in A- tes Phocij, mali nil aliud imprecabantur hostibus
 sinaria. quam vicinum malum. Itaque patitur forte regio illa,
 quia eam incolit perditus prodigus. *Facta est famis*
valida in regione illa. Fouebant in sinu serpentem, cu-
ius veneno inficiebantur: leonem à quo vorabantur:
lupum rapacem: ventrem edacem, à quo fames. Per-
spicite nunc, vt interfit nosse quinam ab exteris in vr-
bem adueniant. Videte, vt consultum foret imitari
Aegyptios, iubentes incolas cunctos tradere nomina
in scriptis Diæcoræ, simulque artis professionem, an
non malis artibus viuerent: quam legem Atheniensibus
inter suas adoptauit Solon. Hanc legem si sequuti fu-
issent regionis Toparchæ, nec prodigus, nec merenti-
 cale

culæ eius longas ibidem moras. Certe ut salutare foret censuram inquisitionemque Hispanorum regnaret clementer vbi que ut de cuiusque moribus & vita constaret. Perspicite, quã consultũ sit leonẽ nõ alere, ne morderi contingat; vt bonũ charitate inuigilare super actibus ciuium; monere, arguere; incorrigibiles fugere. *Ne commisceamini fornicarijs.* ait S. Paulus.

1 Cor. 5. *Si u qui frater nominatur est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax; cum huiusmodi nec cibum sumere.*

Ibidem: *Auferite malum ex uobismetipsis.*

2 Cor. 6. *Nolite iugum ducere cum infidelibus.*

Ibidem: *Experte de medio eorum, & separamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis, & ego recipiã uos.*

Gal. 6. *Vult Apostolus impium eijci ex Ecclesia.*

Matt. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.*

2 Joan. 1. *Nec aue dixeritis eũ.*

Exod. 22. *Aduenam non contristabis, sed si nequam fuerit, uice ancillam & filium eius.*

Num. 16. *Recedite à tabernaculis hominum impiorũ.*

Num. 33. *Si nolueritis interficere cunctos habitatores terra Chanaan, qui remanserint, erunt uobis quasi clauis in oculis, & lancea in lateribus.*

2 Paral. 19. *Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia iungis, & idcirco iram quidem Domini merebaris, ait Iesu Iosaphat Regi.*

2 Paral. 20. *Quia habuisti fœdus cum Ochozia, percussit Dominus opera tua, contritæque sunt naues. Verba sunt Elisæi ad Iosaphat Regem.*

Quidnam prosperè succedat fœdere iunctis cum Barbaris & infidelibus, ut cum Turcis, nescio; nisi quod causam dent ruinæ quæ ipsos minatur dudum, ut sileam modò quantum noceat probis moribus malorum uicinia. Beata, cheu! terque beata hæc prouincia, si in eam intulisset pedem perditus ille, nisi benè notus. Beata, terque beata, si super ingressi administratione mox uigilasset censura sedula; corripuisset, incorrigibilem eiecisset. Beate

complures Respub. Belgicæ, si nunquam in eas venisset corruptorum & corruptentium cætus, aut mox ut ingressorum vita, sermo, religio innovit, eiectionis fuissent.

Cicero l. 1. de nat. Deorum. Valer. l. 1. c. 1. Certè sapiebant Athenienses non suffeientes dudum petens se Diagoram Philosophum scribere audentem, sibi dubium videri, An Deus esset: & si esset, quisnam esset. Saperunt iidem, sustinentes Phidiam quamdiu Mineruam marmore patius quam ebore sculpendam aut dicere minores futuros sumptus ebore si sculperetur, audentem citò serere coegerunt. Erant ista curare rem & salutem publicam. Beati nos quoque, si humanè cribassemus & examinassemus in portis provinciarum turmas exterorum, comedonum, qui modico tempore Lutheranæ, Calvinisticæque secta lolio vrbes nostras superferuerunt. Beati posthac enim, si vigilantius insitent Iudices nostri super eiusmodi peregrinis: si nunc quasi Argi centoculi obseruent civium mores, scrutentur qui se gerant domi, etiam inter priuatos patietes. Beati nos, vbi infideles & improbos ceu contagium fugerimus, aut eos a nobis, aut nos ab ipsis dimouendo. Quantumuis Provincie hæ nostræ gaudeant egregio titulo catholice, & tales sint; quis tamen dubitet belorum, famis, mortalitatis clades perpeti propter impios quosdam bonis permixtos, propter colluuiem hæreticorum, alterius fidei, alterius religionis, qui tanquam lolium inter triticum, agunt nobiscum, & cum ipsis nos, mercantes, & negotiantes, cum licentia, ut a iunt.

Num. 16. Recedite à tabernaculis hominum impiorum.

Ecel. 7. Discede ab iniquo, & deficient mala à te.

Irenæus lib. 3. c. 3. in hæres. Non auditis s. Ioannem Euangelistam thermas subire cum Polycarpo discipulo paratum, citissimè resiliisse, ut audiuit ad esse Cerynthum hæreticum, ne vna cum impio inuolueretur, veritum? Exhinc discite veteri vicinum improbum, fidei & vitæ malæ vel vnicum.

Gen. 33. Noluit Iacob ambulare cum malo fratre, etiam postquam placarat eum muneribus.

Quidam putant Diogenem vsu vase pro domo, ad declinandum vicinos malos cum vellet.

Virgil. 3. *Æneid.* *Hæu fugo crudeles terras, fugelittus auarum.*

Ibidem paulò post. *Omnibus idem animus, scelerata excedere terra;*

Linquere pollutum hospitium.

Plutarchus tomo 1. Vit. in Romulo: *Roma pestis incidit, qua citra vllum morbum subita morte homines interimebat. comitabatque hanc luem etiam agrorum pecudumque sterilitas. Pluit etiam sanguine Roma. Quæ ubi mala Laurentes etiam inuasit, omnes in hanc sententiam venerunt, propter confusum cæde Tatij ac Legatorum sanguis, Deum ira urbem utramque agitari. Deditis utrimque ad supplicium parricidus punitisque, manifesto sinem calamitas ea habuit.*

Virgilius 1. *Æneid.*

Pallasue extirere classem

Argivum, atque ipsos potuit submergere ponto

Vnius ob noxam, & furias Aiæcis Oilei?

Ipsa Iouis rapidum iaculata è nubibus ignem

Dissecit que rates, evertit que aquora ventis.

12. At si forte clanculum deliquit prodigus, ut & ipsos vicinos, parietes priuatos, lectos latuerit ipsius spurcicia. Fortassis ipsi notissima fuit praxis huiusce proverbij, *Si non caste, saltem cautè Intus Nero, foris Casto intus Helena, foris Hecuba.* Forte, apud homines Helenam ista agebant; quemadmodum, *Qui simulant Curios, & Bacchanalia viuunt,* ait Iuuenalis. Etat forte de numero Philosophastrorum, qui, ut idem inquit, *De virtute loquuti clunem agitant:* at nequissimus, ubi affulgeret occasio dicendi ad meretriculas cum senibus ad Susannam, *Nemo nos videt.* Nec homines solum, verum & forte Phæbi, *Videt hic Deus omnia primus, oculos,* qui prior Martem cum Venere in adultetio deprehendit latuit eius libido: adeoque censenda regio insons, si non eiecerit, declinavit sibi ignota

D. Hierõ.
in cap. 6.
Mattb.

Dan. 13.

Ouid. 4.
Metam.

cum penitus malum. Quibus suppositis, concludendum innoxiam omnino prouinciam, que quippe prodigum non peruerterit, scelera eius non dissimulat, turpitudinem scienter non tolerarit immerito afflictam. vnde queri potest cur Deus bonos aut cum impijs, aut solos affligat: dedecere enim Deum videri cuius nemini nocere, neminem ledere, iustus omnibus bona largiri est, secundum eius promissa.

Iſa. 3. Dicite iusto quoniam bene.

Arist. l. 2. Topicorum cap. 2. Deo non conuenit nocere aut iniuriam facere. Quæstio ista haud reccens est, ast eius solutio adeo non in promptu, vt vobis ex tempore proponi queat. Neque verò eam adueteram. Quocirca non denegabitur, arbitror, noctem saltem vnam, quò intricatum hunc labyrinthum eueam. Qua concessa, obsecro interim iuvari votis & precibus vestris obtinendæ cælitus Ariadnes, quæ filio & ducatu suo ab hoc siuu eductum deducat in cognitionem eorum, quæ Dauid ipse plenè assequi non valet in hac vita.

Pſal. 72. Existimabam vt cognoscerem hoc; laboravi ante me. donec intrem in sanctuarium Dei. Et intelligam in nouissimis eorum: licet quò tam loco dicat s. sapientie Dei a secretis: incerta Et occulta sapientia tua manifestasti mihi.

Interim vos Domini & Iudices Rerumpub. scitote beatissimas eas, vbi per vos fiet malorum punitio. Generosius non tueamini falces securæque imperij, & maiestatem status vestri, quam dissolutorum correptione. Quoniam verò haud vos latet, annonæ penuriam, vt & calamitatem aliam omnem non aliunde quam à vindice iustitia Dei mortalium peccatis irritati procedere; toti estote cingendis verbis moribus probis potius quam incenibus. *Moribus antiquis res stat Romana, virisque.* Si tanta fruuntur Reip. vastæ felicitate, vt non restituendi sed conseruandi sint mores: vigilate, vt Argus super Io, ne deprauatores multi procentur ciues vestros, eorumque

corrumpant mores, pietatem, religionem, fidem. Attendite, ne ciues vestri, qui bonis augeri merentur à Deo, vnus exteri improbi contubernio miseri fiant; vti fortè vniversa laborauit Prouincia ex consortio prodigi. Hospitalitatis & humanitatis in aduenas haud obliui iustitiam curate: nec pra domesticis in crimine toleretur extraneus. Sancta hospitalitas: nee tamen per eam temeranda iustitia. *Tros, Tyriusque* *Virg. 1.*
mibi nullo discrimine agetur, inquebat prudens Car- *Aeneid.*
thaguenisium Regina: Gratus adueniat hospes, hu-
 maue excipiarur donec Catholicum & Christianum
 vixerit: mox ut virtuti & fidei cesserit, *eijce ancil-*
lam & filium eius. Sit opera eius tam necessaria, quam *Gen. 21.*
 mundo solis; tantum profit Reipub. quantum sal
 cibi; obsequetur corpori eius, vt manus & pedes
 corpori humano; si tibi fuerit scandalo; si Catho-
 lica, & ad Ecclesiae canones non fuerit conuersatio
 eius, non toleretis, non sustineatis iporas, vti for-
 talis regio ista diutius cum prodigo manifesto in-
 dultit: *proijce abs te,* ait Dominus de eiusmodi con-
 uentibus. *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue*
eum, & *proijce abs te: expedit enim tibi vt pereat vnum*
membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mitta-
tur in gehennam. Et si dextra manus tua scandalizaue-
rit te, abscinde eam & proijce abs te. Quid homini ma-
 gis necessum quam oculi, manus, pedes? Si tamen
 ruina ex ipsis imminet nobis, eruamus, abscinda-
 mas, mutilemus oculos, manus, pedes. Id est, secun-
 dum S. Hieronymum in hunc locum, si eius, qui no-
 bis obsequitur quantum membra ista, commer-
 cio salus animae laedatur, aut repellendum, aut re-
 cedendum. Praestat etenim istiusmodi carere amicis,
 quam cum ipsis in hoc perire seculo, & aeternum in
 altero.

Matt. 5.

Chryostomus hom. 1. de incompreh. Dei natura:
Si detrimentosa sunt amicitia, resiliamus & fugia-
mus. Quot florent pietate & religionis vr-
 bes, adeoque bonis omnibus abundarent, quae nunc
 deso-

desolatae & incultae iacent, si immorgeri quidam ex-
teri nunquam in eas pedem intulissent? Sedes sola civi-
tas plena populo: facta est quasi vidua domina gentium,
princeps provinciarum facta est sub tributo. Eiusmodi vi-
cissitudines, ab extraneis prodigo similibus.

Virgilius 4. *Aeneid*: *Felix, heu nimium felix, sili-
ta tantum*

*Nunquam Dardania resigissent nostra castra,
merito dixerint ex ipsis nonnullae, quarum periculo
& dispendio prudentiores utinam euadatis. A-
men.*

CONCIO TERTIA.

Græcæ. 4.14 δαπανήσαντες δὲ αὐτὸ πάντα, ἐβίη ληϊσὶς
ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο
ὑπερῶς ἐγεγε.

Vulgata. 4. 14. Et postquam omnia consummasset, facta
est fames valida in regione illa, & ipse cepit e-
gere.

Syriaca. 4.14. Quumq; consumpsisset quicquid habebat, fuit
fames magna in regione illa, & cepit egere.

ARGUMENTVM.

1. Inuectio in eos qui de rebus Dei passim querunt,
cur, Quomodo &c. 2. Magni viri eiusmodi aliqui. 3.
Ut loquuti sunt Prophetæ. 4. Curiositas at heustice cõ-
cludit. 5. Arduum intellectui bonos mala, iniustos bo-
na tenere. 6. Bona, malaue non denominant perso-
nam, adeoque nec bona nec mala dicenda. 7. Qualis
sit Deus. 8. Iusti afflicti ut eorum impediatur arro-
gantia. 9. Ne Dei obliuiscantur. 10. ut vitijis via
præcludatur. 11. Ut purgentur. 12. Ut se agnoscant. 13.

Vt agnoscantur. 14. Vt lauream promereantur. 15. Vt pietas exerceatur. 16. Vt Dei in se amorem habeant exploratum. 17. Item honorem quo afficiuntur. 18. Vt virtus eorum sit nota. 19. Vt Deum perfecte diligant. 20. Vt melius inueniant. 21. Vt spectatoribus prosint. 22. Decus est, iusto affligi. 23. Item Deo. 24. Non est alius vestre spoliandus, vt amicitur spolians. 25. Duplex ius, & vt Deus minimè iniustus affligens iustos. 26. Epilogus mixtus.

ME fugit, Auditores, quænam insania, aut magis rabies possideat curiosorum mentes, appetere audientium prouidentiam Dei; eius consilia excutere, quia ad libellam rationum humanarum non trutinata. Enimuerò prudentis ne, hospitis aliquot dierum infrugalitatis œconomū accusare? Aut Prouincia per triennam & quasi cancellos hospitijs vite leges temnere? Aut, dectne filium contendere de rebus patris, aut brutum Platonizare, sine argumentari in hominem? Itaque impudentia & malo genio agitantur, qui vnus diei hospites in hoc mundo; filij Dei, minus rationales ad Deum collati, brutis, ad ipsos, carpere nituntur œconomiam Dei in hac ampla familia; dispensationem administrationemue Reipub. vniuersalis huius discutere. Equum, scilicet, hominem qui præter turres & montium crepidines nil videt, qui nisi obuia aduertit; proprias non agnoscit operationes, imò nec seipsum, non sufferenda temeritate nitatur rimari arcana Dei; maxime verò cur Deus iustos exagitet flagellis aduersis, diuersis; plus requici non concedens eis quam venti pinnulæ, aut Euriporustus, impijs afflet aura secunda, prosperè cuncta cedant, sceptrum donet, eorum vertices diademate redimit, purpura ornet humeros, cordi gaudium, arcis thesauros ingerat?

Job. 12. Abundant tabernacula pradonum.

Psal. 72. Ecce ipsi peccatores & abundantes in seculo obtinuerunt diuitias.

Psal.

Psal. 143 *Promptuaria eorum plena eructantia ex his in illud. Oves eorum fetose abundantes in egressibus suis boues eorum crassa Non est ruina maceria neque transitus, neque clamor in plateis eorum.*

2. Verum eorum non vnus & alter plebeius, sed innumeri penè Reges Philosophi, quin & Prophetæ, quæstiones instituerunt, Imperatrix Liua, Cæsaris vxor, Drusi genitrix turbatur plurimum quod cultus pro viribus Dijs occubuisse videat charum Drusum suum; in atheismum siue Diagorismum labitur; dubitat an sit Deus, perperam remunerata pietate sua.

Quid epist. consolatur ad Liuium: *Cæsaris vxoris filia dicere fas est*

Iam dubito magnus an rear esse Deos

Nam quid ego admisi? Quia non ego numina colui

Quos ego non potui deterruisse Deos:

Hic pietatis honos? Artis amplector inanes.

Ast mulieris, Augusta; de morte filij augusti matris male affectæ sunt ista; sapientius forte viri.

Cicero lib. 3. de natura Deorum versus finem, dicit Telamonem, magni Achillis (vt reor) patris am dubitasse, num Deo cura essent hæc inferiora. Si enim eorum ipsi aliqua est cura, aiebat benè haberent boni, malè mali Ciceronis verba sunt: *Telamon uno versus verum conficit. vtrum Dii homines negligant. Nam si curant bene bonis sit, male malis quod nunc abest. Debeant quidem illi omnes bonos efficere, si quidem hominum genus bene consulebant; sin id minus, bonis quidem certe consilere debebant.*

Ibidem meminit Cicero proborum multorum assectorum, & malorum prosperantium; inter ceteros & Scæuolæ Mystagogi exemplaris prudentiæ & comperantix, cæsi coram simulaculo Vestæ. * Adducit ad propositum sanctus Augustinus post Ciceronis exemplum Reguli tribuni Romani, qui infelicitè diem clausit extremum in vinculis, vitam degit in seruitute, egestate, vigilijs assidujs, qui palpebris oculorum derasis, in sterquilino dimissus. Ibidem post eundem

§. *Lucanus l. 2. Ante penetrale Dex. semperq; cælètes mastrauere focos.*

commemoratur D. Augustinus profligatissimum Syl-
 lam in patriæ perditionem natum, perfidum, omnium
 perfidiosissimum, inquit Cicero, qui ut historicus pariter
 que Poëta Lucanus libro 2. ait, *Vir ferus, & Romanum*
cupienti perdere fato sufficiens: magis Romanorum si-
 tiebat cruorem, quam lupus ad oues anhelet: vir trux,
 qui cædis obuiorum quorumcumque militibus si-
 gnum dederat si non resalutaret salutaris: qui attra-
 men septimo Consulatu claruit, spolijs multarum
 Coloniarum ditatus fuit; longænos vixit dies, ac tan-
 dem placidè domi naturæ concessit. *Felix eversa Con-*
ful moriturus in vrbe.

Cicero oratione pro Sestio meminit calamitatis Mil-
 ciadis & fugæ iusti Aristidis.

Idem lib. 3. de natura Deorum dicit Dionysium ty-
 ranorum regnasse annis quadraginta duobus in vrbe
 opulentissima, ac spoliatis multis Deorum phanis de-
 mum tranquillè fato celsisse, nato primum instituto
 hærede tyrannicè partorum, ac si optimo iure ea ade-
 ptus fuisset.

Atque, ut Paganos mittamus, quis æstius sufficiat
 dies, etiam protractus tot horis quot Ezechia, aut Jo-
 sue dies, recensendis infortunijs Abelis iugulari. Loth
 iniuria affecti, Iacobi persecutionem sustinentis, Jo-
 sephi odio habiti venditi, falsè accusati, iniquè incar-
 cerati; Israelitarum seruientium. Tobia cæci, Iob luc-
 pessima percussu, Machabæorum cæcorum, Isaiæ secti,
 Danielis leonibus obiecti, puerorum fornaci iniecto
 rum, discipulorum flagellatorum. Stephani lapidibus
 obruti. Petri in crucem suffixi; omnium denique qui
 in se experti sunt verissimum, Deo necessitudine iun-
 ctos fortunæ esse ludum?

Eccl. 2. *Fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia*
& in timore & prepara animam tuam ad tentationem. Heb. 11.
 2. Tim. 3. *Omnes qui pie volunt vivere in Christo Iesu,*
persequutionem patientur. Dan. 3.
 2. Cor. 6. *Dei ministri in multa patientia, in tribula-*
tionibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceri-
bus.

Pfal.

* D. Aug.
 l. 2. de
 Ciu. c. 2. 10
 com. 5.
 Idem l. 2.
 c. 24. de
 Sylla cru-
 delissimi
 prosperi-
 tate.
 Cicero 3.
 de Nat.
 Deorum.
 Lucan.
 l. 2.

Iosue 10.
 4. Reg. 20.
 Gen. 4.
 Gen. 19.
 Gen. 27.
 Gen. 37.
 Gen. 39.
 Exo 12. 3.
 Tobia. 2.
 Iob. 1. 2.
 &c.
 2. Mach.

7.
 Heb. 11.
 Dã. 6. 14.
 Dan. 3.
 Act. 5.
 7.

Psal. 87. Omnes fluctus tuos induxisti super me.

Lactantius lib. 3. institut. cap. 3. Et post ipsum D. Ambrosius tomo 1. l. 1. Officiorum cap. 12. dicunt deliri Epicuri animum adeo distortis se ista, ut cum alijs quibusdam ausus fuerit profus negare providentiam Dei, se sibi fingere Deum otiantem, araneum sopore aeterno sopitum, lethargicum, siue Deum mortuum: nihil melius enuntians quam qui mentiebantur.

Job 22. Circa cardines cali perambulat, nec nostra considerat.

Pl. 72. Dixerunt; Quomodo scit Deus: Et si est scientia in excelsis? Ecce ipsi peccatores & abundant es in seculo obinuerunt diuitias.

Cicero 2. de Nat. Deorum: Nihil curare Deo, nec sui, nec alieni, sed monogrammos, & nihil agentis ponit Epicurus.

Juuenal. Satyra 13. Sunt qui in fortuna iam cognita omnia ponunt,

Et nullo credunt mundum rectore moueri,

Natura voluens vices, & lucis & anni:

Atque ideo intrepidi quacumque altaria tangunt.

Claudianus l. 1. Sapè mihi dubiam iraxit sententiam mentem

Curarent Superi terras, an nullus inesset,

Rektor, & incerto fluerent mortalia casu,

Cum res hominum tanta caligine volui

Aspicerem, letosque diu florere nocentes

Vexarique pios: labefacta cadebat Religio.

D. Ambrosius l. 1. Officior. cap. 13. Aristoteles affinitusque ad Lunam descendere Dei providentiam: Inhumanum certè & crudele, patri non esse curæ sobolem, & authori facturam suam: eam fortunæ arbitrio committere, haud secus ac qui alueum fodit aquam fluminis suo permittit, eius sinus & anfractus deinceps non curans.

3. Amplius; hæc impiorum prosperatio, & proborum cribratio, dura quandoque visa est: Propheta Nonne Ieremiæ mens quasi absorberetur hac cogitatione, & cum Deo contendere velle videtur?

Jeremia 12. Iustus quidam tu es Domine si disputem
tuum; verumtamen iusta loquar ad te. Quare via impio-
rum prosperatur, bene est omnibus qui prauaricantur? &
maque agunt? Plantasti eos & radicem miserunt, & fa-
ciunt fructum: prope es tu ori eorum, & longè à renibus
eorum.

Regius Vates in atheismum & blasphemiam deuol-
uitur sermè, cernens impiorum ratem secunda spiran-
te aura facti super æquore mundi.

Psal. 72. Mei autem poenè moti sunt pedes, poenè effusi
sunt gressus mei Quia zelant super iniquos, pacem pecca-
torum videns: quia non est respectus morti eorum, & fir-
mamentum in plaga eorum. In labore hominum non
sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Et post
multa: Ecce ipsi peccatores & abundantes in seculo obti-
nerunt diuitias. Ecce, in sit, quis non demittetur? Exu-
berant bonis impij: voraces pisces voratam iacturam
pistnam reuomunt, licet voluntariam ex parte pa-
tictotium, vt Polycaris; volentes nolentes dispendia
nesciunt: foribus educta, per fenestras remeant: dor-
mientibus accedunt bona: vrbes & arces dum suavi-
ter dormiunt in eorum retia fluunt spontè, vt acci-
dit Timotheo Atheniensium duci: abundant thesau-
ris ac qu iniectis, ab nescio quo s. Nicolao: ex omni
oto nascitur ipsis pullus; ex omni fodina aurum e-
ducunt, cum Myda: ex omnibus argentum cum Chi-
multis fiugunt: Alba gallina filij sunt: bonis interim ca-
lamitosis.

Plutar-
chus. 10^a.
Diacon.
& Meta-
phras. in
vita S.
Nicol.

Subiungit: Et dixi: Ergo sine causa iustificauit cor
meum, & sui flagellatus tota die, & castigatio mea in
matutinis.

Hand minus super sapiens Ecclesiastes, cernens
peccati mancipia. (sic enim vocat impios) sequis insi-
dere, principes & potentes, id est, ex sententia D. Gre-
gorij, iustos, & surum passonum dominos. pedibus
irettagulis ferri improbos, beatos; pedes ire pios, ab-
iectos.

D. Greg. l.
31. moral.

Eccles. 10. Vili seruos in equis, & principes ambulantes
quasi seruos super terram.

FF. Quin

Quin ipse Job molestè videtur ferre tabernaculum prædonum vbertatem; rursus innoxium passum fundere riuos tachrymarum ob calamitatem.

Job. 12. *Abundant tabernacula prædonum, & auulter prouocant Deum, cū ipse cuncta dederit eis in manus.*

Job. 6. *Vinam appenderentur peccata mea quasi iram merui. & calamitas quam patior in statera: quasi arena maris hac grauior apparetur; vnde & vbera dolore sunt plena. Quia sagittæ Domini in me sunt, & errores Domini militant contra me.*

Job. 17. *Non peccaui, & in amaritudinibus mortuus oculus meus.*

Joan. 9. *Quis peccauit, hic, aut parentes eius, ut cæcus nasceretur? Respondet Christus: Neque hic peccauit, neque parentes eius. Id est, teste D. Augustino, cæcitas non est pena peccati.*

4. Qui igitur sic regitur mundus? Non videtur inde Deus non respicere neque curare inferiora, remanque nostratum nihil scire, ut volebat Epicurus?

Psal. 72. *Quomodo scit Deus? Et si est scientia excelsa? Si negantes esse, velius Deum esse oculum illum magnum qui è caelorum crepidine, velur speculor et*

Psal. 13.

specula speculetur vniuersa: Dominus de caelo proficit super filios hominum, ut videat si est intelligent, aut requirens Deum; infertur impotens & infirmus; accertè in rebus suis ineptus, qui probos bonis non commulatur, malos malis; imò demittit & effundit vultu uerforum super iustos, Pandoras vero bonorum omnium super impios. Si malè vos habet impotentia omnipotentis, stoliditas in eo, à quo omnis promptitudo & ingenij vis; igitur ita incidit, quia non vultu liter; adeoque iniquus statuendus erit, qui bona non præmiat, malefacta non punit. Si iniquitatem, iniustitiam uè, aut impotentiam, aut stoliditatem in Deo conceditis, diuinitatem euertitis: si somnolentum, & monogrammmum cum Epicuro; id ipsum. In quas conclusiones facillè labantur ignari argumentorum, quibus optimus, potentissimus Deus mouetur ut res mundanas dispenset, administret uè modo, quo boni

plurimum patiantur, impij verò exultent & prosperentur dudum. Quibus Epicureis, & Atheis illationibus propulſandis sermonem hodiernum inſumemus, monſtrando cur affligantur boni; cur rego, in qua agebat prodigus, ſi innoxia, vrgentis famis flagello caſtigata. Dum diſtinctè partes meas ſubico, vos audite quantum poſtulat maietas ſubiectionis, continentis patrocinium, abſolutionem que Dei aduerſus zelotes, qui *Iniquitatem in excelsis loquuntur*; quantum obſcuritas exigit; quantum manans a re probè intellecta ſæpius videtur mereri. Ante omnia verò, ſive admittantur aut admitti poſſint rationes mee, ſive non, fateor rem mihi impoſſibilem, ri Davidi Regi operoſam, horum exactam reddere rationem. *Hoc labor eſt ante me donec intrem in ſanctuarium Domini, & intelligam in nouiſſimis eorum.* Iterum palam teſtificor cum D. Auguſtino: *Dei plenè iudicia nemo comprehendit, iuſte nemo reprehendit.* Ea minime comprehendendo, multo minus reprehendere intendo; tam unmodò ſumma cum reuerentia deprecere que lectione didici. Efflagitemus autem gratiam à Deo.

Pſal. 72.

Aug. 10. c. 1. 2. de ciuitate d. 23.

AVE MARIA.

ſ. ſicuncta diſpenſantur prouidentia Dei, quam Græci vna dictione *ἰσχυρὸν* adpellant. mirum, pios malis opprimi; mirum, quod facta eſt *fames valida in regione illa* apparenter iuſta: Mirum peccatores bonis & proſperis redundate. Hæc eſt multorum quaſtio, cui vt ſatiſfaciam adparo mouetale autum. Vt enim eum quod omnis rollatur amphibologia, & procul atceantur analogæ, quæto quidnam intelligant illi per mala iuſtorum, & bona peccatorum? ve enim exotice quærerem, Quare valentes ita infirmeantur; infirmi cur tam benè valeant: qui infirmi ſint fortes; & fortes infirmi. cur athiopes tam candidi; candor tam ater; quod ſanitas ſanum, infirmitas infirmum, candor candidum faciat: ita citra quaſtiones in diuerſa nitentes audire non queo; Quare boni tot tactis que

premantur malis; impij cumulentur bonis? Donabunt itaque venia (reor) si que fiero ut intelligant hocce dicendi genus sibi ipsi repugnans & discors. Sed retusior est ingenioli mei acies, quam ut penetrare discerutari queam, qui iusti malis, & iniusti bonis abudent. *Daurus sum, non Oedipus. Non in breicipiti somnauit Parnasso. Non sum Christus, neque Elias, neque propheta.*

Terent. in Euripides in Hippolyto coronam gestante: Non sum augur, abdit a scire uti queam palam. Aiuunt: intelligimus per bona, sanitatem, corporis vigorem, opothonos honores, fauores, imperium &c. Per mala, morbos, languores, incipiam, bonorum iacturam, privilegiorum, amicorum amissionem, abiectionem, detractiones, accusaciones falsas, vxorem morosam, prolem inmorigeram, amicos ingratos; tentaciones demeritorum carnis; & alia id genus turbantia requiem humanæ naturæ; siue nobis ipsis incidant; siue nobis conueniant aut connubio, aut sanguine, aut affinitate, conuilectione libeta, ut amicis &c. Acutos certe Philolophos, dignam Epicurea seropha roblem; qui abloquuntè bona, mala e dicunt que indifferentia; bona, quibus non efficiuntur meliores; mala, que deteriores renfaciunt.

6. Cicero i. parad. *Quid quamue bonum est, quod non cum qui possidet meliorem facit? Calidumue, quod non calefacit? Malumue, quod non corrumpit? Lumen quod non illuminat? Virus, quod non inficit? Quæ bona, dicitis, hominem meliorem ex se non efficiunt, ideoque illustre boni nomen non merentur. Simylenior Hippocrate, sanior pisce, robustior Sampson, Alante, Hercule, Leones discerpam, celi molem certantibus sustineam; sim Salomone, Mydaque ditior fuerim septies Consul, ut a Marius, de quo Lucanus; si-*

cap. 2. primus exequitur repetitio fascibus annuo: egerim tertio Lucã. l. 2. ministrum Prouincialem, ut ex nostris, F. l. Haya: sim b Valer l. fortunatior b. Metello bonis corporis, & ingenij dotibus; consulatu, bello, triumphis, filijs honoribus claris, filiabus illustri matrimonio collocatus;

atis; annosa senectute deficiam leniter ut ipse: sim
 beator Gyge, felicior Polycrate, *Cuius velle ac posse in
 quo possum erat;* cui nil peribat, quod illico non recu-
 peraret: arrideat fortuna magis quam Druardo Mon-
 tano, nostri seculi, cognominato beato, a commercij
 prosperitate; denique possideam in solidum quicquid
 bonum dicitis, non ideo melior ero: rursus, sim vale-
 tudinarius magis Maecenate, aut optimo parente meo
 defuncto, qui quorannis ferè ægrotabat; sim ægrior e-
 gritudine ipsa; loto pauperior; vermibus magis nudus;
 cane magis seruus; iniuria & falso magis accusatus Io-
 sepho, Sulanna, Athanasio, Hyppolito, Bellerophon-
 te; sit mihi coniunx mula, aut Xantippe Socratis mo-
 rtor: sint nati immorigeri magis quam Abel Ada-
 m; Chiam Noè, Ismaël Abraham; Esau, Isaac; Ruben,
 Jacob, Absalon & Ammon Dauidi; sint amici ingrati-
 ores, si fieri potest, Iuda, Jesu Christo, Iuda qui osculo
 perfido optimum magistrum prodidit; tenet me a-
 ctus Satban quam Christum & S. Anthonium in de-
 feris; sint vehementiores carnis stimuli, quam S. Pau-
 lo; calum denique, terra, vnda, flammæ, astra, vni-
 versa creatura atterur & consurgat aduersum me, an-
 ideo minus probus efficiar? Consequitur falso ista
 dici simpliciter vel bona, vel mala, quæ vtiq; in ho-
 mine imprimere non queunt suas qualitates; mala,
 deteriores, bona meliorem efficiendo: quemad-
 modum falsò ignis diceretur calidus; astra, & gemi-
 nae illæ prægrandes faces, sol inquam, & luna, *lumi-
 naria magna,* si ignis non calefaceret, sol non illustra-
 ret diem, & luna noctis densas non irradiaret tene-
 bras. Imbuant enim qualitates prout sunt benè vel
 male res: si qualia non efficiunt & denominant non
 sunt qualitates. Si verò bona, malaue quæ dicunt,
 quidquam possunt in possidentes, potius malitiam
 quam probitatem imprimunt bona; sunt *improbis
 materia,* inquit Horatius: mala autem (vbi monstra-
 tum est prima parte) effectus producent bonos; me-
 liores & temperatores efficiendo possessores. vnde
 Ff 3 con-

Cicero l.
 3. Offic.
 Valer. l.
 6. c. 9.

Luca 22.
 Matt. 4.
 D. Ath. in
 vita S.
 Anthonij.
 2. Cor. 12.

Isa. 7.

consequitur stolidæ opes, honores &c. dici bonæ egestatem, abiectiõnem &c. mala. Deinde, Christus sapiens discretor, sciens reprobare malum & eligeri bonum, elegit quæ mala dicitis, reprobavit quæ vobis sunt bona.

Isa. 5. Va. qui dicunt malum bonum, & bonum malum.

7. Atat, esto, concedamus indulgentiã committentiã supina, concedamus gratis bona quæ dicunt esse bona, & mala, verè mala: dicamus quoque cur bona ista non concedantur iustis; aut concessa, aduersi casu tollantur. *Facta est fames valida in regione illa, inquit textus; tamen appareat innocia. Edicimus, quamobrem spoliatis, exhereditisque iustis, eorum hæreditas transeat ad impios, ut ideo innati, qui magis immergantur pelago bonorum hi? Hæc vocatur in dubium essentia & providentia Dei, & reprobata? Est Deus. Hæc fides nos præuenit: hæc edocuit, impressitq; natura, mox ut animos corporib; indidit.*

Cicero 1. de natura Deorum: *Quæ est enim gens, aut quod genus hominum, quod non habeat sine doctrina participationem quandam Deorum, quam appellat Prologus Epicurus? dem ibidem, vocat novè prænotiones. Magnus ille Deus, oculus, qui omnia videt, inuisibilis ipse, quin abscondita cordium, observat secretos & actus, etiam cogitatum abstrusissima;*

Psal. 13. *Dominus de celo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum.*

2. Paral. 6. *Oculi Domini contemplantur universam terram.*

Prou 15. *In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos.*

Seneca 1. 5. epist. 41. ad Lucillum: *Prope est à te Deus tecum est intus est. Ita dico Lucilli, sacer intra nos spiritus sedet, malorum, bonorumque nostrorum observator & custos.*

Idem in exhortat. *Nihil prodest inclusam esse conscientiam, patemur Deo.*

Magnus ille Deus, magnus & conomus ille, sollicitudine non sollicita, non molesta, non anxia, mundi huius

huius prægrandem administrat familiam. Quis Deus ille, si solam suam beatitudinem contemplant, & dicens, *Mihi pulchrè est, ego beatus sum* non curaret filios, & salutem suam? Quorsum teneret ei fœdus, præstet si nihil mihi? Quibus teneretur mundus Deo, si mundo à Deo nec bonum, nec malum adueniat?

Cicero 1. de natura Deorum: *Quod ni ita sit, quid veneramur, quid precamur Deos? Cur sacris Pontifices, cur auspicijs augures præsent? Quid optamus à Dijs immortalibus? Quid volumus? Si maximè talis est Deus, ut nulla gratia, nulla hominum charitate teneatur, valeat. Quid enim dicam, propitijs sit?*

Proculdubio regit & curat vniuersi molem Deus. Sap. 8. *Attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.*

Cicero 3. de natura Deorum: *ut hominum membra nulla contentione, mente ipsa & voluntate mouentur: sic nomine Deorum omnia finguntur, moventur, atque mutantur.*

Virgilius 1. Æneid.

Res hominumque Deumque

Eternis regis imperijs, & fulmine terras.

Huius vniuersi remonem, clauumque tenet. Grauiori sopore sopitus dormiebat Epicurus, quam Deus suus, fingens pro fonte vitæ lethargiam.

Orpheus apud Euseb. l. 13. de præparat. Euang. *Ipsè ab ære super terram omnia perficit: principium, medium, & finem rerum continens.*

Non nascimur, viuimus, morimur, non perit de capite capillus citra dispensatoris maximi constitutionem.

Amplius: magnus ille Deus omnia potest. *Omnipotens nomen eius*, ait scriptura sacra & prophana: *Deus optimus, maximus.* Exod. 15.

Homerus Iliade 1. *Dij possunt omnia.*

Ouidius Metâ 8. *Immensa est, sinemque potentia tali*

Non habet: & quicquid Superi voluere peractum est.

Ac eiusmodi, potest iustos bonis augere quando, quomodo libuerit, & quos elegerit. Potest impios ubi

1. Reg. 31. voluerit perdere, vt quondam peruicacem Saulem;
 4. Reg. 19. impia manu del. truncem Manasse: auream arundinem extendit, quos vult, solem suum orti facit vbi;
 2. Par. 33. quando, vbi quis vult; vt quando Aegyptios densissimis in aëre tenebris, rutilante interim sole in terra
 Iud. 6. Gessen Nouit humectare vellus, terra circumquaque non vuida, & e contra; vt temporibus Gedeonis: nouit ex innumeris vnum deligere interficiendum, vt Iosaphatheda vectum medijs in castris, Iulianum apostatam, copijs cinctum, & Mourraium, fratrem adulterum Mariae Stuartæ gloriose Reginae & Martyris Gallicus Scotiam nouit percutere & sanare, vbi, quando, quomodo, quos vult: vult vti iustus, bonis multa bona; Dicit iusto quoniam bonè: peccatoribus multa mala; Multa flagella peccatoris. Vt autem monstret se esse, videri, prouidere, omnia posse, iudicio, ratione, prudentia super mundo vti, quædam hic inferne vindicæ crimina, virtutes præmiat quædam: vt vero iudicium expectemus extremum, multa linquit impunita scelera, multa bona parè remunerata, vt impuniti impij timeant semper; irremunerati iusti sperent nouissimam illam sortem. Hæc sicut in genere dicta, pro defensione & iustificatione prouidentia Domini & Dei mei. *Vt iustificeris, & vincas cum iudicaris.*
 D. Augustinus, tomo 5 l. i. de ciuit. c. 8. *Si nunc omne peccatum manifesta pleckeretur pena, nihil ultimo iudicio reseruari putaretur. Rursus si nullum peccatum aperiri puniret nunc diuinitas, nulla esse prouidentia diuina crederetur.*
 Porro, vt partiamur distinguamusque rationes impunitatis & prosperitatis improborum, ab eis que spectant tribulationes, & irremunerationem iustorum, de singulis seorsim dicamus; dignantes attamen eo honore probos, vt ijs fiat satis primum.
 8. Vos ergo, animæ sanctæ, quæ actus vestros componentes ad normam præceptorum Dei, patimini nihilominus aduersa, egestate, bonorū iactura &c. que cū lob vobis simili dicere potestis, *Non peccans, & in*

1. Reg. 31.
 4. Reg. 19.
 2. Par. 33.
 Exod. 10.
 Iud. 6.
 4. Reg. 9.
 Polstrat.
 l. 8. de nugis curialium c. 21.
 Libellus Gallicus de Martyrio Mariae Stuartæ Scotorum Reginae.
 Isa. 3.
 Psal. 31.
 Vide D. Chrysost. hom. 13. in cap. 4. col. ult.
 Cur quædam puniantur, quædam non.
 Psal. 50.
 Item, quod sit misericordie quædam puniri.
 Cur affligantur iusti in hoc seculo.

amaritudinibus moratur oculus meus; aduertite ex *S. Iob. 17.*
 Bona uentura, Doctore non minus amore flagranti, *D. Bon in*
 quam mente illuminato, pœnas, afflictionefue ad di- *2. dist. 26.*
 uerfos ordinari respectus. Primo, ad peccata, que cor-
 rigan iam patrata; aut patrari deinceps impediunt.
 Secundo, ad commodum quod ex illis educit Deus,
 quasi uinum è torculari; uile aut patienti, aut alijs: *Pœna ad*
 qualis omnibus nobis fuit Iesu Christi passio: aut ho- *quid.*
 norificum (addo) patienti, & ipsi Deo.

Eia, supponamus (potest enim fieri, teste *S. Ambro. D. Amb.*
filio) quempiam nullius secleris læthalis reatu teneri *in illud*
 (nescio namque si detur phœnix qui sine ueniã in noxã *Luce 1.*
 hanc percurrat uitam) si nihilominus affligatur, uti *Inceden-*
 frequenter accidit; *Multa tribulationes iustorum ait*
Psalmes: Foris pugna, intus timores foris gladius, intus pa-
uor: ut pœdiantur peccata quæ alioqui patraret ni-
calamitatis fræno cohiberetur. Enim uero, quamdiu *D. Aug.*
carnis graui mole grauamur, peccabiles sumus, ut in Ps. 60.
Theologorum more loquar, id est, peccare possumus, 2. Cor. 7.
 & ualde propensi sumus ad peccandum, alij alijs plus *1.*
 minusue *Caro infirma, ait Christus. Matt. 26.*

Sap. 9. Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam.
Gen. 8. Sensus & cogitatio humani cordis in malum,
prona sunt ab adolescentia sua.

Natura fragiles sumus, ut omittam quod frequen-
 ter contingantur lutea uasa nostra impetentibus
 mundo & dæmone, Patitur stimulum carnis, & Ange-
 lum Sathana à quo colaphizatur *S. Paulus*; aut ex
 communis sententiã, pruritus carnis brutales; aut ex
 placito *D. Chrysostomi*, persequutiones Tyranno- *D. Chryf.*
 rum, uerè Angelorum & ministrorum Sathana: non *hom 10.*
 quod opus esset *D. Paulo* decor iustitiæ tegendo *ad Antio-*
 opprobrio peccatorum, dudum quoad culpam & pec- *chen.*
 nam per indulgentiam & iubileum plenarium bap-
 tismi quo regeneratus fuit adultus, remissorum: sed, uti
 faceret ipse, ne beneficijs singularibus, & reuelationi-
 bus ineffabilibus, quibus cohonestat eum Deus ra-
 piendo in tertium cœlum (computando à cœlo em-
 pyreo) extolleretur & superbiret.

D. Greg.
e. 5. pref.
in l. iob.

2. Cor. 12. Ne magnitudo reuelationum extollamur, non quod extulit, vti optime notat S. Gregorius, datus est mihi stimulus carnis mee Angelus Sathana, qui me colaphizet.

Ps. 118. Bonum mihi quia humiliasti me, ut dicam iustificaciones tuas.

Ps. 72. Deiecisti eos ut alleuarentur.

Vterque
vbi sup.
Iñe Chryf.
homil. 13.
in c. 4.
Matth.

Hæc vna ex vndecim rationibus congestis per S. Chryostomum, & S. Gregorium, & Prosperum lib. 1. de vocatione Gentium, qui sic ait: Ad magnam utilitatem fidelium materia est reseruata certaminum, ut non superbiat sanctitas dum pulsatur infirmitas.

D. Gregorius l. 9. moral. c. 36. Superna dispensatio circum nos tota sibi intentione seruientes carnis nostra permittit tentationibus concuti, ne mens nostra audiat in superbiâ presumptione securitatis eleuari, &c.

D. Arnoldus Abbas tractatu de septem verbis Domini, in illud, Deus meus Deus &c. in fine: Castigantur saepe ex casu superbia, & presumptio ex ruina pulsatur sanctitas ne extollatur.

II.

9. Deinde, arbitror, vt occurratur tepori & remissioni orandi; qui tepor communiter incidit non afflicto.

Sill. Ital. lib. 7. belli Punici: Rara fumant felicibus ara.

Stat. l. 12. Theb. Ignota tantum felicibus ara.

Thren. 1.

Quot quæso fumare cernitis aras thure eorum qui calamitate non premuntur? Quam felicium peregrinorum vestigijs tritam dignoscitis viam? Vix sanolugent, eo quod non sit qui veniat ad sollicitatem. Quot vidistis sedata tempestate nauarchas supplices vota persoluentes? Quot milites educere ab imo periculi ei aculatorias preces non urgente hoste? Tanti sit Deus in prosperis, quanti ignis æstate, fax meridie, patroni citra litem, medici non premente morbo, milites pacis tempore. Ingruentibus autem dispendio, ægitudine, tempestate, certamine, multitudine peregrinorum strata sunt via; ubique fumant ara; inuocatur ab omnibus certatim Deus, naucleris & bellatoribus.

CONCIO TERTIA.

Neemix 9. In tribulationis tempore clamauerunt ad

Deum. Ps 65. Imple facies eorum ignominia, & quarent nomina Domine.

Ps 106. Et clamauerunt ad Dominum, cum tribulauerunt.

Ps 15. Multiplicatae sunt infirmitates eorum, postea acciderunt.

Ps 109. Ad Dominum cum tribularer clamaui.

Isa. 48. Domine, vim patior, responde pro me, aiebat Ezechias.

Ps 77. Cum occideret eos querebant eum, & diluculo veniebant ad eum.

Isa. 26. Domine, in angustia requisierunt te.

2. Par. 33. Manasses victus, angustiatu in Babylone orauit Dominum.

Jonæ 1. Immissio vento valido à Domino, timuerunt naua, & clamauerunt viri ad Deum suum.

Jonæ 2. Cum angustiaretur in me anima mea, Dominus recordatus sum.

1. Reg. 7. Israelitæ timentes Philisthæos dixerunt Samueli: Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum.

2. Paral. 20. Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad te.

Matt. 8. Apostoli turbato mari. Domine, salua nos, perimus.

Marc. 5. Geraseni veniunt ad Dominum amissis porcis.

Virgilius 1. Aeneid. Ingemuit duplex tendens ad sidera palmas, scilicet Aeneas positus in tempestate.

Virbs obsidione arcta non cincta, non curat de suppetijs petendis: pullus non festinat confugere sub gallinæ alas, nisi videat miluum rapacem: non petit superiora aus ramo insidens, aut super terram saltitans, ni cernat imminentem sagittarium ceruicibus; non currit ad

autrum

antrum vulpes, si non immineant natibus canes, & renatores: non apricatur sub arboris ramis viator, si non ingruat nimbus.

D. Bernardus serm. 5. de Quadragesima: Hoc erat certe quod querebat Deus, hoc erat, ad quod nos perducere satagebat, ut videntes defectum nostrum, & quod non est nobis auxilium aliud, ad eius misericordiam tota humilitate curramus. Itaque, ut cogat crebro suspirare & implorare opem, immitit quandoque aduersa iustus Deus.

III.

10. D. August. tom. 5. l. 2. de ciuit. c. 18. Subsequenter regulariter prosperitatem, vitia multa. Tectis adit Scipio Nafica, qui ut radices & semina penitus colleteret ne Romę pullularent; ut pristinos Saturnios mores foueret, nolebat Carthaginem Romę insensissimam euertere. Cuius consilio si non fuisset abnegatus locum nunquam auaritia, ambitio, aliaque id genus vitia in Romanorum ditionem irrepissent, Carthagine quam aggerere opposita torrētib; & exundationibus nocorum scelerum; aut cataraeta, educendis prisca; aut coorte, ac uendis virtutibus.

Seneca epist. 39. ad Lucil. l. 5. Omnia que superflua nocent. Sic segetem nimia sternit vberitas: sic rami oneri franguntur: sic ad maturitatem non peruenit nimia succunaitas. Idem animis quoque euenit, quos immoderata rumpit foelicitas, quae non tantum in aliorum iniuriam, sed etiam in suam vertuntur.

M. Claudius Paradinus fol. 143. Mihi pondera lucus.

Quemadmodum arboribus nonnullis, quae praeter humorem, quem a terra sumunt, abundantia non nisi fructus cariosos proferunt, occurrit olitor, si truncum hinc inde, ligno, ferroque terebret, educendo humori superfluo: quomodo factum testatur Vates amygdalis amaris, quo fit ut digesto facile residuo fructus primum prae grandique prauidentię suae oculo prauidēs bonorum vberitatem producturam in seruis suis fructus cariosos, suffocato amoris Dei igne humoris prosperorum redundantia, paupertate, aduersitate terebret.

Aristot.

retrat & aperit; viam peccatis & dissolutionibus sepi-
 spuis & sentibus variatum atumnarum intertextis,
 ne indiuidui prosperorum comites irrepant. *Septiam Osee 22*
vias tuas spinis. Occludit ianuam, priusquam effugiat
 equus: merca restat, antequam labefactari ea
 hostis: fulcit structuram, necdum minitantem ruinā:
 antidotis praeuenit, antequam inualuerit morbus in
 animā sanitate: pedica stringit falconem ne auolet.
Posisti in nervo pedem meum. Scalpro, cauteriove pū-
 gna: antequam puris redundantia intumescat homo. *Iob 13.*
 Quibus actibus prouidentiam prouisionemque suam
 euidenter testatur; absit vt obscuret prouidentiam, vt
 supra inferre velle videbantur Epicurei.

D Greg ca. 5. praefat exposit. *Iob*: Est percussio qua
 nonnunquam quisque percutitur, non vt praeterita corri-
 gat, sed ne ventura committat. Et paulo post: *Aliquan-*
do quisque non pro praeterita poena diluenda, sed pro futu-
ra vitanda percutitur.

ii Quis vero nostrum crystallo fragiliorum se cul-
 pa vacare audeat adstruet? Cf. ortiter licet dimicaueri-
 mus, adhuc dicere cum quodam compellimur: *Parce Val. 1. 3. c.*
Imperator? *2. de Ca. 1*

iii an. i. Si dixerimus quoniam peccatum non habe-
 mus, ipsi nos seducimus

D. Aug tom. 5. l. 22. de Ciui. c. 23. *Quantalibet virtus*
reprehendi vitis repugnemus, vel etiam vitia superemus
& subingemus, quamdiu sumus in hoc corpore nobis de-
esse non potest, vnde dicamus Deo: dimitte nobis debita no-
stra.

Quis dicat peccatum in nobis non esse, neque se-
 cundum culpam praesentem, deformitatem, macula-
 ue, vt peccata venialia; neque secundum obligatio-
 nem ad poenam, quoad sequelam, quoad reatum: quo-
 modo quandoque deprehenduntur peccata morta-
 lia in sanctissimis, dudum quorum actus missos fece-
 runt? Debitores sumus semper Deo quantumlibet sit,
 vt itaque ordine iustitiae peccati obliquitas restituat-
 tur, vt venialia, vt praeteritorum mortalium poenae
 deleantur, iure miserijs quatit etiam optimos: *iure*
Facta

Facta est fames valida in regione illa, quatumvis noxia: ut hac ratione educat rubiginem noxiam, quas hic infernè maximas inter iustitias suas admittunt; ne quid refrixandum in ipsis inueniat infernalis aut purgatorius ignis.

D. Aug. tomo 8. in Pl. 19. Per tribulationes temporales significasti fugere ab ira ignis sempiterni.

Pl. 59. Dediti metuentibus te significationem, ut id esse potest, quomodo vel quemadmodum, fugiant à facie arcus.

Jsa. 1. Excoquam ad purum scoriã tuam, & auferam omne stannum tuum.

Ita expurgatur aurum: ita optimum excutitur & purgatur triticum.

1. Cor. 11. Cum iudicamur, à Domino corripimur, et non cum hoc mundo damnemur.

D. Chrys. hom. 1 ad Antioch. habet hanc rationem, estque apud eum ordine decima.

Idem hom. 10. opetis imp. in Matt. c. 4. Sicut aurum vel argentum combustis in fornace sordibus colitur: sic homo in fornacem tentationis missus depositis peccatis sanctificatur.

D. August. tom. 5. l. 1. de ciu. c. 8. Sicut sub uno signa aurum rutilat, palea sumat, & sub eadem tritura stipula comminuuntur, frumenta purgantur: ita una eademque vis irruens bonos probat, purificat, eliquat, & malos damnat, vastat & exterminat. Hec dicta sunt de afflictionibus iustorum, quatenus immittuntur à Deo propter peccata committenda, aut quondam commissa. Inquiramus nunc quorum bonorum gratia super ceteros demittantur iustorum. Primum verò quod proueniat commodum perferentibus indagemus.

12. Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.

Maximum bonum quod homini accidere potest est, ut seipsum nouerit, suam virtutem, fragilitatemque. Hinc celeberrimum illud *Ἰωάννης ἑαυτοῦ*, Nofte te ipsum, insculptum erat aureo caractere frontis phani Apollinis Delphici: quam caelo de-

Vtile iustis mala in hoc seculo periri.

1.

lapsum

lappam ait Juuenalis sententiam, ob eximiam subli-
mitatem.

Iuuenalis satyra 11. *E caelo descendit, r̄vōdi σ̄iavrov.*

Figendum & memori tractandum pectore.

Quam vim autem habeat hoc apophtegma sic in-
dicat Cicero l. 1. Tusculanarum: *Præceptum, inquit, A-*
pollinæ quo monet, ut se quisque noscat, non præcipit ut
membra nostra staturam, figuramque noscamus; neque
nos corpora sumus: sed cum dicit, nosce te, hoc dicit: Nosce
animum tuum.

Idem epist. ad fratrem. *Illud r̄vōdi σ̄iavrov, noli puta-*
re ad arrogantiam minuendam solum dictum. verum
tiam ut bona nostra nouerimus.

Idem l. 5. de finibus: *tubet nos Pyrhius Apollo noscere*
nos ipsos: cognitio autem hac est una, ut vim nostri corporis
animique norimus.

Vide dialogum de cognitione sui in 4. l. Xenophontis de
dictis & factis Socratis, & Eusebium Caes. l. 11. præparat.
Euang.

Nonnulli quandoque robustiores, constantiores
se autumant leone, qui quicquid habuerit obui-
um, non refert gradum, non terretur. *Leo fortissimus*
bestiarum ad nullius pauebit occursum: cuiusmodi se *Prou. 30.*
putabat Pompeius Magnus, adeo superbus, ut audi-
ens Caesarem contra se aduentare dixerit: Si terram
pede concussero, totum orbem ad arma prouocabo;
teste Plutarcho: qui nihilominus primo aduersitatis,
tentationisue impetu franguntur, retrocedunt, la-
buntur turpiter: similes Thersite Homeri, Thrasobi
Terentij, Pompeio Romano, Goliath Phylisthæo, qui
iacitans se daturum carnes Dauidis escam volatili-
bus cæli & bestijs terræ, lapillo scædè prosternitur.
Pacè leones dixeris flauos, ore; bello, lepores animo,
certos tibijs. Talis aliquantò tempore existit Da-
uid, qui ratus se firmum, constantemque, ilicò turba-
tur. *1. Reg. 17.*

Pf. 29. *Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æ-*
ternum. Auertisti faciem tuam à me, & factus sum con-
turbatus.

Cicero

Cicero lib. 3. de Orator. *Minimè sibi quisquam est, & difficillimè de se quisque iudicare ac sentire potest.*

Sub vesperum rebarur S. Petrus se firmiorem cupere Namurcana, quæ quantumvis excrefcentis Mose impetita fluctibus immobilis persistat: existimabat altius se radicatum in amore Iesu Christi annofa quæta in tetra. Meministis iactantiæ militis illius piscatoris, qui dorso ad focum versus, ventre mensæ innixus pugnam agebat, & gloriabatur: *Domine paratus sum tecum & in carcerè, & in mortè ire: Etiam si oportuerit me*

Matt. 26. Lactant. l. 5. insit. c. 8. Cicerol. 3. Of. l. 4. con. Chrysest. hom. 82. in 18. c. Ioan. Leo. verò ser. 9. de passione ait fuisse calumniam.

mori tecum, non te negabo: Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor? de quibus et videbatur ad inferos vsque, ut Pithous Theleum quin moriturus pro ipso, ut Damon pro Pithia. Verum certamine didicit seipsum, & suam imbecillitatem. Namque ad primas excubias positus à Christo, vigilaret & oraret, cum cæteris deprehenditur dormiens

altè, & rone illans: paulò post fuga elabatur ut cæteri, & fortè celerius cæteris; abnegat, abiugat, pererrat solus, ad vocem ancillæ fortè compatientis, ut ait

Chryostomus. Nonnullas videas feminas quæ constantiores se existiment Lucretia, ad quas collata Penelope nihili ducitur, quamdiu non est qui indicium credo: Casta est quam nemo rogavit. ait quidam; propulsant longè impudicitiam omnem, laudant; si vel minimum attentet quis eorum pudicitiam, exclamabunt cum Didone:

Martial. Virgilius 4. Æneid. Sed Pater omnipotens adigit me fulmine ad umbras,

Pallentes umbras Erebi noctemque profusam,

Ante pudor, quam te violo, aut sua iura violo.

Ille meos primus qui me sibi necem amore,

Abstulit, ille habeat secum, seruesque sepulchro.

Quæ postmodum ad primam fistulæ ionum illaqueatas se vident.

Ibidem: Spelantem Dido, Dux & Troianus tandem

Deveniens.

Vt casta illa vidua, fame perire malens in sepulchro

iri quam pudicitiae notam inurere, superata deceptaque fuit primo impetu Troiani Ducis, quem casu offendit: Didicit fortuna inconstantiam suam.

Alij nesciunt quantum possint ipsi, diffisi de viribus suis. Itaque aduersis palam testatur & comprobatur Deus, qualis quisque sit.

1. Alij & Deo, & sibi ipsis satis noti sunt: quia vero eorum virtus non satis constat mundo, & pro meritis non honoratur, eos recenset Deus, recensitos exponit ut ab omnibus videantur & cognoscantur. Ex potioribus famulis Dei ait quidam: *Proba me, Deus, & tenta me* Glossa, id est, *iudica me esse probatum; non tibi, qui omnia nosti sed mihi, & hominibus.* Alibi: *Proba me Deus, & scito cor meum.*

11.

Pf. 25.

Pf. 138.

Ecclesi. 34 *Qui non est tentatus, qualia scit? Item: Qui non est tentatus, quid scit?*

Ecclesiast. 1. *In igne probatur aurum, & in camino argentum, & homines receptibiles in camino tribulationum.*

Ecclesi. 27. *Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis.*

Sap. 3. *Tanquam aurum in fornace probavit electos Dominus.*

D. August. tomo 5. libr. 1. de ciuit. cap. 9. *Deinde habet aliam causam, tribulationum scilicet. Boni, quales habuit Iob, ut sibi ipse humana animus sit probatus & cognitus, quanta virtute pietatis gratis Deum diligat.*

Idem tomo 8 in Pf. 60. *Vita nostra in hac peregrinatione non potest esse sine peccato, sine tentatione, quia profectus noster per tentationem fit: neque sibi quisquam innotescit nisi tentatus.*

Idem in Pf. 61. *Vt proberis: ut qui te nesciebas à te ipso innotaris.*

Beda super Matth. *Vtile est sanctis tentationum flammis examinari, ut vel tentati, quia fortes fuerunt, apparerent, vel cognita per tentationes sua infirmitate, fortiores fieri discant.* Obsidione probatur urbium munitio: sclopetis thoracum & clypeorum soliditas: nunquam

Gg

cclē

celeberrimæ Troiæ bellicositas, & magnanimi Hectoris strenuitas enituisse, ni decennalem obidionem contractarum totius Græciæ vinum fortiter sustinuisse.

Ouid. lib. Tristium: *Hectora quis nosset, felix si Troia fuisset:*

idem 4. Trist. eleg *Qua latet, inque bonis cessat unum cognitare rebus,*

Apparet virtus, arguiturque malu.

Rom. 5. *Tribulatio patientiam operatur, patientiam probationem.*

Nescitur saxo inesse ignis, donec igit aboletur.

Seneca libro de Prouidentia: *Gaudent magis viri rebus aduersis, non aliter quam fortes milites belli triumphis: gubernatorem in tempestate, in acie militem astutelligas. Calamitas virtutis occasio est: illos meriti quos dixerit miseros, qui nimia felicitate torpescent. Ignem aurum probat, miseria fortes viros. Arbor enim nascitur, nisi in quam frequens ventus marisat. Ipsa enim vexatione stringitur, & riuus siccus figit.*

Hac enim de causa singulariter calamitas horum est lob impetit, (ex communi omnium Doctorum calculo) non vt pristina purgaret crimina: non vt a furibris caueret; sed vt orbi illustrior fieret.

D. Hieronymus in Iob: *Sed hac Iob contigerat, vt appareat foris hominibus, quod intus erat ante Deum.*

D. Chrysostomus homil. 1. ad Antiochenos: *Ipsum patientia manifesta fiat, non propter misericordiam Deo seruientium, ne dicatur; Nunquid gratis Iob coluit te.*

D. Greg. cap. 5. præfat. in Iob: *Iob summis virtutibus sultus sibi notus erat & Deo: qui si non flagellaretur, a nobis non agnosceretur. Virtus quippe etiã per quietem se exercuit: sed virtutis opinio commota per flagellum fragrauit: & qui quietus in se ipso, quod erat, contentus, commotus, ad notitiam omnium odorem sua fortitudinis asperxit. Sicut enim unguenta nisi commota redolent*

latis nesciunt, &c. aromata cum incenduntur &c.
 splendor aurum fornaci iniectum; ferrum argenti
 speciem æmulatur edaci lima derasum: silex laten-
 tem emittit ignem ignitabulo chalybe durato percus-
 sus, detracto ephippio equi habitus, statura, dorso ex-
 pansa spina dignoscitur: lati humeri, neruosa bra-
 chia, corpus bene constitutum, crura firma cernun-
 tur cum in arenam descendunt palæstræ nudi, oleo
 peruncti. Cum detractis vestimentis nudos prodire
 lætatos conspiciat spectator, demiratur corporis
 constitutionem, partium proportionem, membro-
 rum symmetriam. Id est quod canebat Vates inge-
 niosus Tristium libris, versibus quibusdam ad rem
 optime salacibus, nimirum probitatem aduersis
 nitere. Nunquam calamis verbisque facundis il-
 lustrum scriptorum celebrata fuisset præ Penelo-
 pes, viginti annis in coniugio plusquam biuitæ ca-
 sta constantia, ni viro eius Vlysse decenniali Tro-
 iz obsidione, absente; altero decennio redeunte, per
 mare huc illuc palante, venustulorum puriciti-
 um, & plocorum, venatorum veteratorum in-
 sultus, & impetus comicos, blandosque sustinu-
 isset.

Chryf.
 hom. 1. ad
 Antioch.

Ouid. epist. Heroid. Penelope ad Vlysem: *Turbæ
 trahunt in me luxuriosa proci.*

Non impugnata tanto impetu, nulla subfuisse
 acriter repellendi raptores suæ pudicitie ansa: re-
 pellendi inquam pulchrè, & fallaciter prudenter tela
 sua semper imperfecta, detexendo noctu, quod
 diu tanquam altera Arachne industriè texerat;
 quò aucupes deluderet, quibus quotidie conu-
 bium pollicebatur, cum primum telæ extremam im-
 poluisset manum. Crebræ impugnationes acres,
 constans expugnantium importunorum repulsio. im-
 pugnatam tanta gloria & celebritate auxerunt, ut Pe-
 nelopes nomen non nisi castæ exprimendæ matrônæ
 usurpetur nunc: & docti quique operam perditæ ele-
 ganter signaturi, ad ipsius gloriam, & nominis & telæ

Hom. 1. 2.
 Odyss.

libenter meminerint, dicendo: *Penelope telam tace-*
re.
 Plato in
 Phad. Ci-
 cerol. 2.
 acad. 9.
 D. Aug.
 10. 5. l. 1.
 de ciu. c.
 19.

Titus Livius Decad. 1. l. 1. Si Lucretiam castam, su-
 gulare decus matronarum Romanarum, eheu! rati-
 tum modo in se truces non conuertisset manus; nocte
 dormientem mortis minas iterans districto ferro ab
 aggressus fuisset raptor: *Tace Lucretia, inquit, scilicet*
Tarquinius sum: ferrum in manu est, moriere si vocem e-
miseris; si inuita non sensisset vim pudicitiae suae inter-
ri: si Susannam nostram non rogassent, non proci-
fuissent senes, eius speciem depereuntes; non celebra-
rentur quotidie, earum cum corporibus nomina ob-
liuionis sepulchro dudum tumultata iacerent.

Dan. 13.

Gen. 39. Si Ioseph noster, si Hyppolitus, si Beller-
 phon ethnici, non ex insidijs peccati fuissent, si calum-
 niam non sustinuisent, beatiore, ex hominum sen-
 tentia, sed non tanta gloria celebrarentur. Non rage-
 rent eorum infantia libri nostri, non resonarent in
 theatris illustria nomina.

Quid l. 5. Trist. eleg. 6.

Scilicet aduersis probitas exercit a rebus
Tristi materiam tempore laudis habet.
Si nihil infesti durus vidisset Vlffus.
Penelope foelix, sed sine fraude foret.

Jdem alibi.

Heclora quis nosset foelix si Troia fuisset.

Jdem l. 1. Trist. eleg. 4.

Vi foret exemplum veri Phoeis amoris.
Facerunt furia tristis Oreste tua.

Virgilius 9. Aencid.

Si non Euryalus Rutulos cecidisset in hostes,
Hytacida Nisi gloria nulla foret.

12.

Gen. 17.

22.

Prompta Abrahamae obedientia probata & approba-
 ta fuit heraclio durorum mandatorum Dei, impetu-
 tantis natale mitteret solum, & suos; sensibilitatem
 membrum praescindens se circumcideret, vernaculorum
 que; filium unicum, miraculo acceptum, ineptus ipse
 generationi alterius, iugularet, iugulatum ad fami-
 lam redigeret ad instar holocausti.

Ecccl.

Ecclef. 44. Abraham in tentatione inuentus est fidelis.

Quid latentem Job patientiam orbi manifestam fecit, nisi varij impetus & insultus in ipsum suscitati à Sathana ædium incendiario, prolium oppressore, corporis eius tortore? vnde nisi à cæcitate celebratur Tobias? Qua percussus post multa opera bona, non obmurmurauit, non est obloquutus Deo. Quia acceptus etas, Deo, necessum fuit, ut tentatio probaret te, id est, probum hominibus demonstraret.

Tob. 12.

Iudith 8. A Deo tentati sunt patres nostri, ut probarentur si verè colerent Deum. Mortificandum in terra criticum, ut eius virtus & fructus liqueat.

Joan. 12. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert, ait Christus. Mortificatione viuificatur in terra granum, & eius virtus occulta innotescit.

Per hæreses probi dignoscuntur Catholici.

1. Cor. 11. Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant.

Ibidem: Virtus in infirmitate perficitur.

Apophtegma: Virescit vulnere virtus.

Non omnibus notæ sunt proborum virtutes: eas quippe quantum valent occultant: abscondunt lucernam sub modio, ne eorum scintilla vanæ gloriæ vento extinguatur. Deus verò validiores sciens, quam ut vanitatis aura impellantur: quin potius eorum virtutes creturas laudatas, gloriæ tenui aura leniter petrat. Lenie alit flammis, fortior aura necat.

Ouidius, de Ponto. Laudatque virtus Crescit, & immensum gloriæ calcas habet.

Iidem de medicam faciei:

Laudatas homini volucris lunonia pennas

Explicat.

Iidem 5. Tristium:

Non paruas animo dat gloriæ vires,
Et facunda facit pectora laudis amor.

Gg 3

Pro-

Propert. l. 4. eleg. 11.

Dat mihi gloria vires.

Cicero lib. 1. Offic. *Vix inuenitur, qui laboribus susceptis, periculisque aditis, non quasi mercedem rerum gestarum desideret gloriam.*

Idem Orat. in Pisonem: *Lenis est animi, lucem splendoremque fugientis iustam gloriam, qui est fructus virtutis honestissimus, repudiare.*

Boni ex se cuperent lateere ignoti: nec certe sapienter se ipsos ostentarent, exaltarent, laudarent: Deum itaque eos ipse exponit, eorum virtutes explicat per miseras, ut eorum constantia quasi in theatro tribulationis orbi vniuerso innotescat, & quod solis Deo & ipsis notum erat, palam fiat. Quod enuntiat de ebrietate Seneca, nimirum; *Non facit ebrietas vitia sed detegit*; id ipsum potest tribulationibus adaptari: Non facit constantes aduersitas, sed demonstrat.

Seneca
epist. l. 12.

111.

14. Quid? Quod Deus multam gratiam praestet probis? Praebet namque vberem materiam, aurum laminas, vbiones, margaritas, flosculos coridem, quot immittit calamitates, paupertatem, iacturam; agritudinem, egestatem, ex quibus sibi fabricent, componantque corollas novas. Non multum praestat egeno, qui vnde sibi vestem splendidam gratis largitur, sola sartoris pendenda mercede relicta? Non multam exhibent Romani gratiam regno pulso Regi, arma & viros ministrantes, per quos se in regnum restituant, ijs solis sumptibus ut mutuas copias prouideat, & ad belli praecipra accommode ordinet, dirigatque: Ita Deus immenso dignatur iustos fauore, praemendo calamitate, tot, tantarumque corollarum materia. *Calamitas virtutu est occasio*, aiebat quidam Philosophus.

Iacob 1. *Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitae, quam promissit Dominus diligentibus se.*

1). Gregorius cap. 5. praefat. in Iob: *Innocentius flagellatus*

ullo atteritur, ut ei per patientiam meritorum summa
cumuletur.

Idem homil. 9 in Ezechielem: *Abel fieri non valet,
quem Cain malitia non exercet.*

De Bernardus serm. 5. de Quadrages. *Tu solummodo
ne confiteris inimico, & quoties resistis, toties corona-*

beris.

Joannes Climachus Doctor antiquus & illumina-
tus, 4. gradus *scales paradisi*, euidenter satis monstrat
laud parum præstari vero probo constantique, si ad-
uersus exerceatur eius virtus. Ibi narrat miranti sibi
aliquando Ecclesia pelli monachum immeriti-
tum, respondisse Abbatem: Noui culpa immunem,
ait mi pater; sed sicuti inhumanum est panem eripe-
re faucibus elurientis pueri: ita cui animarum cura
incumbit, is sibi & subdito est iniurius, si non studue-
rit tot ei corollas quotidie providere, id est exerci-
tia, quæ nouit posse sufferre; imponendo siue con-
tumeliam, siue ignominiam, siue abiectionem, siue
opprobrium, siue derisionem. Committit enim
tota sedulo fugienda. Primum, priuatur merito in-
crepationis. Secundum, non præstitit id unde alij
profecissent imitatione virtutis patientis. Tertium
& potissimum, qui quandoque putantur probati ma-
gis & patientes, spoliantur aperte humilitate & tole-
rantia solita, si oblitus eorum quasi perfectorum non
reprehendat deinceps, ignominia, probro, iniuria affi-
ciat Abbas. Tamen si enim bona, fecunda, probe ster-
corata sit terra, subtractione irrorationis, id est
ignominia, fiet sterilis & infrugifera, proferet spi-
nas fornicationis, germinabit perniciosam se-
cunditatem. Huc usque Climachus. Si itaque pro-
batur Prælati subditi virtutem, constantiamque
exercens tribulationibus immeritis: improbabitur
magnus ille Abbas & pater amplissimi monasterij to-
tius orbis, mari & cælis tanquam muris clausi, si po-
terioribus monachis & religiosioribus, iustioribus præ-
beat materiam meriti & virtutis, egestatis, famis, morbi
exercitio: Hinc, insons fuerit in qua debebat prodigus
pro-

prouincia licet, tamen *Facta est fames valida in regione illa*, vt vnde sibi splendidum pararet diadema, haberet.

- v. 15 Occurrit aliud commodum à tribulatione manans tam iusto afflicto, quam cæteris, quod nimirum animus mollior, pectus ad misericordiam in miseris proclivius ingeneretur, aut renouetur, aut conseruetur in ipsis, per miseras quas patiuntur. Cum enim in seipsis senserint quid sit pauperem, ægrum, expulsum, egenum, abiectum esse, ista didicerint experientia, haud fallaci seque rerum omnium magistra; nouerint praxi, non theoria siue speculatione quam grauis sit calamitas, citius certe propendat in miserationem, quam alias, aut alius talia loqueretur.

Æschy in Agamem. Infelicitèr agentis quibus condolere & una suspirare promptus est; morsus doloris autem nullus ad hepar penetrat.

Qui multis in periculis Oceanum nauigarunt, monent promptius & libentius vitare scopulos, arenam, sinus, eos qui immitti mari se committunt, aquæ elementum barbarum; opem ferunt citius naufragio elapsis, quam alius qui ne procul quidem maris litus vidit. Expertus quoque laborem, euectus diuersos & aduersos belli, auxilio statim erit saucio, aut armis spoliato captiuo, potius quam qui solo nomine bellum scit: *Dulce bellum inexpertis.* Meministis Regine Carthaginensium primæ, quæ Pygmalionis fratris tyrannide nauigio elapsa legato *Æneæ*, Troianisque Troianarum flammaram, nec nõ sæui maris reliquis dicebat, longo se rerum usu edoctam quid sit miserum esse, libenter miserorum & hominum & fluctuum bellum expertorum miserturam?

Virgilius i. *Æneid.*

Quin agite, o tectis iuuenes succedite nostris.

Me quoque per multos similis fortuna labores

Iactatam, hac demum voluit consistere terra.

Ibidem: Non ignara mali miseris succurrere disco. Sopho.

*Veget. l. 3.
de re mil.
c. 14. ex
Pindaro.*

Sophocles in Oedipo Colone : τοῖς γὰρ ἰμπίποις
 ἕρται μόνος διότι σὸντα λαίπρωτιν τὰ δ' εἰ.

*Qui ipsi miseras experti sunt, hi soli ex afflictioni-
 bus aliorum dolorem capiunt.*

Hinc monebat Deus Judæos non contristare ad-
 uenas, quod & ipsi aduenæ in terra Ægypti didicif-
 sent, quam molestum durumque sit extero vexari ex-
 tra regionis suæ terminos.

Exodi 22. *Aduenam non contristabis, neque affliges
 eum; aduena enim & ipsi fuistis in terra Ægypti.*

Tribulationes visibiles plerumque ad eum finem
 ordinantur, ad quem inuisibiles, & quæ animum ma-
 ximè spectant. Quæ verò tentatio est animi tribulatio,
 plerumque permittitur & immititur à Deo, vt tenta-
 tus alijs compatiatur, si quandoque & ipsi tententur.
 Testatur S. Leo alijsque Doctores omnes, qui ad-
 struunt ideo S. Petrum permissum tentari, concuti,
 ruere, vt summum adeptus Pontificatum indulgen-
 tior fieret peccatoribus.

Leo serm. 9. de passione: *Vt in Ecclesia principe reme-
 dium patientia conderetur.*

D. Gregorius: *Ne difficilior esset lapsis ipse misericor-
 diam consequutus.*

Matt 18. Vt seruus, cui non suppetebant, vnde Re-
 gi Domino decem mille talentorum summam pende-
 ret, obtenta gratiosè debiti donatione, debuerat con-
 seruo debitori centum denariorum debitum donare,
 quod maioribus ipse miseria, & impotentia soluenti
 angustijs fuisset coarctatus: ita promptè, expediteq;
 noxam donet S. Petrus, cui Deus tot tantaque crimi-
 na dimisit.

*Nonne oportuit & te misereri conserui tui, quoniam &
 ego: ui misertus sum?*

Coloss. 3. *Supportantes inuicem & donantes vobis-
 metipsis &c. Sicut Dominus donauit vobis: ita & vos.*

Hinc sumit argumentum S. Paulus, vt existimet
 Christum propensiosem ad succurrendum nobis ten-
 tatis, indulgendum prostratis & debellatis, vtique ex-
 pectum maximè in deserto, ceu in arena & campo cer-
 tami-

taminis dolum, oportunitatem, importunitatem tentationum Sathanicarum, mendacia tentatoris, in hoc toti, ut mundum tenter, fallatque.

Heb 4. *Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris; tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiae, ut misericordiam consequamur. Et gratiam inueniamus in auxilio oportuna.*

Psal. 102. *Ipse cognouit figmentum nostrum.*

Nouerat insultus, audiebat clamores, sciebat aduersos casus; quemadmodum Hippocrates nunquam eger nouerat infirmorum acres dolores speculatione, non verò experientia, quæ longè acrius torquet. Recenseantur cuiuspiam sinistrae sortes, ut S. Stephani, S. Laurentij, S. Tiburtij, & c. suspirem, fremam, exclamem cheulachrymer fotte.

Virgil. 4. *Aeneid. Quis talia fando*

*Myrmidonum Dolopumue, aut duri miles Vlyssi
Temperet à lachrymis?*

Testes externè nonnullum dolorem internum. Ad sim martyrio: videam saxorum imbrem validè ceu fulgur demitti quasi funda in iuuenem diaconum infirmum, contractis ceruicibus pauimentum cerebro respersum: cernam alium super craticula quasi ferro lecto expansum fuluescere, & flammæ colorem dare; audiam crepitantes adipe perfusas prunas: spectem alium nudis pedibus calcare carbones ignitos quasi vernantes rosas; stabunt comæ, horrebunt membra, vox abripietur; si quid super sit, geminandis lamentis & heu insumeretur; condolebo plurimum quis dubitet. Ast non ac si aliquando expertus, aut adhuc perleuiterem horrendos illos cruciatus. *Tu si hic sis, alium sentias.* Itaque, antequam tentatus nouerat & videbat miseriam nostram, insultus & impugnationes demonum, ad malum nos pertrahentium; ast longè aliter, & efficacius, ut nostri miseretur carnis nostre et ab ea indurus, ipse acriter, impulsus & impetrus ab hoste: quod in maximum nostrum commodum assentit factum S. Paulus: *Debit per omnia assimilari fratribus,*

Act. 7.

Terent. in
Andria.

ut misericors fieret. Per omnia, egestate, fame, siti, misericordia, tentatione, dempto peccato, ut misericors fieret. Experimento tentationum & misericordiam nostrarum adeo fit misericors Christus, ut exinde hortetur Apostolus omnes sperare in ipsum; implorare ab eo indulgentiam prostratos, & gratiam auxilij oportuni, ne deinceps superemur.

Heb. 4. Postquam dixerat Pontificem tentatum, addit immediate: *Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratia, ut misericordiam consequamur* (si, quod absit, quandoque vincimur, aut quia in Adamo victi fuimus iam olim), & gratiam inueniamus in auxilio oportuno, ne in posterum rursus vincamur. Ac si diceret: Non nisi misericors esse potest, utique experimento edoctus quid sit miserum esse. *Quoniam et ipse circumdatus est infirmitate, vir dolorum et sciens infirmitatem.* Heb. 5. Isa. 53.

Heb. 5. Didicit ex ijs qua passus est obedientiam: & summatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeternae.

Vnde quaeso Virgo Mater pridem & nunc tam misericors, nisi partim quia frequenter misera exstitit? Qui diues epulo ram immitis in Lazarum? Quia epulo *Luc. 16.* labatur quotidie splendide.

Legimus in vitis Patrū, candidatū quendam monachū acriter aliquando impugnatū spiritu fornicationis cōsuluisse seniore, ab eo opē, solatiumue expq̄sulaſse. Qui eū penē in desperationis abyſū immerſit, Deo exolum, habitu proclamans & fratrum cōfortio indignū. Quibus exasperat⁹ tyronis animus, & cruciatuſ miſſo monaſterio ad ſeculū repedabat. Quod verō ſenex ille acrioribus verbis iuniorē exciperet, nōne quaſo quia nōdum eiſmodi pruritus & titillationes acres expertus fuerat? Probavit ſat ſuperq; euētus miſereri, miſerorum neſcium, qui miſer non fuerat. Clauſto quippe excedens monachus, obuium habuit caſu alium Abbatem, qui conſolatum reduxit in monaſterium ſuum (is forte eadem paſſione agitaſ cōpaſſionē didicerat) Deū obſecrans, ut qui rigidior cēſor adoleſcenti, cauſaque deſperationis exſtiterat, eiſdem

dem diuexaretur stimulis . Votis annuit Deus, *ut* nex ijsdem vel similibus carnis futijs distortus, de monasterio mittendo cogitabat, ni alterius senis luppijs liberatus fuisset. Non arbitramini ijs gestis oportune inueniem ab ipso consilium subsidiumque querere potuisse? Arbitrer tum non adeo seuerum, edoctum scilicet clementiam proprio dispendio.

Iob. 29.

Ante calamitates misericors fuit Iob: *Oculi* fuerunt eius, *et* pes claudo, inquit: contulebat ignaris, solabatur debiles, reconciliabat litigantes. Verum non arbitramini à miserijs pristino statui restitutum geminasse misericordias? Vt itaque iustos, charam suam sobolem efficiat similiore sibi patri misericordiae Deus, persentiscere facit, quid sit miserum esse.

VI.

16. Quid? Quod iusti afflictionibus pressi, se ipsos perlustrantes, nec vllam peccati occasionem deprehendentes, gaudium concipiant ex certitudine, qua colligunt se Deo necessarios & filios charissimos, utque aliquando Dei hereditatem subituros, ita in se ipsis ratiocinantes: Solitum est Deo affligere filios, flagellat Dominus omnem filium, quem recipit. *Quem diligit castigat: filij, sunt heredes; Si filij, & heredes: heredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: anxior, & miserum: ergo ex hæredibus ego.*

Rom. 5. Tribulatio patientiam operatur; patientia autem probationem; probatio vero spem; spes autem nos confundit.

Dilectæ prolis manibus nihil noxium committitur. Sic ægrè Phæbus flammei curus curam tradebat Phaëthonti nato, præuidens ipsi ex eo ruinam, auctibus Poetis.

Quid. 2. Metam.

*At tu, funesti ne sim tibi muneris auctor,
Nate caue.*

Paulò post: *Pignora certa petis, de pignora certa, immendo:*

*Et patrio pater esse metu probor, aspice vultus
Ecce meos.*

Paulò post:

Depr.

Deprecor hoc unum, quod vero nomine poena,
Non honor est; p̄nam Phaëton pro munere poscis.

Proverbiū: Deorum dona sepe non dona.

Argumentum amoris Pyladis in Orestem, quod fufioso ensem deneger. Diligit nutrix lactētem suum, enpiens manibus cultrum, scalprum, mucronem, quo vel ipse se, vel ab alio laderetur.

Cicero li. 3. Offic. Si gladium quis apud te sana mentis deperuerit, repetat insaniens, reddere peccatum sit; non reddere officium.

Ibidem: Quanto melius fuerit promissum patris, solis, non esse seruatum Phaëtoni scilicet?

Amorem in puerum testatur mater, coccinea eum exuens veste, si viderit meleagridem tumentem, iubantem, crispātem ipsi ideo infestum; aut cibum manibus eripiens, blādiente, insequente, inhiante prædæ molosso. Amoris igitur in me sui insigne relinquit (concludet iustus) diuitias mihi subtrahens; Spina sunt Luca. 8. diuitia, ait Christus; acutas sentes; gladios ancipites, Matt. 13. plerumque possessores iugulantes. Nisi adimerentur, Ouid. 1. adimerent nisi perderentur, perderent, ait Seneca, sequutus Cratem Thebanum. Ideo eas adimit, ut non sim Diog. l. 6. prædæ molosso infernali, infinities ferociori Cerbero Vit. Philoſtrat. in antiquitas Gentilitiæ.

D. Chrysoſt. hom. 63. ad Antiochenos: Tanquam canis, ita diabolus diuitibus insilit, tanquam buccellam te pollonij. nenti puerulo tendens auellere. Et paulo post. Aparus Virg. 4. infantibus, qui à canibus vexantur, nihil diuites differunt, omnibus circa eos latrantibus, laniantibus, trahentibus, non hominum tantum, verum & illiberalibus passionibus, in gluuie ventris, ebrietate, assentatione, & omni intemperantia.

Diligit pater natum, cui nolas, crepitacula cymbala denegar, ut torques, annulos, vniones largiatur.

Gen. 25 Filijs concubinarum largitus est Abraham munera; dilecto Isaac referuans quicquid possidebat. Frumenta, pecuniam & alia id genus donant Reges plebeis: aulicis verò, & necessarijs, dignitates, honores, administrationes Prouinciarum distribuunt. Amore

more denegat iustis, aut aufert Deus bona terrena
verè infantilia sista, plebeis propria deputata, vni-
mirum paradysi potiora largiatur.

1 Cor. 5. *Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in
hominis ascendit, quae preparauit Deus diligenti-
bus. Si* quando conferat ea, ac tandem repetat tribuendo,
materiam praebet gratiarum actionis pro sua libera-
litate; nec non per seipsum experimentum facient
qualiter ipsis vterentur: vbi vero inutiles & nocui sibi
bi experti fuerint, aufert, atque auferendo laudis pro-
ponit subiectum, quod anxiam eorum curam gerat, ut

Psal. 90. forte offendant ad lapidem pedem suum.

Seneeca apud Lactantium l. 5. in iust. cap. 23. *Deo ho-
mines pro liberis habet: sed corruptos & vitiosos luxuriosos
ac delicate patitur viuere, quia non putat emendatione
sua dignos. Bonos autem quos diligit, castigat sapienter, &
assidue laboribus ad usum virtutis exercet, nec eos casibus
& mortalibus bonis corrumpi ac deprauari sinit.*

Indulget interdum aegro medicus pro appetitis ra-
tione agere: ast vbi deprehendit per locum aut ac-
tione pullum eiusmodi indulgentiam in perniciem ve-
gere, retractat constitutionem, etiam reclamante in-
firmo. O Deus bone! quam noxium multis multis ac-
cepisse diuitias! Micans solis carruca iuueni Phaeo-
ti concessa: tincta cruore Nessi tunica missa in amoris
tesseram magno Herculi, maiorem non perniciem
ruinamque inuexerunt, quam frequenter opes di-
uitis concessae petentibus.

*1. Reg. 11.
12.*

17. Amplius; nonne argumentum arctae necessi-
tatis cum Rege vesci cibo, potuque regio? Sequitur
*eum cibus Regis, scilicet Vriam, ait scriptura, Rege co-
mitter eum excipere volente. Omnis de pane Domini sui
comedens & de calice eius bibens, inquit Nathan, vniuersum
vnicuique dilecta pauperi.*

Dan. 1. *Constituit eis scilicet pueris decoris forma;
Rex annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino
unde bibebat ipse. Ast quis Jesu Christo cibus, quis
potus semper fuit? Pati egestatem, nasci pauperem,
viuere pauperem, mori pauperimè: velle bene de-
nique*

hique seculi miseris. *Meus cibus est, ut faciam voluntatem eius qui misit me; ut perficiam opus eius: Ego alium cibum habeo manducare, quem vos nescitis; patendum scilicet, tolerandum est mihi; hic vobis incognitus cibus. Ipsius nectar, Ambrosia, prima, media fercula, bellaria, ad resurrectionem usque exclusivè, fuerunt egestatis, meroris, dolotis: porus ipsius, calamitas, passio. Audistis interrogasse aliquando fratres geminos ambitione distentos tunc temporis, num eundem & quantum ipse sumere quirent potum?*

Matt. 20. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Passionem suam dicens calicem; uti alias alibi: Calicem quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum: Calicem salutaris accipiam. Igitur Deus premendo electos augustis, tribulationibus, passionibus, sibi summa necessitudine iunctos apertè declarat. Meminitis nuper dicentem me Petris gratissimum fuisse Regis imperio cædi; ac si feliciter cum caso actum fuisset, quod Rex eius recordatus esset? Nonne huc spectasse videtur Rex Votidicus, inquitens: *Ostendisti populo tuo duram, potasti nos vino compunctionis? Populo tuo ligauer. item: Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mensura.* Felices lachrymæ, læti martores, diues paupertas, miseræ expectanda, utique fercula & bellaria mentæ Jesu Christi illata: Felices & lætæ calamitates; insigne quippe certissimum amoris favorisque diuini in eum; in quem irruitis! Progrediamur.

18. Opinor Deum conspicere quid sublime in eo quem alijs frequentius & actius aduersis stimulat. Hippocomix regis decurio crebrò equitat & agit equum, quem stadio, bellis aptiorem cognoscit. Quintilianus, aut alius quivis mirè eruditus Ludimagister excolens in palestra studiorum actiora, viciosa que ingenia Prouinciæ, lectionibus, compositionibus frequentioribus grauat scholasterum, quem ingenio pollentem nouit minori tempore plura comprehensurum. Dux castrorum, quos pugnaciores & generosiores omnium nouit, crebrioribus excursionibus, excubijs,

Ioan. 4.

Ioan. 18.

Psal. 115.

Stobæus serm. 42.

Psal. 59.

79.

VII.

cubijs, velitationibus, expugnationibus, actionibus
 §. II. certaminibus exponit; & ut ait quidam, *ex animo*
belli, ubi fortissimum est praelium, ubi scit viros esse fortis-
simos. Ita Deus acrius premit famulos suos. Deinde, si-
 cuti argumento est in nobis quid sublime esse, quan-
 do in inuidia alijs sumus: *Summa petit liuor*: signum
 est corpus esse, vbi videtur vmbra; argumentum est
 ingenio, scientia, sedulitate valere causticum, impo-
 tunc vexatum ut causticæ patrociniū suscipiat: ita Deo
 asperius impetente, & crebrius tribulationibus, tes-
 tationibusque exercente quempiam, argumentum est
 hunc apud eum pluris fieri cæteris non ita afflictis.
 Dedignatur exercitamentis ignauos, laboris, sudor-
 rum, frigoris impatientes Deus: congregi cum robu-
 stis, strenuis, patientibus, constantibus, ut gloriose
 sit exitus, incessit eum libido.

Virgil. 10. *Æneid.*

Nullum cum victis certamen est at hære castis.

Idem 2. *Æneid.*

Nullum memorabile nomen

Feminea in pena est nec habet victoria laudem.

Te adoritur, constantiorem ratus: propria calami-
 tate tua tibi est honori & decori.

Chrysofost. homil. 13. in cap. 4. Matth. *Ut capiat gran-*
de documentum thesaurorum tibi à Domino creatu-
rum.

VIII.

19. An etiam forte, ut iusti in his inferis possiden-
 tes nihil quibus mentem subdant, liberius vnicè
 Deum ament? Nonne intellectus vel sensus intentus
 pluribus, minus est ad eorum singula attentus? Non
 constat experimento oculum plura obiecta simul in-
 tuentem, nullum eorum distinctius attendere? Sic
 quo plura fuerint obiecta amabilia voluntati & affe-
 ctui humano, eo minus perfecte amare potest ob-
 iectorum amoris nobilissimum Deum. *Prius vultus for-*
tior dispersa, aiunt Philosophi. Ut Zelotes vnicè vultus
excluso rivali vultu amari à coniuge; non conceditur
videre, colloqui, conferre, amare alium quam se. X

Non bene cum socijs regna Venusque manent:

Ouid. 3 de arte.

Exo. 20.

Cyfac Bar-

gia Dux

Valenci-

nenſis, de

quo Fau-

ſtus An-

drelinus:

Aut nihil

aut Caſar

vexillo

pingis

inani.

Fies pro

maguo

Cariate

ſtaite,

nihil.

IX.

Cant. 2.

Dan. 3.

Ezech. 1.

&c.

Apo. 10.

Act. 9.

Luca. 23.

Pſal. 90.

Sap.

Omne procul remouet iubeſtum partitionis cor-
dis & amorum : ita Deus noſter teſtimonio proprio
zelotes, Ego Deus zelotes, qui ſolus à ſuis ardentet & v-
nicè vult deperiri, ex toto corde, ex tota anima, ex tota
mente, qui ſolus in corde noſtro vult aut totum, aut
nihil eſſe, qui, vt quidam ait, ero in corde meorum
Aut Caſar aut nihil: non patitur quicquam penè gra-
tum nutis, vt eorum cordibus in diuerſa non diſtra-
ctis, in ipſis ſolus imperium teneat : vt eorum affecti-
bus nullam boni vmbraſe ſectantibus, voicè ſerantur
amore in verum bonum. Nuſquam eſt qui vbiq; eſt, in-
ſit ſeneca. Pluribus intentio minor eſt ad ſingula ſenſus.
Item nimia amplexus minus ſtringit, ait vulgus. ſupra
dicta verò, noue proborum vergunt in commodum
maximum: Vtiliter ergo Deus tuos affligit, omnium
maximè inſontes licet : affligit quippe animo cumu-
landi bonis omnibus iſtis, propter quæ regio illa in
qua prodigus ſpecie teuus, ſi adſtruat innoxia, fame
& ægèitate premitur.

20 Præterea, eo melius conditorem inueniunt, cui
delite ſunt a ſil. ctis ad eſſe.

Exod. 3. Jauent eum Moyſes, inter vepres: in medio
ignis. Jauentur liſium, aſt inter ſpinas. Tres pueri vi-
dunt quondam quendam adſtantem ſibi ſimilem ſi-
lii hominis; at Ethnæ Babylonico iniecti. Aliquan-
do oſtenſe ſunt Ezechieli viſiones Dei, viſiones ſtupen-
dæ, ſublimeſque; ſed patria paſſo, & in Chaldæâ tranſ-
lato: ſed in medio captiuo. um iuxta ſtuum Chobar.
Mitis conſolationibus recreatur S. Joannes Euange-
liſta; inexplicabilibus confortatur revelationibus, ſed
furorè Diocletiani relegatus in inſulam Pathmos. Ra-
pitur in tertium cælum S. Paulus, ſed depreſſus, ab e-
quo proſtratus, excæcatus. Vidit cælos apertos S. Ste-
phanus, & teſum ſtantem à dexteſ virtutis Dei, ſed ſa-
rorum crepitanium imbre à Judæis oppreſſus. Audit
lato lectiſſima verba, Hodie tecum eris in paradifo, ſed
in cruceſ clauis ſuffixus. Deus adeſt tribulatis, iuxta
praſtitam fidem: Cum ipſo ſum in tribulatione.

Hh

Sap.

Sap. 10. Descendit q. cum illo in foueam, & in requiem non dereliquit illum; donec afferret illi sceptrum regni, & potentiam aduersus eos, qui eum deprimebant.

Cant. 3. Ipsa sponsa cunctanter questum non inuenit inter delicias. In lectulo meo per noctes quiescit quam diligit anima mea: quæsiui illum & non inueni. Surgendum fuit ipsi à lectulo, ut eum inueniret; ac deum missis delictis inuenit. En commoda ex calamitatibus promanantia iustis.

Iustorum calamitates profunt spectatori- bus.

- 1.
- 2.
- Luca. 23.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.

Psal. 23.
1. Reg. 2.

21. Verum, quænam reuenit utilitas spectatoribus tam probis quam improbis, ex iustorum citra viliam demeritum tribulatione? Laudat primum probus patientiam sufferentis; quam imitari nititur. Deinde argumentum sumit inapius philosophandi, & concludendi hæc lexi: *Si in viri di ligno hæc sunt, in arboris quid fiet?* Si tam seuerè desæuit Deus in iustum & iustorum, quibus furij exagitabit me miserum peccatorem? Item: Multa bona meretur iustus: vult & potest multa largiri Deus: vult, ut iustus; ut omnipotens, potest. Si vult & potest, præstabit: aut non præstat in hoc seculo, ergo in futuro: ergo immortalis anima, quæ bonis istis fruatur, ergo datur paradysus & locus premij. Aduertite quæto insignes conclusiones, quæ deducere potest peccator ex ærumnis & tribulationibus iustorum. Potest rursus hoc modo ratiocinari: Non remunerat hic Deus bonos facultatibus mandanti, aut quia earum non Dominus, aut quia ea non sufficiunt. Non primum; nam *Dominus est terra & pleni sunt eius. Dominus pauperem facit & ditat*: igitur, quia mundana bona tam vilia ipsi videntur & sunt, ut minime sufficiant compensandis eorum virtutibus. Quorsum igitur ea tanti duco?

Plato 5. de legibus: *Nihil terrenum rebus celestibus venerabilius est.*

Ibidem: *Totum quod super terram, quodque sub terra est aurum, virtuti compensari dignè non potest. Quandoquidem aureos amnes terre superficiem legentes, non thesauros eius visceribus reclusos suis non laudat Deus, argumento est, eos non sufficere remunerandi.*

litando actui studioso viri iusti. Exigit igitur ratio, vt
ta non magni faciam.

22. Quid vitra? Calamitates, quas patiuntur iusti
non solum ipsis & spectatoribus profunt, *Diligentibus*
Deum omnia cooperantur in bonum; sed & ipsis & Deo
sunt honori, *in bonum honorabile*. Non ignoratis, ni
fallor, diuersa esse bonorum genera. Sunt delectabi
lia, ad voluptatem: sunt commoda, ad vtilitatem: sunt
honorabilia, per quæ possidens honoratur. Non legi
stis alicubi regium, id est, generosum & honorabile
benefaciendo mala audire, patiue? Et magis regium
non vicisci? Nonne regium Themistocli multoties
vitam exposuisse discrimini pro patria varijs in præ
lijs, tum terra, tum mari, ac demum pro præmio in
stiliu pelli? In quo quidem tam pius extitit in pa
triam, vt delectus ab Artaxerxe, ad quem expulsus cõ
sugerat, in Imperatorem exercitus aduersum Athenas,
maluit veneni sine sanguinis taurini haustu perire,
quam arma in patriam lumere.

Plutarchus tomo 1. vit in Camillo, & Luitius dec. 1. l. 5.
Nonne honorificum, & gloriosum, Camillo Romano
Roma pulso, postmodum charã suam Romam à Brẽ
no Gallorum Regulo oppressam redimere non auri
pondere, sed ferro? Nonne honorabile iobo, pati mala
maxima post inemeratam vitam, nec verbulum mis
sere Deo ingratum: *In omnibus his non peccauit Iob la
q̃i suis, neque stultum quid contra Dominum loquutus*
est. Nonne maximus decor honoruẽ Iesu Christo,
prosecutum fuisse Iudæam multis maximisque bo
nis, ac tandem in Iudæa à Iudæa crucifigi, adhuc pro
impia Iudæa orasse? Certè regium cum benè feceris,
male audire & pati. Quemadmodum probro verito,
effusè viuendo; omnibus ad nutum frui bonis, deli
tjs, honoribus, auctoritate &c. ita summo honori
duco laudabiliter viuendo, referre in compensam e
gestatem, abiectionem, despectum: qua quidem mer
cede omni tempore donati sunt virtuti dediti, tam
nostra veræ religionis, quam paganismi alumni.

Plut. to. 1. vit. in Catone Maiore; Refert inter memo

1.
Honore
tur Deus
calamita
tibus pio
rum.
Rom. 8.
Tria bo
norum
genera.
Plut. to. 1.
vit. in
Them
istocle in
fine.

randa dicta Catonis senioris Tusculani, aliquando
cuidam respondisse. *Mallo se benefacti gratia, quam de-
licti pena privari.* Alias quoque, mirantibus quibus-
dam cur ipsi statua non erigeretur honorifica, et quo
inferioribus decretae fuissent: *Quia, ait, malo quare
nulla mihi sit posita, quam quare posita.* Quibus senten-
tijs arbitrer intendisse maximo decori bene faciendo
malè habere, silentio & patientia dissimulare. *Itaque
summo honori iustus, pauperem, fa. nelicium, ab-
iectum, variè in hoc seculo affectum esse, & pariter
ferre. Satis nunc de honore iustorum ex misc. p. 1. relin-
tante.*

II.

23. Jam attendamus gloriam quæ Deo ex illis pro-
uenit. Gloriosum certè ipsi, quod famulorum suorum
inuincibilem patientiam videat mundus, qui despo-
cti, iniurijs affecti, in exilium pulsi, iugulati, cæci, ob-
mutescunt vt agnus coram tondente, vel maculante
se.

Ecclesia
in hymno
de Martyr

*Caduntur gladijs more bidentium:
Non murmur resonat, non quarimonia,
Sed corde tacito mens bene conscia
Conseruat patientiam.*

Psal. 37. *Qui inquirebant mala mihi, loquuntur
vanitates. Et dolos tota die meditabantur. Ego autem
tanquam surdus non audivam, & sicut mutus non aper-
riens os suum. Et factus sum sicut homo non audiens, &
non habens in ore suo redargutiones.*

Stobæus
serm. 42.

Nunquam legistis de Principe quodam, qui ve-
garis exteris demonstraret vt à subditis coleretur bo-
norareturque, euocauit è sublimi tutri quempiam,
qui ilico, ad vocem Principis se præcipitem dedit ab-
debat que omnes id ipsum præstituros, si euocaretur.
Honorificum profecto rebarur subditos habere pro-
ptissimos ad nutum. Existimatis Perfarum Tyrannos
honori non vertisse suo plurimum, quod cuius quispi-
eorum iussu insons licet cæsus gratiam referat? Putatis
Deum nõ ducere sibi gloriosum, quod Prophetes hab-
exutus sine causa omnibus bonis adhuc dicat. *Dom-
nus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedi-*

Iob. 1.

Quantus ille seruus, qui caesus non obloquitur Domino! Nunquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra? Aiebat Deus, quasi glorians de famulo, qui taliter afflictus obmutescerat vt agnus. Ipsa Balaam pseudoprophetae asina sufferre nequit se immetitam cadi: praeter naturae solitum ordinem voces fingit humanas.

Num. 22. *Aperuit Dominus os asinae & loquuta est: Quid feci tibi? Cur percutis me ecce iam tertio?*

Equus iniuria calcitibus petitus recalcitrat, & stimulationem profernere quantum potest nititur: seruus autem Dei stimulo petitus & repetitus, non sonat

Ioan. 18.

verbum, non dicit: *Si autem bene quid me cadis?* Grates

Breu. R6.

refert, cum cliente Persico, quod flagellari habitus sit

10. Aug.

ignis. S. Laurentius in craticula semi-coctus, ait: *As*

9 No-

uis gratias ago. S. Theodorus miles Christianus vn-

uemb.

gulis ferreis excarnificatus sub Maximiano impe-

Psal. 32.

ratore, nudatus omnino latera, laeta voce emodula-

Ouid. ele.

batur: *Benedicam Dominum in omni tempore.* Iob in

de nuce.

stet qui in iuo iacens: *Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo.*

** Amb 3.*

Afflicti sancti sunt ad instar canum fidelium, qui ma-

Examer.

gis caeli, magis sequuntur Dominos suos: nucum, quae

Arist. 8.

plus impetite, vberiore fructum proferunt: *

pal. probl.

ma, quae quo fructu grauior, eo rigescens magis af-

Plut. 8.

surgit: mulorum, qui grauiore grauati sarcina velo-

sympos.

cius pergunt: lapathi, apothecarij *Acerosa*, Romanis

Plin. l. 26.

rumex: Graecis *εφαλδα*, Florētini *Agestini*, dicti, quod

cap. 42.

conculcatum v. relcit: scutiæ, qui vt lautè epuletur, o-

Gellius l.

mnia vertit in iocum; qui derisus, deridet; qui caesus,

3. Noct.

& conculcatus, cachinnatur.

c. 1.

Juuenal. *satyra 3. Ridet Maiore cachinno,*

Erasm. in

Concutitur: si dixeris estuo sudat.

pron.

Sanctorum palpouum Dei summi Monarchæ; qui Palmam

Palmam

aiunt: *Postremo imperaui egomet mihi, Omnia assentari.* ferre.

Terent. in

Adha c; honore suū promouet Deus tribulationib;

Eunuch.

Sanctorum: quidē sunt ipsi quasi subiectū exercende

act. 2.

miser cordiæ, & potētiæ: misericordiæ, piū se pra ben-

scen. 2.

do in miseros: sine ligno non operatur carpentarius.

scen. 2.

D. Aug. *serm. 27. de verbis Domini: Frangis panem*

111:

esurienti, quia inuenisti esurientem. Tolle famem, cui frangis panem? Tolle peregrinationem, cui exhibis hospitalitatem? Tolle nuditatem, cui praestas vestem? Non es agritudo, quem visitas? Non sis captiuitas, quem redimitis? Non sis rixa, quem concordas? Non sis mors, quem sepelias? Si non essent miseri, misericordia non haberet locum: potentia, eripiendo a labyrintho inextricabili: inextricabili, non adeo cito: si cito, non tam paucis, aut tali modo.

Matt. 18. Nauigium S. Petri sauis fluctibus, & Laurentibus ventis concuti dissimulat, vt cum contrariis clamet, *Domine, salua nos perimus*: vt eorum misertus verbo vnico mare sedet, & in laudem suam predicetur: *Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei* vt probarentur calamitates imitari sanctis ad motorem Dei gloriam, dixit Christus Lazarum Marie Magdalenae fratrem, infirmari non vt moreretur, praesens, is non fuit potissimus sanis: sed vt manifestaret gloriam suam, mortuum ad vitam reuocando.

Ioan. 11. Infirmus hoc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, vt glorificet in filius Dei per eam.

Psal. 49. *Etiam te, & honorificabis me.*

Franciscus Toletus comment. in hoc Joannis: *circo hac infirmitas permessa est, vt ea Deus glorificet, & dum Lazarus ad vitam reuocatur, Dei virtus, & diuinitas in sanante & suscitante cognoscatur, vt in eam homines credant.*

Diuina enim prouidentia effectus inferiores in superiores fines & causas ordinat, vt docet Greg. Nyss. lib. 8. de Philosophia, cap. 8.

Dixit rursus Christus adolescentem non natum caecum peccato eius, aut parentum.

Joan. 4. *Neque hic peccauit, neque parentes eius, vt caecus nasceretur, sed vt manifestetur opera Dei in illo.* Auditis ad manifestationem operum Dei natum caecum.

Hanc ipsam rationem confirmat S. Gregorius cap. 5. praefat. in Iob: *Nonnunquam quisquam nec pro peccatis, nec pro futura iniquitate percussus, sed vt sola diuina virtus potentia ex amputata percussione manifestetur.*

Idem Ibidem: Ideo Iob flagellatus, ut pro flagello diuina gloria laus cresceret, non autem ut per flagella, peccata que nunquam commiserat, emendaret. Ibidem habet diuersas percussionum diuinarum rationes. Item Gregorius Nicaeus aliquot de prouidentia Dei.

Liceat mihi hoc loco quæso Poëtam fingere: futurum reor, ut totius rei intellectum facilius assequamini. itaque, sicuti summè gloriosum & honorificum erat hastæ Achyllis (si tamen vera scribunt Poëtæ) Pelias dictæ, quod quicumque ea feriretur, haud aliter sanari à vulnere, quiret quam eadem denuò ictus: ita maximè honori vertitur Deo, quod necessarios vulneret, feriat que tribulationibus varijs; ac demum mira industria ab eis eos liberet. Vidistis vnquam medicum, ut sibi gloriam ex arte conciliaret, saucia esse, deinde sanasse sibi in amicitia primos? Eis toxicum propinasse, & altero intoxicato poculo curasse? Eiusmodi videtur Deus. Percutiam, amicos, & ego sanabo. Dominus pauperem facit & ditat; deducit ad inferos & reducit. Dominus mortificat & viuificat. Atque hoc totum, ut constet quid, quantumuè possit in extremis.

1. Reg. 1.
Deut. 32.

Has propter rationes omnes sunt iustis tribulationes: quibusdam propter quasdam; alijs propter alias. Ob quam verò harum censeris rabida fame percussam regionem in qua morabatur prodigus, supposita eius innocentia: Dixerit, qui Deo est à secretis; ego verò inscitiam meam ingenuè propalo. Sit satis quod in genere dixerim insontes affligi hac & illa de causa: certe ob quam hunc, vel istū affligat, dicere nō ausim.

24. Penè absolueram: ast nō nihil remorabitur hæc victima ratio. Videor enim videre vos quærentes: Quoniam aduersitates iustorum nonnullæ non immittuntur eorum peccato præterito, aut futuro, solummodò ad manifestationem gloriæ Dei, qua iustitia id queat Deus? Falsè altero spoliato se vestire? Eripere in mari lignum, aut tabulam naufragium ipsius opera euadenti, ut ipsi nos in præiudicium eius saluemur?

Ius duplex, summam, & æquum bonum.

Cicero lib. 3. Offic. Detrahere aliquid alteri, & hominem

nem hominis incommodo suum augere commodum, natus est contra naturam quam mors, quam paupertas, quam dolor, quam cetera que possunt aut corpori accidere, aut rebus externis.

ibidem; Neque vero hoc solum natura, id est iure gentium, sed etiam legibus populorum, quibus in singulis civitatibus Respublice continentur eodem modo constitutum est, ut non liceret sui commodi causa alteri nocere.

Qui igitur Deus, ipsa bonitas, iustitia, legum anima opprimat, affligatque insontem ut Iob, & forte prodigi regionem, solius promotionis sui honoris causa, nullo alio merito patientis? Quodnam iustitiae exemplum hocce?

Vide Budaei annotationem in Padoctas. Ex lege 1. de iustitia et iure. in Evangelio Mattheo 23. vocantur.

Graci. Terent. in Adelph. Ille ut item me habeat facio solido, praetermitto, non necesse habeo omnia pro meo iure agere, id est, ad rigorem, ut barbari loquuntur.

Heaut. Decentia, aut ut loquuntur Theologi de congrua, nulla aequitate proborum res ad manica reducitur Deus.

Cicero 1. Offic. Columella 1. Terent. in Andr. Quid facias ei qui deditur damnum, aut malum?

1. de Offic. patris F. Lucae 23. Si in viridi ligno haec sunt, in arida quid fiet?

Erga colonum loquens habent pron.

Summum ius, summa iniuria, malitia, crux.

25. Dico itaque ius esse duplex; Ius summum, & rigidum; deinde equum, bonum. Si spectetis solum quod Iurisperiti dicunt equum bonum, Aristoteles dicitur, quod indocti nostri barbari adpellant epicuram, id est, secundum aequitatem, & bonam fidem iudicant; secundum * ius mitigatum, remissumque: Aequitas enim; inquit Donatus, est quae ex iure multum remittit: profecto non ita affligendi essent iusti, Deo soboles clarissima.

Terent. in Adelph. Ille ut item me habeat facio solido, praetermitto, non necesse habeo omnia pro meo iure agere, id est, ad rigorem, ut barbari loquuntur.

Decentia, aut ut loquuntur Theologi de congrua, nulla aequitate proborum res ad manica reducitur Deus.

Terent. in Andr. Quid facias ei qui deditur damnum, aut malum?

Lucae 23. Si in viridi ligno haec sunt, in arida quid fiet?

* Saviere non decet patrem. Si vero spectetis Ius quod omnia recta & inflexibilia exigat; ius strictum, quod vocant Jurisperiti, aut quod Theologis dicitur condignum; & Cicero. Ius summum;

respondebimus multis, per quae liquebit haud iniuria pios affligere, etiam meliores, iustioresque Aristide Atheniensi, Aeneae Troiano: sanctiores licet Jeremia, &

Ioane Baptista, in vtero materno sanctificatis, de quo Paulus in alterutro canitur:

Paulus Diaconus. *Non fuit vasti spatium per orbis
Sanctior quisquam genitus Ioanne.*

Matth 11 *Inter natos mulierum non surrexit maior,
sanctitate maximè, Ioanne Baptista.*

Dico itaque priuò: Tamen si calamitates non infligantur iustis pro peccato proprio & personali, neque immediatorum parentum: non tamen citra peccatum ipsorum vllum, propter quod solum Deus secundum *summum* & rigidum nulla eorum iniuria poterat longè grauioribus premere. Hic excutirent Ethnici peccatum non agnoscetes non personale; nec edocti aliquando peccatum dari nostrum, cuius rei sumus, & reuè corrigibiles, nihilo minus non commissum à nobis personaliter. Hoc paradoxum obscurius Cicero- nianis, & Stoicis, auribus Paganorum. Nos verò Chri- stianos attendere oportet ad doctrinam Catholicam, quæ statuit peccatum originis; sic dictum aut quia prius patratum, aut quia mundi primordio commis- sum; aut quia aliorum omnium origo, aut quia in no- stra origine contrahimus ipsum; aut alio respectu: peccatum, inquam, quod admisit Adam in paradiso terrestri, non vt persona, sed vt natura humana, cuius nos, vtique indiuidua desegmina eius tanquam natu- ra humanæ, æqualiter rei, ob quod æquè omnes in ius vocari, æquè puniri pena æterna (taceo nunc penam æternam sensus) quæ damni dicitur, quæ & priuatio, gloriose fruitionis Dei, possumus merito: quæ pena excedit sexcentorum infernorum atrocitatem, ex sen- tentia S. Ioannis Chryostomi, vt fauentibus Superis dicemus libro. *De finibus bonorum & malorum*, quem conscribimus, ni liuore oppressi suffocemur: & Deus vita nos dignetur, donec extremam ei imponamus manum.

Job 15. *Nemo mundus à sorde. Item: Cæli non sunt mundi in conspectu eius.*

Idem 14. *Quis potest facere mundum de immundo con- ceptum semine?*

Pl. 50. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.*

Chryst.
5. hom.
47. ad
Antioch.
Idem t. 2.
in Matt.
c. 7. hom.
24. in il-
lud:
Omnis ar-
bor quæ
&c.

D. Aug.
t. 3 l. En-
chiridij
ad Lau-
rentium
6. 112.

Rom. 3. Omnes peccauerunt, & egent gloria Dei.

Gal. 3. Conclusis scriptura omnia sub peccato.

1. Cor. 15. In Adam omnes moriuntur.

Rom. 5. Per unum hominem peccatum in hunc mun-
dam intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homi-
nes mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.

Atque eiusmodi est peccatum istud, ut ipse solus
causa, per baptismum quoad culpam & damnatione
aeternam remissi licet, merito Deus, De condigno, iure,
iure suo, iure stricto, ut vocant Jurisconsulti, seruat iura
rigore, seruat apicibus iuris, si rigido iure procedat,
punire nos possit, qua, quando, ubi libuerit, pecca-
temporali. Propter hoc videmus infantes mori, ante-
quam mature scire, & varijs aerumnis premij doctrina
na D. Augustini tomo 5. l. 22. de ciu. c. 22. qui ait: appa-
ret humanum genus ad luendam miseriarum poenam esse
damnatum Infantes sunt damnati, antequam nati: &
licet renati, immunescit à damnatione per sanguinem
Jesu Christi in baptismo, nihilominus tenentur ad
huc poenis temporalibus arbitrijs. Si in diuina
quaque natura vniuersalis & qualiter non punit, be-
neficij, gratiae singularis, non debiti iustitiae est.
Cum itaque ad augmentum honoris Maiestatis suae
infligit Deus hanc vel illam calamitatem, ut forte fa-
mem, prouinciae suppositae in fontem, in qua agebat pro-
digus, haud citra iustitiam & ius: potest siquidem oc-
casionem peccati originis, propter quod durius multa
nos potest excipere a recto iure.

Ut vero quid iuste peragatur, sufficit non admitti-
tam esse iniustitiam, tamen si per modum iustitiae non
fiat. Exempli gratia. Sint creditori debitores multi,
à quibus solutionem iure suo misericordia morosus
non extorqueat: exposcat tamen à quopiam ipso-
rum partem debiti, ut ea ratione gazas suas ostentet,
aut quae honoris sui sunt promoueat; haud iniustus
erit debitori huic, quippe plura debenti. Ita, si Deus
noster, cui omnes decem mille talentis tenemus, pec-
cens impijs, nec eos pro demeritis corripit, mole-
ste sanctos diuexet, quibus indulgere debuerat. con-

CONCIO TERTIA.

123

*Ingruo. ex aquo & bono; nullam infert iniuriam de con-
digno summo iure. Ad normam equidem iuris huius,
non datur adeo pœna atrox, qua non meruerint atro-
citerem peccato originis.*

Dico secundo : Quantumuis Regio fame valida percussa, aut ærumnoius iustus quis fuerit insons, nihilominus in Deo vlla statui nequit iniustitia. Vt autem glomerem euoluamus, notandum, Deo fame, ægitudine, damno feriente pium quempiam, non ita accipiendum, ac si ad ipsum pertineret, vel ipsi deberetur id quo priuatur ea calamitate : sed intelligendum est, Deum nolle ipsi istud vel illud largiri, quomodo alia largitus est; utique qui nullatenus tenetur hoc vel istud ei tribuere. Dona siquidem Dei gratuita sunt, *Alioquin gratia iam non est gratia.* Igitur quando non præstat Deus Regioni, aut homini priuato omnia pro votis, vt annos plurimos, sanitatem, bonorum affluentiam, honores &c. nõ subtrahit aut retinet debita; sed non donat, quod alioquin donare poterat non obligatus. Id autem minime iniustitia, sed terminus, & finis liberalitatis est ipsius. Quocirca, optimè respondit procurator Patris familias vinitori ambienti ultra pactum denarium diurnum, nec tamen ultra obtinenti, tametsi ultra ipsi donari potuisset. *Amice, non facio tibi iniuriam, tolle quod tuum est, & uade.* Licet dare queam id ad quod teneor, tibi haud iniustus videat, si non dederõ: nec enim mea in te liberalitas vltèrius protenditur. Si cui conferat Princeps honores, munia præclara, præfecturas gratis; denegat autem ædès magnificas, villas, census, quæ alijs largitus est; haud illius iniuria: iniustus non censetur, sed munificentia in eum suæ fines vltèrius propagare nolle. Pari modo Deus, à quo quicquid possidemus accepimus, non tanquam debitum, sed vt gratia & priuilegiu; qui nihilo, ad nihilum, pro nihilo nobis tenetur, non augens iustissimū, aut innoxia ciuitatè prosperis, opibus &c. sed potius sceleratos, nequaquam iniquitatis, iniustitiæue in insontè argui potest: nec enim ipsi denegat suū, *de condigno summo iure; neq;*

Rom. 11.

Mat. 20.

ex

ex aequo & bono, aut de congruo, ut aiunt alij: solummodo non dat, quod penes ipsum stat liberè & iustè dare, aut non dare. Haud iniustitiæ notandus, dimisso sancto inter peccatores misero, quanquam omni scelerè vacuo: non magis quam iniuriam facit equo generoso fame & miseria pereunti, macilentum inuilemque alterum domi, foris, pace, bello, pigui pabulo vbereque pascens; quia hocce placitum eius, & pro arbitrio de suis disponere potest. *An non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?*

Amplius dico: supposito hominem iustum: dona & beneficia Dei non ex gratia, sed debito procedere; ad huc si Deus postmodum ea adimat, ut quæ honorem Maiestatis suæ spectant vrgeat, quod nullam committit iniustitiam: omnes enim ceu clientes humillimi semper tenemur Deo. Res elatior fiat cõparatione. Dictant iustitia & ratio ciuem exponere facultates, sanitatem, quin corpus, & vitam in gratiam honoris Principis, & boni publici: quomodo iubet natura membra ignobiliora corporis naturalis deludare & laborare ventri; omni se obijcere discrimini, curando capiti; uti ab ipsis docemur serpentibus.

Cicero 2. de legibus: *Pro patria mori, & ei nos totum dare, & in ea omnia nostra ponere, & quasi consecrata debemus.*

Idem 1. Offic. *Pro patria quis bonus dubitet mortem oppetere, si ei sit profuturus? O ut glorioso in lecto naturæ concedit, aut magis honorificam adipiscitur vitam, moriens ut uiuat patria; pauper factus, ut diceret illa! Hinc Mutius euidenti se obiecit periculo mortis, Porfenam cædens hostem medijs in castris, & recharam patriam Romam ab imminente seruitute vindicaret.*

Linus
dec. 1. l. 2.

Orosius
c. 5. Val. l. 5 c. 6. *Pro-*
per. l. 3.
Quid in

Titus Linus decade 1. l. 7. Hinc celeberrimus M. Curtius lubens in hiatum se citato equi cursu armatum præcipitem dedit, dilecta patria ne absorberetur. Et facere, & pati fortia Romanum est.
Stobæus. ferm. 1. In gratiam commodi publici patriæ

trix Ægistheus filius Mydæ Regis edoctus oraculo
 hiuleum terræ hiatum apud Celenem Phrygiæ non
 coiturum nisi iniectioe rei præstantissimæ, vltro se
 armis instructum, conscenso equo in præcipitum de-
 dit: missa charissima coniuge Timothea, quam vt la-
 boraret patria.

*Ibin. Ti-
 tus Liu.
 dec. 1. li. 2.*

Iustinus lib. 2. Codrus Atheniensium Rex rusticum
 simulans hostem prouocauit, irritauitque, vt citò pe-
 tens pristino nitore floreret Athenæ. *Codrus pro pa-
 tria non timidus mori.*

Horat.

Plutarchus tomo 2. moral. de apophr. Lacedæm. Lacedæ-
 mones gemini, Buris & Spertis secundum Plutar-
 chum; aut secundum alios Bules & Sperches, missa
 sponte patria, vltro se in potestatem Xerxis Persa-
 rum Imperatoris dederunt, paratos quod lube-
 ret mortis genus subire, vt Lacedæmonem à pesti-
 lencia merita cæde fecialium Regis expiatam suo fato
 liberarent.

*Stob. ser.
 1. ex The-
 seo.*

Cicero l. 1. Tuscul. Iphigenia in gratiam prosperæ na-
 uigationis Græcorum suorum immolatur lubens. E-
 quidem alce impressit natura tabulis cordis nostri le-
 gem, qua iubemur omnia tentare, cuncta pati pro pa-
 tria. *Dulce & decorum est pro patria mori.* Id ipsum pa-
 triatur spontaneè subditus pro Rege, capite, & nobilio-
 ri parte patriæ, sine quo non subsistit patria, haud se-
 cus ac corpus animale, sine capite & corde. Si vt ferri
 acies acapite, aut mucro à corde auerratur, crura, bra-
 chia, & quicquid corpore humano cõtinetur, promp-
 tè sese ingerunt & opponunt: quorsum Reipub. mem-
 brum reuertet pati pro conseruatione, defensioneque
 veticis, & Principis eius? Hoc tenentur membra ca-
 piti & cordi: hoc subditi Domino. Non delinquunt
 in legem naturæ caput & cor, exponentia mutilatio-
 nis discrimini cætera membra sui tuendi gratia: ita
 haud iniustitiam committit vllam legitimus Princeps
 subiectos exponens certo & euidenti periculo mor-
 tis, obijciens laboribus, calamitatibus, facultatum
 iacturæ, pro conseruatione, & sui ipsius, & boni pub-
 lici totius regni. Quod sui muneris est præstant bra-
 chia.

*Horat. l.
 3. carm.
 ode 6.*

chia, si se ferro opposuerint, ut caput, corq; tuerentur. Non est iniuria potiori venæ corporis humani medicina sanguinem educendo, ne utrumque peccat. Nō peccat in corpus serpens, si ut caput illacum tueratur, ipsum pariatur discindi.

Non est porro Deus inferior ad nos, Rege respectu subiectorū; capite aut corde ad cætera membra corporis: adeoque haud minus tenemur ipsi quam membra corporis capiti & cordi: nec ipsi minus imperium in nos, quam cordi & capiti in membra; aut Regi roto in clientes: nullam igitur committit iniustitiam, si ob bonum commune, ut alius fidem figat (quæ vera salutis via hominibus), quin si ad solum gloriæ, honoris, laudis sui nominis augmentum in si: imitati, dispendio, exilio &c. obijciat omnium iustissimos.

Amplius statuo: Non solum non iniustus est Deus affligens insones: sed ipsi iusti reatu tenerentur, si prorsusquam incidat calamitas, diceretur, ægritudo illa, fames, eiectio &c. faciet ad promotionem gloriæ Dei, & propagationem fidei, nec eam lubentes amplectentur citissime in obsequium Dei. In hoc namq; casu tenemur iustitia & iure nos subdere, nos vltro offerre ut patiamur. Durū fortassis videatur, sed verissimum: quod sic probo. Vita infinites preciosior est fœnitare, opibus, honoribus, quibus potiri queat homo, in humanis. *Pellem pro pelle. & cuncta quæ habet homo dabit pro anima sua.* Rursus, exola est multo magis mors omni languore, exilio, paupertate. Martyres autem tenebantur subire mortem, perdere vitam propagandæ fidei, & gloriæ Dei causa; igitur & nos tenemur minora pati si fecerint ad dilatationem fidei, & maiorem Dei gloriam.

iv. Respondeo præterea, ut finem his imponamus, Deum nullatenus iustitiæ metas excedere, iustos miseris premendo in hoc seculo. Qui tunicam hanc traheret; haud iniuriâ certè, si animo donandi me meliori, honestiori que: nec enim iniustitia committitur, minus maiori bono compensando. Porro est
dandæ.

concedamus bona corporis, ut aiunt, ut robur, sanitas, species, &c. & quæ fortunæ dicuntur, ut opes, honores, status, &c. aliquid esse; verumtamen non datur tam cæcitiis Philosophus Christianus, qui his non præferat bona gratiæ & gloriæ; & qui non iudicet invisibilia prævalere visibilibus infinitis spatijs. Igitur adimat Deus sanitatem, opes, auctoritatem, &c. aut similia nunquam largiatur iusto, animo cumulandi cum potiori gratia in hoc, & gloria in altero seculo; quis iniuriam dixerit; non magis necessitudinis arctissimæ argumēta monstrare?

Matth. 16. *Quid enim prodest homini si uniuersum mundum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?*

Matth. 13. *Negōtiator Euangelicus inuenta vna pretiosa margarita abijt & vendidit omnia quæ habuit, & emiit eam.*

Sap. 7. *Præposui illam (scilicet sapientiam timoris Domini) regni & sedibus & diuitiis nihil esse duxi in comparatione illius. Nec comparati illi lapidem pretiosum, quoniam omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & tanquam lutum aestimabitur argentum in comparatione illius.*

Ad quæ respiciens S. Iacobus Apostolus, ait: *Omne Iac. 1. gaudium existimate fratres, cum in tentationes varias intideritis, scientes quod probatio fidei vestra patientiam operatur.*

Istiusmodi gaudiū occupet cor generosum si quando tribulationes cateruatim irruant; captata scilicet occasione certandi, & haud spernendum honorem sibi conciliandi apud Deum: qualiter exiit, exultatque generosus caballus tubis perstreptentibus, & ad arma conclamantibus. *Stare loco nescit, si qua sonum arma Virg. 3. hederet. Idem: Beatus vir qui suffert tentationē, quoniam Georg. cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ. Fælices calamitates, quæ fores occludunt peccatis, aperiunt innocentiz: compellunt homines confugere sub vmbra alarū Dei nostri. Felix necessitas, quæ ad meliora cōpellit. Fæli.*

Fœlices, quæ nobis sunt sigillo & signo manuali, quod certi efficiamur nos amicitia singularis actio solenne iunctos Maiestati eius. O potum! O calicem optimum tribulationum secularium! Calicem quem ante

Ioan. 18.

mibi Pater, non vis ut bibam illum? Dignorum rectorum tribulationes, utique peculiaris Iesu Christi potus. Potus

Matt. 20.

si bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Ut exoptanda aduersitates, quando quidem argumento sunt non aliquid esse! Cuius manibus arduum hocce opus committit Deus, beatus. Sacra, mellitaque aduersitas, quæ ut Deum unice amemus, ne affectus & animi oculi huc illuc vagi palantes adament creaturas. Conditio

Pf. 115.

D. Ignatius apud

D. Hier.

de script.

Eccles.

foro cedentes efficiis! Calicem salutari accipiam. Vt nam patienter vos perferam, quod sub disciplina vestra ardētius Deum meum deperire addiscam. Ignis, mors, bestia, confractio ossium, membrorum diuisio, & totius corporis contritio, & tota tormenta diaboli in me tantum Christo fruatur. Grata adueniens calamitas, quæ

ab animis nostris lima deradis rubiginem veteratorum peccatorum? Quæ, ceu in speculo pellicido reflectens, quid, quantumue valeamus? Gloriosa aduersitas, quæ alijs quasi in theatro exhibes constantem masculinum, Herculeum animum nostrum! Omni

bus votis concupiscenda tribulatio, quæ quores adueniens, totidem corollas componis! Quæ nos omni theoria, omni disceptatione philosophica, omni academia erudis altius, mititate, commiseratione in miseris! Dux fidissima, quæ donec inueniat Deus deducis individue! Vrbana miseria, quæ nos regio dignamini honore, studiosè sectato bono, male intelligendo! Ciuiles, quæ Deum honoratis, omnibus propalando alacrem patientiam famulorum eius optatorum! Ut nunc perspecta specie venustate, bonitate

vestra amore vestri flagro! vos amplector, vos celo propter beneficia, quæ præstatis ijs quos familiariter frequentatis? Erumna sacra, per vos liceat mihi aliquo modo honorem & gloriam Dei, cui me totum debeo perurgere? Eia, gradum urgete, iutate certatum

in me, ut grando agrum impetit, si quomodo efficiam

ut glorificetur Deus ! *Hic ure, hic seca, ut in aeternum
 parcas. Inundet, & exundet Oceanus afflictionem: Insi-
 gar in limo profundi, ut non sit substantia: operiar flu-
 ctibus tribulationum, non submergat, adsum lubens:*
 si hac ratione perurgere queam fidem & gloriam san-
 ctissimi nominis tui. Promouere gloriam Dei nolunt,
 qui pati detrectant. Ut parum curant te inuenire Do-
 mine, qui ut te iuueniant inter solas rosas, inter nul-
 las spinas dies ducere nituntur ! Ut floccifaciunt in-
 miseros misericordes fieri, qui nullam omnino pati
 miseriam contendunt ? Ut suum tepidè zelantur ho-
 norem, qui cunctis non afficiuntur diadematum ?
 Quam de conscientie puritate tepidè sunt solitici qui
 prorsus renunt perpoliri edaci lima afflictionum ! Ut
 tepidè & imperfectè ad amorem tuum suspirant ò De-
 us, qui amoris obiecto carere nesciunt ! Ut molles de-
 licatuli que milites, asperrantes potum ducis sui Jesu
 Christi: *Possun⁹*, melius Zebedeo nati. Vos, Auditores,
 dicite cum Apostolis illis geminis animo resolutis,
Possumus, & volumus exemplo tuo pati ò Iesu bone.
Calicem salutaris accipiam. Non est famulus pretiosior
 Domino. Dedecet Joab exercitius Daudici Impera-
 tore humi sub papilionibus cubante, flammis & ferro
 medio, ut Vrias domi, in molli strato, inter amplexus
 Bethsabee placidè quiescat. Indecorum, sub vertice a-
 culeatis spinis redimito, reliqua membra fulciri, res-
 pergi que rosas, & floribus molliter. Patimini libenter,
 Auditores, cum capite vestro Jesu Christo, quò digna
 membra tanti capitis habeamini. Sufferatis cum Jesu
 Christo famem, egestatem, opprobria &c. ut tanti du-
 cis milites, tanti Domini famuli haberi mereamini.
 Compatimini, animosè, compatimini ipsi, e-
 nim uerosi compassi fueritis, conreg-
 nabit & confouebimini cæ-
 lestibus ipsi. A-
 men.

*Matt. 20:
 Psal. 115.
 Ioan. 13.
 2. Reg. 11.*

CONCIO QVARTA.

Græca. 4.14 δάπανι καταρῆσθαι πάντα, ἕρπει δὲ
ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, & αὐτὸς ἐποίησεν
ὑπερῶς Δου.

Vulgata. 4.14. Et postquam omnia consummasset, facta
est fames valida in regione illa, & ipse cepit e-
gere.

Syriaca. 4.14. Quumq; consumpsisset quicquid habebat facta
fames magna in regione illa, & cepit egere.

ARGVMENTVM.

1. Proæmium super vbertate eius loci. & postquam
& c. sermonis propositio. 2. Deu ad vindictam
velox: rationes quinque per quas videtur impu-
nitū puniendus. 3. Non differt Deus. 4. Grandæ
punit in conscientia. 5. Ignorat arcana Dei boni.
6. Rationes tredecim, ob quas Deus differt puni-
tionem externam. 7. Quæ requirunt dilationem
punitiōnis, & correctionis: & cur prodigus nec
non punitus. 8. Cur in illa regione punitus: nec
punit eodem loco quo peccarunt. 9. ut magis con-
funderentur. 10. affigerentur, ad eam, cuius reu-
terentur. 11. Ne regionis incolæ perperam sentiant
de providentia Dei, cernentes impunitum. 12. Ne
prodigum pro paruo Deo haberent. 13. Cur Deus
palari passus quem requirere volebat: vnde
huius rationes: sequitur epilogus.

1. **H**Aud dubitem, Auditores, hunc locum parabolæ
nostræ, facietia & alacritate comica vobis dici
Cant. 4. hortum vndiq; sepimentis cinctum, Hortus conclusus
Ac meritò: namq; est mihi ceterè paradilus voluptatis,
& ni fallor, vobis: est hortus, in quem providentiâ Dei
arbitrè me translatus ut excolerem & custodire eum;
quo

CONCIO QUARTA.

quomodo Adam in suum ut operaretur & custodiret il- Gen. 3.

lum. Deus bone! ut fertilis ager videtur mihi hortus iste, qui sponte tot styrpes salubres, flores fragrantis arbores pomiferas, arbores vitæ, arbores scientiæ boni & mali, præclara inquam documenta profert!

Ouid. i. Metam.

Ipse quoque, immunis, rastroque, intacta, nec ullis, saucia vomeribus, per se dabat omnia telluri.

Vinulla illata scripturæ, ut perpulchra eduximus monita! Qualis! quantus! ut florens, fecundusque hortus! Modicum quod lustrari huc vsque horti huius, amantius mihi vilum est horti Adonidis, angustius a reos pendulis ingeniosa Semiramis arte constructis fructibus egyptijs, fecundius pomario Alcinoi omni tempore frugifero; splendidius horto cuius mala aurea litigiosa custodiebat quondam draco iugiter vigilans.

Quid bisera Alcinoi laudem pomaria: vestis,

Qui nunquam vacui prodisti in aëra rami?

Celebrate o Poetæ vestram Pheaciam, vos Historici 3. Reg. 21. extollite Viuarium regioni omni à fertilitate stupendum: hortus hic, regio ista parabola nostræ mihi est Esth. 1. fecundior fructibus animæ vitam sustentantibus, hor- Eccl. 2. tis & regionibus vestris, fruge corporis vitam fouete. Isa. 65. 66. Regio ista, annonâ laborans licet, vberius animû pal- Amds 4. cirmeum, quam Viuarium corpus reficiat vestrû: potorem hic vbertatem deprehendo, quam vos in fecunditate vestræ Pheaciæ, vberimus hortus, fecundus, paradisius terrestris fructibus vitæ quos hætenus gustandos apposui refertus, vndiq; conspicio similitudinem ad paradysum Adæ. Hem! Non aduertitis quadripartitum fluuium quem transnauius, & necdum exiimus? Hortus cœclusus. Non rebar obuium habere tā vastum Oceanû in dumeto apparente procul tā angusto. Hortus est; quemadmodum & scriptura sacra vniuersa. sed cœclusus, vndique validè seprus, ut erumpere nequeam. Cerno in gyrum clausum, & quasi completum brachio misericordiæ Dei; cui occurrit suauiter brachium iustitiæ.

Pf. 84. *Misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pacis esculatae sunt: aded vt in vniuerso hoc punitiois prodigi horro, nihil occurrat praeter aequam iustitiam, & benignam misericordiam. Hortus conclusus, iustitia & misericordia Domini circumcingentibus Acolation. Hortus est, sed conclusus: equidem plurimum deludau, fateor, vt aditum mihi patarem ad eum & inspicerem; quod multis qui circumlustrant non fuit concessum. *Claudis, o bone Iesu, & nemo aperit: & nemo claudit.* Tuâ gratiâ, o Iesu benigne obuia hunc qualem qualem introitum: vniuersa caelestis gloria ex nomine miseri peccatoris grates dicit, & haec concio tota honorem tribuit. Denique, est hortus adit & cinctus locus iste, & postquam omnia consummaser, facta est fames valida in regione illa. Est mirabilis conclusus; est labyrinthus intricatus. vt enim certis, quicquid moliar, quantumvis circumeam & progressum, aut magis exsiluisse; sed medio iniret me adhuc harente conspicio. *Grâdis adhuc restat via.* Numque aduerbium connotatiuum temporis, postquam, subsistere cogit, expetens à me collocari florem conuenientiae temporis, quo prodigus noster castigatus fuit; dicitque, cur Deus quandoque differat vitiosos, aut vllatenus non puniat hie impios. Deinde, verba ista, *Facta est fames valida in regione illa*, in qua effusa & prodigè vixerat, remora erunt: cogentque differere de conuenientia loci correptionis nostri prodigi. Paterendum patienter. Quoniam verò istius aeris curam manus mihi iniectae sunt, quod pensum ad honorem Dei, & salutem miserorum peccatorum faciet, progressi ulterius queam licet, ne vestigium mouerim donec equè, & iustè debitum compensaero, quod & prestabo fauente Numine. Quando quidem aliquandiu conclusis adhuc obambuladus sit hortus iste voluptatis, coronemus nos rosis, eia, legamus rosas, lilia, violas, coronemus nos rosas, eia, legamus rosas, & corollas; non sit area quae veatigal non pendeat nobis. Nullum prauum sit quod non pertransent luxuria nostra, veruntamenat*

Apo. 3. *& nemo claudit.* Tuâ gratiâ, o Iesu benigne obuia hunc qualem qualem introitum: vniuersa caelestis gloria ex nomine miseri peccatoris grates dicit, & haec concio tota honorem tribuit. Denique, est hortus adit & cinctus locus iste, & postquam omnia consummaser, facta est fames valida in regione illa. Est mirabilis conclusus; est labyrinthus intricatus. vt enim certis, quicquid moliar, quantumvis circumeam & progressum, aut magis exsiluisse; sed medio iniret me adhuc harente conspicio. *Grâdis adhuc restat via.* Numque aduerbium connotatiuum temporis, postquam, subsistere cogit, expetens à me collocari florem conuenientiae temporis, quo prodigus noster castigatus fuit; dicitque, cur Deus quandoque differat vitiosos, aut vllatenus non puniat hie impios. Deinde, verba ista, *Facta est fames valida in regione illa*, in qua effusa & prodigè vixerat, remora erunt: cogentque differere de conuenientia loci correptionis nostri prodigi. Paterendum patienter. Quoniam verò istius aeris curam manus mihi iniectae sunt, quod pensum ad honorem Dei, & salutem miserorum peccatorum faciet, progressi ulterius queam licet, ne vestigium mouerim donec equè, & iustè debitum compensaero, quod & prestabo fauente Numine. Quando quidem aliquandiu conclusis adhuc obambuladus sit hortus iste voluptatis, coronemus nos rosis, eia, legamus rosas, lilia, violas, coronemus nos rosas, eia, legamus rosas, & corollas; non sit area quae veatigal non pendeat nobis. Nullum prauum sit quod non pertransent luxuria nostra, veruntamenat

3. Reg. 19.

*Propositio
dicendo-
rum.*

sub floribus delitescens anguis noceat, oremus Virgine anguisfragam, vt ab omni veneno nos præsueret, quo tuto flores carpamus.

A V E M A R I A .

Abire permittit prodigum Deus, quam procul libuit, nequaquam eum remorans, aut subistere compellens: nec enim quemquam compellit famulari si in 15. cap. Theoph: bi. Qui dedit omnia hac ex aquo, permittit libere ingredi. Luca.

Nullum enim non volentem cogit vt sibi seruiat. Nam si voluisset nos cogi, non fecisset nos rationales, & liberi arbitrij, in fū Theophylactus Prodigio postulante hæreditatem, non abnuit; abire volentem non retinet.

Virgilius 4. Æncid. . . Neque te teneo, neque dicta refello,

1. sequere Italiam, ventis pete roga per undas.

Laxauit habenas ipsi, reliquitq; eum in manu consilij sui. vidistis, vt eum arbitrio suo reliquerit, viuendo luxuriosè: vt cognita ipsius prodigalitate tutores non præscripserit, sed dissipantem, abligurientemque helluosè castra & villas; vorantem, ceu auri, argentiue comedonem; omnem substantiam suam, longanimiter sustinuerit. Nunc aduertatis oportet, non correptum à patre misericordiæ donec cuncta concoxisset. Et postquã omnia consummasset, facta est fames. Tunc inligui fame regionem afflixit! quã ex nouissimis videtur laborasse, vt insinuare textus videtur dicens: Et ipse cepit egere q. d. Et tandè etiã ipse cœpit egere, vel: Ita vt ipse tandem inciperet egere. Quocirca meritò quaratis: Quamobrem Deus punire eum distulerit, differatq; frequenter meritissimam vindictã impiorũ?

Varijs de causis adoriendus videtur prima fronte peccator; & ocys iter ipsi abripiendum, Sapiam vias tuas spernis, ait Propheta; mox vt peccatum admisit.

Cur accelerandum Primo, ne pœnã dilatio sit ipsi causa sine qua non progrederetur vterius, & peccata peccatis adderet; prout à Deo im-frequeuter inultis accidit, ex sacre scripturæ calculo. piorum suppliciũ.

Eccles. 8. Quia non profertur ei d contra malos sententia, absque timore filij hominum perpetrant mala. Osea. 2.

Abac. 1. *Quare respicis contemptores & taces conculatorum impio iustitorem se: Et postea. Propter hoc laterata est iherusalem.*

Isa. 26. *Misereamur impii & non distet iustitiam.*
Ibidem. *Indulxisti genti Domine, nunquid gloriamur?*
Elongasti omnes terminos terra.

Pf. 7. *Cū hominibus non flagellabūtur, idcirco tenuit eos superbia, oportet sint iniquitate & impietate suo. Præcipit quasi ex adipe iniquitas eorum & trāserūt in afflictū cordis.*

Ma. 28. *Manda, remanda; expecta, reexpecta.* Imitatur Propheta quod non veniat dies Domini. Quia de remedio.

Principijs obsta: sero medicina paratur

Cum mala per longas inualuere moras.

Flumina magna vides de paruis fontibus orti.

Ibidem.

Vidi ego quod fuerat primo sanabile vulnus

Dilatatum, longa damna tulisse mora.

Mox ut inflata sunt vulnera si non curentur, deteriora fiunt: exigua scintilla in initio non extinguitur, ingentes suscitant flammæ; exigua siuis in incerta progressu viatorem procul à tramite recto diducit. Voluptate & ignore pro voris conatus sequentibus, necnon vltione lento gradu pergente, concessioque post voluptate & commodū seculo, ardēter persequuntur scelera peccatores. Apertius frenū cohibēdis vitijs quā macera animaduersio nullum, ait quodam loco Thucydides.

Cicero l. 3. *de natura Deorum.* Si latrocinator Hæpulus (quem tam felicem prædonē existisse dicit Diogenes lalax, ut accusare non sit veritus Deos, quod prospera sorte vteretur diutius) mox ut primo reprobatur latrocinio contractis cruribus in rotam fuisset suffixus: iteratis crebro succedentibus inuicem latrocinijs ad tantam truculentiam non peruenisset.

Idem ibidem, & Val. Max. l. 1. c. 1. Si Dyon. Tyrannus, qui vrbe opulentissima quadraginta duobus annis tranquille regnavit, spoli. Pro Prolerpinge Loctentium manu prophana phano, non nauigasset ad eod. feliciter, ut subfannando dicere auderet: *Viderisua amica, quam bona à Dijs immortalibus nauigatio sacrilega ab-*

sed oborta acri tempestate Numen vindex expertus fuisse, nunquam deinceps exiisset Iouem Olympium Peloponeli aurea veste: non euulsiisset, heu miserum cacodæmonis Esculapij mento auream barbam Epidauri: non aliunde transtulisset mensas argenteas Deorum; nec aliunde vasa & diademata aurea quæ manibus gerebant: nes alia attetasset, eiusmodi ipsius sacrilegijs non impunitis.

Gen. 6. Si non protractus fuisset in tantas moras prodigati orbis cataclysmus, adeo non erundassent crimina, ut omnis caro corruerit viam suam.

Gen. 7. Experti si fuissent flagellum Dei fratres Ioseph primordio nascentis odij, euidenti satis ex eorū verbis: *Non poterant ei quicquā pacifice loqui: nunquā in cisternā misisset, nec per hîdē Imaclitis veditisset eū.*

Exodi. 1. Expertus Pharaeo vlticem Dei manum cū primò populum exterum immaniter opprimeret: non in longum protraxisset, a bitror, crudelitatis stamen.

2. Re. 12. Si patratō adulterio subsequenta fuisset Dauidem viadicta, haud vero absimiliter, non commisisset Viri homicidium, quod impunitus fuit ausus. Legitis aliquādo facinorosum quempiam postrema latrocinia & homicidia constanter negasse, ad supplicium raptum, solum primum annuendo, cæteris omnibus in iudicem retortis; quod primo in crucem non actus ex impunitate audentiam iterandi sumpsisset?

D. Ber. 1. 4. de confider. ad Eugenium. *Impunitas patrat ausum, ausus excessum.* Deinde protractio vltionis aduersari videtur cōminationi à Deo intentatæ Caim.

Gen. 4. *Nōne si benè egeris, recipies: sin autē malè statim in foribus peccatum tuum aderit, id est pœna peccati?*

Apoc. 22. *Ecce venio cito, & merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua.*

Amplius: efficit procrastinatio, ut incidente vindicta, correptus nō existimet se correptum prouidentia Dei: non dicit, *Manus Domini tetigit me: ast tū ipse, tū spectatores plurimi, referunt dispendiū in sortē & infortunium, non autē in peccati supplicii: sterile & infructuosū adeoque fit. Producat, potrahatur, resumatur,*

Ji ✦ resti.

17.

117.

106. 19.

restituatur tono Phonaseus mox ut discrepantia scelerit aures titillari, putatur fecisse ut admissum intermodulandum errorem corrigeret; rursus, eadem proster mei dimidiū Orlando di Lassus, renarus Orpheus nostri seculi, insigne pignus charissime vrbis mee Mōtis-Hannonie, dudum post asini aberrantis, dissonantive rudorem, existimabitur alia de causa, adeoque non instruet, nec vllatenus corrigit errorem. Mox ut a lile vestigio offenderit equus si subductis habenis calatio conciretur, facile percipit sua culpa; ac deinceps ab allisione cauet sedulo: aut si post lapsum calcatur, petere differas, non capiet quorsum stimuleur, nec magis proficiet eluro aut cane dudum post facta castigato. Ita, si delinquens puniretur mox a delicto crimine; mali origine euidentiùs comperta emendaretur, doceretur que timere Deum: aut si differatur vitio, nec teus, neq; spectator multum proficere queunt, ut capientes vnde aut quorsum tendat, sed merè fortuitum casum arbitrantur: cum tamen potissimum punitio scopus sit puncti correctio, simul spectatoris utilitas.

Psal. 57. *Latabitur iustus cum vidit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris.* Id est, opera sua fordida emaculabit, visa Dei in peccatores facientia eruenta vindicta. Tibullus l. 3. eleg. 6.

— Dolor. *Alterius disces posse carere suo.*

Aut ut alius Poeta ait:

Faciunt aliena pericula cautum.

Publ. Mimus:

Ex vitio alterius sapiens emendat sum.

1v. quadraginta duobus prosperè regnare: Aristocratem
exclama. Arcadiæ Regem annis viginti pacificum curpiter ad-
rio in An- misso perfidiæ scelere: annis quadraginta Jelahelem
glicam Anglicam, inhumanam, infidelem, lubriciorem lupa
Elizabe- Faustii; crudeliorem lupa agresti lactante lupulos: im-
sham in- manem in Catholicos domesticos & exteros: trucem
terfetricè in regium genus; immitem in proprium sexum, Ma-
Maria riam Stuartam, Rege natam, Regis coniugem & pa-
Stuarta rentem. (Ad te digredior ô Anglia, quondam dno
Regina Scotia, donaria sine dotat & Gallia Anglia heredis. Ange-

Angelica, nunc angule fœdissime, obscurissime, abie-
ctissime totius orbis; qui citra defectionem tui hære-
dem insontē perire in medio tui, coram te securi mu-
lieris spurix, meretricis, filix sorotis vidisti? Te quoq;
compello ô genus Scoticum exoticum, & dignum pa-
sci filiquis cum prodigo, degener & ignauum utique;
qui iusta ira non fremuisti, cernens sanctam, regiamq;
Principem tuam ignominiosè securi partecida vicinæ
Anglicæ hostis capitalis percuti? Tu quoque vltima
bæca culmi Valesiorum, qui tam abiectus sit corde,
vt animo Francico, infracto & libero non vindicaue-
ris scelus pudendum relictæ fratris tui irrogatum; ei
quæ regijs ceruicibus suis cohonestabat lilia & diade-
mata Gallica? Qui iniquam, atrocem, barbaram, hor-
rendam immanitatem tulit Regum vniuersitas? Virg.
4. Æneid.

*Nunc nunc, olim quocumq; dabunt se tempore vires,
Litora litoribus contraria fluctibus vndas
Imprecor, arma armis, pugnent ipsiq; nepotes.
Simpem & genus omne futurum*

*Exercetis odijs.
nullus amor populis, nec fœdera sunt.
Exoriare aliquis Regina ex ossibus vltor
Qui face Bouentios, ferroq; sequare nepotes.*

Quamquam huic meæ linguæ mos nō sit receptus de-
promere istiuscemodi vota, imprecari diras, deuouere
malis: hoc loco abripior zelo, & cogor exclamare in
& post lupā illam, regij generis merè dedecus.) Qui,
inquam, spectant trucem illam Iesabelem (hoc enim
fermè absoluto anagrammate eam nomine percello)
dudum feliciter regnare (nisi magis funesta dicenda
sit impiorum prosperitas, namque, nihil est infelicius
felicitate peccantium, in sic. August.) Amalec item iura
tum hoste populi Dei, annis quadringētis imperitare
impunitum; & naturæ concedunt priusquam viderint
vindictam Dei gladium demitti in ceruices eiusmodi
execrandorum; obdormiant sane in errore Epicuri,
adstruantq; non dari prouidentiam, quandoquidem
non videat suo tēpore molētes in mola Dei scelestos.
*ad Marcellinū, à medio illius. Item sic ferè Demetrius: Nihil mi-
hi videtur infelicius eo cui nihil euenit aduersi.*

Sunto
verbi iu-
rus ad si-
gnificāda
odia he-
reditaria.
Elizabeth
anagrā-
mate im-
perfecto
Iezabel,
desidera-
ta littera
T. figura
crucis ipsi
exosissi-
ma.

D. Aug.
to. 2. ep. 5.

Hoya. l. 3. Adhæc: Offensi priuantur solatio quod ipsis cogi-
Odar. O geret ex vindicta iniuriæ si iniurios plecti cogere-
da 6. nerent. Huc spectabat probus quidam in facinoro-
 sum iactans: *Non metuo ne non sis daturus penas: sed*
ego non sim visurus. Quin plexo eo qui in nos deliquit,
 videtur dolor imminui. Quid: Amorum Eleg. 7.
 — *Minuet vindicta dolorem.* Publius.
Inimicum ulcisci visam accipere est alteram.
 Idem:
Leso, doloris remedium, inimici dolor.

En rationes quæ secundum speciem persuadentia-
 tius corripit scelestos mox admissio criminis, quam gra-
 uatimando, differendoq; ultionem, accumulata delicta
 peccatis spatium concedi: uti & prodigo conce-
 sum fuit. *Postquam omnia &c.*

*Soluntur argu-
 menta adducta.* 3. Quæ iam protuli argumenta videntur prima
 fronte irrefragabilia: verum tamen, ubi de iustificatione
 Dei, eiusq; iustitiæ acquisitiua agit, ad eum non datur
 validum argumentum quod non elumbemus, no-
 dus autem strictus, quem non soluamus, aut precipita-
 mus, ut Alexander. Ecce apparatus vertendis in fugam
 argumentationum cuneis.

Aduertendum igitur duplicia scelestorum supplicia.
 Prius, exterum, visibile, apparens oculis mortalium,
 ut sunt ignis, crux, cæcis, egritudo, vulnera, egestas, ho-
 norum iactura, exilium &c. Posterius, internum, invisibile,
 in ergastulo conscientiæ delinquentis; ut sunt
 angor, remorsus, timor, furia, quam in semetipsum im-
 piij persentiscunt.

Rursus, non ignorandū Iudices ob triplicem finem
Aul. Gell. l. 6 noct. c. 14. simul plectere reos: aut saltem ob ipsorum aliquem.
 Primus est, ut rearciatur irrogata iniuria delicto, aut
 legi mortuæ, aut legi viuenti, loquentique, qui & ipse
 Iudex, ne ipse in posterum sperni contingat auctori-
 tate, defectu supplicij. Secundus, ut corrigatur reus,
 sapientiorq; euadat suo periculo. Tertius, ut alijs ex-
 emplo factus, eos auocet à similibus. Primum internum
 suppliciorum, est ad instar mulctæ honorabilis, hinc
 compensationis honoris subtrahit per peccatum. Hinc

Hinc Græci punitionis hocce argumentum dixerunt
μυστήριον Cum dignitas, auctoritasq; eius in quem est pec- *Taurinus*
 catum tuenda est, ne pratermissa animaduersio contemptū *1. Com-*
 tuu pariat. Et honore leuet. Idcirco ei id uocabulū, à con- *ment in*
 seruatione honoris factum putant. Alterum, est correctio *Gorgiam.*
 peccatoris; uti scopus portionis medicæ amara est sa- *Honor di-*
 nitas ægri: unde Græcis dicta est *υβερσία*, aut *υβόλαιος*, *cius*
 aut *υβερσις*, aut iuxta Platonem *υβέρδιον*, id est dice- *Græcis*
 tio quædam: ut sic iudicare Platone, velut reductrix *πρὸς ὑν-*
 quædam in iustum iter eius qui à via aberrauit. Ter- *degrυδω:*
 tium dicitur Græcis *ἄστυμαχία*, pitiscus Latinis exem- *Plato in*
 plum supplicium atrox, durissimumque, dicente Auto- *Prota-*
 Gellio. Hinc honore prosequatur cruceas & fuceas *Gora.*
 Alexander, item, ni fallor, inuincibilis Cæsar hoster *Aul. Gell.*
 Carolus Quintus, & ante hos, sapiens Salomon, qui *16. noct.*
 dicebat: *Benedictum lignum per quod sit iustitia*. Insuper *cap. 14.*
 addebat Alexander eiusmodi fuceas iustitiæ matres,
 id est, præstare ut iustitiam ardentius sectaremur.

Plato in Gorgia, Calamitates ac supplicia, & ipsi qui
 perferunt & spectatoribus utilia esse ait: utriusque enim
 redduntur meliores, illi dolore, hi exemplo.

Potentiores fines bini videntur potissimum, atque ho-
 rum prior, nimirum delinquentis correctio: quæ cor-
 rectionem inducere potens iudex clanculū puniendo,
 videtur nonnumquam sufferendus si palam nō seuiat
 in exemplum. Potest quoque quandoque corripere
 publicè in exemplum, & ut reparetur læsa lex, licet nō
 speret potissimum intentum, nimirum castigati emē-
 dationem: dantur enim capita ferrea, firmata, incorri-
 gibilia, cuiusmodi Pharaō: quem non obstante indu-
 ratione corripuit Deus. Si verò aduertat iudex vbe-
 riori bono se causam daturum corripiendo inter pri-
 uatos patietes (quod frequenter euenit:) haud mune-
 ris sui partes neglexisse censebitur, si clanculū pænas
 exegerit: maximè si suspensa rei punitione publica,
 possit adhuc remedio occurrere, & plectere publicè,
 spectantibus cunctis quando expedire videbitur,
 quod Deo usu venire, omni tempore potest, teo nul-
 latenus effugere valente. Horum hæc mea ratio,
 quod omnium hominum omnis ordinis calculo rece-

Arist. 5. prum sit, ex malis minora & pauciora seligenda.
6. 10. Cicero l. 3. Offic. princip. Sic ab omnibus doctis acci-
Et 4. ad pimus, non solum ex malis eligere minima oportet: sed
Eudemu. iam excerpere ex his ipsis si quid inesse boni. Ratio,
 quod ratio dicitur ex multis bonis sumenda potiora, &
 quam fieri potest multa.

Gen. 4. His praelibatis, statuo primò, Deum non differre
 peccantium punitionem: etenim citissimè plectitur
 erga scilicet conscientiam, uti post fufius dicitur: ac con-
 sequenter liberat fidem præstitam comminando: *Sis
 autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit, id
 est, peccati pæna.* Vnde peti potest solutio argumen-
 torum binorum. Quæ punitio interna cum sit aceri-
 ma, uti monstrabitur mox, satisfacit primo intentio
 suppliciorum, maximè verò secundo, quod est casti-
 gati correctio. Enimverò equulei illi & cruciatu in-
 terni, plus nimio sufficiunt, emendando, corrigendo,
 quæ delinquenti. Atque his sit factum satis primæ ar-
 gumentationi. Ad reliqua innixa commodis quæ ex
 punitione externa, publica, exemplari provenire pos-
 sunt, respondemus statim fufius. Nunc obiter dico,
 Deum differendo animadversionem externam, ob re-
 quissimas quas adducemus causas, sapienter eligere
 ex multis bonis potiora, plurima, urgentiora, quàm
 quæ alias non consequatur nisi supplicium procrasti-
 nando: atque ea prudentia qua certitudine novit bo-
 num quod ex animadversione exteriori procedit,
 nunquam posse elabi. *Quod differtur, non auferatur.* Ec-
 ce tibi, ut arbitror, vtualem monetam, qua fiat satis
 quærentibus & disceptantibus de dilatione diuine
 iustitiæ. Superest nunc, ut monstremus qualiter Deus
 plectat peccatorem reum priuatim mox ut crimen pa-
 trarit; quanquam non semper externè, visibiliter,
 quam plexionem dicere malim epilogum & condum-
 mationem diuinæ iustitiæ, quam eiusdem primoti-
 dium; uti falsò vulgus. Seruit etenim Deus, & erigit
 cruce in conscientia peccatoris, admissio mox seclera.
 4. Plato 5. de legibus in principio, vti tionem criminis co-
 mitem indiuiduam asserit animi molestem angorem.

Aulus Gel. l. 1. noct. Att. c. 3. Macrob. l. 2. Saturn. c. 2.
 Nonne id ipsum intendebat eloquentissimus ille Demosthenes, respondens arguere Laidi meretrici Corinthiæ, ludo & delitijs Athenarum, *In qua populus iustitiam Erichonius, postulanti effusam aurilumnam, ut amplexibus eius potiri concederetur? Tanti penitere non timo, inquit. Omnium suffragio conceditur, quod Penitudo voluptatis comes sit.*

Cicero parad. 2. *Improbe nemino bene potest esse.*

Idem. de legibus: *Impij penas luunt, non tam iudicij (que quondam nusquam erant, hodie multifariam nulla sunt) quam angore conscientie, fraudisque cruciatu.*

Idem orat. pro Roscio Amer. *Sua quemque fraus, & suus error maxime vexat; suum quemque scelus agit. amenti que afficit: sue mala cogitationes, conscientia que animi terrent: hæ sunt impijs assidue domesticaque furia, que dies noctesque penas a sceleratissimis repetunt.*

Virgilius 3. *Æneidos:*

Scelerum furij agitat us Orestes.

Ovidius 1. *Fastorum:*

Conscia mens, ut cuique sua est, ita concipit intra Pectora pro facto spemque metumque suo.

Huc spectavit forte D. Joannes Paludanus, quondam dilectus Præceptor meus hoc enigmatem: *Est nihil, ingenti strepitu tamen intonat, & non auditur si scis solvere, Phæbus eris.*

Auditur si scis solvere, Phæbus eris.

Juvenalis satyra 13.

Cur tamen hos tu

Euassisse putes quos divi conscia facti

Mens habet attonitos, & surdo verberare cedit,

Occultum patiente animo tortore flagellum?

Boetius libro 3. de consol.

Apumque par volentum

Vbi mella grata fudit,

Fugit, & nimis tenaci

Ferit icæta corda morsu.

Idem lib. 4. de consol. pro. 6. diffusè ostendit malis nunquam esse bene, etsi ipsi aliter opinentur.

Divus Augustinus serm. de Innocentibus, *Ostendit etiam*

Matrici-
 dij Ser-
 uius.

etiam in hac vita malis non esse bene, nec boni male.

Gen. 4. *Omnis qui inuenerit me occidet me.*

Ibidem: *Occidi virum in vulnus meum, & adolefcentulum in liuorem meum: Septuplum ultio dabitur de Cain.*

Itaque dicimus a garacorum secundum supra adductam, quo concluderetur procrastinatio nempe aduersari comminationi diuinae, *Sin autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit*, id est peccati pena, distulsi hac distinctione: Exemplo enim ammadocini in unipium semper Deus pena interiore, quasi in conchavi, seu ergastulo, tempus obseruans opportunum producendo reo quasi in theatrum, & plebendo exterius coram vniuersis. Non tantos patitur molus, cruciatusque a vulture disceptante iugiter rostro renascens peccus, Prometheus saxo infertali aduinctus, quantum peccator interne dilaceratur conscientia, rostro. Tam infelix est penes se, & intra se impius, ut exiude concluderint Echnici nonnulli ipsius vitas, metos inferni esse cruciatus: addiderintque, falso licet, alias ipsum non manere tartareas paxas.

*Vide Macrobius
L. in somnium
Scipionis
cap. 10.*

D. August. in confessione *Iussisti Domine, & ita est omnis inordinatus animus sibi metipso sit pena.*

Iob. 7. *Factus sum mihi metipso grauis: cur non esse peccatum meum: Aiebat ex sanctissimis quidam, ac si molari saxo grauatus*

Psal. 37. *Iniquitates meae supergressae sunt caput meum, & sicut onus graue grauata sunt super me, inquit David.*

Non referam somnia & portenta horrenda adolere Clytemnestrae ostensa, interfecto perfide crudeliterque marito:

*Vistes adesse draco, & abo caput oblitus atrium
Ex illo se Rex promero Pleisthenides:*

silentio tamen non pertrando horrendas visiones apollodori. Putabat in somnis (ait Plutarchus) curam sibi a Scythis viuo detrahi: excoriatum aqua feruente elixari, videbatur ipsi eor suu obscure strepente & molistare e cortina his similia: Tibi maloru hostu aut hor

ego. Filiae eius ignita, candentes micantes, circūcur-
tate, choratas ducere, videbantur. Indubitatum est
Pautania frequenter in somnis visam eandem virgi-
nem solutam, quam stimulante libidine vt ea potire-
tur accersitam, malo suspitionis quodam genio suafus
uentem exstinxerat; dicentem ipsi crebriō:

Perge ad supplicium: valde est damnoſa libido.

Sophronius in prato ſpirituali cap. 166. auctor proba-
tiſſimus, i vetuſtiſſimoſque ſcribit p̄ adonem iugulato
puero nuſquam requiem inueniſſe. Enimue d̄ eſt ſp̄
nitentia flagitium expiaturus monaſticiſ diſciplinis ſe
imbuendum tradidiſſet, attamen videbat, audiebat
ingiter, quieſcens, p̄ fallens, edēs, quin ipſo inſtāti quo
ſacia lyonaxi comunicaturus accedebat, exſuncti
pueri manes geminantes, & exprobrantes: *Quarems
ocidiſti?* Neque deſtitit donec ſicarius miſſo clauſtro
vltro ſe commiſerit ſupplicio iuridico condigno cæ-
dis execranda. Mirum quid profectō conciencia cri-
minibus ſaucia. *Omnibus umbra loci aderat.*

Virg. 4.

Aeneid.

Deinde, quis ambigat miris anguſtijs angī impioſ
expeſtatione certiffima ſupplicij externi viſibilis,
quod nullatenus effugere queunt? Norunt obuium
futurum Dei vindictā gladium, quacumq; iter arri-
pant. Volauerint in cælum, ibidem inuenient vltorē
capitalem ſuorum criminum. *Si aſcendero in cælum tu
illice.* Demergantur in infernum, ad ipſas inſimas
contignationes, ibidē quoq; inuenient: *Si deſcendero in
infernum ades.* Mari, terra, aëre ſummo diluculo fu-
gam capellanti magnus ille Deus, Rex magnus, cui *Onid. epi.*

Pſal. 137

*longe manus, illico fugientes comprehendet. Si ſum Helene
iſſo pennas meas diluculo, & habitaero in extremis ad Pari-
marie: Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit dem-
me dextera tua.* Se ſtati fuerint tenebras denſiores An neſciſ
*Ægyptijs: vniuerſa luſtrat tam tenebris inuoluta longas
quam meridie conſpicua peſpicax oculus ille. Et Regibus
dixi: Forſitan tenebra conculcabunt me; & tenebra eſſe ma-
non obſcurabuntur à te; & nox ſicut dies illuminabi- nus?
tur: ſicut tenebra eius, ita & lumen eius. Quod teneat
iter peccator, vt effugiat? Quo ibo à ſpiritu tuo, & quo à
facie*

facie

faciet tua fugiam? Itaque exploratum certissimè habens Deum iuratum hostem peccatorum, horrendumque incidere in manus Dei uiuentis, ut ait S. Petrus, necessarioque, quicquid conetur enadere, ipse subeundum iudicium, quantis doloribus disructur intra semetipsum impius?

Petron. Satyra: *Dij Deaque, quam male est exraligem uiuentibus? Quod meruerunt, semper expectant.* Punit igitur Deus seuerè, & citissimè post peccatum eiusmodi terribilamentis horrendis, & tremenda uisitæ suæ expectatione.

Quinimò aduertendum Moralem Vatem Heliodum quodam loco sublimius philosophari, dum vindictam non solum facit subsequenter crimen mox ut admissum est, sed & nasci contemporanè, eodè agro, eadem radice cum eo. Fertur scorpioni inesse occultum remedium medendis ictis ab ipso: muscæ itè cantharides antidotum curando ipsius veneno, per quandam naturæ contrarietatem, siue antiperystasiam. Ita malitia congeneras sibi quod vrit, quod pūgit, quod torquet peccatus scelesti, infert pœnas, quæ se ipsam manent, non commissam, sed citissimè, eodè quo patitur instanti ut aut impediatur, aut castigetur. Rei ad suspendiū rapti, funè quo strangulandi sunt gestant, interdū & crucem. Ita malitia, cui libet secleri fabricat equuleum, cuique net & torquet laqueum; in faciliis vitæ arte industria; in qua præter sæditatem inuenias timores innumeros, commotiones crebras animi; suspensa & singultus infinitos. Quæ quantumuis occupetur cōuiuijs assiduis, negotijs, officijs, non delectatur illis, magis quam chartis, aleis, talis, mox patibulo affigendi fures: quam delitijs & epulis Di onysij Tyranni recreabatur Damocles, qui throno regio insidens, mensæ regie accumbens dum videret rutilantem enseni reant filo appensum, minitantem cervicibus suis casum. Infernum integrum pectore gestat peccator: medijs in delitijs innatat pelago angoris, intra seipsum deferens infinitam pœnitudinem, admissio seclere: ac primo quæ admittatur, iugem seditionem, ratione & carne in uicis nitentibus.

Heb. 10.

Vide Ly-
psium l. 2.
de cruce
cap. 5.

Cicero 5.
Tuscul.

Proclus de anima atque dæmone, longè post me-
dium. *Improbis ipse secum consentire non potest. Necessè
enim est, tum propter naturam rationalem videre quo-
dammodo verum, tum propter perturbatam imaginatio-
nem plurimum ignorare, secumque dissidere. Declarat hoc
penitentia remissi; perturbationibus veniens.*

Frequenter pœna præcedit peccatum admissum;
nunquam tempore posterior, ut aiunt Philosophi, sed
natura solum; ut sol non præcurrit temporis duratio-
ne micantes radios, sed natura, id est, est causa existen-
tiæ horû: & supponendû solè esse, priusquam radij in-
telligantur esse: mox ut ille exstat, & isti existunt; sed hi
dependent ab illo, sine quo non essent; radij pendent
à sole, non sol à radijs: ita peccatum præcedit pœnam
natura, non tempore: est enim pœna, mox ut peccatû est;
dependet verò punitio à peccato, non è contra. Nun-
quam vacat tormento, suppliciove impius non magis
quam ignis calore, sol lumine, terra pondere, pelagus
vndis. Quî improbi vobis videntur verè gaudere, aut
tristitia vacare, auro, purpura, diademate fulgeant li-
cet, ceterû habentes manere eos in theatro flagra, atque
ad radices huius, ignes: videam quandoque facinoro-
sos non paucos obambulantes magnificè mundi hu-
ius theatrum, omnibus exceptos, ab omnibus hono-
ratos, non mihi ideo videntur gaudere, aut vera pace,
requieque potiri, non ambigentes flagella Dei se-
lic manere, & in inferno flammæ acres. Quemad-
modum sub aspectum cadunt ærumnæ iustorum, nos
autem fugiunt vnctiones, consolationesque eorun-
demita videntes gaudia malorum, non advertimus
cruces, cruciatuque ipsorum.

Tormenta illa & afflictiones reorum quæ extrin-
secè parent, non sunt propriè pœna peccati, sed magis
epilogus & fastigiû tragædiæ luctuosæ. Non pati in-
cipit supplicium malefactor, quando flagellatur, su-
spenditur, crurifragio plectitur; ista vltimum tenuere
locum in supplicio consociorum Iesu Christi Domini
nostri. *Venerunt milites. Et primi quidè frugerunt crura, & Ioan. 19.
ait: qui crucifixus est cum eo, ait S. Joannes. Minime*

gentium; quicquid nos vulgus exerceri videmus in-
cinorosum, finis est & consummatio torture & equi-
leorum, quos clam in vinculis presente Iudice peti-
lit. Similiter quicquid liquidò cernimus euacare tan-
dem impio, finis est intolerabilis tormenti, quod Iu-
dicis decreto in pratorio est perpeffus. Exitum im-
plicij exhibet Deus, vt fiat satis nobis plebeijs. Equi-
leorum atrocitas, quam in ergastulo, huc pratorio
conscientiæ spectante Iudice & Deo expertus est, co-
put & summa totius pænæ. O concinnum ordinem
uinæ iustitiæ! vt enim animus primo omnium occulit
delinquit: *Mens est qua deniq; peccat*: ita animus prius
luit clam, nemine præter Iudicem conficio. *Prima*
habet ultio, quod se iudice nemo nocens absoluitur. O bel-
lam symphoniam! O egregiam harmoniam iustitiæ
Dei in inferno huius seculi, cum iustitia inferni a tre-
rius vitæ! Ardebit anima peccatrix succensa iustitiæ
flammis, multis ante corpus seculis, quod fuerit ipsa
forma, & quasi anima peccati in inferno quoq; pæ-
sentis vitæ primo loco torquetur anima, quæ prius
annuit consensitq; voluptatibus. ac quoniam inuisi-
biliter hominibus, visibiliter Deo delinquit: pænâ prius
inuisibilis est hominibus, visibilis & cognita Deo so-
li. Quam congruus ordo! Quos a bitramur seruis lue-
re, ne dixerimus decursis multis annis pænas dedisse
potius multis annis cruciatos. Non seruis, sed diuina
torquentur: non cruciantur anno hi; sed senescunt ge-
stâtes iugiter cruciarum sarcinâ, & quasi incessanter
voluentes super montem cordis saxû Sisyphi, de quo
Poetæ. Quando verò dico eos multo tēpore luere, sci-
tote sumi tempus vsu hominû receptû: etenim ad mis-
surâ Dei æstimatorum, totius vitæ nostræ decursus nihil
est. Quocirca, aliud apud Deû est nihil pænas vbi do-
disse elapsis annis quadraginta, sed in senectute solû vi-
tima, quâ nõ affixû fuisse patibulo mandè, sed respectu

Psal. 89. Quæ pro nihilo habentur eorum anni erunt.
Ibidem: Mille anni ante oculos tuos tanquam dies ho-
sterna quæ præterijit.

D. Bonau. in 2. sent. dist. 36. Tanta est æquitas diuina

*Iuuenal.
saryr.*

iusiitia, quod non patitur dedecus peccati ad modicum tem-
pus esse sine decore iusiitia, etiam ad momentum.

In qua praxi norate obiter mecum ut Deus seruet
intemeratam Maieftatis suae decetiam. Nil enim ma-
gis decet Monarcham Tectorem amplae huiusce Rei-
pub. quam iustum & misericordem esse; qualem se co-
probat hoc in improbos aduertendi modo. Ab eo ius-
ticiam & misericordiam exerceri necessum Nonnul-
la misericordiae specie non subsequitur semper pecca-
tum mox admissum vltio visibilis: specie aliqua iusti-
tiae corripit inestanter impios inuisibiliter; multo q;
actius intendit tormenta interna, ijs quae oculis parat.
Ambigitis? Ignoratis dari qui per medium terra lecti
cum hana; qui euellentib. tortoribus forcipe Turcica
coriplum, ut contigit nostro seculo Tyrannicidae glo-
rioso, clamorem non emittant? Dari, qui verbum non
proferant, non suspirant, non palleant submoto igno;
ut Romanus Scauola, qui dexteram velut alienato ab
sensu trebat animo: ut S. Laurentius non minus ani-
mo quam genere Romanus, qui in craticula tostus Ty-
tannum iobfannabat? Sunt multi, qui in equuleo Ty-
tannorum iussu expaui, ne verbulum sonant: gene: o-
lo peccatore dissimulante corporis cruciatus, & quasi
pozitorem inexorabilem foribus oris praeficiente ne
vocula erumpat. Ast, vbi inueniatur facinorosus, qui i-
ta mentis interiores dissimulare norit, ut non suspiret
millies? Nunquam animo maesto silentium impona-
tis, ut nec mari procelloso: nec efficiatis quin clamet,
quin comas arripit furij & dira rabie agitatus, quin
cetra allidat, quin maerore peccus tundat: vrget enim
acrius peccatum flammam ferrove. Quisque pro arbi-
trio sentiat: ego vero arbitror, quod si in summam
miseriam; inhaelicitatemque ocyus & exiguis dispen-
dis deuolendus esset homo; conuenirentque to-
tus orbis tormenta, Perylli, Busyri, maechanici om-
nes fortunae, tanquam institores in nudinis ad hoc;
non effecturos omnes coniunctis viribus citius, & fa-
cilius miseriores, quam peccatum vnicum. Parum effi-
ciet paupertas: eam enim illustrè prouocatunt & cal-

*Tit. Lili
Becan. l. 2*

*Vide Gell.
li 18 noct.
ca. 1. quid
Stoi. quid
Peripate-
ticus sen-
serit de
misera &
beata vi-
ta.*

*Plut. to. 1.
moral tra
ctat. An
vitiost ad
ad infali-
citatem
sufficiat*

Kk 2

carunt

D. Hiero. carunt Diogenes Sinopus: **SS. Francisci Affifini, &**
ad Pau- Paulensis. Modicum præstabit seruitus: nam Dioge-
lin. de o- nes in seruum venditus Dominum se iactabat: Plu-
mibus maiore mente se fuit & S. Paulinus seruituti se manci-
diuina pavit ut concines vindicaret in libertatem. Nihil to-
historia xicum: equidem Socrates Philosophus, Themisto-
libris cles, Annibal, secundum quosdam, Philopænes duces,
Plut. to. 1. pocula veneno delibuta alacriter sumplerunt. Aqua
Vit. in præfocari, exiguum: siquidē virgines plurimæ ne per-
Philopa- mitterentur insolentiæ & arbitrio victorum, se fluiti-
ne. D. Au- bus absorbendas commiserunt; licet eiusmodi factum
to. 5. l. 1. de simpliciter non sit imitandum, uti narrat D. Augusti-
eius. c. 26. nus. Non multum flammæ: cui uerò S. Apollonia A-
Dionys. lexandrina virgo annosa, ne idola coleret manibus
Alexan. tenentium elapsa, in ignem spontè exsilijt: Indici tra-
apud Eu- lieres viritum certant, ut cum viris crementur: olim
seb. l. 6. Gymnosophistæ Indici eo modo consumebantur: Em-
hist. Ec- pedocles Philosophus Agrigentinas nomen solum op-
cles. c. 34. ternitati sacraturus ultro in flamas Æthneas insiluit.
secundum Horatius in arte. *Deus immortalis haberi*
versionē *Dum cupit Empedocles, ardentem feruissus Æthra*
Ruffini *Insiluit.*
cap. 31: **Sunt qui tauro æneo Phalaris inclusi, aut cratibus**
Plut. ubi rex Maxentij impositi dixerunt: *Quam suauis est hoc*
sup. La- Ex Martyribus nostris compulsi à Tyrannis nonnul-
ctant. l. de li prunas calcare, iactabant carbones ignitos sibi vi-
falsa sap. deri rosas violasque, spernentes certè tormenta cru-
c. 18. riora. Gaudium est talia pati immeritum.
 Ouid. l. 1. Fastorum, Nicastrona loquitur Euzandro
 filio:

Est aliquid magnis crimen abesse malis.

Horat. epist. lib. 1.

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa

Idem lib. 3. carm. 3.

Iustum & tenacem propositi virum,

Non ciuium ardor praua iubentium,

Non vultus instantis Tyranni,

Mente quatit solita:

Si fractus illabatur orbis,

Impavidum ferient ruina.

Innumera exteriora tormenta miserum non efficiant, ni primum deprehenderint vitiosum : non lædent, nisi prius in anima læsum.

2. Cor. 1. *Sicut abundant passiones Christi in nobis: ita & per ipsum abundat & consolatio nostra.*

Psal. 93. *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tua lætificauerunt animã meã.*

Prou. 12. *Non cõtristabit instrum quicquid ei acciderit:*

Rursus; non assumptis machinis istis & instrumentis fortunæ: solo peccato fiet miser, suspirans, singul-

tens, ciulans, stridens dentibus, & quasi pectus discerpens *pro angustia spiritus*, in fit de eiusmodi scriptura. *Sap. 3.*

Somnia cuncta putantur impio præfagia vera miseriarum suarum: vmbra videntur corpora, & spicula-

tores veri, qui ipsum apprehendant: omnia verba, prophetiæ calamitatis futuræ; vniuersum, putat in se con-

spirasse orbem: omnes colloquentes purat sibi detrahere. *Cato l. 1. dist. mo- valium.*

Cicero lib. 3. Tuscul. *Opinionem mali egritudinem esse natura, ait Epicurus, siue illud ante pronisum & expectatum sit, siue inueterauerit, Neque enim vetustate minui mala, nec fieri premeditata leniora.*

Omnem vocem ratur fulmen: *Vocem tuam audiui Gen. 3. in paradiso, & abscondi me, inquit peccatorum omnium antesignanus.*

Joan. 8. *Ut dixit Iesus, Ego sum; abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram, qui nimirum venerant milites comprehensuri Iesum, Juda duce, ac si in cuiusque pectus explosum fuisset tormentum bellicum. Modica verba, ipsi sunt tonitru, fulminisque ictus.*

Ouid l. 1. trist eleg. 3.

Non aliter stupuit, quam qui Iouis ignibus ictus viuit, & est vitæ nescius ipse sua.

Umbra arundinis agitatæ terret impium:

Et nota ad lunam trepidabit arundinis umbram.

Lucretius lib. 3.

Metus in vitæ panarum pro malefactis,

Est insignibus insignis.

Vide Fro-
issardum
de Carolo
VI. Fran-
corū Re-
ge, Et Pa-
radinum
in illud,
Vltorem
viciscitur
vitor.

Mox vt aduerterit quempiam luere, ratur ad se de-
uolutam sortem: visis apparitoribus tmet, ac ho-
prehensuri aduentarent eum. Imperitum autum gu-
ritum suspicatur criminum suorum iudicem. Non lo-
gistic Bellum parricidam spiculo hirundium distin-
basse nidos, pullosque extinxisse dicendo, iniuria se
ab eis aculari cedis paterna, quam tamen parratū
Impio suspecti sunt omnes; amici, hostes, confores, me-
dici, amatae, quin & proles ipsa; vt liquet per eum qui
tonforis manibus committere se veritus, barba pulo
filiarum opera adurebat.

Plutarchus in Dione loquens de Dionysio femore:
Ingredebatur ad ipsum in cubiculum, neque fratrem, neque
filius vt erat indutus: verum opus erat ante ingressum
numquamq; posito suo ipsius cultu, alium suscipere, nu-
dumq; ita a satellitibus videri.

Ouidius 2. Amorum:

Multa miser timeo, quia feci multa, proterui.

Stat. in 2. *O somper timidum scelus!*

Jdem in 3. *Inuigilant animo scelerisq; patrati*

Supplicium exercent cura: tunc plurima verget

Pessimus in dubijs: Augur timor.

Publius: *Illo nocens se damnat quo peccat diu.*

Ecclef. 4. *In ventre impij ignis ardebit.*

Atque sic dici potest Deus non differe animadter-
sionem, quando quidem admissio mox scelere acule
penitendine pungeret incipiant, ex placito Platonis aut
secundum Hesiodum & experientiam, peccato con-
nascatur, eodem tempore, eodem agro, pena. Quid
quod quandoq; crimen antequam parratum praece-
dat pena? Meministis Cain molienti caedem frater-
nam vultus immutatos concidisse, ante factum. To-
statabatur ex tunc quod patiebatur tormentum, meteo-
dem parricidij necdum patrati.

Gen. 4. *Quare iratus es, & cur concidit vultus tuus?*
aiebat Dominus. Sicariorum trement manus, turbat-
tur oculi, pallent ora, ante patrati crimen. vt terrore
bus affliguntur in somnis qui flagitium meditantur.

Stat. 3. Theb. *Inuigilant animo scelerisque parati.*

Exercet cura.

Virg. 4. Aeneid. Dido loquitur ante inconcessam Venerem :

Anna soror, quae me suspensam insomnia terrent.

Idem ibidem:

Solaq; culminibus ferali carmine bubo

Visa quæri.

Satis evincunt ista quas dant pœnas criminum futurorum; quæ certè efficaciores sunt immutandis animis, & vitæ iustituro, pœnis exterioribus. Atque manent prima & secunda obiectio sufficienter redarguta, vt arbitror. Veniamus nunc ad id quod tertio loco

Responsio ad tertiam.

propositum est, nimirum pœnæ externæ dilationem efficere vt tollatur providentia; dicaturq; fortuna & casus, quod purè à iustitia procedit. Dico verò, id satis terè non videri. Conscientia namque, impijs sexcentorū testium vice, testatur sat superq; omnem calamitatē immisissam propter præterita peccata. Meritò hac

Gen. 42.

partimur, aiebant fratres Ioseph, mox vt sentiebant durius se excipi in Ægypto, tametsi duodecimo vel decimo circiter anno à perfida vèditione Ioseph. Dico duodecimo vel circiter anno; indubiè siquidem biennio egit in vinculis ad minimū, legite ca. 41. Gen. priusquā carceri traderetur vno & altero anno saltem cohabitavit Putiphar: dicitur enim Deus rerū omnium vbertate cumulasse Putiphar domi & ruri, obtentu famuli sui Ioseph: vt aū rei domesticæ p̄motio insignis facta Ioseph gratiā perciperetur, debuit aliquandiu ibidem cōmoratus fuisse, maximè vt adverteretur cāpestrium multiplicatio, q̄ communiter in anno semel fructum p̄bent. Legite ca. 39. Gen. Deinde descenderūt in Ægyptū anno secūdo famis vniuersalis. Videte c. 42. Ante q̄ famē effluerant anni septē maximè vbertatis. Duo aut anni famis; duo in carcerationis, duo, aut saltem vnus famularus Putiphar, anni septem vbertatis constituunt tredecim, aut saltem duodecim annos ab ipsius vèditione. Esto, vt est de numero annorū; cōstat attamē multum tempus effluxisse inter venditionem, & castigationē fratrum: immutatus equidē erat vultu,

forma, magnitudine, sermone, vt colloquens & con-
uescens frequenter eis non agnosceretur. Nihilomi-
nus, variè exagitati in Ægypto, cognouerunt, consil-
si que sunt cuncta sibi accidere ob venditum fratrem.
Peccauimus in fratrem nostrum, idcirco venit super nos
tribulatio: dixerunt omnes vna voce. Ruben peculi-
riter: En sanguis eius exquiritur. Rursus comprehen-
si ob deprehensum cyathum in sacco Benjamin, facti sunt

Gen. 44. Judas, anti qui sceleris pœnas exigi: *Quid loquor aut*
ad Joseph) aut iuste poterim? obtendere? Deus inuenit in-

Exo. 9. 10. *quitatē seruatorū tuorū.* Similiter Pharaon, *Peccauit in Do-*
minū Dsum vestrū, & in vos, dicebat, mox vt nouo Dei
flagello vrgeretur: Licet gradu lento adueniret, forte
annis centū ab inchoata tyrannide in Israheliticis Gen-

4. Reg. 21. tē, à se, & maiorib. suis. Sic Manasses captiuus Babylo-
2. Par. 33. ne post cruentam dudum cædem Prophetarū. Sic An-
tiochus olidus & putidus intolerabiliter multo tem-
pore post sacrilegia impia, post patratas rabidas cr-

des in orthodoxos, probè intellexerūt eas pœnas pro-
cedere à prouidentia Dei, animaduertentes in iniqui-
tates pristinas. Ita Iulianus dudum à defectione & a-
postasia, post tot in Christianos suscitatas persecu-
tiones & clades, tandem pilo traiectus, cito cognouit

2. Mac. 9. cælitus emissum. Nam ad militem qui pilum vibrabat
non conuersus, sed ad Christum pili directorem, *res-*
isti Galilæe, viciisti, ait; cedo arenam, & victoriam. Mau-

Policrat. ritius quoq; Imperator, hostis ferro subiectus, & fata-
l. 8. de cu- le spiculum expectans aiebat: *Iustus es Domine, & re-*
rial. nugis *cap. 21.* *ctum iudicium tuum, existimans, vt arbitror, cuncta fi-*
Pf. 118. *bi accidi se præfectorum criminum obtenta. Itaque*
procrastinatio ista nō adimit impio sensum prouiden-
tia, & iusticia diuina.

Ad quar- *Quod verò adfertur, eos qui ante fata non vidēt*
tum. *scelestorum ultionem posse deficere in errore, & eri-*
rem Epicuri negantis prouidentiam Dei; dico instra-
ctos præseruariuis & antidotis, dum ab aliquibus pœ-
nas ex tempore & flagranti crimine repetit: non enim
semper differt supplicia externa. Deinde, feror suum
pectus cuincunt, scandalizati misericordia Dei.

culm tunc nequū est, quia ego bonus sum? Deniq; multa, magna que commoda quæ à sua dilatione educit, nec aliter seimè educere potest Deus, de quib. statim, satis superq; compensant damnū, q̄ est *scandalum acceptū, non datum;* & plus æquo resarciunt cautentiam boni alicuius, q̄ accidere posset si magis virgeret. Ex bonis *optima & plurima, ex malis, minima & paucissima.*

Ad postremā incongruentiā q̄ obijcitur, resp̄ ōdeo, Ad vltimum. Conditore optimo non expetere p̄nas vt oculis iustorum spectacula cruenta exhibeat, aut eos carne & sanguine humanis pascat: non corripit impium, vt in eius cruore lauent pij manus suas: neq; verò id int̄dit Vates dum ait: *Ps 57 Latabitur iustus cum viderit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris:* sed adstuit gaudiosos iustos ex vindicta peccatorum, non vt vindicta, sed vt per eam impelluntur impij vt transfugiant ad penitentiam: non vt vindicta, sed quia exterminato peccato desinit offendi Deus: non vt vindicta, sed quia tum ipse, tum alij spectatores in munere continentur. *Nunc gaudeo, non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad penitentiam,* inquit d. Paulus. *2. Cor. 7.*

Quod auctore Deo voluptatem caperent iusti ex sanguine humano? Indecentius id foret, quam omnino n̄ sp̄nare. Deceret Deum corripere potius nunquam, q̄ in eum sinem. In hoc. n. castigans, p̄nas ex peccato repetēdo precipitaret spectatore in aliud atrocius, ex *Sylla in Charibidin:* Charitas naturalis & Euangelica grauissimè offenderetur. vnde consequitur argumentū istud omnino nullū. Profectò plus nimio indulgetur spectatori indigno appetenti rei supplicii, non vt legis offensæ honos restituatur; non vt castigatus corrigatur, sed vt efferam suam libidinem expleat.

Qui fruitur pena ferus est, legumq; videtur vindictam prestare sibi, cum viscera felle canduerit, ait optimè Claudianus quodam loco.

Satis responsum arbitror argumentis egestis in suspensione punitionis diuinæ. Indagemus nunc, vt nullam oriatur malum ab ea procrastinatione, quin maxima commoda: quib. interdū causis moueatur Deus,

nostrum se habuit, fame, ac tandem miseranda seruitute premendo, ubi libidinem pro posse & arbitrario pleffet. *Et postquam omnia consummasset, facta est illi mens, valida in regione illa, & ipse cepit egere.* Aduertit sedulo ista: *Postquam omnia consummasset.*

Cur differat quandoq; Deus impiorum supplicia.

5. Quanquam summe desiderem & constituta proferre rationes aut verissimas aut salte verisimiles, cur Deus exemplum non animaduertat in peccatorem, sed gradu lento, plumbeo, et aiunt, procedat: atram lubet fateti humiliter & testificari palam in hoc negotio aliter me non posse procedere quam palpando nec velle admitti meas ratiocinationes hoc loco, yoracula Delphica: sed ut sermones eius qui errare potest; & qui exigua eruditioni sua permixta agnoscit ignorantiam infinita. Quis ego, qui profitear omnia exactissime & verissime a me sciri? Magnone illi Deo a secretis fui?

Roman. 11. *Quis enim cognouit sensum Domini? Aut quis consiliarius eius fuit?*

Pl. 35. *Iudicia Dei abyssus multa.*

Pl. 41. *Abyssus abyssum inuocat; id est, Deo alio opus esset, aut ipsissimo ad Dei nostri secreta inuestiganda.*

Rom. 8. *O altitudo diuitiarum sapientia & scientia Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles via eius?*

Isa. 45. *Verè tu Deus absconditus.*

Eccl. 3. *Altiore te ne quaeris.*

Prouerb. 25. *Qui scrutator est Maiestati, opprimetur a gloria.*

Isa. 40. *Qui dat secretorum scrutatores quasi non sciat.*

Pl. 52. *Qui posuerunt in calum os suum, & lingua eorum transiit in terra, reprehenduntur.*

Neutiquam: Omnium rerum causas & rationes non profiteor assignare: dico autem, palpando inuestigaturum; quibus causis moueatur Deus non vrgere vindictam. Nec enim tam inconueniens sonore lyrae ordinatas fides asini soleata vngula perfringi; aut effeminatum quempiam pensa trahentem, de re militari & armis disputare aut Mydam asinam aurium de symphonia concepit Apollon.

Apollinis definire, quam dedecet hominem perferri-
tari arcana conclavis Dei. Si frequenter arduum ple-
beio scire cur medicus hoc aut istud non p̄stiterit pri-
usquā cauterio vretet, aut serra secaret membrū pu-
tre; cur heri potius quam hodie vulnus non lauerit: si
sexcentorū actuum humanorū, eorum etiam quæ per
iocum & ludum fiunt, rationē assignare, quin opera-
tionum animalculorum nequimus: si ciliij Gordiani
nodos dissolvere simplices non valuit Alexātri inge-
nium: qui causas recenseat homo cur Deus applicet
medicamen flagellationum impijs, acrius, aut lēcius,
citius, aut ferius vni quā alteri? *Inuestigabiles via eius.*
Priuata sunt consilia Dei, non cognita & patentia in-
tellectui humano; quin nec perfectē Angelico verum-
tamen ieiunē proferemus modicum id quod dignatus
est Prophetarum & Apostolorū ore, & Doctorum su-
orum calāinis reuelare; nec non quod probabiliter
ratione humana possumus augurari.

*2. Curti
in exordio
lib. 3.
Rom. II.*

6. Dicamus igitur reuerenter, primò: Differt Deus
flagella, vt prudentiam testetur suā; cuius pars haud
inima obseruat tempora oportuna rerum omnium &
actuum. Omnia tempus habent; non semper plantan-
dis brassicis tempus; irrigandæ aliquando, euellendæ
aliquando sunt, iactamus crebrò.

I.

*Ecel 3. Omnia tempus habent, & suis spatijs transiūt
vniuersa sub calo. Tempus plantandi, & tempus euellendi,
quod plantatum est. Tempus occidendi, & tempus sanan-
di. Tempus destruendi, & tempus adificandi. Tempus ta-
cendi, & tempus loquendi &c.*

*De hac
Cicero. l.
1. Offic.*

Quid li. Pastorum:
Non habet officium Lucifer omnis idem.
Philosophi cuncti monent explorare sedulò occasio-
nem & oportunitatem agendi. Hinc sapientissimū il-
lud Heliōdi τὸ ἄξιον ἔργον, id est, *Noteris tempus: quod
inter septem Sapientum apophthegmata numeratur.*

*De vicia,
id est, oc-
casio.*

Hinc Socrates ad Dæmoniacum: *Iniucundum in o-
mni re est, quidquid intempesiuū est. Noctū super strato
cape sonda requies; interdū mēsa accūbendo sumēda
refectio, non verò tempora pmutada. Noctem vertēt seruatō.
in diem.*

*De vicia,
id est, or-
dinis con-
seruatio.*

Horat. c. 1. Epist. ad Lolium: Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, & ad strepitum cytharæ cessatum ducere curam.

in diem, sonat prouerbialiter opprobrium temporis abutentium. *Quum pluit, molendum, fertur communitur.* Tam necessaria est exploratio opportunitatis omnium actionum, ut ea non seruata vitiosum fiat inceptiue factum, quod indifferens est: quin quod natura purè bonum est, mutabit naturam & qualitatem loco & tempore congruis non seruatis. Offendat me Diogenes, vniuersaque canina eius schola, serete si tatur in foro styrypem humanam: quam si alibi serent, quod sui muneris est præstabit: efficietque quod Deus per quosdam vult necessariò peractum: Nunquam loquistis quod oportune desipere sit magnæ prudentiæ? Ita Dauid in curia Regis Achis, ut euidenti periculo se eximeret. Quod, appositè iacturâ pati, maximum sit ferens! Sic euenit piæ memoriæ optimo Carolo Quinto, qui annulû immensi pretij è digito dimittens Heribardi, effugit caucâ siue vngues falconis Gallici. *Car. l. 1. 2.*

Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.

Inspiciens esto cum tempus postulat, aut res.

Horatius. *Dulce est desipere in loco.* Dico quod desipere loco, sit magnæ sapientiæ: Philosophum, & eruditum egere incôgruâ, summæ dementiæ, & argumento imprudentiæ.

Cicero l. 1. *Offic. Potesse esse prudentia definitio, et scientia sit opportunitatis idoneorum ad agendum temporum.*

Prudentia, est omnium operationum condimentum. Sine hac, nihil potest medicina. *Oui. l. de rem.*

Temporibus medicina valet: data tempore presunt;

Et data non apto tempore vna nocent.

Veget. l. 3. de re militari. c. 13. rei militaris sacramentum est, obseruare oportunitatem loci, temporis, montium, nemorum, arborum, solis, tenebrarum, pulueris &c. *Qui enim aduerso nititur cliuo, duplex subit cum loco & hoste certamen.* Hinc Cicero l. 1. *Offic.* Antiquitas pagana in diuorum numerum interdum retulit oportunitatem, Græcis dictam, & interdum Diuarum, quam Latini dicunt occasionem. Porro, si actus omnes humani condiendi sunt oportunitate:

tubet

iubet ratio in actibus Dei, potissimum qui sunt iustitia, in qua matura deliberatione, & lenta executione procedendum, prudentiam, & sapientem oportuni temporis electionem ad castigandum congruè eminentius elucere quo in omnibus operationibus eius perfectio emineat. *Dei perfecta sunt opera, & omnes via eius iudicia.* Non constaret autem nobis prudentia ista si eadè promptitudine peccatores feriret, mox ut deliquerit. Vt itaque palam faciat sibi probe notum tempus seuiendi & non seuiendi, alterum maturè, alterum serius plectit. Quis quæso medicus præstantius nouit congruum tempus minuendo cruori, adhibendo vulneri cauterio, quam Deus noster, scit tempus pungendi, & scalpro petèdi infirmos in anima? Ipsi soli perfectè explorata sunt signa opportunitatis indicia; cognita virtus medicaminis punitiui; natura animorum & corporum nostrorum, utique qui ipsius factura sumus. Meum est vicisci, inquit per Vatem: *Mea est ultio, & ego retribuam in tempore, congruo.* Ab hinc dudum artem hanc calleat magnus Præceptor. Quemadmodum non præmiat iustos, mox ut studiosè quippiam egerint, sed tempore ipsis oportuniore; *Et in tempore erit respectus Sap. 1. illorum,* ait liber sapientiæ: Vineæ cultores pretium *Matt. 20.* laboris recipiunt serò facto, nouissimi primi, & primi nouissimi.

Lucæ 12. *Fidelis seruus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam ut det illis in tempore tritici mensuram:* ita non nisi tempore apto seuit in improbos.

Exodi 9. & 13. *Tempus constitutum ad plagam.*

Leuit. 26. *Temporibus suis dat Deus pluiam.*

Psa. 10. *Pluet super peccatores laqueos.*

Osee. 6. *Veniet quasi temporaneus imber.*

Tempore suo emittit Dominus in ceruices malorum imbrem iaculorum.

Jerem. 18. *Tempus furoris Domini.*

Thren. 1. *Vocauit aduersum me tempus.*

Canti. 2. *Tempus putationis aduenit.*

Temporibus aptis putantur vineæ: temporibus aptis Deus amputat luxuriantes impios, amputando superflu-

perfluum quo perduntur; & lachrymarum aqua eis educit.

Pf. 70. Cum accepero tempus ego iustitias iudicabo.

Pfal. 29. Pone eos ut clybanum ignis in tempore calcavitur: Dominus in ira sua conturbavit eos, & aueravit eos ignis.

Iob 28. Fuit tempus tenebris. Sicuti constituitur ordinem, ut sublequatur diem, inter diem tardius interdum: ita tempus sciet præfigere aduersorum tenebris, ubi prosperorum dies suffocet suo iudicio illuxerit improbis. Igitur impugnatione suspensionis, supplicij delinquentium, procedit a nostra opinione de prudentia Dei concepta, nec non ignorantia oportunitatis in omnibus. Spectandus est iudex, Deus: dicendū supplicia omnia, mara, immaniora, atrociora & leniora, bene, opportunè, loco & tempore decentib. inflicta; quadoquidē. Ipse fecit, ipse videt, ipse punit, ipse dedit, ipse abstulit. Ut magni Pythagoræ discipuli, quicquid præceptoris ore efflueret scelerum rebantur, ipsisque ratio & probatio ventura plurimorum axiomatum erat irrefragabile studium.

Cicero l. 3. de nat. Deorum. Ipse dixit: Tantum opinio præiudicat potest, ut etiam sine ratione valeret auctoritas: ita argumentum vnicum temporis opportuni vitionis impiorum Christianis esto obreptus iste, Ipse punit, ergo oportet Pythagoras dixit, ergo verum: Apelles facit, ergo pulchrum, Deus punit, igitur apponit.

II.

Secundo, Arbitror, ut propalet se non nisi magis ad vindictam procedere. Ut enim in nouissimam horam differimus quod egrè præstamus: terribilè & læpius impetiamus dum est seruo, quod non attridet, priusquam operi se accingamus ita Deus sed punit, testatur il libenter se punire.

Gen. 3. Vbi vindicandum esset culmorum humane stirpis scelus, processit, non citato cursu, sed lenitè, ambulans: Ambulabat in paradiso, inquit scriptura: venit, non antelucanum, sed post meridiem: non in feruore diei, ut feruentior esset ad vindictam, sed ad auranti. Id est, vox eius videbatur procedere à vento leni qui est inter Austrum, & Occidentem, & hoc secundum

Hebræos, hora decima diei. Quorsum tot ritus & probationes ante vindictam, nisi vt monstraret sibi molestum procedere ad tormenta? O Patrem & Judicem optimum nobis?

Gen. 6 Perdendum est cataclysmo genus humanum; at quantæ intercessere moræ?

Gen. 18 Vindicanda est iniquitas Sodomæ; equidem demeruit iram: ipso suo flagitio vindictam efflagitante traducitur, accusaturque: verum antequam fulmina mittat, ipse vult videre, non vt instruatur, qui enim discat qui omnia nouit? sed vt doceat iudices sedulo & exacte discutere causas capitales, non adhibere fidem facile simplici relationi; & vt maximè Sodomitas moneret se agere cum Iudice temperato, cui nihil molestius, quam facturam suam perdere.

Ouidius 1. de Ponto, eleg 3:

Est piger ad penas Princeps ad premia velox

Quique dolet quoties cogitur esse ferox.

Plutarchus in problematibus scribit Tytijs morem fuisse vt Deorum statuis vincula iniiceretur.

Macrob. 1.6. Saturnal cap. 8.

Dylantos pedes habent.

Fortè ideo Poetæ sibi xerunt Vulcanum Dijs tela fabricare, vt qui claudus esset, significaret tarditatem diuinæ vltionis.

Inuitus scuit: ni muneris sui ratione compelleretur, non adoriretur nos vnquam: *Et iacit, inuita fulmina tota manu.*

Isa. 28. Dominus irascetur vt faciat opus suum; id est, Ouid. l. 1.

vt muneris sui partes perficiat. Quia Deus, sit iustus de Ponto oportet: sed, alienum opus eius: horret ipsum, videtur. eleg 3.

que ex aduerso pugnare cum bonitate eius. Vt operetur opus suum, id est, licet operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo. Id officij exoticum naturæ eius videtur, inquit Isaias. Verum necessarium, vt sartastectas tueretur leges suas.

Titus Liuius dec. 1. lib. 8. Sancienda morte imperia, aut impunitate in perpetuum abroganda. Vindicat; sed vt probet quod inuitus, suspirat. *Hæc; vindicabor de hosti-*

de hostib. meis! Heu, interiectio est nota dolentis Profecto dolet quoties cogitur esse ferox. Ouid. lib. de Ponto eleg. 3.

*Multa metu prohibet, pana qui pauca coercet,
Et iacit inuita fulmina tort a manu.*

Luc. 19. Videns Ierusalem flet, & futuram eius eadem dolet. Videns ciuitatem fleuit super illam. Quam Iudex plorans rei vices, priusquam exequatur.

Lucan. l. 9. in fine.

Ioan. 11. Miserratur miserorum hominum sortem, lachrymatur Lazaro mortuo. Quamvis Cæsar, qui horret aspectum cruoris hostilis, & plures ab oculis diducit lachrymas, quam à capite Pompeij fuit copiosus cruor; licet non fide, vt Cæsar?

Luc. 9. Feruentes, frementesque discipuli vindicari volunt, quod Samaritanorum urbe aliqua non fuisset exceptus humane: Domine inquiunt, vis dicamus vt ignis descendat de caelo & consumat eos? Ohe, Nihilus cuius spiritus estis.

2. Reg. 16. Quamvis Dauid prohibens Heroes ferire in maledictum Semei? *Dij lanceos pedes habent*, fertur vulgò. Procedit Deus ad vindictam tarde, melancholicè, inuitè, ægrè. Vt autem misereatur, quod proprium est. Deus cui proprium est miseri semper parcere; veloci fertur cursu: iactû funda lapillum celeritate præcurrit. Princeps ad præmia visor. Citaro fertur cursu, peruolat, accurrens, canet citò certus: festinat velociter, vrget gradum in occursum filij redemptis. Cito, cito proferre stolam, statim inquit famulis. Bis dat, qui cito dat, dicitur proverbialiter, ac verè; hancque Lexim sequitur promptè Deus, vt ipso cedente dicitur subius suo loco. Quam nobis Deus, Auditores, quam bonus! Quam bonum & iucundum tali, tantoque Deo famulari! verum; quam male est, quod setius non sequatur Dominum! Deus non ostendit vlei scitur exterius: nos, citò citissimè: vix iniuria affecti sumus, cum iam de vindicta cogitamus. *Debitum factum.* Virgilius 1. Æneid.

— Manet alta mente repostum
Iudicium Paris. spretaque iniuria forma.

Senec. l. 1. de ira, c. 16. Cneus Pison capitis damnat cē-
tutionem, quod iure distulerit aliquantis per militis
suspendium iniquē damnati.

1. Reg. 25. Dixerat Nabal: *Quis est David? Et quis est
filius Isai? Hodie increverunt serui qui fugiunt Dominos
suos.* Moxq; ad arma conclamatatum est; iubet armis
instrui suos David, animo perdēdi vniuersam demum
Nabal. *Accingatur vnusquisq; gladio suo, n̄ sit.* Bellum
scilicet crimen, vt ei vindicando militū cohors armata
debeat suscitari. Ast Rex est, qui offendi: ur: ipseus est
læsa Maestas. *Quis Deus, quæso: Plebeius aliquis?
Nonquid Rex Regum ipse: Princeps Regum terra est:*

Rex Regum, & Dominus dominantium. Reguli sunt alij
omnes. *Erant quidam Regulus. M. Attilius Regulus. Bren-
nus Regulus Gallorum. Terrā Chanaan quæ in quinque
Regulos Philistinim diuiditur.* Reguli omnes; Reges Lu-
sarij. Nihilominus magnus ille Rex egerit: Reguli
promptissimē vindicant. *Maior magis est placabilis ira.
Quam bonus Israel Deus? Quam magna multitudo dul-
cedinis tua Domine!*

Matth. 18. Rex potens donat seruo debitum decem
mille talentorum: ille idem in conseruum manus in-
ijcit, premit, vrget, extorquet sibi debitos centum den-
arios. *Suffocabat enim, aut vti S. Chrysoftomus, Stran-
gulabat eum. Vt erudiamini Reges, & intelligatis qui
iudicatis terram, tardo pede pergite ad vindictā Deus.*

Amplius: fortē Deus impunitos dudum dissimulat
impios, peccata peccatis interim accumulātes, vt de-
monstret magnam misericordiam suam, suffere dō
peccatorem, nec seuerē puniendo secundum vastam
enormitatem criminis, non solum, sed & vt miseration-
es suas restetur, remittendo multum numerum pec-
catorum? *Quis nouit, an conuincat vt se comprobe-
talem, qualis ab Apostolo describitur, Pater misericor-
diarum, & Deus totius consolationis?* Misericordiae est
suffere, & dissimulare cum impio in scelere: ast con-
nuicere enormiter, & crebrō peccanti, ac interim sup-
plicium protrahere in longas moras, magnarum mi-
serationum Dei est.

1.
Apoc. 19.
Ioan. 4.
D. Aug.
ij de ciuit.
cap. 15.
Liu dec 5.
lib. 5.
Iosue 13.
Ps. 72. 30.
D. Chryf.
hom. 27.
in c. 9. Ge.
111.

Genes. 28. Num unam tantum benedictionem habet Pater?

2. Reg. 24. Multi enim misericordia eius sunt.

Jerem. 42. Dabo vobis misericordias, & miseretur vestri.

Psal. 50. Secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

Rom. 5. Vbi abundavit delictum, superabundavit gratia.

Matth. 18. Multarum misericordiarum sunt scito donare decem mille talenta. Inuenias, qui semel solum offendunt, id est raro, ijs misericordia vna necessaria est: Qui vero millies in die peccant, ijs multa misericordia sunt opus. Dicant: Secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

Nunquid obliuiscetur misereri Deus, aut conuertetur ira sua misericordias suas?

Ut igitur non vniam sed multas exhibeat misericordias, differit peccatoris penas, dissimulat peccatorum aceruum congerentem, donec penè defatigetur peccando; Lassus sumus in via iniquitatis, antequam minus iniiciat in malefactorem: quò, uti teor, similes efficiamur, remittendo crebro, etià septuagies septies, uti monebat S. Petrus, in nos committas offensas. Melius feliciter, attis certe canonem exhiberemus, si cum S. Petro irrogatas nobis iniurias donaremus septies.

Luc. 6. Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est.

Eph. 4. Estote inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut & Deus in Christo donauit vobis.

Præterea; explorata & benè captata oportunitas.

Ut vtilius rem facit vtiliorem, uti supra dicebamus. Quid enim & oportu- prodest Musica, etiam Orlandi mei præfatiissima, im- portunè emodulata? Musica in luctu, importuna narra- antur im- tio. Quid valet medicina, quin Esculapij loco & tem- pore incongruis adhibita? Temporibus medicina cuius- pi. medicina portionem diffiniunt, eligere in sumendis cibis quid prius, quid posterius, & quemadmodum quidam, sunt oportu- Placit.

Eccl. 22. D. Bern. serm. 36. in cant. Nonne medici corporum medicina portionem diffiniunt, eligere in sumendis cibis quid prius, quid posterius, & quemadmodum quidam, sunt oportu- Placit.

Quid. D. Bern. serm. 36. in cant. Nonne medici corporum medicina portionem diffiniunt, eligere in sumendis cibis quid prius, quid posterius, & quemadmodum quidam, sunt oportu- Placit.

Quid. D. Bern. serm. 36. in cant. Nonne medici corporum medicina portionem diffiniunt, eligere in sumendis cibis quid prius, quid posterius, & quemadmodum quidam, sunt oportu- Placit.

Quid. D. Bern. serm. 36. in cant. Nonne medici corporum medicina portionem diffiniunt, eligere in sumendis cibis quid prius, quid posterius, & quemadmodum quidam, sunt oportu- Placit.

Quid. D. Bern. serm. 36. in cant. Nonne medici corporum medicina portionem diffiniunt, eligere in sumendis cibis quid prius, quid posterius, & quemadmodum quidam, sunt oportu- Placit.

Quid. D. Bern. serm. 36. in cant. Nonne medici corporum medicina portionem diffiniunt, eligere in sumendis cibis quid prius, quid posterius, & quemadmodum quidam, sunt oportu- Placit.

Quid. D. Bern. serm. 36. in cant. Nonne medici corporum medicina portionem diffiniunt, eligere in sumendis cibis quid prius, quid posterius, & quemadmodum quidam, sunt oportu- Placit.

Quid. D. Bern. serm. 36. in cant. Nonne medici corporum medicina portionem diffiniunt, eligere in sumendis cibis quid prius, quid posterius, & quemadmodum quidam, sunt oportu- Placit.

Plurimum ad omnia facit oportunitas : punitio-
ne autē Deus leuiora certamina & velitationes init cum
peccatore: ast expectatio diutina quandoq; insignem
reporat victoriam. *Habent parua commoda magna mo-*
ra. Testes adueniant Nicias Atheniēsis, & Fabius Ro-

Ouid 3.
Faß.

manus, vterq; cunctator; qui, hostem cunctatione la-
cellerunt; qui quasi orientes, & tempus fallentes, tri-
uerunt, & superarunt hostem : Licet eorum moras ex-
sibilaret populus, quomodo à quibusdam Dei longi-
nimitas impetitur tale.

Plut. 10. 13
vita in
Fabio.

Ennius apud Cic lib. 1. Offic.

Vnus homo nobis cunctando restituit rem;

Non hic ponebat rumores ante salutem;

Ergo postq; magis viri nunc gloria claret.

al Nō po-
nebat
nimis

Proverbium: *Μὴ θομῶναι*, id est, *Mores Nicia cūctari.* Ni-
cias enim Dux optimus Atheoienisum traducebatur
quod cunctator esset in re militari.

Plutar. rom. 1. vit in Fabio, idem de Fabio refert. Hinc
natum adagium: *Romanus sedando vincit.*

7. verum cuiusmodi, nonnunquā hominis ætas non
est apta hoc aut illo modo reprehendi, doceri, corri-
pi: vnde dicit Aristoteles, iuuenem ineptum auditore
doctrinæ moralis; vti prima parte attigimus. Interdū,
etsi per ætatem liceat, superueniens ab extrinseco ca-
sus facit, vt min⁹ sit apta redargui. Hinc matronæ pru-
dentiores. Exempli gratia, ebrietatis nouerunt ple-
tere viros flagello suauium verborum, & obiurgatio-
num blandarum, vbi vinum decoxerint, quo ante im-
morigeti, incorrigibiles, sensu & intellectu priuati,
impatientiores, & ad iram procliuiiores erant. Quan-
doque, furore rationem absorbēte, non expedit mul-
tis agere: rationis & prudentiæ fuerit præstolari donec
impenosa Tyrannidis iugum sit excussum. Horatius
lib. 1. carm.

Arist 4. 13
Eth. 6. 3.

Cum desorbuit ira postquam data copia fandi;

Difficiles aditus impetus omnis habet.

Virg. 4. Æneid.

Sola viri molles aditus & tempora noras.

suspēdit ergo Deus peccatoris supplicium, donec ma-
u-

*Prodigi
corruptio
cur dilata.*

nioris fuerit ætatis, aut acres quædam passionis præ-
deferbuerint, studeo cōmodo flagellari: ne forte præ-
maturè plectens operam ludat, & infelix reus animi.
Fortè non satis disciplinæ capax per ætatem videbitur
adolescens: hinc adolescentem sustinuit patienter,
vt oportunius plecteretur. *Et postquam omnia consum-
masset.* Externum accidens, & amoris passio adeo pro-
ctus eius, & mentem expugnatione violenta expugnan-
rant; vt puniendi tempus esset incongruum, nisi detenti-
or fieri cuperetur; tum ob mentis cæcitatē, quam in
ipso produxerat cæcus amor, *Caco carpitur ignis:* tum
quia amor ferocem facit, ceu videre est in canibus lo-
onibus equis. vnde contigisset, vt corruptus ætate
maximè amore, se obstinatione armasset in Cor-
torem.

*Virg. 4.
Æneid.*

*Gen. 11. Caperunt hoc facere, nec desistens à cogitatio-
nibus suis donec eas opere compleant.*

Furens, spumans, saliens, currens furiosè solutus
taurus, eo fit ferocior, quo magis capistrum iniicit,
aut cornibus continere tētatis: at tamen quem paulo
post deposito furore, deferscescente, & paulatim respo-
te ferocitate, facile non reluctanter circumducit. Le-
iusmodi fortè prænouerat prodigum Deus, nimirum
si effervens puniretur, animum firmaturum: si remis-
sis æstuantibus flammis, se solo ad penitentiam reser-
tutum vti indecens & ineptum foret procelloso metu
furentibus, & in diuersa certatim nitentibus ventis
concirato silentium imperitare. *Virgil. 1. Æneid.*

*Vnâ Eurisq; Notusq; ruunt, creberque procellis
Africus, Et vastos voluunt ad littora fluctus.*

Ita adolescente illo æstuante furore, ad instar tuorum
agitato procellis diuersarum affectionum, ad instar tuorum
maris ferocientis, forte vanum, & inopertunum pa-
nas expetere: vanum, inquam, ipsi; qui in vtilitatem
non conuertissent pœnam: vanum Deo, qui flagellator
nibus nihil magis quærit quam scelestorum correcti-
onem. Animaduertendo in iuuenem intempertum
Narrabis a fello fabellam surdo, inquit Horatius: oportet
nisi autem fiat, meo iudicio, remissis, & quasi euo-
cari

tatis futijs. Virgilius 4. Æneid.

Tempus inane peto, requiem, spatiumque furori.

Dum mea me victam doceat fortuna dolere.

Verba sunt Didonis amore languentis. Aptius redarguas, retuso, fractoque quasi mucrone fœdarum voluptatum; Cum adolescentia cupiditates deseruerit. Venti famelico aures si nullæ sunt, aut si sunt, eas multo præbere vnius & alterius laucis crepitaculo, quam sexcentorum Philosophorum strepitui; Discum quam Philosophum audire malunt famelici: appetitus quoque inhians voluptati malæ, proposito firmato explendi libidinem adiunctus caret auribus, quibus vtiliter excipiat lectiones iustitiæ diuinæ. An non itaque merito & oportune supplicia prodigi Deus suspendit, donec insanus libidinum appetitus aliquantisper deseruisset in ipso, per ipsum? Arbitrer ego quod tempore aptissimo. Postquam omnia consummasset facta est fames valida in regione illa, & ipse cepit egere. Ut enim gustatis cibis pedetentim fastidit eos famelicus; quos si sapidos vti rebarur non deprehenderit, ocyus vltro mittit: ita rabida voluptatum cessante esurie, & ex parte quasi expleta, ac in ijs non deprehensio tanto bono quantum statuunt Epicurei; facite verba adolescenti ut libuerit, obiurgate, penas extorquere; auditis erit attentior, & fructus plerumque vberior. Theocitus in Megara.

Cicero to. 3. Orat. pro Cælio.

Ἐξ ὁποῦδ' ἴν' ἄν' ἔστι.

Jd est,

Et lascivia satietas est. Cicero Orat. pro Cælio. Satietaet abijciuntur cupiditates, experiendo contemnuntur. Sunt voluptates ad instar dulcium ciborum, citissimè satietatem inducentium; vti ait Philosophus: aut quia non naturales, sed arte facti; aut quia edentis temperamento alieni. Immoderatae cupidines exoticæ sunt & naturæ, & temperamento hominis, ideoque tandem eas fastidit.

Arist. pro. blem. sect. 21. 9. 13.

Senec. in Agam. Quod ratio nequit, sapè sanauit mora.

Cicero Orat. pro Cælio. Amores autem hæc delitia

Ll 3 qua vo-

que vocantur, firmiore animo pradiis diutius molesta
solent esse, mature enim & celeriter deflorescunt.

Diony Halicar. in comparat Herodoti & Thucyde.
Satietaem enim gignit, ait Pindarus, & mel. & dulces
venere.

Meministis Iudam parricidam perfidum concepta
Magistri optimi prodicione a concepta sententia auo-

Ioan. 13.

cati non potuisse, quicquid diceret, faceret. Magister
Innuentis Iesus molitiones eius non latere, aiebat, ab
eorum vno se traditum iri: euidenter monstravit pro-

Matt. 26.

ditorem sibi probe notum, cum dicens vna se eum pat-

Ibid.

opsidi immittere manum; se aut eidem, cui ipse, aut
eodem instanti, quo ipse, manum inferte: probauit si-

Ioan. 13.

bi a pertas eius machinationes perfidas, interroganti
Judæum cum traditurus esset annuens futurum: sin-

Luc. 21.

gulariter satis exprimebatur monitus, facere enim,
quod facturus erat: rursus quado effrons accessit ad
dacter, dato signo osculi cõiuratis, saluatus a Christo
amici nomine, demirari fingente, militem & militum

Psal. 72.

ducem fictum, addente que, Iuda osculo filium hominum
tradit. His omnib. ab incepto auocari debuerat, verum
tamen persequitur, & instar vehementi vento impul-

sus Transierunt in affectum cordis, ait Vates, de ciuino
di canibus.

Virg. 4. Æneid.

Heret lateri lathalis arundo.

Terentius:

Surdo narras fabulam. Prouerbiū.

Feruebat pectori ardor & affectus perducendi ad fi-
nem execrandam perfidiam, ideoque surdum se simi-
lat obiurgante, & perstringente Christo. verum ubi
conatum impiorum fructus felleos delibasset, penit-

Matt. 27.

se solo, & vltro, perflatus lenissima aura Spiritus lau-

Ioan. 13.

ti, repedit: Penitentis ductus retulit triginta argen-
teos, dicens: Peccavi, tradens sanguinem iustum. Si-
militer Iudæi nonnihil mitiores facti subito casu
ad sonum vocis Domini respiscere debuerant, nec
proposito instare constanter: ast sitis inexstingu-

guibilis, estus inexplebilis vorandi carnes.

forbendi sanguinem agni illius innocentis, luporum
bellicorum, irritum facit flagellum. Sileo Sodomitas,
incorrectos cæcitate, percussos ante fores ædiũ Loth,
ac eodem binas filias viris incognitas vltro offerente.

Transierant in affectum cordis: furebant tum temporis *Gen. 19.*
ardore abominandæ libidinis. Scelerum enormitas
merebatur eam excæcationem; merebatur, inquam,
applicationem opportunam importunam cauterij: a-
lioqui medici ipsi non consueverunt remedia appli-
care mox vt laboraueris, aut cataplasma puris attra-
ctiuum viso ilico vulnere: sed ægritudinis æstiu defer-
bescente, se ipsa eneruatam, & infirmam quasi iuglan-
t, impetentes & opprimentes medicaminibus o-
portune admotis. De iade non nisi sensim contrarium
pellitur alteri contrario inducendo, vt docet Aristote- *Secl. 8:*
les, adducens similitudinem stirpis siccendæ. *Hinc probl.*
Deus aliquamdiu lasciuire passus est prodigum, do- *q. 15.*
nec potissimus amoris furor remitteretur, quò pau-
larum castitas induceretur. vbi per seipsum deforbuit;
vbi vltro fastidie quæ deperibat, & nummorum nu-
merus imminutus est, oportunitissimè, ne vel vnicum
deperat, cataplasmata & remedia admouet. *Post-*
quam omnia consummasset &c. O altitudo diuitiarum
sapientie & scientie Dei! Notate verò non ad omnes
eundem tenere ordinem, sed quibus expedire iudicat:
nouit etenim quibusdam eum profuturum; alijs mi-
nimè. Arbitraret quoque, eum non tam imitandum
nobis quam admirandum: nisi vbi liquidò constaret
suspensique correctionis seuerioris, facilius reduci
posse personam, familiam aut secularem, aut regula-
rem, ciuitatem, prouinciam, regnum, sub iugum,
quam rigore nimio.

Ouid l. i. Metam.

Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus,

Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.

Hinc satis colligi potest ecquid interrogatus su-
per re Batauorum responderem, nimirum cupere
hos omnes, eos cædi virgis subalternis ea discre-
tione, vt aliquando in se reuersi, veniam

Flagitarent supplices à Rege, potius optimo patre suo; magis enim patrem quam Regem agit, in & prodigus noster oportune à Deo flagellatus. Pergamus.

v.
Vt boni
instruan-
tur & pu-
niantur
dilatione.

Juste super dico, Deum sceleratorum cruciatus differre iustorum obtentu, quos instructos vult & castigat ea ratione. Nec enim ignorandum, uti philosophus Plato, Deum in medio nostri positum ceu normam & exemplar absolutissimum totius perfectionis: hinc omnium quæ nobis commendata voluit, quantum potuit archetypum nobis exhibuit; cupitque nos per omnia sibi similes. An forte, quando dicimur in Genesi plasmati ad imaginem & similitudinem Dei, non tam exprimitur similitudo naturalis, quæ consistit in triplici animi facultate, per quam, non procul accedimus ad imaginem sanctissimæ Triadis; quam insinuat nos ideo creatos, ut similes ei efficeremur moribus, & actibus: ac præpositio *ad*, non tam denotat quod promptissime largiebatur, quanquam & hoc quoque, quam quod desiderabat in nobis exemplo & imitatione, nostra sedulitate, & sua gratia? *Creavit ad imaginem & similitudinem suam*, id est, ut ei similes esse conati-
mur.

Gen. 1.

1. Cor. 15. Sicut portavimus imaginem terreni, portamus & imaginem celestis.

1. Corinth. 6. Glorificate & portate Deum in corpore vestro.

En ut crebro hortatur nos conari ipsi similes effici. Matt. 5. Estote perfecti sicut & Pater vester celestis perfectus est.

Luc. 6. Estote misericordes sicut & Pater vester misericors est.

Ioan. 13. Exemplum enim dedi vobis, ut quem admittis ego feci, ita & vos faciatis. Perfecti, humiles, misericordes estote exemplo Patris; ut enim similes ipsi essetis, creati estis ad imaginem & similitudinem eius, ut sitis imago & similitudo eius.

Gen. 1.

Ne verò nobis surrepat occasio cunctandi non possit nos misericordiam, perfectionem, patientiam fecit.

si; ipse prior misericordiam & misericordias exhibet: donat magna, multa, frequenter crimina: si flagellat, non mox admissio scelere. Ne precipites simus in operibus nostris, sed ad instar elephantorum, dudum foueamus fetum, nouem, decemue annis; *Decimumque prematur in annum*, ait quidam; tamen si mundus id ealiter in mente eius ab aeterno formatus, in instanti, citra defectum, erroremve emedatu dignum perfici potuerit (ea enim est sapientia, & potetia eius) voluit at tamen in sumptos sex dies; creare primum chaos, indigestam molem tam augusti palatij hominis; deinde componere & redigere quamque partem in ordinem; ac demum perpolire & illustrare opus. Primo, quasi dolores trahit; tabulam deinde dedolauit, & gypso obduxit, tandemq; omnibus numeris abfoluit. Similiter, vindicaturus, licet extepto possit triplici fulmine ceruices peccatori diffindere, *Non est fortis sicut Deus noster*, *Omnipotens nomen eius*: licet non timeat sumere supplicium cuius postmodum peniteat: non vult tamen penas extorquere ocyus, vt irritata ilico est sacra sua Maiestas; sed cunctatur, vt doceat iustos non subito ferri in vltionem sibi irrogata iniuria; non aggredi hostem, vt famelicus cibum, astuante adhuc & feruente ira pectore, ex recenti crimine. *Quis sapiens & custodiat haec, & intelliget misericordias Domini?* Hac praxi commodum desumitur & exemplum ex misericordijs Domini: quo enim magis remouetur suppliciu a culpa in nos admisa, eo aptiori collocatur ordine. Ratio ista suspensionis externae pnae D. Chrysofomi est, & Philosophi Senecae.

Plin. li. 8. cap. 10. Elephantus decem annis in vtero gestat. Aristoteles biennio existimat. Hecat. in arte. 1. Reg. 2. Exod. 15.

Psal. 106.

Idem hom. 49. ad Antiochen.

Chrysof. l. 1. de Prouidentia: vt detur exemplum sup. portandi nos inuicem; vt cum videmus Deum tot iniurijs imitatum non iacere sua tonitrua. Senec. l. 1. de Clem. Si Dij placabiles delicta peccantium sub sinem. non statim fulminibus persequuntur, quanto aequius hominem hominibus propositum miti animo exercere impium.

Publius: In vindicando criminosa est celeritas: L l 5 Si

*Exempla
tempera-
torum ira-
torum.*

*Valer. l. 4.
c. 1. Cic. 4.
Tusc. l. 4.
Plutar. de
sera viti-
one numi-
nis.
Plut. in
opuscul.*

*Proclus de
providen-
tia.*

*Valer. l. 9.
c. 3.*

Gen. 4.

*VI.
Ad vili-
tatem bo-
norum, &
aliorum
impio-
rum.
4. Reg. 9.
10.*

Si enim hominum furor merito sedandus est con-
sideratione actuum humanorum sibi similibus tem-
peratiorum; ut quando meminerunt Platonem itam
suam vlciscentem dudum sublatam cohibuisse
stem, nec eo seruum reum cedissee: aut Archyram Ta-
rent num, insolentiores ruri videntem seruos egredi-
sum dicendo beatos, quia mentem occuparat ita
quod alioqui iratus vlcisisset non soleret: aut Charilum
Lacedæmoniorum Regem, iratum effreni audacia
lois, dixisse perempturum, ni turbatum furore se
sisset: aut Theanam famulae comminatam fustes
racundia animum perculisset: aut Theodosium Impera-
torem voluisse rigidiorum iussorum suorum exequu-
tionem differri in crastinum mane: quanto aequius
miti taroq; animo ad vindictam pergant, legentes
in hoc de prodigo textu, & alibi sexcenties, Deum non
saurire exemplo in impium; ita maxime male affectos
excaecante; & non dato retractationi loco datus pen-
nis, quod in Deum nullatenus cadit. Ut cuperet Alex-
ander subitum non fuisse sumendis de Clito supplicium
Ut ingenti pretiosi in viuis ageret Valeriosum postro-
mus, Guisiorum, aliorumque praepropere prostratos
redimeret ceruices: *Occidi virum in vulnus meum. &
adulescentulum in liuorem meum. Septuplum vlcis de-
bitur de Caim: iure dixerint trepidæ mentes illa.*

Amplius: Tanta est providentia, potentiaque Dei
nostri, ut quantumuis mala res appareat, nouerit ra-
men bonum aut priuatum aut publicum educere: Ut
enim fertur communiter chelonitis pretiosior, quo
buso antiquior: sic, quo diutius vixerit peccator, eo
tilior est, & peccatoribus sui similibus, & iustis diffini-
libus. Namque improbis est exitio & euerfioni, ut le-
hu toti familie Achab & Jezabel; ut silex chalybi igni-
tabuli, quem consumit ipse consumptus: ut rami bini
lauri, vento agitati, & acriter concussi ignem excitant,
ni fallat Plinius; similiter leonis ossa allisa ad iniuriam
quoque interim se ipso terente, & assulosè frangente.
Haud frustra viuunt impij: impuniti quandoq; per-
mittuntur regnare dudum, feliciter, ut alijs peccatoribus,

bus, ruinae & exitio facti, ipsi suffossi cum caeteris vna
 pereant. *Cadmaa victoria. Suoque Marte cadum subiti*
permutua vulnera fratres. Idem. Victores, victique ca-
dunt: uti quatuor illi Reges, quinque Regibus bellum
inferentes inuicem pernicii fuerunt; & nunc secta he-
reticorum vna consumitur ab altera. Nescitis animali
virulento inesse antidorum alicui malo. Neque adeo
datur flagitiosus, qui boni non sit causa accidens.
Clauus clauo pellitur, prouerbialiter.

Sophocles. *Malum malo medicari.*

Job. 34 *Qui regnare facit hominem hypocritam prop-*
ter peccata populi.

Boetius de consolatione: *Malos mali bonos faciunt.*

Peritus artifex est Deus; instrumento vitur malo,
 ut bono: ut iustitiae suae locum det ipsam malorum
 malitiam in malos instruit; & ut impiorum conatus ir-
 ritos faciat maximè sibi hostes conscribit. Hostes
 Philistheos dudum regnare prosperè patitur. Assytios
 impuros egregijs cohonestauit victorijs; ast ut cuni-
 culos daret Genti Iudaorum alioqui effuse. *Va Assur, Isa. 10.*
Virga furoris mei, & baculus ipse est: in manu eorum in-
signatio mea.

*vide Bar-
 ras die. 7.
 hebdoma-
 da.*

Vastabant Ierosolymam, templum euertebant Ro-
 manorum copia: *Lumen Israël in igne, & sanctus eius in*
flamma, nec eas prohibebat Deus: nonne ut per ipsas
repeteret supplicia ab impijs Jesu Christi interfecto-
ribus? Malitia plectebat malitiam: igne ignis educe-
bat: antidotum expugnabat toxicum: rubiginosum
ferrea deo debar alterius rubiginem. Nigram munda-
bat cacabus ollam, obijci poterat. Deinde, ad exercitiu
bonoru; ut ipsis non desit materia exercenda patiētię.

Ibidem.

D. Augustinus to. 8. in Psa. 64. *Omnis malus aut ideo*
viuit ut corrigatur, aut ideo viuit ut per illum bonus ex-
creetur.

Quod patientiæ subiectum Abel, si non esset Cain?
 Quorsum acuisset Ioseph humanitatem suam, si non
 fuissent inhumani fratres? Quas insignes imagines
 depingeret Apelles, non suppositis tabulis? Quas ma-
 gificas sedes exstruat architectus, non datis lapidibus
 & li.

*Strabon. l. 14. de Eu-
thydamo.* & lignis? Igitur ad exercitium bonorum patiente,
non delet citissime Deus impios; quod sint quasi Eu-
thydamus in vrbe; P. Cornelius Rufinus in castris.
Cicero l. 2. de Orat. sexus communiter dicitur malum necessarium. Oportet
hæreses esse &c. Oportuit Christum pati; verumtamen, ut
de Rufin. homini illi. Sunt peccatores iustis viles & necessarii
exerceantur.

VII.

Verum, causa commodi publici non atterit orem
Dominus improbos: scit enim emolumenta maxima
proditura ab eorum quibusdam conuersis. Aut oppo-
sitis consilio instruunt; aut insignis artis inuentores o-
runt; aut prodicionem momentosam aduertit & pro-
palabunt oportunè; aut aliud grande commodum
temporis lapsu ab eis desumetur: quo ne prius. Res-
publ. Deus non tollit ilicò è medio scelestos. Si Deus
cervices contriuisset S. Paulo, cum ceu lupulus ce-
nem perere non valens dentibus, auidè cruorem lan-
tebat; demittere per vires non potens validè imbu-
saxorum in caput innoxium S. Stephani Archi-marty-
ris Christianissimi, sedens seruabat vestimenta lapidato-
rum; quatiens tot manibus Martyris caput, quod le-
pidantibus, quorum vestium custos erat, erant; fru-
strabatur Respub. Christiana eximio Doctore, & in-
missimo protectore. Sileo latronem adolescentem à
S. Ioanne Euangelista conuersum, cuius alicubi mo-
minit S. Ioannes Chrysostomus, Lubens prætoris &
Cyprianum. Quid si S. Augustinum vita, doctrina, dis-
ciphinate augustum eliminasset ocyus, cum contemp-
tuerat pietatis, castitatis, & honoris omnis despiceret litte-
rarum sacrarum ruditatem; cum fornicaretur, furare-

*Valer. l. 6. de muta-
tionem o-
rum &
fortuna
c. 9.* tur, Manichæum hæreticum viueret; cum tenebris in-
uolutus esset densissimis, quin ipse tenebræ, nihil
melior nostro prodigo; Deus bonè quanto sole prima-
ta esset Ecclesia! vos quoque Athenæ doctissimi,
quanto essetis columine frustratæ, si finibus vestris a-
ternum eiecissetis Themistoclem, primum dissolutis-
simum scurræ; præter furias suas in foro exhiben-
Gell. l. 1. nacl. c. 14. tem nihil? Non habuissetis deinceps, quem oppellu-
setis viribus Xerxis. Si cervices ademissetis incedendo
C.

Cimoni, sorori concumbenti, tantum protectorem Plinius
 non fuissetis nacti. Tibi quoque, ô Roma, orbis Do- in *viris*
 mina gloriosa, fuissetne aliquando Dux sobrius vt Fa- *illust. re-*
 britius? Fabricius, qui Imperator exercitus creatus *fert simile*
 rapis contentus (qua sobrietate Samnitarum legato- *de Curio*
 rum sibi oblatum aurum, contempsit.) Fabricius qui *eius colle-*
 quatr duo arborum corticibus corpus sustentavit, pa- *ga.*
 nis vice, (qua sobrietate hostem vicit.) Fabricius, qui *Eutro-*
 de hoste reuicit victoriam perfidia Nicia medici (qua *pius.*
 probitate nomen immortalitati sacrauit?) Scipio et- *Cicero 3.*
 iam Africanus tuus; qui solus nunquam solus erat: *Offic.*
 Scipio, qui otians nunquam otiabatur, imperij ne cui
 ingum subire coegisset proteruos, rebelles, factiosos
 Carthaginenses? Si peccatis adolescentiæ iustitia ali- *Tullius in*
 qua aut diuina, aut humanâ illic sublata fuissent? Si v- *actione*
 ueritaliter verax foret prouerbiū, quo fertur com- *pro P.*
 munitur, *Qui semel scurrâ, nunquam pater familias*, fru- *Quintio.*
 stra differret Deus malorum supplicia: exploratos ve-
 to habens arbitrij nostri sinus, anfractus, recursus
 (vertibilitatem arbitrij vocant Theologi) quod calis-
 tatus adiutum conuerti potest, & multa bona præstare,
 disset opprimere, quos conuersos iri, & profuturos
 Rebus pub nouit.

Deinde, Quemadmodum ad boni publici commo- *viii.*
 dum facit Ægyptiorum lex, ad nos vsque deriuatâ, *In gratiâ*
 qua iubetur mulier vterum gestans capitis damnata *ptolis na-*
 seruari donec fætum enixa sit, iniquum rata infontem *scitura.*
 fætum maternum luere scelus; nec Reipub. vtile pri-
 uari subsidio hominis forte bellicosi & studiosi futu-
 ri: vt vinitoribus fænor est non putari sarmenta do-
 nec botti eruperint è vite: ita, quoniam parentes pro-
 figati, perditique dantur, qui lumbis, quasi mulieres
 vtero, continent germen & semen fætuum optimo-
 rum: claudicant namq; nonnunquam prouerbia Gel-
 lij, *Mali corus, malum ouum*; Theognis, *Esquila, non*
nascitur rosa; etenim a fini quandoque procreant opti-
 mos caballos: vt fætibus infontibus indulgeatur, & ne
 isdem Respub. priuetur, vtiliter Deus suspendit vin- *Hom. 30.*
 dictam, saltem donec fætus enitantur, vt ait S. Ioannes *ad Ant.*
 Chry-

Chrysoſtomus. Thare magni Patriarchæ Abrahami genitor idololatra idola colebat: obtentu autè Abrahæ lumbis ipſius contenti percuffus non eſt à Deo: Ezechia gratia, parcitur Achab. Job cauſa indulgenti parentibus idololatriſ: tertius ſiquidem deſcendit ad Eſau. Celeberrimus Pericles, eruditiffimarum Athenarum decus, peſſimo genere ortus eſt. Antigonus Demetrio natus: Neſtor Neleo; boni, inanis. Pompeius magnus multorum Regum felix domitor, proſtratus Strabone patre, ad eò Populo Romano inuilo, & vitiſ execratus lecto detraxerit, & mortuum conculcavit. Narrant Hiſpanorum hiſtoriz, bellicoſiſſimi Dea Itali noſtri ſeculi, & Reipub. Chriſtiane viliſſimi, parentem fuiſſe exoſum; nec in morte humanius caroptum genitore Pompeij.

Homerus Iliade. 641.

Filius hoc patre eſt permultum deteriore

Editis omnigenis potior virtutibus.

Uti igitur oliuſ non putat aculeatos carduos quàm aſparagos excerpſerit: nec igni iniicitur ſpina, quàm collectis roſis: nec exſtinguitur ingeniola apis, quàm mella compoſuerit; nec comburitur palea, ni collecto frumèto primum: ita Deus non exſtirpat hominis peſſimam ſtirpem, à qua quali ſupernaturaliter prodebit fructus optimus, ni is primum prodicrit. Huc viſque diximus Deum pacièter tolerare peccatores, tum tantum bonorum, tum aliorum malorum, tum Reipub. obtentu: nunc dicendum qua impiorum iſtorum inultorum cauſa, tardat punire viſibiliter.

IX:
Spe corre-
ctionis
impiorū.

Sap. 5.

Num. 21.

Eia, arbitramini, Auditores, Deum ſua mora non ſpectare maximè peccatores; & in ea lenta, & ſerena que animaduerſione plurimum rigoris non ſubelliſſe perit primò, laſſatos via iniquitatis, nauſeantes priſtinas delicias dulce amaras vltro reuerſuros, non flagris pollicis in viam ſalutis. *Ambulamini vias diſſiciles, laſſati ſumus in via iniquitatis.* Nec enim manna dulceſſimum, aut nectar ad eò datū palato gratum, de quo non eleferatur aliquando: *Nauſeatur anima noſtra ſuper cibo illiſſimo.* Mel quantumuis germanū & dulce, ambro-

ha ex Deorū etiā penuario dep̄ōpta, plus a quo sumpta, vertitur in amaritudinē. *Mel si nimium, etiā amarū.*

Prou. 25. *Mel inuenisti, comede quod sufficit.* Nullae quoque deliciae dantur homini tam gratæ, quibus tandem non depercat gustus, & irritamentum: quod fit ut eas facile mittat, quin quandoque pari odio implacabiliter habeat, quo amore perditū deperibat. Non audistis Ammon eiecisse cubiculo sororem Thamar incestuosē temeratam.

2. Reg. 13. *Exosam habuit eam Ammon odio magnissimo: ut ut maior esset odium quo oderat eam, amore, quo ante dilexerat.*

Repudiatae dimittuntur plerūque voluptates à peccatore voluptuoso, nulla vi illata; apertis aliquantisper cum ætate oculis; & experimento nullitatis eorum quæ procul visa ingentem Olympum referebant. Super, ratione quarra horum simile quid adduximus: ast gratum repetere id à quo Dei honor incrementa capit. Ignoscens Deus instabilitatem humani arbitrii, pinxerit inconstantioris; & particulariter obseruans flexibiliorē quorūdam naturā, amorū sortes & affectuū alternantium singulis penē momentis: deinde non ignorans genus generosum sementis virtutum, quam homini ab ortu primordij insertuit, aptissimum, reprodūcēdo culmo honorifero, fracto, & quassato, peccato: denique, sciens probè plurimos ignorantia quam malicia delinquere, eosque reuerti patatissimos temporum lapsu oculatiores factos: *Ignorans feci in*

1. Tim. 1.

incredulitate, ait S. Paulus; differt pœnas quorundam, emendationem quorum spontaneam prouidet futurā.

Psal. 138. *Tu cognouisti sessionem meam & resurrectionem meam: intellexisti cogitationes meas de longe, semitam meam & funiculum meum inuestigasti: & omnes vias meas prouidisti.* Satis hæc repetitorie.

X.

Vt consideratione sua patientia ad eam mediocritatem alluciat ma-

An forte ut perspecta tam clementis Domini diutina patientia, longanimitateque, quasi vinculis amoris ad penitentiam alluciat impius?

Osee. 11. *In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis.*

1. Cor. 13.

Rom. Jeremiae 31. In charitate perpetua dilexi te, ideo amplexi te miserans, Hoc faciens, carbones ignis congerit super caput tuum: vincis in bono malo. An hoc ipsum non insinuat S. Paulus, inquit: An diuitias bonitatis eius

Rom. 2. patientia, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducat?

Deus ipse per Isaiam testatur in eundem collimitis motas scopum. Non extirpavi curculionem, ait, vineam, sed expectavi, sustinui. Quorsum? Ut faceret fructum? Quid facere vvas, nisi quod S. Ioannes pro concione habebat, ut faceret fructus dignos penitentiae?

Isa. 5. Isa. 30. Expectat Dominus, ut misereatur.

Matt. 8. Jerem. 3. Sedebas expectans eos.

Luc. 3. Luc. 13. Non putatis Dominum id ipsum quod dici-

mus intendisse parabolica oratione inducendo iustitiam diuinam quarentem fructum ex caprifico, quem cum non inuenisset & terribi anno, precipitem in olivo eam succidere; misericordiam autem paronando, dicentem: Dimitte illam & hoc anno, & quae dicitur fodiam, circa illam & mittam stercora: Et si quis sciverit fructum: sin autem, in futurum succides eam? Non existimatis istiusmodi loquutione insinuari Deum penae remora expectare rei correctionem.

D. Augustinus lib. soliloq. cap. 18. ait differri vobis piscant.

Item D. Chrysostomus l. 1. de providentia Dei.

D. August. in confess. Quoties me damnasti Domine cum iunior sic & sic peccarem?

Lactant. l. de ira Dei, cap. 20. Si sic semper peccarem, nullus superesset. Et subdit differri ut corrigatur.

Quanta Dei bonitas illa, tam ardentem considerant nostram salutem, ut parui ducat quam alio & quoties offendamus, si saltem sub finem ad penitentiam redierimus.

XI. Verumtamen adverte mecum ut assidue infundat
Vt diutur- plagis Ierichuntini vinum & oleum: ut annua virga
niori vin- iungatur; oleo sal admisceatur: ut misericordiam in-
dicta affi- viduae societ iustitia. Dum namque retinet impiorum
gantur cruciatus misericordia, iustitiae rigore misericordes facit
mali, mora.

mora. Quæso attendite. Tria occurrunt impresentiarum, quibus inter cætera, miserrimi sunt homines. Primum, fors conditionis subito mutata, a statu beato, ad vitam infelicem: deinde pænarum multiplicatio: postremum, expectatio certissima; sed dilata, eorum pænarum. Quoad primum, maiorem nescio calamitatem quam aliquando beatum fuisse, nec esse, ut supra dicebam. Diabolus alias inferni non dans pænas a damnatis, damnatorum omnium est infelicissimus, quia aliquando cæteris beator: utique cæli incolæ; cæteri coloni & rustici terræ. Vidit Dei essentiam, in qua visione versatur beatitudo summa: alij nunquam, nisi per speculum in enigmate. Omnium itaque miserrimus nunc, qui omnium fuit beatissimus. Summum infelicitatis genus est fuisse felicem.

Hominem miserrimum faciunt tria.
i. Cor. 13.

Luc. 16. Summa aquæ penuria molestior est diuiti epuloni, quam reliquis eadem pænas dantibus, quorum felicitas non fuit tanta. Duo contraria agentia in damnatos summo opere earum augebunt dolorem, calor vehemens, & frigus intensum inuicem succedentia, Ab aquis nivium transibunt ad calorem nimium; est eorum maximè quos non diu exauit alias æstus nimius, & gelu asperius. Quodam itaque iustitiæ rigore Deus prosperè agere sinit peccatores, ut subito irruens calamitas, acrior & molestior ex inopinata vicissitudine fiat.

Iob. 24.

Claud. l. i. in Rufinum:

*Absulit hunc tandem Russini pena tumultum.
Absulit q. Deos, iam non ad culmina rerum
Inuictos creuisse reor, tolluntur in altum
Vt casu grauiore ruant.*

Cato libro 2.

Indulget fortuna malis ut ladere possit:

Horat. i. epist. 10.

*Quæ res plus nimio delectauere secundæ,
Mutatæ quatiens.*

Psal. 101. Eleuans allisisti me.

Id est quod optimè respondit Cæsar legatis Suesonibus iactantibus res suas secundas, & victorias præ-

M m

clâ

claras, nimirum, *Consueſſe Deos immortales, quò pri- uis homines ex commutatione rerum dolent, his qui pro scelere eorum ulciſci velint ſecundiores interdum re, & diuturniorem impunitatem concedere.*

Pſal. 72. Verumtamen propter dolos poſuiſti eis, ulciſti eos dum alleuarentur.

Cicero l. 3. Tuſcul. Inſtin. l. 21. Valer. l. 6. c. 9. Ouid. Fulg. l. 5. c. 3. Plut. ro. 1. vit. in So- lone.

O vt mutatio vultus fortunæ dura eſt iſtis! Viderum Dionyſio Syracuſarum Tyranno voluptuoſoſi- dimagiſtrum agere Corinſi pueros litteras docen- do! vt moleſtum magno Belifario Romani exercitus Imperatori, multarumque Gentium domitori, ortu- tum oculis emendicate ſtipem è prætereunſibus! ut durum Craſo Regi diſiſimo, feliciffimoque rici- citi, ſtrui ligaturum imponi cremandum, ſi ſignum dediſſet hoſtis. Quam ægrum prodigo iſti, com- doni, fundorum, caſtrorumque decoctori, eluce- adoleſcenti pecuniſo, & ſplendidis amulo regis Nimio licentioſiori, ſeruire! Ergo, vr aciora ſu- tormenta vbi ſuperuenerint, tanto gradu velleſſe Deus. *Postquam omnia conſummaſſet &c.*

XII.

Accedens pænarum multiplicatio compenſat moras quas facit miſericordia Dei, ſi contingat ea impio non frugi vti. O quanti venit fides credita tunc a ſulti- tia diuina! Diuturnam concedit debitoribus ſiden- Deus; ſed tandem immitem agit fæneratorem: depo- ſitum cum fænore ſummo exigit à peruiacibus; ge- minat iſtus; moras compenſat; acius fecit, vitioſe diutina requie robuſtior. Notate quid eiufmodi ob- ſtinatis intentet Apoſtolus: Si capillitio non arripas

Rom. 2.

tibi iram in die ira. & reuelationis iuſti iudicij Dei id eſt, quando iudicauerit ad eſſe tempus ſcruendi.

Publ. Mimograph. apud Macrobi. l. 2. Saturn. c. 7. Furor ſit laſa ſapius patientia.

XIII. Plutar. ro. 1. vit. in Alci- biade.

Valer. l. 1. c. 1. Lento enim gradu ad vindictam ſui pro- cedit ira diuina, tardiſſe atemq; ſupplicij grauiſſe compen- ſat. Quantus fænerator Deus hoc loco.

Accedit, quod ſi moras trahat Deus, arbitret, vt diutius miſeri fiant impij. *Quis enim ambigat certifi- ſimam*

animam expectationem inevitabilis supplicij aliquan-
diu protractam plus cruciare ipso supplicio: Non vi-
detur vobis is cui fieri sub vesperum allata est faba a-
tta, aut litera C condemnationis insigne, quo certo
certius summo mane monetur producendus ignomi-
niosè ad supplicium; si ipsum Iudex in vesperum pro-
roget alijs distractus, animam agere, languere, mori
tories, quoties de morte ingruente cogitat, nulla ar-
dente effugiendi facultate, & atrociora pati tor-
menta, eo qui in latrocinio deprehensus, aut antro-
sue carnificina, vt Cacus, à latrunculatore, ceu alte-
ro Hercule, constituto, vt provinciam purget à mon-
stris & grassatoribus, ocyus arboris ramo affigitur, ra-
dij solatibus torrendus? Quis inficietur? Estne verò
peccator, etiam Philonide & Heraclide ignarior qui
neletat nulli iustitiam futuram: Deumque serò aut
ero iuste iudicaturum?

de fabis
alba & pi-
gra videat-
tur.

Ouid. l. 12
Fastor.

Job. 9. Verebar omnia opera mea sciens quod non par-
ceret delinquenti.

Prouerbia: Reperit Deus nocentem tardè.
Pindarus in Olympij: Quod si Deum homo quispiam
sporat falsurum se tum agit aliquid, errat.

Deus igitur peccatorem non castigans, nec in iusti-
tiz suæ crucem malam agens, extemplo vt deliquit,
sed moras & fidem viginti, trigintaue annorum con-
cedens patrato scelere, attamen indubitanter vindi-
caturus illud aliquando, atrociori discerniat tormen-
to, quam si ocyus pœnas expostularet. Hæret namque
peccator certus & incertus inter sacrum & laxum; cer-
tus, futurum vt luat; incertus, temporis præfixi. Quia
hora non putatis, filius hominû veniet. Dies Domini sicut
cui fur in nocte. In matutino interficiebam omnes pec-
catores terra. Incertus loci, num mari, terræ: in-
certus generis supplicij: Multa flagella peccatoris:
incertus exitus, num ad pœnitentiam, vel ge-
hennam. Nulla fugit hora, ip qua non pal-
leat, & recipiet locum nullum, tutissimum licet non
reformidat: timet obiurgantes: suspectos habet

Luca. 12.
1. Thess. 5.
Psal. 100.
Psal. 31.

Iob. 3. laudantes; atq; quò sublimius viderit extolli qui ha-
diofi habentur, nec sunt. *Antequam comedam, possit,*
dicere potest: veretur mixta pocula veneno intem-
perata mensa inuitantium, *Illic trepidauerunt timore obsequii*
erat timor, ait Propheta.

Psal. 13.

Cicero 5.

Tuscul. de

Damoche

Parasito

& Diony-

sio Ty-

ranno.

Heb. 10.

Iob. 31.

Et mot e ad lunam trepidabit arundinis umbra.
videtur iustitiæ diuinæ ens crine equino appen-
sus tenui vertici suo imminere. Quis inficietur illi-
dum illum timorem supplicium maximum? *Quid in*
beatum, cui semper aliquis terror impendat? Si ita est de
omni terrore: eo infelicius est timere, quo quod ti-
metur, aut obiectum eius timoris formidabilis est.
Quid verò formidabilius, quam Dei districtum subire
iudicium? *Horrendum est incidere in manus Dei iras-*
titis, ait S. Paulus. *Quasi timentes super me fuerint timor*
Deum, inquit Iob. Deinde, quò diuturnior passio, eo gra-
uius affectum diuexat; alioqui quorsum diceret Chri-
stus?

Matt. 6. *Nolite solliciti esse de crastino; crastinus dicitur*
rit sollicitus sibi, sufficit diei malitia sua.

Lucæ. 12. *Baptismo habeo baptizari. & quem diu*
arctor usq; dum perficiator?

Ioan. 13. *Quod facis, fac citius.*

Seneca in Thyest. *Leue est miseris ferre, perferre*
grauè.

Iudicum vox: *Expedi: virgas licet: torquet mora.*
Est miser, quem eisdè non flagellat Deus, peccato-
terrore continuo: miserior quia magna timet: miser-
rimus, quia tempore multo anxius eo terrore ruti-
tatur, Deo per canonem iustitiæ ita sinente. Ecce ratio-
nes modò occurrentes ob quas videri potest Deus
differre vindictam extrinsecam sceleratorum: quibus
prohè perpensis, fiat satis, vt reor, agrè ferentibus,
aut demittantibus Deum non seuire in peccatorem o-
cyus, vt leges eius est transgressus. Si queratis ob
quam harum tardè prodigus luerit postquam omnia
consummasset, præter ea quæ quarta ratione protuli-
mus, dici potest, vt doceremur patienter exemplo
Dei.

Dei sufferre: vt palam faceret multa & magna crimina dimittere nosse: vt prodigus perspecta longanimi patientia Dei in se, puderet sceleribus iugiter irritare optimum Conditorum: vt asperior videretur fames post vbertatem; seruitus post libertatem: aut alia qualibet ratione nobis ignota, Deo probè cognita. Dicamus de supplicij theatro pauca.

8. Eecur eodem loco sumptum supplicium, quo deliquerat viuendo luxuriosè? An, ad præscriptos iustitiæ canones, & anxio rem ipsius angorem? deinde vt penitentia restauraret, quod profligata vita prostrauerat? Iustitiæ forma est pœnas sumere de malefactorum quo loco facinus patravit, aut haud procul ab eo. Plerumque cruce & theatra collocantur ad supplicium, quo loco commissum est maleficium, capita & corpora palis sistuca adactis transfixa, crura sublicata, manus palatæ, affixa portis & mœnibus ipsius, quæ hostium potestati tradere nitentur perfidi, cernuntur.

Cur flagellatus prodigus in qua regione vixit effusè.
I.
Vide eruditissimū Lipsium l. 2. de cruce 6.

2. Reg. 6. Juxta hunc canonem, eodem loco percussit Dominus Ozam, quo arcam fœderis prophane attingerat.

Esther. 7. & 8. Aman Macedo æmulus, eodem loco idem cadauere suo decorauit patibulum quod Mardocheo pararat; complices quoque eo ipso iugulati die quo miserorum Judæorum futuri erant lationes truculenti, si meministis. In ipso loco.

4. Reg. 9. Non legistis ferocem Jesabel eodem loco fenestra eiectam, iubente Jehu Regis, ad hoc assumpto, & miserè à canibus disceptam (canis ipsa, non nisi canum moribus perire digna) in agro ipso lezrael, quo iustum Naboth lezraelitem interfecerat; prociuentia diuina, sic finente, iubenteque? In ipso loco.

Ibidem: Si non pro sanguine Naboth & sanguine filiorum eius quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro isto dicit Dominus. In agro isto.

Dan. 6. & 24. Accusatores iniqui iusti Danielis, nonne in eundem mittuntur decreto Darij Regis la-

eum leonum, in quem cum iniuste miserant? In eodem loco.

Ioel 3. Nonne Palæsthis, Tyrijs, Sidonijs comminatur ultionem per ipsos loci incolas Ioel, in quorum exposuerant Græcorum populis habitatores Iuda & Ierusalem? in ipso loco.

Ibidem: Ecce ego suscitabo eos de loco, in quo vendidisti eos: & conuertam retributionem vestram in caput vestrum. De loco in quo &c.

2. Machab. 4. Comes Antiochi Andronicus, quidam dexteris cum iureiurando blandè ductum Oniam Pontificem de asylo, statim peremit perfide, non vitatus iustitiam, nonne post spoliatus purpura ab Antiocho, Iudæis simul & Græcis de iniqua viri crudeliter conuarentibus, per totam ciuitatem circumductus iustus ignominiosè, demum eodè loco in quo in Oniam impietatem commiserat, sacrilegus vita priuatus est. In eodè loco Dominus illi condignè retribuit panem.

Philo l. de opificio

Refutant eam opinio-

nerum D.

Hierony-

mus, Chr.

Epiphani-

Eugubi-

nus late-

in comm.

in 2. Gen.

Matt. 4. Seruator noster Christus panem peccatis nostris stricto iure debitas perfert, isde in vel similibus locis, quibus Adam ea admiserat, in monte offendiuit victus Adam, secundum aliquos, dumetoso paradisi terrestri; Christus luit, & superat diabolum in deserto montoso, nomine Domya Hebræis; militibus binis Ierichonte, Ierosolyma duodecim distant. Plene debitum persoluit in deserto momentoso Caluariae. In eodem loco.

D. Ch. ystomus de esurie Christi in deserto, ex verbijs in *Matth. in c. 4.* *Matth. Vt quia iam diabolus ipse diabolus Adam in paradiso vicerat, nunc à Domino in similitudine vinceretur.*

Act. 5. Ananias & vxor eius Saphyra in ipso mendacis impudentis loco exspirant. In ipso loco

D. Greg. l. 4. dial. c. 40. Quin si credamus dictis à *S. Gregorio*, defunctorum animæ plerumque purgantur ijs in locis quibus peccarunt. *S. Paschasius* Romanæ Ecclesiæ Diaconus purgabatur in thermis; ac in ijs apparuit *S. Germano* Episcopo Capuano, eius precibus commendatus haberi cupiens.

Idem cap. 55. Thermarum Dominus calceamenta detrahit, vestib. exiit, adest officiosè Presbytero quotiescumque valetudinis gratia thermas peteret, obsecrat pro animæ suæ salute ter tremenda offerri sacrificia.

Juxta hunc iustitiæ morem æquissimè pænas dat prodigus in ea regione, in qua Maiestatem diuinam multoties graueret irritarat.

9. Deinde, opinor ibi cruciatum, vt maiore teneretur animi angore, pudoreque, (qui ex Theologorum sententia, haud spernenda pars satisfactionis.) Vt enim misertimæ miseriam genus est miserum esse felicitate amissa: ita dolor maximus est, omnem alium excedens probro esse ijs in locis aut vicinis, quibus aliquando contigit honoribus vt: deprimi coram spectatoribus quondam triumphorum.

Boetius lib. 2. de consol. prosa 4. *In omni aduersitate fortune infelicissimum genus infortunij est fuisse felicem.*

Iufelicitatis verba, fuit, fuimus, habui, potui.

Virg. 2. Æneid.

Nos aliquid nomenq; decusq; gessimus.

Ibidem:

Eumus Troës, fuit Ilium, & ingens

Gloria Teucrorum.

Item 4. Æneid.

— Mea mania vidi.

Vltia virum pænas inimico à fratre recepi.

Felix heu! nimium felix si lit ora tantum

Nunquam Dardania tetigissent nostra carina.

Prou. apud Athenæum dipnos. 12.

Enere quondam strenui Milefij.

Quid. lib. Trist. eleg.

Nos quoq; florimus —

Flammaq; de stipula nostra breuiq; fuit.

Plautus in Rudentibus:

Miserum istuc verbum & pessimum est, habuisse.

Cicero de coniuatijs supplicio affectis, vixerunt, inquit.

Plutarchus tom. 1. Moral. tract. *Quomodo se laudet*

quis citra inuidiam, sic ait senes cantare in chorei la-
cedem. *Nos fuimus olim strenui iuuentuli.* Optima ver-
ba, lumus, habemus: miserima, fuimus, habuimus, et
his similia: longè adhuc funestiora, prolata, quando
priuatio accidi, & eius contrarium successit, felicitatis
& honoris locis, & coram ijs qui felices videntur.

Esther 8.

Eheu! Quanto dolore diseriabatur Aman super-
bus, opprobrio omnibus factus post tantam apud
omnes auctoritatem, iuxta palatium Regis, honorum
suorum pridem theatrum; coram aulicis, nuper al-
sentatoribus, & cultoribus sui, victus in cruceem mor-

2. Mac. 4.

suffigendus? *Ut durum erat Andronico, de quo su-
pra, purpura spoliari, quàm fulgens ab omnibus co-
lebatur, per urbem circum raptari, ignominiosè
coram ijs apud quos claruerat! Heu! Quam graue*

Fulgos. l. 5.

Cap. 3.

Belisario quondam Imperatori, Dictatorique cre-
tus Casarei, medicare stygem eritis luminibus in
angulis platearum, quas multoties obambulata re-
ctus curru triumphali, victis Vandalis, triumphans
Parthis, protector, & præsidium patriæ aduersum
Barbaros! *Haud ambigo ex doloribus Iesu Christi
seruatoris nostri haud infimum, pertransisse vastissi-
mam illam urbem, aut magis, paruum mundum
Jerusalem, orbis in vrbe; flagris disceptum, spuris ob-*

** Plutar.*

to. 1. Vit. in

Coriola-

no ait ta-

les vocari

solere fur-

ciferos.

Matt. 2.

Luc. 2.

Matt. 21.

Mar. 11.

Ioan. 22.

dis, & visu horridis liuidum, spinis coronatum, cruci-
iunctum; quasi Barraba inferiorem, deterioremque
eam inquam urbem, in qua Regum testimonio pro-
clamatus fuerat Rex Iudeorum; in qua adstrandus est
requisitus, in qua stupori omnium fuerat, inter
Doctores in templo; in qua tot miracula illustria pa-
trarat! in qua sextiduo elapso regij honores ei exhi-
biti fuerant, stratis plateis arborum ramis & vesti-
mentis: acclamantibus cunctis crebrè *Osanna*, Vi-
uat Rex. *Ceruicibus imposita crux grauis, non tam
grauabat dorsi spinam, quam ignominia & dedecore
lignum animum anxabat mæstum; nostri gratia li-
cet & ista pati luberet. Quod ipsi probrum pudendo
ligno affigi iuxta urbem, gloria & splendoris sui
quondam amphitheatrum: crucifigi, spectante vulgo
nuper*

CONCIO QVARTA.

185

super classico sublimi orationis, imò triumpho! Hinc dicebat per Zachariam. *His plagatus sum in domo eorum qui diligebant me. Notate, in domo eorum qui me diligebant.*

Ita se res profectò habet: pudet quemque mutationis fortunæ suæ, quo propius accedit ad locū, & homines spectatores felicioꝝ temporum: cuperet que omnis hac clade à Deo affectus miserum esse in tenebris densissimis. Ouid. l. 4. Trist. elegi 9.

Me quoq; felicem, quod non videntibus illis, scil. patre & matre.

Sum miser, & de me quòd doluere nihil.

Virg. 2. Æneid.

— Invidia postquam pellacis Vlyssæi,

(Haud ignota loquor) superis * concessit ab orie;

Afflictus vitam in tenebris luctuq; traheram,

Et casum insontis mecum indignabar amici;

aiabat quidam de numero eorum. Quis inficietur, p. digum, honoribus, gaudio, felicitate, seculi iudicio, v. sum in regione laborante fame nunc, dum adhuc ven- tis secundis tumerent vela, ferretur rates? Assentato- rum, comedonum que turba stipabat, præibat, seque- batur; is omnium medius, ceu inter homines Deus a- liquis gradiebatur. Occurrebant amasæ, quamdiu lo- quebantur crepirabantq; loculi. Macroped. in Afoto act. 4. scen. 5.

— Sed eccas, utraq; fertur obuia.

Me quaritant. Planes. Animule Afote quin venis?

Nulla absq; te domi voluptas est, neq;

Sine te aliquid est solatium. Margenium. Quid A- fote id est?

Te ocellis iam dudum moramur omnia

Quæ ad Venerem, & ad gulam attinent, parata sunt.

Salutabatur pannarij, tartores, cupidinarij, quos ruina sua sustinebat: caput sæpius nudabatur coram ipso, quæ pagani coram suis idolis; fides non denegabatur; ti- tulo Domini mei &c. ad nutum colebatur. Omnibus probus habebatur, quod probè alieno ære se exolue- ret; & ut verbo vnico rem dicam, quod eiusmodi lux-

M m 5 con-

* Paleme- des.

conibus gradiebatur stipatus, beatus dicebatur. *Batum dixerunt populum cui haec sunt.* Ut autem acriter nominata stimuletur, adeoque citius ad penitentiam confugiat, ad patrem redeat, plenius faciat laesa ipsius Maiestati iactis, flagellat in eadem regione, qua peccatè viuendo voluptatibus potitus fuerat: coram iudice castigat, qui non ita pridem honoratum, gratum, opulentum nouerant: qui forte eum indice demonstrantes dicerent. Hiccinè ille?

4 Regum 9. *Heccine est illa Iezabel?*

Virgil 1. *Aeneid.*

Tunc ille Aeneas?

Idem 2. *Aeneid.*

— *Quantum mutatus ab illo*

Hectore, qui redit exuuias indutus Achillis.

Psa. 68. *Factus sum illis in parabolam: in me psallentes qui bibebant vinum.*

Thren. 1. *Omnes amici eius spreuerunt eam, & facti sunt ei inimici.*

10. Videte loca, personas, obiecta, quondam voluptati, nec ijs frui posse, geminat augetque adeo memoriam, ut videre nec potiri annumeret tartareis paruis Antiquitas pagana Virgil. 6. *Aeneid.*

Quid memorem Lapithas, Ixionas, Perithoumque?

Quod super atra silex iam iam lapsura, cadentique

Imminet assimilis: lucent Genialibus altis,

Aurea fulcra thoris, epulaeque ante ora parata

Regifico fluxu: furiarum maxima iuxta

Accubat, & manibus prohibet contingere mensas.

Fertur quoque Deus protoparentes paradiso terrestri perpetuum exulantes, non procul abegisse, voluisseque colere terram ortus sui paradiso circumiacentem, ut lumina crebro conuerentes in locum amaranum quem vltro æternum amiserant, magis dolerent peccatorum. Vnde rursus infero prodigum fame laborare, & egestate in pristinae vbertatis locis, ut spectaris intertransendum amicularum ædibus, nec ad eas ingredi valens, quod Aurelianensem & Argentoratensem ditiones

ditiones commutasset, in Argento-curtam, anxio-
 rem conciperet dolorem: ut attentius considerans fores &
 fenestras quas multoties datis & acceptis mellitis
 verbis oppleuerat: & nocturnis occentationib. coh-
 nestarati: ut oculis aut corporis, aut imaginatiuæ eo a-
 eutoris, quo propius posita erant obiecta, loca, eubi-
 lia, thori, testes muti suarum impudicitiarum. *Uliacas ve-* *Virg. 4.*
sis, notumq; cubile; ; nulla a fulgente spe ijs deinceps *Aeneid.*
 denuo potendi: ut secum cogitans;

Virg. 2. Aeneid.

Classibus hic locus, hic acies certare solebant.

Ouid. lib. 4. Amorum:

Hic lassique uenimus ambo.

Virg. 4. Aeneid.

Dulces exuviae, dum fata Deusq; sinebant.

Propertius:

Lectule delitijis facile beate meis.

nec accedere propius valens, ut sitibundus Tantalus
 fluvium Eridanum: Et aliquando offendens fortuito
 infames Harpyias, quas simul oderat & deperibat: de-
 peribat, facie specieq; virginæ, & excerptarum cupi-
 dinum recordatione; oderat, quia earum unguibus, pro-
 fus exutus & excarnificatus, nido eiectus eam rostro,
 uogibus, palmis, inquam scommatibus, & dicerijs
 salacibus; ut cornices ceruens plumis suis fastuosè in-
 signes, nec vllas recuperare potens: ab alijs secundum
 vias coli & deperiti idola, & Deas pectoris sui, quib.
 quondam tot nefandis litarat sacrificijs; delicate ve-
 stitis amabilis, earumq; venustulis cultorib. nouis lu-
 dibrio (vti accidit cornici plumis exuta mutuatis) se
 & in fabulam; cupidias, vinu, cibos exquisitos fame-
 licum pecuniis comparata abliguri: vt, inquam, horu
 omnium spectato factus, atrociori maerore angeretur,
 maturiusque se reciperet ab iis, quibus frui non daba-
 tur, libentius perdicionis suæ regionem mitteret, vbi
 omnibus ludo & scenæ erat.

Pf. 21. *Omnes videntes me deriserunt me, loquuti sunt
 labijs, & mouerunt caput.*

Pl. 43. *Posuisti nos in similitudinem gentibus, commotionem capitis in populis. Totam die verecundia mea coram me est: ut acriore dolore distortus, acriore tececerit desiderio paternæ domus, eamq; maturius repereret. Acerbiores ea ratione molestias suscitatas Deus volebat; eadem sub iugum paternum se reciperet iubebat. Videte, & aduertite sapientiam Dei.*

IV.

11. Quoniam verò Deus noster nedum honorem sibi peccato detractum spectat, animaduersione caruquens multam honorabilem; sed & alios in mutuo continere intendit proposito exemplo; (& est tertium punitionis intentum, de quo superius; Græcis dictum *ἰσοπέφυκα*; prisca Latinis, *exemplum*, omne graue, atroxq; supplicium, secundum Aulum Gellium,) ut spectatores ardentis prologi, primorumq; actuum delictijs omnigenis referorum, audito tandem epilogo, & visa scæna, lachrymis, marore, dolore plenis, ab his non auspicarentur actionem quibus ipse, ne funesta tandem concluderent, ut ipse. Si a libi iuisset, qui egestatem nouissimam, seruitutem abiectam vidissent, dixissent fortunæ casum, nec sceleram æquissimam vitionem cognouissent. Ni in ea ipsa regione qua peritè vixerat pænas dedisset, sed cõptulus & elegans quælis aduenerat se recepisset, spectatores impure vix non admissis ad spectaculum vindictæ, affuisset materia sinistrè sentiendi, loquendive de prouidentia & iustitia Dei, utique flagitia non vlti. Conclamaasset vultus:

Virg. 4.
Eneid.

Additum

est nequã.

Chrysof.

hom. 1. ad

Antioch.

66. 10. 5.

Prò Iupiter, ibit,

Hic nequam, & nostris illu serit aduena regni?

12. Adde, quòd, ex sententia S Chrysofomi, vult sit spectatores, aduersa pati eos, quibus arripisse omnia prospera viderunt: namque in Diuorum numerum facile referatur, cui secunda iugiter obsequitur aura, cuius protra aduersorum procellis concutitur nunquam; cuius rates retrorsum venis cõtrarijs impellitur nunquam. Deus Alexandrum sagitta vulneratum coram suis fata subire voluit; ut & ipse sibi, & ceteris sciretur non esse Deus. Nabuchodonosor fatum & tum orem retudit, & bestijs contubernalium voluit coram

horam suis : Herodis carnes vermibus erodendas tra- *Dan. 4.*
didit: egestate, seruitute prodigum oppressit in regio. *Aet. 12.*
ne illa, vt & sibi ipsi, & ceteris homines, non Dij habe-
rentur, quantumuis faelicis.

Pl. 9. Vt sciant gentes quoniam homines sunt.

En quæ occurunt ad propositam quaestionem: si *Currere*
cui gaze opulentiore sicut, aut nobis depromat, aut *permissus*
hæc accepta ducat quaeso. Horatius l. i. epist. ad Nu- *prodigus,*
micidm: *quæ Deus*
— *Si quid nostri rectius istis,* *requirere*
Candidus imperti: si non, his utere mecum. *proposue-*
rat.

1. verumtamen, ô Deus summe, indulgeat rogo tua *Gen. 12.*
Maiestas, si ego pulvis & cinis familiariter pericruter
arcana ista *Quia semel capi, loquar ad Dominum meum:*
obsecro, ne traheris, si loquar adhuc semel. Quoniam pla-
cuit bonitati tuæ huic vsque arcana pandere occulta
velo paucorum verborum *Et postquam omnia consum-*
massit, &c. reor hunc postremum articulum mihi non
occultatum iri. Ecceur, sacra Maiestas tua, labi, & co-
rque aberrare passa est prodigum, quem demum re-
stitit. & quasi repiscari; è gurgite summo criminum
eleganti artificio decreuerat? Cur mori finit, quem re-
uocare ad vitam decreuit? *Mortuus erat, & reuixit.* Ec-
cur perire, quem requirere dignatur? *Perierat, & inuē-*
tus est. Probd scio eorum omnium quæ facis & per-
mittis, nihil frustra fieri & permitti. *Deus & natura*
nihil faciunt frustra. An forte vt suppeteret in quo mi-
sericordiam, iustitiam quæ tuam comprobares? *Mise-*
ricors Dominus & iustus. Otiaretur misericordia tuâ,
non daris miseris, haud secus ac medicina, desinente
egritudine. Sunt peccata misericordię tuæ accommo-
datissimum subiectum.

Quid. i. Tristium ad Cæsarem:

Nam nisi peccassem, tu quid concedere posses?

Materiam venia fors tibi nostra dedit.

Elucet misericordia tua, requisitione aberrantis o- *II.*
uis, & remissione peccatorum prodigi. Deinde, quæ iu- *III.*
stitiæ specimē exhiberet Deus, quæ in delinquentium
ultione versatur, irritatus nunquam? An etiam vt om-
nipotentiam euincat, incomprehensibili chemia no-
bis.

Currere
permissus
prodigus,
quæ Deus
requirere
proposue-
rat.
Gen. 12.

i.
Franc.
Mairon.
in hoc Eu-
ang. consi-
derat. 21
conclus. 1.

II.
III.

bis, propria ipsi exstillando, educendoq; maximis laborum peccatis, maxima bona: Forte hic iocopus aliquis Deo equidem vltatum comperio permittere malum (quippe qui Dominus supremus) vt vbertioris comoditatis fanus ab eo proueniat.

D. Aug. tom. 3. c. 1. Enchirid. circa principium. *Deum cum sit summè bonus, nullo modo sineret aliquid mali esse in operibus suis, nisi esset ad eò omnipotens & bonus, ut inefaceret etiam de malo.*

Idem c. 20. *Melius enim iudicauit de malo benefacere, quam mala nulla esse permittere.*

D. Aug. l. soliloq. c. 5. *Quid naturam magis inficiat, peccato? Quæ detrior materia peccato; si tamen peccatum dici potest aliquid? Proptiè enim malum nihil est. Sicut ipso, id est verbo, factum est nihil, id est peccatum, vt interpretatur quidam. Attamen naturæ Angelicæ peccatum permittit: at exinde aniam captiuitate creandi genus humanum, vt Coloniam caelestem institueret, & ex illius sedes repleret. Hinc non prepediuit lapsum totius naturæ humanæ in Adamo; sed ex eo argumentum sumit*

Quæritur scholast. 3. sent. pfit incarnationis Iesu Christi; quod bonum excolit omnia bona; miraculum, miracula; quæ gratia, omnibus, gratis superior est; vnde exclamar. S. Gregorius

An si Adâ non peccasset Verbum incarnaretur? O felix culpa! non quæ Adamum, sed quæ respicit bonitatem & omnipotentiam Dei, qui non primo illo peccato perditos cernens, misit Verbum diuinum assumere humanam naturam; ac secundum quid sublimioris ordinis constituit hominem, qui vtique ab incarnatione dici potest homo Deus; quæ locum non haberent

vide D. Th. p. 3. q. 1. a. 3. c. 1. ietan. ibi, Alenseri p. 3. q. 2. Scorium in 3. d. 7. q. 2.

Quid verò arduum magis conuersione peccatorum? Eam creatione mundi operosiorè adstruunt Doctores; spectata nudè rei natura, non autem optime, Deo, cui vniuersa æquè facilia: meo iudicio optime, Etiam

creans Deus initio subiectum primum & materiam
mundi, qua nobis dicitur materia informis; Poetis
Chaos, rudis indigestaque mæles; non habuit velle suo re-
pugnans chaos istud. Nihil reluctabatur, quia erat ni-
hil. Deinde verbo unico de elementis disponit, cuius-
quasi castrorum Præfectus locum aptum præfigens.
*Dictum, factum. Congregentur aquæ quæ sub celo sunt
in locum unum, & appareat arida, & factum est ita,* in-
sic textus. Creando alijs omnibus, dicebat; fiat hoc, fi-
ant ista: producat hoc, producat hæc; obstitabat nihil.
Ipsi dixit & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt, ait
Psaltes. In conuersione peccatoris, metamorphosi An-
geli tenebrarum in Angelum lucis; voluntatē huma-
nam reperit oblectantē. Vt autem eam sibi hand im-
possibile restetur, quosdam labi sinit, quos in gradum
restituit; ac fortè prodigum tenebrarū Angelum fieri
possus est, vt omnipotentiam suam explicaret conuer-
tendo in Angelum lucis; miraculum in alius patrarat
creatione orbis; metamorphosisque magis mirandā
ea qua nihilum in totum, terram in carnem, os in fec-
minam, feminam in salem, hominem in brutum, a-
quam in vinum transformauit. *Hæc mutatio dextera
excelsi.*

III 16

Arbiter quoque ideo pati electos labi, vt metamor-
phosi stupēda eorum honos augeatur. Peccatū, quod
iplos permissione committunt, docet non impecca-
biles, vt loquantur Theologi, id est potuisse peccare,
& naturā in peccatum propensos, vt & reliqui mon-
strat non ad eō electos, & in gratia confirmatos, qui
peccare possent, quod secundum speciem non concē-
deretur, si nunquam laberentur: plurimumque eorum
glorię sua strenuitate & Dei gratia partē detraheret.
Quę enim gloria abstinere ab coꝑparati nequit? Nō
sibulati, non loqui, sed silentium plusquam Pythago-
nicū seruare mutū, quid mirū? Nō edentulū edentulū?
Non vagari huc illuc, & circumcurritare, loco moue-
ri non valentem? Ast ingēs decus Demostheni disertē
dicēdi gratia pollere silere appositē: Dyogeni Cynico
naturā mordaci nō morderē: optimē valeci in cellula
opor.

oportune subsistere, accedat. Similiter, quæ gloria in peccabili, non peccare? Accedat autem maxima peccare potenti per liberum arbitrium, nec peccati, qui peccare non vult.

Eccl. 31. *Qui probatus est in illo & perfectus est. & non illi in gloria aterna? Qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala & non fecit.*

Electorum scelera ante conuersionem commissa, quibus liquet necessario non impeccabiles, efficiunt ut si deinceps non delinquat, eorum in bono constantia, continentia, & abstinencia à voluptatibus tribuatur sedulitati & oppugnationi, non vero cuidam imaginariæ gratiæ cogenti, quæ fingi potest cælestis ipsi infusa: quocirca decorum ipsi lapsos resurrexille, decorum, inquam, per accidens. Inde constat saluos non gratia Dei compellente, si saluentur post prima peccata, sed Dei auxilio, & assiduitate sua. Notate, maximam à me statui distinctionem, inter Dei gratiam allicientem, incitantem, iuuantem, succurrentem, & gratiam quæ propè accedit ad coactionem, vim, violentiam, quæ rarissime vitur Deus.

Si regnum cælorum obtinent electi, non quia electi solum, sed quia vi rapuerunt illud acriter decetando. *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Si tandem victores euaserunt, non quia gratia Dei inuincibiles facti penitus, de suo nihil quicquam præstantes: Si peccato non occubuerunt, non quia vndique non possent vulnerari, ut Achilles; saucientim visi sunt prælij initio, & ad tempus victi, sed quia & animum, & vires resumpserunt. *Virg. i. Æneid. Victores victique cadunt, victique resurgunt.*

Cato. l. 2.

Victorem à victo separari sepe videmus.

V: Decus certè prodigo egregiè surrexisse à cæno tam alto, ad patriam rediisse è regione tam longinqua. An forte eosdem primos lapsus sinit Deus, ad amplio rem, decorem, perfectionemque electorum? Conducit frequenter rebus corporeis inueteralere, everti, cõteri, dispergi: possessor renouando, reliquendo,

reparando, nouam eis speciem tribuit. Ita electo iusto, sed tepido, torpescenti que, vtile quandoque peccato inueterascere enormi, vt renouatus & restitutus ab eo, fiat nouus vir, feruentior, & ardentior amore Dei quam alias vnquam. Semi iustum, gratia ordinata perfectè iustum efficere non valens Deus, gratiam subtrahit, labi sinit; lapsum deinde restituit; qui restitutus iustior euadit post peccatum quam ante. Non legistis aliquando pictorem quèdam insumptis tunc è facultatibus suis & artis præceptis vt spumantia fræna generosi equi ore manfa scitè exprimeret, exprimere non valentem indignatum; ac penè in furorem actum iniecto in os equi varijs coloribus obliro penicillo fortuito optimè expressisse toties tentata fræna? Ita Deus conatus communibus suis gratijs effluere pereleganter electi cuiuspiam animam, id est, inducere eam nitens, vt secundum naturam, aut secundum virtutem uiuat, quæ coincidunt, secundum Stoicos, existente peccatore, nec à penicillo gratiæ coloribus probè suscipiente; iusta ira percitus eum fuit innumeris facibus inuolui: quo fit, vt non casu, sed extraordinaria gratia Dei miser ille peccator probè resurgat, & tam prudenter se gerat à tempore lapsus, vt sapietior, iustior, studiosior sit quam vnquam fuisset, si aliquando non peccasset. Nunquam vetustate labentem, & ruinam minitantem domum demolitam vilitis ex eadem materia renouari, & restitui, vt prorsus aliam diceretis? Sic alterata enim est, vt aliud esse videatur. Non legistis aliquando corpus hocce corruptum iui, ac indutum immortalitate?

1. Cor. 15 Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem. & mortale hoc induere immortalitatem. Corruptur primum, deinde præstantius resurrectione exurgit: expedit itaque per accidens corpori nostro mori, corrumpi, in puluerem reuerti, quo demum gloriosius fiat. Ita peccati mors quandoque electis vtilis, vt gloriosiores, studiosiores, feruentiores amore Dei resurgant. Mortuus erat & renixit, de quolibet eorum pice tandem.

D. Arnol- An interdum ut recundatur factus & supercilium,
das Ab- stabilitate iustitiæ necdum interrupta tumentium &
bas Car- elatorum? *Superbis expedit cadere. Castigari sapientia*
notensis *su superbia. Et presumptio ex ruina, aut quidam in signis*
coartaneus *Doctor. Audco dicere (in lit. S. Augustinus) vultu esse*
D. Bern. *cadere in aliquod manifestum peccatum, ut sibi dissolu-*
in illud. *ans, qui iam sibi placendo ceciderant. Saluberrimum enim est*
Deus *presumpserit. Putem quod magnus ille Themistocles a-*
meus ut *iebat, Perieramus nisi perissemus, quibusdam peccato-*
quid de *ribus accommodari posse; Perierant, nisi perissemus. At-*
reliquisti *ternum damnarentur, ni atrociter peccasset. Atroc-*
me? *enimvero culpa humilliores facti sunt; in rectam se-*
Vid. l. 1. *mitam reduci: quemadmodum offensio equi, eadem*
de cin. c. *aliquando calcatio est, ut exeretur, & equitem equi*

18. Aug. *lapsu humi non prosternat. Que quandoque omnium*
senten- *pestilime geruntur, optimum omnium consequuntur*
tiam de *finem. Exercitius interdum superiores videtur bene e-*
virgini- *uadunt, assentibus qui de re militari scripsit, se-*
bus vi *lummodo quia de victoria penè certum videbatur: ni-*
constu- *electi plerunque saluantur, qui ferè damnati. Virg.*
pratis. *2. Aeneid.*

Hieron. *Vna salus victis, nullam sperare salutem.*
Cardanus *2. Reg. 2. Abner Imperator, ad ioab Imperatorem*
l. 1. de con- *exercitus, An ignoras quod periculis suis desperat?*
solat. *Vegetius l. 3. de re militari c. 22. Clusis ex desperatio-*

ne crescit audacia, Et cum spei nihil est, sumit arma sper-
mido. Libenter cupit commori, qui sine dubio sui se esse
moriturum. Ideoque Scipioni laudata sententia est, qui
dixit viam hostibus qua fugerent non esse munientiam.

Plutarchus tom. 1. vir. in Themistocle. Aristides
Themistocle suasisse idcirco non includere Rexem iam par-
tum victum.

¶ 11. *Iulius Frontinus l. 2. stratag. Cap. 6. videtur.*
Haud dubitem eorum etiam maximum commo-
dum alio respectu. Experti enim suo dispendio gratæ
peccati iugum, seruitutem vilem, & assiduo labo-
subactam eorum qui missa gratiæ condicione in pec-
cata ruunt, multo pluriis astimant gratiæ stantiam
quam

quam pridem Pluris facit, & accuratius studet facta corporea expertus alias vt miserum sic lecto affixum esse, & medicorum arbitrio viuere. *Miserè viuit qui medice viuit*, quam is, cui nunquam caput doluit.

Lactantius l. 2. institut. cap. 9. *Vt opulencia bonum videatur, acerbitas egestatis facit, & gratiam lucis commendat obscuritas tenebrarum: valetudinis & sanitatis voluptas ex morbo & dolore cognoscitur.*

D. Hieron. lib. 1. comment. in nouum cap. Matth. *Nisi ex comparatione virtutum, vitium non ostenditur.*

Aristot. 3. Rhetor. ad Theocr. c. 2. *Contraria simul tollata maximè apparent.*

Vitis egenaq; feruirus quam sub extero cine subire cogitur prodigus, pondus & precium addit iugo patrio; & præstat vt eius maximo teneatur desiderio; ipsumque magni æstimet. Cuius aliquamdiu exteri Tyranni expertus seruitutem, post Regis sui leges iuraq; *Claud. l. 3 in stilio.* amplexus dei; tyrannica non ducit; sed Deum benedicere quod otiale, quod humano, legitimoque Regi laudes.

patet. *Nunquam libertas gratior existit, quam sub Rege pro ita iustus providentia Dei permittente in peccatum lapsus.* vbi fellicam eius amantudinem prælibant, agere admodum accedat denuè; multò pluris facit felicem gratiæ conditionem, quam alius qui nunquam ruit; inuigilat assidue vt Argus semitis suis, ne expertam relabatur calamitatem. Sub omni esca vetetur vncinum; sub gramine, foëlis.

Ouidius 2. de Ponto. *Omnibus vnica tibi ara subest se purat.*

Psal. 118. *Bonum mihi quia humiliasti me, vt discam iustificaciones tuas, ait vates.*

Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonam, is qui secundum propositum vocati sunt sancti.*

Amplius, arbitret, quod quemadmodum Deus suos facit, quandoq; miseros miseria non vitiosa, vt misericordiores in miseros, vbi res vberior fuerit fiat: ita vt clemencia & indulgentia ad peccatores eorū misericordia opus habentes vtantur, interdum permittit in noxas

labi; vti supra diximus de S. Petro.

Gal. 6. Si praecipuus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in firmitate, considerans te ipsum, ne & tu teneris.

D. Gregor. lib. 10. moral. cap. 18. Nonnunquam quia nos culpas variis committimus, aliena pigrius delicta relaxamus: Et quo peccare noster animus sollicitus metus, eo districtius in id quod ab alio in se delinquitur animaduertimus.

JX. Rursus, ne desperet quispiam posse resurgere & expellere se à peccatis, tot iustis quotidie cadentibus, & Deo gratia manum porrigente ad gradum sublimem resurgentibus; vti ex inferno proximis, *Psalm. 93. habitasset in inferno anima mea*, inquit Propheta, cum Deo sint vicini in gloria.

X. Item vt Astronomiam iudicariam, & arbitrij humani hostes, & ceteros nostros omnes quasi columnae necessitatis fatalis alligantes refellat, quia non existeret, nimio plus commoustrant electi lapsi & restitutum dum pessimi, ac demum optimi.

XJ. Vestri causa, quoque, o progenitores; si peccatis omnibus ad educationem instructionemque liberorum facientibus, aliquando perditos, dissolutosque videatis, vt animum non despondeatis; quandoquidem Deo, qui instruere nos non cessat, fuerit hic prodigum, alijque huic similes innumeri. Sic disponit Deus omnia sua uiter, & suis utiliter, inquit Salomon. Has propter rationes omnes, dempra sexta, dici potest Deus pallas prodigum in multigena ruere vicia, licet eum perditum non euperet: forte & propter alias, nunc vobis mihi ignotas.

Ex ijs omnibus quae diximus, aduertitis vt inuicem carpant curiosi opera Dei, tot rationibus, quas praerolumus, se xcentisque alijs sulcita. Procul ab eiusmodi mentibus Auditores, procul ab eorum dicendi, faciendive modo. Absit nos arbitros esse velle diuinarum semitarum, nobis prorsus incognitarum. Quia equitate Deum faciat apparitorem homo, manus in reum injicientem, caedentem, oculos velantem, strangulante.

gulantem, aquis præfocantem, incendio absumentem, ubi & quando homine visum fuerit? Id cuperēt, qui reos luere volunt citius quam luant. Ne propius ad flammam diuinæ prouidentię accedatis, ne penis vestris ardore liquatis in Eridanum atheisticum mergamini. Ne imitemini bruchos, qui sub vesperum lumine delectati, circumuolitantes tandem flammis absumuntur: caute sedulo ab inaccessibili lumine iudiciorum Dei. Ouid. 8. Metam.

— Medioque ut limite curras.

Icare, te moneo, ne si demissior ibis

Vnda graues pennas: si celsior, ignis adurat,

Inter utrumque vola.

Medium tenete, ac considerantes Dei prouidentiam, eam admiremini: est miranda potius quam rimanda; alioqui cælum scalis admotis contendere nitimini dispendio vestro. Non est ambiendum sapientis speculatiuique nomen tantis sumptibus; cum maximè in rebus diuinis cæcure sit perspicacè esse; nihil se scire fateri sit multa sublimisque sciētia. Deinde, non possumus, quin saltem Deo tribuamus iustitię, quod homines hominibus concedunt eloquentię & sciētię. Si enim quid adstrueret Pythagoras, de eo dubitare, piaculum, ac si norma, canonque veritatis fuisset. *Ipsè dixit.* Quia Cicero, alijque probati auctores, hoc aut illud dicunt, benè, concinneque dictum iudicamus. *Ipsè dixit. Nobis est Tullius auctor. Ios. Def. Loquitur sic Quintilianus &c. Saltem dicamus: Quan. pauter. in do quidem isto aut illo genere supplicij vindicet se de syntaxi. scelestis, citò aut serius Deus; oportunè, optimeque luere censendi sunt. Summa iustitia est, voluntas Dei, ait Saluianus. Interim, miseri peccatores nos, quorum ego primus, moras & fidem nobis concreditas pœnitentię insumamus: viciscamur ipsi peccata, quo loco patrata sunt; in hoc seculo, in regione illa: Ne Deus ipse in eo pœnas expetat à nobis. Si nosmetipsos dijudicauerimus, non utique iudicauerimur. Hic Deo ex dilatione scopus. Sancta ipsius gratia, & nostro conamine restituti in gradum, nitamur stare. Quanta nobis accedat glo-*

N n 3 det glo-

det gloria coram hominib. & Angelis spectantibus
si aliquando prostrati & subacti diabolo hosti nostris,
animo masculco mordicus resurgere, & pedibus sub-
iectum conculcare in perpetuū contendamus! Quan-
tus honos! Faxit Deus, Amen.

CONCIO QVINTA.

Græca. 4.14 δαπανήσας δὲ αὐτῷ πάντα, ἔβλεπεν λιπὴν
ἰσχυρὴν κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, & αὐτὸς ἔπειτα
ὑπέστη δειν.

Vulgata. 4.14. Et postquam omnia consummasset, facta
est fames valida in regione illa, & ipse cepit e-
gere.

Syriaca. 4.14. Quumq; consumpsisset quicquid habebat, facta
fames magna in regione illa, & cepit egere.

ARGVMENTVM.

1. Exordium. 2. fames, & sitis quid significant. 3.
ut Publicani fame laborarunt, utque peccatores
reliqui. 4. Quinq; expositiones istorum. Postquā
omnia consummasset. 5. in hoc seculo nemo
sua contentus sorte. 6. Inguter famelici sunt su-
perbi. 7. avari. 8. lubrici. 9. Iracundi.

1. **N**onnullos licet insumpserimus dies in ediscen-
da fame egestateque prodigi, in desertionā
regione, & loco in quo sibi sedem delegerat, nihil hoc
vsque attingimus quam sensum historicum, quem co-
stri textus terminū propriē sumpti signarunt: scilicet
mysticorum nihil, summæ rei nihil adhuc delibui-
mus. Ut igitur eos à nobis hoc secundo como minime
sciam, ut nec primo conset, nūc sententiam nostram
super

super ijs prof: remus: ac primò, quì hac fame & inopia maxima laborant, Publicani & peccatores Christo conuolentes, quotum conditio potens & pradiues aliud portendebat: in quos tamen potissimù Iesus collimabat sermonem sub ambagibus huiusce parabole. Deinde, peccatoribus omnibus qui conueniant illa. *Audite uerbum hoc uacca pingues. Qui obestiores, potentiores, ditiores uidentur haud minus sitati ac tenti quàm macilentiores: demonstrabimus enim immentum eorum esse numerum qui summa inopia laborant: darique pauperes diuites, uti & diuites pauperes. Tanquam nihil habentes & omnia possidentes. Paradoxum hoc haud apertius, credibilitus prioribus, Dicamus,*

Propositio concionis.

Amos 4.

AVE MARIA.

2. ut Publicanis & peccatoribus præfatis appositè ista adaptentur, notandum primò dictiones *fames sitis* sitis, quid plerumque significare eloquentioribus, ardens delidenum eius quod non habetur, & perditè appetitur. Quo in sensu Virgilius auri famem dicit, pro summa auri, argentiq; cupiditate. Virg 3. Æneid.

Fames & sitis, quid significet.

— Quid non mortalia pectora cogit,

Auri? sacra fames?

Horat. 3. carm. 16.

Crescentem sequitur cura pecuniam, maiorumq; fames.

**Excrabilis, tractum ex mare Galilorum, de quo Seruius in hunc locum 2. die de Colonia.*

Prudentius in Psychomachia:

Non parit proprijs amor insatiatus habendi.

Pignoriobus, spoliatq; suos fames impia natos.

Guilielmus Salust. 2. hebdom. 2. Sceptrorum auriq; famem sacrilegam dicit.

Plato in Philebo: *Nonne famem atq; sitim & huiusmodi multa concupiscentias quasdam esse diximus?*

Qua in acceptione ipse Christus humiles terrinos rarijs locis usurpat. ut uti agit de esurientibus & sitiētibus iustitiam, promittens satiatis iri: & ubi agit de siti sua in cruce, quis dubitet famem & sitim summi metaphoricè, ut significent summum desiderium?

Na 4 Illic,

Illic, ut significetur summū desiderium iustitię & probitatis; in cruce, præter sitim veram quā discrucietur, maxima cupiditas salutis hominum omnium.

Matth. 5. *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, mercedem ipsi saturabuntur.*

Luc. 1. *Esurientes implevit bonis.*

Ioan. 19. *Sitio.*

D. Aug. serm. 2. in Ps. 34. & exponens illud Psal. 41. *Quemadmodum desiderat cervinus &c.* D. Bernard. serm. de passione, & D. Arnoldus tract. de verbis Domini in cruce, desiderium ingens salutis animarum fuisse dicunt. *Peccatorum salus fons erat ex quo bibere cupiebant. Si sumantur frequenter fames & sitis ut denotent acce desiderium, cibus & potus signabunt expletionem istius desiderij.* Juxta quæ diximus, famem & sitim, perfectionem & potationē ad totidem res diuersas extendere, metaphorico dicendi quodāmodo, quot sunt quæ ardentem concupiscentiam, & cum voluptate obtineri. Infit Christus: *Meus cibus est, ut faciam voluntatem eius qui misit me.* Patris voluntas est ut saluet mundum: *Non enim misit Deus filium suum ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum:* ergo cibus eius est salus animarum.

Ioan. 4. 3.

D. Chrysostr. hom. 33. in cap. 4. Joan. 10. 5. *Hominum salutem hoc in loco cibum appellat, ut quanta salutis nostra cura & desiderio tenentur, ostendat. Sicut enim nos cibum, ita Christus humani generis salutem desiderat.*

Idem 10. 5. oper. imperf. in Matth. *Omnis iniustitia epulatio diaboli est; omnis iustitia spiritus, epulatio est Dei.*

Deinde, memineritis eos qui Christo conuecebantur peccatores fuisse publicos notosque, adeoque antonomasticè dictos peccatores; uti & Magdalena dicitur peccatrix: eorumque aliquos, aut plurimos, publicanos, id est portitores, & exactores vectigalium Romanis pendendorum: quod munus naturā exolum erat, & vix sine culpa exerceri poterat, inquitente S. Gregorio.

D. Greg.
hom. 34.
in Euang.
tom. 2.

3. Quibus suppositis, fames & sitis supra memora-
ta, innuit peccatores publicos, nec non Publicanos
quos admittebat Christus, aut penes quos manduca-
bat, bibebatque, flagrasse desiderio summo liquorū,
quæ obtinere non poterant, ut forte potiorum volu-
ptatum, vberioris sanoris, statuum digniorum, pro-
motionis ad altiora; denique semper cupidos alicuius
rei, nec vsquam contentos: Aut fortassis diuites illos
Publicanos verè ad inopiam cum vniuersa regione re-
daçtos, aut excellibus, aut foro cessionibus, aut nau-
fragijs, aut alio quouis sinistro fortunæ casu, Deo ro-
tam gyrate & regyrante, & excelsiores deprimente.

1.

2.

Irui est subitò, qui modo Crasus erat,

Oui lib. 3.

Trist. el. 7.

aciebat quidam, verum plenius satisfacit expositio
prima.
Quoad peccatores verò in genere, potest hic passus
significare, in statu peccati (regione verè longinqua,
qua procul à Deo dimouemur, contrarij & dissimiles
ipsi consilio, voluntate, actibus) quin nedum in regio-
ne peccati, sed & in regione mundi huius, in inferiori
tractu huius vitæ, regione longinqua, & multis spatijs
vita beatorū discreta) anxia quandã cupiditatē domi-
nari, semp indigenas puincia aliquibus laborare nunq̃
eorum appetitui factū satis plenè, siue appetant purè
bona, siue indifferentia; ast potissimum cum ferūtur
in mala, aut quæ propius ad malitiam accedunt. Vbi
omnia se præstitisse existimant, ut cõcupiscentias suas
expleant, adhuc famelici sunt, nec saturi. *Et postquam
omnia consummasset, vbi omnia excogitarit, præstite-
rit, quaesierit, libauerit, adhuc facta est fames valida in
regione illa, & ipse cepit egere: & ipse, diues agris, diues positus
contentus licet videatur; ipse, diues agris, diues positus
in znore nummis, cepit egere, nouam denuò patitur
penuriam. Auarus, thesauris suis innatans, iudicio suo
est pauper: Quærit aquas in aquis, voluptuosus, insum-
ptis totis vitibus, expansis sensibus internis externisq;
in delitiis, nullatenus expletur. Id maximè insinuat
fames illa, penuriave, qua laborasse narrat, prodigum
Cæsareus Chronographus, Christus: occasione quo-*

3.

rum plenius post executionem peccatorum inexplentem appetentiam.

4. verumtamen primùm examinanda occurrunt verba ista, *Et postquam, &c.* quæ attingere oblitus sumus. *Postquam omnia consummasse, consumpseris, aut dissipas* secundum alios: aut iuxta Græcos *ὅταν πάντα σου φάγῃς ἢ ἀπόρῃς πάντα, consumeris autem ipse omnia sua, vel magis patris; utrumque enim ὅταν ἢ φάγῃς significant, omnia sua, aut omnia eius, scilicet patris, ut diximus alias. Opinor Christum velle, Publicanos & peccatores, ubi haud sperendam facultatum portionem decoxissent superfluis, vano fastu, vestium luxu, &c. Aut multorum facta iactura fortunæ casibus, foro cessionibus, aut alio quouis modo: aut ubi omnes animæ & corporis nervos intendissent, necesse dicitari, quocumque modo, per fas & nefas, necesse contentos, sed superfluis quod expetere ultra. Alios vero peccatores omnes in genere, ubi se ipsos totos, corpus & facultates universas insumpserint (*ὡς anima usque ad carnem consumetur*, inquit de eiusmodi *ἵλασι*) ubi se ipsi consumpserint voluptatibus, ut papilio libmini circumvolitans: ubi penè mens, rationis vltimum arbitrium ipsis deperierint (ample substantiæ certè, quas nuper à Domino obtinuerat) laborant fame, incrementa sumente indies desiderio amplius fruendi interdictis. Enimvero, spoliuntur omnino arbitrio, & libertate faciendi bonum, declinandi à malo nunquam, licet, quantumvis enormia admittant flagitia; possunt nihilominus adeo assue fieri malo, in corpore indurari, ut videantur vi adacti ut faciât malum, ut loquantur & cogitènt malum propensione bona naturali in bonum quam Deus animis nostris inferuit ab initio ortus quasi penitus extincta & sopita in eis assiduo exercitio, & consuetudine peccatorum, ut semper exanimis videri possit. Meministis eius de quo dicitur, *seminis relicto?**

D. Thom. 1. 2. q. 85. a. 1. in corpore: *Medius bonum nature,*

natura, scilicet ipsa naturalis inclinatio ad virtutem diminiuitur per peccatum: per actus enim humanos sic quaedam inclinatio ad similes actus: oportet autem quod ex hoc quod aliquid inclinatur ad unum contrarium, diminiuitur inclinatio eius ad aliud unde cum (peccatum) sit contrarium virtuti, ex hoc ipso quod homo peccat diminiuitur bonum nature quod est inclinatio ad virtutem.

Calix. Placent. expositioe in hanc parabol. par. 2. Confirmatis habitibus prauis, nimis adeo dilectabilibus afficitur, ut iam non mere libere, sed vehementer & furore violento motu in ea rapiatur peccator cum in profundum ruerit &c. quoniam dona omnia gratuita sunt, naturalia obstupescita sunt. & naturalis inclinatio ad bonum in habitualem impulsam ad malum immutata

F. Ioan. Granat. in hunc locum: Consumpta gratia & natura donis, obscurato intellectu, & voluntate infirma.

D. Dionysius l. 4. de diu. Nomin. Peccata quamuis dona natura non penitus corrumpunt, aut tollunt, eadem tamen inficiunt & rationem obtenebrant.

Ioan. Maior in hunc locum: Naturalia substantia ingenuis erant illi hebetata, semi amens factus est: laxate habentis equi in adolescentia, vires ingenij obrunduntur.

Chrysostomus tom. 1. homil. 17. in 3. cap. Gen. ignorantiam Ad e post peccatum egregie notat ex eo quod se absconderit.

Peccator sit Mydas, qui dicitur quasi iuday idar, id est, nihil sciens, ut ait Fulgentius l. 2. Mytholog. 11.

An hanc ipsam iacturam rationis, libertatis, & inclinationis naturalis in bonum significat viator, qui descendens Ierofolymis Jerichuntim, id est, in defectum peccati, grauiter lauciatu est, & seminiuus relictu: vulneratus in naturalibus?

Præter hæc, amittit quoque per peccatum gratiam Dei. Quod dispendium fortene significat spoliatio scultatum eiusdem ciuis Ierichuntini? Aut, an forte Christus illis verbis, postquam omnia consummasset, intelligit iacturam honoris peccatoris; nequaquam honoris

Vide x.
pær de no-
cumentis
luxurie.
B. da. &
habetur
in Gloss.
ordinaria
in cap. 10.
Luca.
Et apud
Thom. 1.
2. q. 85. ca.
1. in opp.
111.

ris externi, quem dicimus nomē bonum, famā bonā, reputationem hominum ab hominib⁹ (cuius nihilominus iactura est maxima, magisque dolenda dispendio Indicarum gazarum.

Prou. 22. *Melius est nomen bonum quam diuitia multa: super argentum & aurum gratia bona.*

Eccl. 41. *Curam habe de bono nominis, hoc enim magis permanebit tibi quam mille thesauri pretiosi & magni.*

Publ. Mimus: *Bona opinio homini tutior pecunia est.*

Honestus rumor, alterum est patrimonium.

Plaut. Most.

Ego si bonam famam mihi seruasse, sat ero diuitis.

Vox populi:

Omnia si perdas, famam seruare memento.

Non, inquam, externi illius honoris, sed alterius interni, quem amisit peccator? Profectò prædicitur patrimonij iactura est honoris externi, & nominis boni concoctio: eius verò honoris dispendium hoc loco intelligendum non est solum, sed & honoris interni, quem dicimus, verecundiam, pudorem erubescētiā, quo retrahimur à malo; vultusque pudore scelerantur, admissio per nos incongruo. Maximum certè eius damnum, utique notæ & insignis virtutis, uti aiebat Diogenes ad adolescentem; vnde & præcepiū: *Erubescit, salua res est.* Hoc enim pudore superstitite in pectore hominis impij, seu residuis auris nonnullis in oculis magni decoctoris, de eius salute necdum desperatur, neque dici potest proflus omnia consumpsisse: per hunc namque à peccatis desinet, & panitere poterit. *Peccatum pudore minuitur, inquit & Ambrosius.* Omnigenorum bonorum reliquie sunt haud spernendæ honor & pudor.

Eccl. 26. *Gratia super gratiam, mulier sancta & pudorata*

D. Bernardus in Cant. *Verecundia est bona spei memoria, bone indolis indicium; virga disciplina, expurgatio vitiorum, propugnatrix prauitatis, gloria conscientia, fame custos, vite decus, virtutum sedes, gratiarum primitiua, natura laus, totius insignis honestatis.*

Diog.

Laërt. l.

6. de vita

& mor.

Philos.

Arist. l. 4.

Ethic.

cap. 9.

D. Amb.

de morte

Abel.

Cicero 2. de Finibus: Moderator cupiditatis est pudor.
Idem 2. Tuscul. Sapè videmus fractos pudore, qui nulla ratione vincerentur.

Aristot. 1. 4. Ethic. cap. 9. Pueros verecundos, pudentesque putamus esse oportere, ac adolescentes laudamus verecundos.

Seneca 1. 7. decl. Est proxima innocentia verecundia.

Idem 1. 1. natur. quæst. 3. cetera conspectum suum reformidant.

Et paulo post: Quodammodo lupanar quoque verecundum est.

Maximum verecundiæ detrimentum: hac enim amissa, actum est de homine. Nonne metetrix, eadem manet, nesciens pudere, nec frontem remittere vlla turpitudine suarum spurcitiarum? Effronti, impudenti; habitu eas referens, & prædicans vt Sodoma peccatum suum mutum? O vt malè est peccatori, quem dicere licet metetrice haud verecundiorem!

Jerem. 3. Frons mulieris meretricis facta est tibi, & noluit erubescere: pudore verso in impudentiam!

Jerem. 6. Confusione non sunt confusi, erubescere nesciunt.

Isa. 3. Peccatum suum quasi Sodoma prædicauerunt, nec absconderunt.

Prou. 2. Latantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.

Psal. 51. Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?

Crebris peccatis amittit pudor.

Quod tamen euenit crebrò peccanti, & ijs qui longas ducunt moras in peccatis. Extra omnem aleam est, omnem pudorè scelesto deperire, nihiliq; peccata tandem facere, ipsum, eorundem frequentatione.

Prou. 18. Impius, cum in profundum venerit peccatorum, concemnit.

Ex cuius pudoris consumptione oritur fames valida in patria eius, ipseque egere incipit, id est, æstuationi feruet desiderio peccandi, quam alias vnquam. Si quando superbus, gloriæ cupidus nihili ducat talis haberi; auarus, libidinosus, iracundus, inuidus, fur, alijque

que non vereantur isti fructi haberi, & iudice delicti
 coris n. onstrati hic est haec est: tum superbus vigeat
 rius superbiam suam autitur: avarus & fenerator tot
 sunt congerendis thesauris per fas & nefas: libidin
 sus, voluptatibus absorberi penitus contendit: in
 cundus, vitio: mordicus vitio: luidus, alterius com
 modum livoris sui obiectum deprimere auct: in
 furis & praedationibus inhiat totus. Etiammodi fac
 norosi, quibus verecundia perijt, ex tunc incipiunt ce
 gere, & laborare fame protrahendi inceptorum pec
 catorum feriem, nihil indecorum rati peccatum, &
 conluere diu in naturam transeunte. Et ipse caput
 re. Fastus superbo, vsuræ rapinaque auaro, impotenti
 tia incontinenti, vindicta iracundo, luor luido, inci
 piunt in necessitatem verti, nec ea vique carere pos
 sunt; impudentia & vitiosa assuetudine praualente.
 Ficta sunt eis vitia necessaria. Pridem scelera patra
 bant aut ignorantia, aut malitia, aut infirmitate, aut
 amisso pudore, assidua peccandi consuetudine, quasi
 necessitate, quæ tamen non excusat, quia sponte in
 eam insiluerunt: non magis quam ebrietas, in quam
 non nisi volentes incidimus, excusabat coram tribu
 nali Pittaci, aliorum quæ Philosophorum homin
 dium ebrietate patratum: qui gemino illud vindica
 bant supplicio: Ebrios duplici pena afficiendos patratum;

Laërt. l. 1.
vit. in principium enim ipsi est, in sic a. itioeles. Exposito
Pitaco. ista haud rejicienda est; sed ecce tibi quartam, ea haud
Arist. 7. inferiorem.

Ethic. 6. 3. Nobis innata est, in se ente gratia Dei, reuerentia
 quædam Maiestatis diuina, quam actibus, cogitati
 busque nostris semper adesse imaginamur: Signatum
Psal. 4. est super nos lumen vultus tui Domine, ait Vates: que
 plurimum facit vitandis peccatis. Namque, si fingere
 vitum inclytum assiduum actuum nostrorum obser
 uatorem, spectatoremque; sufficit ad virtutis studium
 amplectendum, ut volebat Epicurus à Seneca relatus;

Seneca l.
3. epist. 6. quam nos efficit studiosos & impigros praesentia O
 mni potentis imaginata? Prodest sine dubio esse cog
 imposuisse, & habere quem respicias, quem interesse cog
 1010.

rationibus tuis indices, inquit Seneca Unde David, Elias, innumeriq; alij ad tantum sanctitatis fastigium eue-
cti, nisi assidua impressione, imaginationeque acri præ-
sentia omnia videntis oculi? *Meditatio cordis mei in
conspicuo semper. Domine ante te omne desiderium meum.*

*Psal. 15. Proviseram Dominum in conspectu meo sem-
per quoniam à dextris est mihi ne commovear.*

*3 Reg. 17. Vivit Dominus Deus Israel in cuius con-
spicuo sto hodie.*

Anima thesaurus inenarrabilis luminum iugis de-
fixio in DEVM; ipsiusque ceu presentis reueren-
tia. Namque si ludimagistrum reueritus puer, in-
solens nihil audet: si presente viro probo, ho-
noribusque claro sediciosum vulgus iam armatum
& in mutuas caedes ruere paratum silet, audit, acquies-
cit, arma recondit; neminem lædit: multo magis ma-
gni Dei presentia altius imaginationi impressa conti-
nebit in monere passiones, affectionesque tumultua-
rias & rebelles peccatoris.

Virgil. 3. Æneid.

*— Pietate gravem ac meritis si forte virum quem
Conspexere, silent arrectisque auribus adstant.*

Est quoque maxima i-cura, malorum plurimorum
causa obliuio presentia Dei: ab hac scaturit audacia
effrenis laxandi fræna omni spurcicia. Non memini-
stis senes aulos Susannæ pudicitia oppugnare, ubi ad-
esset copia dicendi, *Ecce ostia pomarij clausa sunt, & Dan. 13.*

*memor nos videt, & nos in concupiscencia tua sumus: quãobrem
aspicere nobis, & commiscere nobiscum? Nõne hinc ipsi pesti-
mos fontinos omnes iniquitates amnes tribuit David?*

*Psal. 5. Quoniam alieni insurrexerunt adversum me,
& fortis qualiterum animam meam & non proposuerunt
Deum ante conspectum suum.*

*Psal. 9. Non est Deus in conspectu eius, ideoque, inquit
nae sunt via eius in omni tempore.*

*Psal. 13. Omnes declinauerunt. simul inutiles facti
sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.
Sepulchrum patens est guttur eorum: lingua sua dolose
agebant, veneni aspidum sub labijs eorum: veloces pedes eo-
rum*

rum ad effundendum sanguinē: inde autem procedunt ista, inquit infra, *Quia non est timor Dei ante oculum suum*. Hinc mirè laudo eum cui tessera familiaris, *Canue, Deus videt*. Porro, vtilissima illa imaginatio actualis præsentiæ Dei in omnibus actibus nostris, alitè homini impressa licet, paulatim extinguitur peccando crebrius, maximè si non sequatur vltio. Inuita enim videns quæ commisit, purat Deum sibi non præsentes: aut si præsens est, non videre, obseruareque, aut si videt, non velle vlscisci; aut si velit, non posse, atq; procedentim petuenit ad omnimodam sublationem præsentiæ Dei; qua sublata, sequitur rabida fames delinquendi quam alias vnquam. *Facta est fames valida*. Arbitrer huius reuerentiæ amissionem, etiam significari concoctione effusa facultatum omnium prodigi postquam omnia consummasset.

4. An forte insinuant ista peccatorem distendisse & quasi consumpsisse ingenium, sensus omnes, & corpus omnia lustrasse, euoluisseque, vt effusis suis cupiditatibus faceret satis? Etenim euentiamus de Oratore, *Consumpsit omnem vim eloquentie*; & de Timotheo, *Consumpsit omnem pingendi artem*; & vt huiusmodi cetur vterque, in sua arte, & præsilio subiecto emoret ingenij vires intendisse, vt quoad fieri poterat incompti muneris partes optimè completeret. Videas peccatores desudare vt delinquant ingeniosè, caute, & quasi ad artis canones; totos esse vt malum iocè & bene faciant. Nunquid de ijs qui diluuiio causam suis flagitij dederunt, dicitur, *Cuncta cogitatio cordis eorum: erat ad malum omni tempore*? Notate sedulo ista, *Cuncta cogitatio, intenta, omni tempore*: tres circumstantias emphaticè significantes studium, quo peccator Deum offendit. Quorum crebro ingeminant Propheta ad inuentiones quorum causa Deus vlsciscitur peccatores?

Iob 20. *Iuxta multitudinem adinventionum suarum, sic sustinebit.*

Psal. 27. *Da illis, secundum opera eorum, & secundum nequitiam adinventionum ipsorum.*

Quintil. l. 2. instit. cap. 23. Consumpsit affectibus &c. de Timotheo & Iphigenia.

Gen. 6.

Pfal. 98. Et ulciscens in omnes adinventiones eorum,
Osee. 12. Iuxta vias eius, & iuxta adinventiones eius
reddidit ei.

Quorum David: *Transferunt in affectum cordis?* Ec-
cur dicunt: *Venite & cogitemus contra Ieremiam cogi-
tationes?* Nisi vt insinuetur peccator nō min^o exercere
ingenium excogitando nouum peccatum, quam ora-
tor, vt illustre adinueniat argumentum? Non ita defu-
dant Oratores Poetaeque componendis dictionibus
orationis, concinnandis poematibus, vt fornicariae
componendis gressibus; *Pedibus suis composito gradu*
intebant, ait Ilaia de filiabus Sion: miro artificio, &
sedulitate impigra amores concinnant; *Arte regendus*
amor, ait quidam. Studet, omnem sui ingenij vim con-
sumit meretrix vt adueniat modos, quibus procum
teneat vincitum: verumtamen, *postquam omnia consum-
masset*: artificio illo & studio insumpto, & penē con-
sumpto excogitandis, fingendis, parandis nouis deli-
tijs, sexcentis modis voluptatum vitiosarum, *Facta*
est fames valida; incidit noua libido adinueniendi, &
fruendi nouis. Aut, *Facta est fames valida*, vrget fames,
& egestas, quando perpetuari non valet, submotis
cupiditatum subiectis, aut instrumentis & viribus; vt
seno grandaeuis, viribus necessarijs continuandis im-
pudicitijs solitis; quas exercere non valeant licet; non
tamen non ardentem concupiscunt; aut ardentius
quam alias, cum per vires liceret. Ita famem istam ex-
ponere videntur S. Ambrosius, & Albertus Magnus.

D. Ambrosius l. 7. in Lucam c. 15. *Egere ideo capit &
fame pati, quia nihil prodigi satis * voluptati. Semper
fame patitur sui, qui alimentis perpetuis nescit im-
pleri.*

Albertus Magn. comm. in illud, *Capit egere: Egit,*
*quando quidem voluntatem fruendi peccato habuit, &
valetudinem non habuit, quia perficere non potuit.*

Egenus est, qui aliquid concupiscit; vt diues ille,
qui quod desideret non habet.

Boetius l. 3. de consol. prosa. 3. *Eget verò eo, quod quis-
que desiderat. Vide ibidem.*

Pfal. 72.
Ierem. 18:

Isa. 3.

Ouid. 1. de
Amore.

* al. vo-
luntati,
& forte
melius.

Delibata voluptate vna, alteram desiderat.

Virgil. 3. *Aeneid.*

Nos alia ex alijs in fata vocamur. Aut gemitas cuperet.

Virgil. 4. *Aeneid.*

*Nunc eadem labente die conuiuia quarit,
Iliacosq; iterum demens audire labores,
Expositis pendetq; iterum narrantis ab ira.*

Continuationem expetit.

Eccl. 18. *Cum consummauerit homo tunc incipit: Et tunc quienerit, operabitur.*

Atque iugiter laborat inopia, fameque peccator nonquam contentus, expletulue.

Prou. 3. *Egestas à Domino in domo impij; Deo in permittente, certo iustitiae ordine. Quantum Publicani innatarent omnibus omnibus aureis, ut Mydas, & famosi illi peccatores stenuit & vitium omnigenis delictijs sese oppellerent;*

Sap. 2. *Nullum pratum sit quod non perit in luxuria nostra: vino pretioso & unguentis nos implent, non ideo desistebant Publicani à congestione eorum thesaurorum; nec voluptuosi à cupiditatibus nostrarum deliciarum, aut vterioris protractionis carum.*

Calistus Placent. p. 2. in hanc parabolam. *Hoc fit, quoniam arbor concupiscentia eo magis incenditur, quo magis delectationibus abundat, ut ignis oleo superfus.*

Steph. Paris. hom. 18. inst. *Fames hac est delectationis appetitus.*

Nemo in hac vita contentus finibus rerum suarum; signat peccatores.

3. Attendite ut praesens vita maxime peccatorum & secularium sit inexplebilis, cui quod desideret semper suppetit. Videte, mundani, oculis aperti, & ore hiantes, ut mundus hominem donare non queat animi tranquillitate, & sufficientia, quam Graeci dicunt *ἡδύμειον*; adeoque beatum facere non valeat, licet manibus ambabus effundat, ingerat fortibus & fenestris, etiam dormienti quicquid possidet; quin vnicuique eorum quod habet, quod accidit nunquam. Frugalitas, qua sola homo beatus, sedem non habet in hoc seculo.

Proclus lib. de anima & dæmonibus: *Communis, inmutabilisq; sententia, beatitudinem designat sufficientia: quibus enim competit habere se bene, eisdem sufficienter habere se conuenit.*

In hac mundi regione iugis adest insufficientia, egestas, fames valida, maximè in mansionibus peccatorum, vera, germanaque, sede inopiæ & paupertatis, quam idèd forè ingeniosa antiquitas dicebat nocte & Erebo natam; id est, obscuritate & tenebris: ipsæ enim caliginem & tenebras significat. Quid peccata, nisi caligo, densitas, tenebræ? *Et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Qui Deo non reficitur, aut eo delectatur, nunquam satiatur.*

Ioan. 9:

D. August. in co. confell. *Omnes delectationes meas quas amabam, resisti Domine Deus, ut quærerem sine offensione latari. Et non inuenirem, nisi in te.*

Psal. 33. *Dinitus egerunt & esurierunt.*

Psal. 64. *Famem patientur ut canes, & circuibunt ciuitatem.*

Prou. 30. *Sanguisuga dua sunt filia, dicentes; Affer, affer.*

Isa. 57. *Impij quasi mare feruens quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius.*

Aggei. *Comeditis & non estis satiati.*

Ibidem: *Qui mercedem congregauit misit eas in sacculum peritum.*

Ioan. 4. *Qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum.*

D. August. lib. 4. confell. *Redite prauaricatores ad cor, & inhaerete ei qui fecit vos: state in eo, & stabitis: quiescitis in eo & quieti eritis: bonum quod queritis, ab illo est.*

Palantes percurrere si lubet omnes omnium ordinum hominum status & conditiones, ne vnicum deprehendatis magnitudinem animi suis rebus adhibere. Quot desiderabilia mundus habet, totidem inuenias desideria inexplebilia. Dispiciamus cuncta, siue eorum plurima. Septuplici desiderio hominem flagitate aduerto. Primò, scientiæ ignorantia intermi-

xiæ; omnes siquidem naturaliter in hoc propendit

Arist. l. i. Metaph. cap. i. Omnes homines natura desiderant: signum autem est sensuum dilectio: nam & absque usu propter seipsum amantur; præ ceteris autem qui per oculos sit &c.

Cicero l. i. Offic. Omnes enim trahimur, & ducimur ad cognitionis & scientia cupiditatem, in qua excellere patriæ putamus: labi autem & errare, nescire, decipi, & malè & turpe ducimus. Sciendi studio petunt adolescentes Paduam, Bononiam, Louanium, Parisios. Ab hoc sciendi desiderio infantuli defixè intuentur, arreptis auribus attendunt quippiam nouum audientes: ab hoc ueritas *Quare, & Quomodo*.

Tomo 1. Ut pulsa ignorantia scirent cuncta instituerat
tit. de studio & industria. Philosophi maximas peregrinationes, de quibus prima parte.

Plut. 1. Valerius l. 8. cap. 7. Luctans Solon cum morte iam proxima, & faucibus imminente, audiens amicos dilectentes de egressu animæ à corpore (vtri reos) caput arrexit, ut discens moreretur. *Audiens sapiens, sapientior erit, cogitabat.*

Plut. to. 1. Demosthenes annosus & centenarius ægè sano concedebat, nonnullo facto in scientijs tyrocinio.
vit. in Cato. Cato iam ætate grandæuus imbui uoluit discipulis nis Græcorum.

Et Polycrates l. 7. cap. 13. Apollonius (fuerit magus, aut Philosophus, parum refert) nouemdecim peragrauit, perlustrauitque prouincias diuersas, sectaturus scientiam: dignus eandem inuenire, qui utiq; tam impigrè eam querebat.

Cicero l. 1. Quæ sciendi cupido in hac vita expletur nunquam: scientiam enim humanam indiuiduè stipat ignorantia: Socrates, omnesque sapientes ad hoc semper redeunt punctum: *Hoc unum scio, quod nihil scio.* Itaque Archefilas negabat esse quicquam quod sciri posset, nihil quidem ipsum quod Socrates sibi reliquisset, aiebat

quest. a cadem. in fine. Cicero. Hinc magnus Aristoteles nihil nos scire dicebat, comparatione ad ea quæ ignoramus: & Tullius: *Maxima pars eorum quæ scimus, minima est eorum quæ ignoramus: Quos sequutus & Hieronymus*

humiliter fatebatur : Nos pulices & vermiculi scientiam nostram insciam, profiteri debemus. Et Apostolus: Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Scit quidem omnia corpus generis humani in solidum, aut penè omnia: ast indiuidua & particularia quæque omnia norunt minimè. Adipiscatur totius mundi sapientissimus scientiam sexcenties sublimiorem, adhuc cupidè anhelabit ad scientiam eorum quæ ignorat. Dicebat ex charissimis fratribus meis vnus, anxiam magis non dari auaritiã quam literatorum; nihilque ingenij humani cupidinem minus explere quam scientiam, quæ nunquam videtur ad iustam mensuram excreuisse. Quia animæ cognitio non est limitata, natæ omnia scire; sciendi facultas ista non expletur vlllo scibili, nisi, eo, quod complectitur in se scientiam reliquorum omnium, qui & Deus solus; quo probè cognito, cætera omnia sufficienter sciuntur: incognito, nulla cognoscuntur; adeoque laborat animus inedia scientiæ, in tot locos distractus, quot studet obiectorum cognitionem, intelligentiam quæ adipisci. An ideo nonnulli exponentes quandam epistolam S. Hieronymi ad Paulinum, ad illa verba, De Tantalii fonte potantem, scientias seculares dicunt Tantalii fontem, in quibus hærent sitibundi curiosiores nunquam expleti, nunquam satisfacti; semper desiderantes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes.

1. Cor. 13o

V. P. Iacobus Bosquier.

D. Bonin 1. dist. 1.

Philostatus l. 3. de vita Apollonij de Tantalii statu porrigente phialam videatur. 2. Tim. 3o

Quid. 4. Metam.

Tibi Tantalæ nulla

Deprenduntur aqua, quæque imminet effugit

Idem 3. Metam. de Narcisso:

Dumq; sitim sedare cupit, sitis altera crescit:

Eccl. 1. Non satiatur oculus visu, nec auris auditu.

D. Augustinus to. 2. epist. 3. ad Volusianum: Tanta est Christianarum profunditas litterarum, ut in eis quotidie proficere si eas solas ab ineunte pueritia vsque ad decrepitam senectutem maximo studio summo otio, meliore ingenio conarer ad discere.

Marsil. Ficinus in vit. Platonis: *Philedona cupiam Platonem carpenti, quod non minus in discendo quam docendo studiosus ac sedulus esset, & quod ad discipulum se vellet interroganti, quo ad, inquit, meliorem ac peritiorum esse me non panitebit.*

¶ I. Deinde, quid auidius expectat homo sanitate firma, nullo ægritudinis liuore interturbata? *Orandum est, ut sit meus sana in corpore sano, ait quidam. Verum, tam impossibile morbo immunem transigere hanc vitam, quam a natura corrupta, immortalẽ. Plea subditur doloribus, quam mare procellis, qui neque ad hæc vsque tempora nominibus & numero medicum sunt noti. Sanum se putat, qui mortem per se cogitat, dicimus prouerbialiter. Ideoque appetitus iste in hit infernis expleri nequit. Facta est famis valida in regione illa.*

¶ II. Adhæc, quid magis cuperet homo quam æternum viuere? verum vix natus, citatim ad mortem properat: vix vitæ pensum trahere cæpit ex tribus sortibus vna, quin protinus adest tertia cultro stamen abruptura. *Dum adhuc ordire succidit mi: de manus signa ad vesperam finies me. vix mater, no exclusos retro spectat vniuersi orbis auia nos suo exceptura. Hoc quoque quod loquimur de * nostru demitur annu.*

Isa. 38.
Vide Fulgent l. 1.
Mythol.
fab de factis.

* al. no-
stro æuo.

¶ IV.

Hunc ipsum quem agimus diem cum morte diuidimus, inquit Seneca.

Si æternum proferte vitæ fines nequit, saltem paucos quos degit dies cuperet transactos gaudio nulla mæstitia interturbato: vernans enim alacritate floret ætas, quæ mærore marcescit.

Aristoteles l. 8. Ethic. *Natura maxime fugit tristitia, & appetit delictabile. verum vt numerosi misero ægrum molestiarum feraces! vxor, soboles, amici, opes, ipse sibi molestus. Factus sum mihi metipso grauis. Ex quo iam quo viuunt, tempus non transigit curis & molestiis liber. Homo natus de muliere, breui viuens tempore, replatur multis miseris. Tam fælix nemo qui non delectat vices, quæratur fortunam suam.*

D Chrysoft homil 67. tom. 5. ad Antioch. *Sive diuitem dixeris, quoniam diues est, multas habet tristitia causas: sive Regem ipsum; nam & à multis ipse tenetur, nec omnia pro votis facit: sed multa præterquam sibi gratum est indulget: & super omnes ea fecit omnia quæ nullatenus vellet.*

Ibidem: *Sicut immortalis homo non potest inueniri, ita nec absq; tristitia.*

Ampius. *Quid mundo desiderabilius pace firma? Ad hanc omnes suspirant, in qua respirant quiescuntque cuncta, inquit S. Dionysius.*

D Augustinus li. 9. de ciu. c. 12. tom. 5. *Omnia pacem D. Tho. 2. appetunt. 2. q. 29. a.*

D Dionys c. 9. de diuin nom. *Omnia quæ fecit summus opifex Deus, pacem desiderant, & in pace quiescunt. Idem ibid. c. 11. videatur.*

Opax! *Vt grata aduenires Belgio ex regione tam longinqua! Quantum gaudium si tempestiuè, oportuneque remittere te dignaretur Altissimus! Supponamus reuersam, ac vtinam! nihilominus premeret nos alterius famis esuries: sunt enim in hac vita nobis maligni, liuidi, iugi nos lacessentes bello, mundus & Sathan: ipsa quoq; caro domino est molesta suo: Et ipse cepit egere.*

Quid homini iucundius libertate, omni seruitute vacua? *Esto, sit Rex, sit Monarcha, à solis ortus cardine, ad vsque terræ limitem, adhuc manebit eum seruitus aliqua. A multis tenentur Reges; sanctior Senatus libertatis regis clauem gestat: non omnia pro libidine gerit: indulget, incessente animùm vlciscendi cupidine; alterius consilio vindicat, culpam donare auens: plerumq; Alexandri magni sunt serui assessorum suorum; ne dixerim seruos seruorum Diogenis Philolopi. Cuperent Reges frequenter non esse Reges, vt quod liber, liceret; vt pro votis coniugia inire quirent. Et ipse cepit egere. Igitur & ipsi Reges egent, quippe qui desiderant quod non habent.*

Cuperent vniuersi eliminata penuria, omniū rerū

vberrate affluere. Verumtamen fit homini vni Patris
 lus aureus in patrimonio, adhuc egebit, penuriam
 patietur, plura possidere gestiet. *Nemo est tam compe-*
fit & felicitatis, vt non aliqua ex parte cum sua fortuna ri-
retur, ait Boerius. *Multa petentibus multa desunt,* ai-
 bat quidam. Mydas fluminibus aureis innatans, fame
 perit. Per vniuersam orbis regionem est fames valida, vt
 & ipse Mydas egeat: vexat iugis penuria; ipsi videlicet
 aut maximè regionem peccati discruciat. Demoustrat
 mus sigillatim.

6. Fingite quempiam in regione superbia sedem si-
 bi constituisse: quo magis honorabitur, eo audiat
 honores & fastum experet. Ecquis inter caelestia mi-
 litia cuneos honoribus potioribus auctus, ampliori
 perfectione conspicuus Lucifero, quem Vates dicit
Principium viarum Domini; Perfectus decoro? Micabat
 paludamentum eius margaritis & vnionibus; auroru-
 tilanti circum circa cinctus fulgebat, *In medio lapidi-*
dum ignitorum ambulasti. Attendite quæso; dum ab
 omnibus colitur, fit fames valida in regione eius; au-
 xium plurimum oritur desiderium, *Et ipse cepit egere:* ea
 quibus gaudebat nihil erant respectu eorum quæ
 ambiebat. Videte honoribus inhiantem.

Isa. 14. *In calum conscendam. super astra Dei exaltabo*
solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus A-
quilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero
altissimo.

Principatum obtinuerat iter creaturas corporeas,
 visibiles humani generis satores Adam & Eva, consti-
 tuti à Deo Monarchæ super omnia animantia. *Domini-*
namini piscibus maris; terror vester ac tremor fit super
cuncta animalia terræ. Idem: *Omnia subiecisti sub pedi-*
bus eius, oues & boues vniuersas, insuper & pecora campi.
 Erant parui Dei in terra, imago & * effigies Dei, attra-
 men, fit fames valida in regione eorum quia superbi
 erant, incidit fames; discruciat desiderium petenti-
 endi ad altiora; Et ipsi ceperunt egere; non contine-
 erunt se finibus felicitatis suæ; propius ad similitudi-
 nem Dei accedere gestierunt; Dei scientiam simulati
 sunt.

Horat. 3.
 Carm. 16.

Iob 40.
 Eze. 28.

Ibidem.

Gen. 1.

Gen. 9.

Psal. 8.

* Trismo-
 gest in Pi-
 mand.

sunt; cupiebant fieri, sicut *Dij scientes bonum & malum: Gen. 3.* præ desiderio & cupidine istius dignitatis labro funesto pomo impreserunt; & pomi noxialis morsu in mortem corruerunt.

Num. 16. Multus honos fuit filijs Leui acciri in obsequium Dei & ministerium tabernaculi: namque, seruire Deo regnare est; nihilominus languet inedia Chore eadem tribu ortus; appetit honorem potiorum; Moysi æquiparari contendit. *Sufficiat vobis quia omnis multitudo sanctorum, & in ipsis est Dominus. Cur eleuamini super populum Domini? Satis regnatum est o Moyses, sufficit Aaron: æqua nobis & vobis sanctitas, religioque, vt & imperemus: qua fronte imperium usurpatis? Aduertite tribus Leuiticæ factum, quæ ad sublimem euecta gradum, altius euehi gestit. Multum Num. 16, viginti filij Leui. Num parum vobis est quod separauit vos Deus vt seruiretis ei in cultura tabernaculi, & staretis coram frequentia populi: ait Moyses.*

Hester 1. Fuscifer Macedo Amon in eadem superbiæ regione agebat; Is omnibus honoribus, omni felicitate potitus; ex humili & obscuro magnus, clarusque factus, homo nonus, exaltato eius solio super omnes Principes Regis Assueri; curialibus cunctis assurgentibus ipsi, & prone transeuntem salutantibus; laborat tamen fame; nouos ambit honores: vult Mardocheum, aut cupitos sibi honores deferre pronum, aut aula exulare. *Et ipse capit egere: Capitis apertio, hominis vnus genuflexio desiderabatur ad culmen beatitudinis eius; quicquid possidebat nihili ducebat, ni & hoc potiretur; ad eò vt recensitis per ordinem omnibus quibus clarebat dixerit ad vxorem.*

Hester 5. Et cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quando videro Mardocheum Iudæum sedentem ante fores regias. Quanta fames homini omnimodis honoribus vtenti! Quanta egestas illa omnibus affluenti! Sic miles, ambit vexilliferum fieri; hic, præfecturam; præfectus Tribunatum; Tribunus Proregem creati; ita; si in regione superbiæ & peccati sedem sibi constituerint.

Vales l. 8. *Plutarch tom. 1 mor. de tranquill. animi, circa prodigium.* Fetunt magnum Alexandrum, verè magnum & inexplebilem, vbi multos Reges crebris triumphasset, sui imperij iugum subire coegisset plurimas gentes, audientem aliquando Anaxarchum Philosophum differentem super pluralitate infinita mundorum, prout à præceptore Democrito acceperat, fleuisse eberrimè,

Petr. Boy. *ste an tra- ita de ex- cellentia hominis.* *Qu. l. Me.* dixisseq;: *Me miserum, quod nec uno adhuc sum potius. Addunt alij innumeris fossoribus itum esse in vniuersa terra, vt si quos inuenisset populos suo iubeisset imperio. An non rabidæ famis, & summæ egestatis argumentum in animo regio, cui ceruices diadematis graues, & manus sceptris quasi fascibus plene? Deistituscemodi propriissime dixeris: Postquàm omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse capit egere.*

Ma. 5. Nobiles eius interierunt fame, & multitudo eorum siti exaruit.

Pl. 3. Diuites eguerunt & esurierunt.

Pl. 38. Famem patitur vt canis.

Ista est verè Sclimia; fames tam rabida, vt meretur annumerari prouerbij: Saguntina fames: famis Aethiops; vt etiam dicatur, fames Alexandrina. Talis etenim, tantaq; fuit, vt ab ea calamos abstertere nequerint Poëtæ, quin sale vtente eam impeterent. Iuueni satyr. 10. ante medium:

*Vnus Pelleo iuueni non sufficit orbis,
Æstuat infelix angusto limine mundi,
Vt Gyare clausis scopulis, paruaq; Scripserit
Cum tamen * à figula munitam intrauerit orbem
Sarcophago contentus eris.*

Idem ibidem de Hannibale:

*— Hic est quem non capit Africa Mauro,
Perfusa Oceano, Nilq; aâmor atepenti,
Rursus ad Æthyopum populos, aliosq; elephanti
Additur imperijs Hispania, Pyreneum
Translit: opposuit natura Alpemq; niuemq;
Diduxit scopulos, & montem rupit acuta.*

** Babylonem forte intelligit, cuius muri costiles dicuntur apud Ouis. li. 4. Met. Costilib. muris cixissis semiramis vrbem &c.*

Iam tenet Italiam, tamen ultra pergere tendit.

Actum, inquit, nihil est, ni Pano milite portas

Frangimus, & media velum pona Suburra.

Proverb. 11. Rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.

1 Cor. 6. Tanquam nihil habentes & omnia possidentes.

Gen 41. Luculenter, & ad viuum certè exprimitur tabida fames illa in Genesi, vbi describuntur septem boues macilentæ; hortendæ visu deuorasse septem alias pinguissimas, nec ijs saturatas, pinguiore sue effectas. Vacca pingues, capita populorum. Macilentæ fordæ illa, fame tabida, deuorato heri boue, hodie tauro, defiguarunt fortè Reges auidos, cen vaccas inedia deficientes; qui orbem vniuersum absorbeantes, hodie prouinciarum vnã, cras regnum, nunquam satiantur, saginantur, reum suarum terminis continentur. Qui non obstante ditiorum ditioribus adiectione nouis ditioribus inhiant? Qui vniuersa & plus possidentes, pluribus habent opus?

7. Nec minor illa avarorum pectoribus; vanitate, inanitateque iugiter laborantium. Diuites dimisit inanis, non fecit tales Deus. Terra autem erat inanis & vacua. Propriè, & præ omnibus famelici dicuntur auari. Auri sacra fames. Vbi quantum sunt tantum auri fuerint, laborarint, curstarint, vt omnia congerant, saturatine? scilicet. Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. Quo plus augetur strues, eo plura in eam congerere nituntur. Facta est fames valida in regione illa, & ipse cepit egere. Aliquot aureorum millia desiderantur replendo huic vel illi arcæ angulo vacuo: superest marsupium exiguum quasi appendix ad ingentes loculos ex corio ceti confertos, farciendum. Nunquam legis Mydam Phrygum Tyrannum, quantumuis auro innantem, vt cæcus Oceano, miserque, eam gratiam ab hospite Apolline postulasse, vt quicquid contingeret, siue terram, siue saxum,

& alia,

Amos 4.

Inde Cæli-

mos vel

Cælipia,

Q. D. bo-

vina vel

vaccina

fames

Est etiam

Cælipia

morbus

Luc. 1.

Gen. 1.

Vir. 3. Æ-

Inuenal.

Satyr. 14.

Ouid. 12.

Metam.

& alia, mira subitaque chemia in aurum transformatur: Ouid. 11. Metam.

— ait, effice quicquid

Corpore contigero, suluum vertatur in aurum.

Quam enormis fames? *λίμνη* ἰχθύος, fames valde, ait textus. Quæ huic par fames? Atque aduertite optimè Christus addat, *Et ipse cepit egere*. Ipse enim non saturandus Mydas cepit egere, cibo & potu que ad refectioem sumere gestiebat versis, transformatis, & quasi digestis in aurum suo attractu, periebat fame. Ut concinnè eloquentiæ parens Christus paucis verbis ad viuum retulisse famè videtur, & quasi allusisse ad fabulam Midæ! ut exactè Poetarum fabularum memoria tenebat! ut Mythologum agebat, qui litteris operam non dederat! *Stupebant autem omnes qui eum audiebant, super prudentia & responsis eius. Stupebant autem omnes de his quæ procedebant de ore Dei. Hinc demiror ingeniosam parabolarum elegantiam, quibus alludit ad scripta Doctiorum, tamque exactè exprimit famem & egestatem qua cruciantur tenaces medijs in deliciarum vberum cumulis. Egestas enim non id est quod plurimi arbitrantur, opportunis licet carere, quam viri fortes tolerantia superant, ut in arenis Lybicus lato; sed etiam potius dicæ paupertatem, cui abundantes falso iudicio perculsi succumbunt, ut auri custos Mydas Phrygum Rex, qui dum omnia quæ tangebatur iuxta votum vertebatur in aurum, fame peribat. Putant fame & inedia perituros se: ipsi oculi (ut aiunt) stomacho vastiores: cupidines ampliores, capacioresque arcis: plura concupiunt quam in usus diarios insumere queant, quam arca, & ædes capere. Horat. l. 1. epist. 2. ad Lolium.*

Semper auarus eget, certum voto pete finem.

Idem. *Quis pauper? Auarus. Esurie torquentur coram cibis, eos attingere non audens, ne miguantur.* Publ. Mimus.

Tam deest auaro quod habet, quam quod non habet.

Tantali sunt, non manducantes mensæ appositæ neque

neque bibentes medijs in fontibus.

Quarit aquas in aquis, & poma fugacia captat Tantalus.

Job. 24. *Calcatis torcularibus sitiunt.*

Horat. l. 1. satyra. 1.

*Tantalus à labris sitiens fugientia captas
Flumina; quid rides? Mutato nomine de te
Fabula narratur: congestis undique sacris
Indormis iuhians, & tanquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.*
A thesauris arcentur, vt manus prophana à reli-
quijs sacris: similes damnatis, qui mensæ scitè instru-
ctæ accumbentes, prohibentur manus ad fercula ex-
tendere à maxima futiarum infernalium. Insana enim
auaritia, fame rabida thesaurorum, prohibentur eos
attingere in vsum, Virgil. 6. *Aeneid. de Tantalo.*

— *Lucent genialibus altis
Aurea fulcra toris: epulaque ante ora parata
Regifico luxu: furiarum maxima iuxta
Accubat, & manibus prohibet contingere mensas.*
Macrob. l. 1. in somnium Scipionis cap. 10. *Illos
epula ante ora positæ excruciaci fame, & inedia tabescere
veteres dixerunt, quos magis, magisque acquirendi deside-
rium cogit presentem copiam non videre, & in affluentia
inopes egestatis mala in libertate patiuntur, nescientes
parca respicere dum egent habendis.*

Sunt ad instar Narcysii vesani, qui sitim sedando,
alteram excitat. Ouid. 3. *Metam.*

Dumque sitim sedare cupit, sitis altera crescit.

Horat. l. 3. *carm. Ode 24.*

— *Scilicet improba
Crescunt diuitia, tamen
Curæ nescio quid semper abest rei.*

Ouid. l. 1. *Fastor. Verba Jani.*

*Dum tetigit summo vertice Roma Deos.
Creuerunt & opes, & opum furiosa libido.
Et cum possideant plurima, plura petunt.*

Stobæus.

Hydropisii laborantes siti exacerbantur iugi, inquit
Diogenes, & hunc sequuti prisca scriptores plurimi-
plus

plus bibunt, plus sitiunt.

Ioan. 4. Qui biberit aquam istam, adhuc sitiet, & cit Dominus. Florat. l. 2. Oda 2.

*Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, & aquosus albo
Corpore languor.*

Idem 3. Carm. 16.

*Crescentem sequitur cura pecuniam;
Maiorumque fames.*

Quid. l. 1. Fastorum.

*Sic, quibus intumuit, suffusa ventris ab unda,
Quo plus sunt pota, plus sitiuntur aqua.*

Ouid. 13. Metam. in caede Polydori.

Opes animi irritamen avari

Sunt vasa vndique effluencia, nunquam oppletajia
fit Plato, Archytiles, Tarentius, & Luctetius.

*Animi ingratorum naturam pascere semper
Atque expleve bonis rebus. satiareque nunquam
Hoc, ut opinor, id est, quo florentis puellae
Quod memorant lasice pertusum congerere visum
Quod tamen expleri nulla ratione potesturi
Bellian. dolia.*

Agg. l. 1. Qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum.

Jerem. 2. Foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quae continere non valent aquas.

Sunt gurgites immensis maria, quibus vesticulal pendere flumina cuncta, nec unquam exundantia.

Ecclesi. 1. Omnia flumina intrant in mare, & mare non redondat.

Sunt Erisichtones, rabida fame seipfos dilacerat devorantes, ac quo plura vorant, plus elucientes.

Quid. l. 8. Metam.

*Sic epules omnes Erisichtonis ora propheta
Accipiunt, postcuntque simul: cibus omnis in illis
Causa cibi est: semper locus sit inanis edendo.*

Job. 20. Delicias quas devoravit euomet, & de ventre suo extrahet eas Deus.

CONCIO QUINTA

Pamphagi vocari possunt huiusmodi avari, & pe-

ccuniarum helliiones. De his vi-
de Virg. l. 6.
Sunt aquilæ, & vultures inexpleriles, similes avari. Enei. l. 6.
le torquenti Prometheus; & vlturi discerpenti incef- Seruium
santer iecur Tytij, vti sicut Prifce; cuius palato nun- in eundem
quam rapacitas eximitur, deuoret centum corda, cen- H. sed in
tum iecora, centum splenes die quolibet suo Tityo Ergis.
licet. Macrob.

Sunt canes famelici, nouis frustis semper inhan- lib. 1 in
tes: faucibus prementes carnis frustum, si nouæ præ somn. Sci.
da umbram in aquis viderint, in eam quoque irruunt. cap. 10.

Seneca Epist. 25. Vidisti aliquando canem frustra panis Vide apol.
apertio ore captantem? Et quicquid acciperit protinus in- 3. Esopi.
tegrum deuorat. Et semper ad spem futuri hiat. Idem eue-
nit nobis: quicquid expectantibus fortuna proiecit, id sine
vlla voluptate dimittimus statim ad rapinam alterius e-
recti & attenti, in Epicureorum istud haec incidimus,
quod inane & sine termino est.

Aristophanes in Pluto: Reliquarum rerum omnium
satietas est, amoris, panis, musica, bellariorum, hono- is,
placantarum, fortitudinis, caricarum, ambitionis, offa.
militia, faba: tui vero, ô Pluto, neminem unquam satie-
tas cepit: sed ut quis tredecim talenta accipiat, sedecim
ambulat; & hac consequutus, quadraginta cupiet, aut
viam sibi acerbam esse dicet.

Martialis 12.
Fortuna dat multis nimis, satis nulli.

Bias apud Aufonium:
— Quis pauper? Auarus.

Seneca in controu. citat:
Tam deest auaro quod habet, quam quod non
habet.

Diomas Ambrosius tom. 3. libr. 3. epist. ep. 1. egregie
ostendit quis pauper, quis diues. Inspiciens, ait, & quod
putat se habere, nequaquam possidet. An putas illum possi-
dere, qui in thesauro suo die ac nocte incubans auarus & mi-
sera torquetur sollicitudine? Ille verè eget, & si alij diues
videtur; sibi pauper est qui eo non videtur quod habet,
quis

quia adhuc alia rapit, alia desiderat. Vbi enim nullus cupiditati modus, qui fructus diuitiarum?

L. Apuleius apol. i. pro seiplo: Nemo nostrum pauper est, qui superuacanea nolit, poscit necessaria, qua natura oppido pauca sunt. Namque is plurimum habet qui minimum desiderabit. Habet enim quantum volat qui nolit minimum. Et idcirco diuitia non melius in fundo consistunt, quam in ipso hominis estimantur animo. Qui se avaritia egenus, & ad omne lucrum inexplebilis; nec meritis auri satiabitur, sed semper aliquid ante parat, cui augeat, mendicabit.

Idem ibem. Philosophi non ultra volentes quam parant, sed congruentibus desideriis, & facultatibus, iure meritoque ditescunt & beati fuerunt. Pauper enim sit appetenti egestate, diues non egendi satietate.

Eucherius in ep. paren.

8. Adhuc, quis inficietur lubricum & carnalem omnibus completis fame & egestate laborare? Doctus Eucherius exhortatione ad Valerianum ciuicis voluptates dicit indigentiam ipsam. Minus gustata, minus appetitur. Non audiuerit quispiam de puella exquisitissimae formae, eius visendae desiderium non tenebitur. Ignori nulla cupido. Voluntas non fertur in incognitum, ferunt communiter: altumox vt eam videat, atque obiter, geminat aspectus, oculosque in eam quasi anchora figit, Oculoque in virgine vixit, attentius eam intuens, persentiscit ignem quendam circum in medullis suis exardescere. Minus acceditur ad Venerem, minus desiderantur ea: vt ideo concludant Theologi facilius virgini virginitatem seruate, quam biuira continere: superest semper scintilla sub cineribus aliquando calefactis. Agnosco veris vestigia flammae; aiebat biuira etate vernas; aptissima reaccendendis flammis pristinis. Venerem flammam sunt ad imitari, nis fatui, qui aqua communi extingui nequit. Anonris potiones, falsugine sunt proxima, ideo sitim non sedant. An forte ideo perhibetur Venus spuma maris nata? Hinc specialiter Christus ad Samaritanam secutum, a quis Venerem crebro te ingurgitantes: Quia hiberit ex aqua hac, sitiet iterum. Quam sententiam exponit

Virg. i. Aneid.

Ioan. 4.

ponit S. Thomas de diuitijs non solùm, sed & de o-
 mni alio bono temporeo, cuiusmodi carnis voluptas. *1. 2. q. 2. a. 1. ad 3.*
 Proverbia quibus fertur; Boli sunt fures: Ad libatum
 cito recurrit elurus caseum: Titio quondam accesus,
 facile reaccenditur; hoc loco probantur verissima. Vt
 enim experimento videre est, luxatur, laxatur que cibi
 apperentia, adstricta mox gustato cibo; faciliusq; est
 in vesperum omni cibo abstinere, quam prælibato e-
 dultio desistere: ita fames blandatum voluptatum a-
 cuitur, irritatur que ijs prælibatis. Demitror, ceu Phœ-
 nicem luxuriosum ad meliora conuersum, de quo e-
 nuotiari queat. *Num. 28.*
Nauseat anima nostra super cibo isto lenissimo. Mors in
4 Reg 4.
Eccl. 7.
2. Reg 13. Inveni amantorem morte mulierem.

2. Reg 13. Impossibile rebatur Ammon potiri ample-
 ribus lotoris Thamat; quia virgo adhuc intemerata
 erat: eiusmodi enim delitiæ Veneræ necdum ipsi co-
 gnitæ nullam sui suscitabant in ea cupidinem. Nesci-
 us Laidem non adeo reluctari vt Lucretia? Eius mali
 incrementa capit desiderium, quo plus exercitio facti
 expletur: cibus omnis in illo, causa cibi est; satietate
 irritatur. Satisfactum votis meis ducerem si in formo-
 sam illam Helenam lumina figere daretur. verùm, in-
 tuetur eam semel & iterum; atque quo magis, eo aui-
 dius: plus videt, plus videre, & oculos ipsius affixos
 speciei cuperet. *Virg. 10.*
Expleri mentem nequit, ardescitq; tuen-
Aeneid.
Eccl. 1.
Non satiatur oculus visu. Huius deinde deside-rij ex-
 pletio, alterum suscitât. Ea enim visâ, miscere collo-
 quia cum naturæ miraculo illo, vti prædicat, gestit.
 Colloquitur semel & tertid; & ecce tibi, faciei formâ,
 & sermonis venustate prægrandis labefactatio in mē-
 te. *Virg. 4. Aeneid.*

— harent infixi pectore vultus,
 Verbaq; nec placidam membris dat cura quietem.
Idem eclog. 8. Bucol.

Vt vidi, vt perij, vt me malus abstulit error.
Eccl. 1. Non satiatur auris auditu.

Complectis sermonibus ingruit acrior fames regio-
 P P ni

ni peccatoris: optaret labris eius vernantibus
 uia blanda imprimere; hac vice duntaxat. *Oscula
 letur me osculo oris sui?* Ab vno ad alterum trahit
 ingeminat, repetit. *Dabit amplexus, atque oscula
 dabit* Ratus ea ratione se expletum in, incipit
 lum: ecce tibi dira fames in regione eius. *Dans vides
 vires. Et ipse capit egere.* Prò, petij, inquit, ni eius potat
 amplexibus! O famem acrem! O egestatem diuinam
 sed manibus, pedibusque accersitam. Sale cecidit
 rant aspectus primi. *Carpit enim vires paulatim, vnde
 Georg.* que videndo femina. internè torruerunt eum aspe-
 ctus; sitim ad instar salis excitarunt aciem: magis
 falsi fuerunt sermones; & his dulcia oscula. Ingre-
 ens sitim restinguere nifus est, sed vino calce maris
 delibutoque, quod arida siti gurgur vrit. *Omnia quae
 Ioan. 4.* biberit ex aqua hac sitiet iterum. Hac omnia fuerunt
 ipsi, quod aqua calci, & igni fatuo, vt magis, magis
 accenderetur; quod augenda flamma oleum &
 lignum. Nitebatur explere esuriam carnalem opor-
 tibus, sermonibus, basijs. verùm nouam irritauit
 famem, ardentiorēque suscitauit sitim, seque ad
 summam compulit ipse egestatem. *Postquam enim
 consummasset, facta est fames valida.* Et ipse capit egere
 Iudic. 14. Ac tandem venustulus infelix conficitur, vt Sump-
 Prou. 6. son, ni dilecta Dalila potiarur. O famem validam,
 Virgil. 4. iniquamque suggestricem! Hac stimulatus compul-
 Aeneid. susque fame, amoris factum committit. *Aqua furina
 dulciores sunt. Speluncam Dido, Dux et Troianum con-
 dem, Deueniunt: ea ratione saturari putat, saturatus
 paulatim desistere, ac tandem fastidire proponit. Sci-
 licet. Noua in dies sumit ipsa incrementa. Aur enim
 captis insistere acrius contendit, aur amoris nomen
 fingere dolos; aur elegantiorē amatam aucupe-
 ri; Omni feræ parat infidias; senerari auct. Dubio-
 nus ad meretricem, sitim non depellet, sed sitiet ite-
 rum.*

Leuit. 26. Comederis, & non saturabimini. Olet

Osee 14. *Comedent & non saturabuntur;*
Ibidem. *Fornicati sunt, & non cessauerunt, id est, non cessabunt.*

Aggæi. *Seminastis multum, & intulistis parum: comedistis, & non estis satiati: bibistis, & non estis inebriati: operuistis vos, & non estis calefacti: & qui mercedes congregauit, misit eas in sacculum pertusum.*

Ecl. 27. *Homini fornicario omnis panis dulcis; non fatigatur transgrediens usque in finem.*

Diuus Hieronymus ad Damasum pag. 2. tractat. 2. epist. 15. *Semper voluptas famem sui habet, & transacta non satiat.*

D. Ambrosius l. 7. in Lucæ c. 15. *Nihil prodigi satie voluptati: semper famem patitur sui, qui alimentis perperius nescit impleri.*

D. Berno. in declamat. *Sanguisuga (proprie scilicet voluntatis) duo sunt insatiabiles filia, clamantes, affer, affer. Siquidem nec animus vanitate, nec voluptate corpus aliquando satiatur.*

Diuus Gregorius Nazianzenus Epist. ad Basilium. *Tantalum fabulam eleganter detorquet, ad huius mundi delicias, quæ nunquam expleunt animum. ταντάλου, inquit, τῆς καὶ κατὰ φύσιν διψῶντος ἐν ἰδαντῆ ἀποφύσσοντος καὶ ἀπόφορ πᾶσιν αἰσθητοῖς. Id est: Tantalus, & execrabiles sitientes in aquis miserandam illam & nihil alimoniam conferentem pandesiam: ταντάλου ἄρτι vocant conuiuium ex omni genere deliciarum apparatus.*

Aristotelis 1. Ethic. *Voluptatum appetitus insatiabilis est; stulto undique affluunt: & exequutio libidinis innatam cupidinem exauget. Quin etiam si magne sunt & vehementes, mentem a suo statu dimouent.*

Nunquam legistis quæ de Messalina Claudij Tiberij vxore, & Britannici matre, totius feminei sexus dedecore scripsit Iuuenalis, nimirum eam aliquando lassatam viris, sed non satiatam?

Juvenal. satyra 6.

Et lassata viris nunquam satietata quiescit.

Vel ut alij legunt.

Delassata quidem, sed non satietata recessit.

De hac Fuit hæc Imperatrix tam impudens libidinis, ut pro-
vide Sex- uocavit ad lecti palæstram vnam ex ancillis quæ re-
tum Au- reticio quæstu victum sibi quæritabat.
relium & Osee 4. Fornicati sunt & non cessauerunt, id est non
Plin. l. 29. cessabunt.

Quint. l. Oprimè, inquit D Hieronymus, quoniam illa viri
12. instir. in fornicatione deficiunt, & fornicandi desiderium non
cap. 11. de quiescit: huc, desiderium ardescit, ut habet Glossa in
Domitio linearis. Deficiunt, non desinunt: deferuntur non de-
Afro. serunt.

D. Anthonius Paduanus concio. in hanc parat: De-
ficiunt illa nobis, aut nos ipsis.

Ioan. 4. Ita Samaritana, forte rugosa & cana, ubi vi-
ros quinque habuisset sextum domi fouet gænecon.
Nonne argumentū, plus desiderari Venerea, quo cre-
brius fuerint iterata?

Prover. 30. Tria sunt insaturabilia, & quarum quod
nunquā dicit, sufficit: infernus, & os vuluæ. & terra quæ
non satiatur: ignis vero nunquam dicit, sufficit.

Virgil. eclog. 3. Bucol. Claudite iam riuos patri, sat
prata biberunt; in venereis non habet locum.

Salsa sunt carnis voluptates, uti mox dicebamus,
vnde salacitas, sunt que quasi irritamenta vini, quando
satiatur; sed eo acrius appetitum irritant, quo sæpius
iterata.

Naturæ à secretis, magnus Aristoteles, dicit quodā
loco, libidini assuetos infirmari, si quando missum fa-
ciant exercitium, forte quia natura iam affecta est
sordes corporis & superflua alimenti per illos meatus
emittere, paulatim que cæteri meatus ocellentur:
adeo ut dici possint famelici, summo Venereorū deli-
derio non solum flagrant, sed & eorum penuria, &
necessitate laborantes. Et ipse capit egere. facta sunt
ei vitia quasi naturalia. En aduertitis famem & ino-
piam lubricorum.

9. Atar, existimatis idem non deprehendi in regio-
neiracundorum, & vindictæ implacabiliter cupido-
rum? Contumelijs omnigenis in furoris sui obiectum
iactis, noua incessit libido cædendi, vulnerandi, muti-
landi: cæsis & fauciatis hostibus, ad cachinnos, sub-
fannationes, iocos, deueniunt; quomodo ad Christū
in ligno debita nostra Patri æterno pendentem se lu-
dæi habuerunt; & Achilles ad Hectorem. Virgilius
1. Æneid.

*Ter circum Iliacos raptauerat Hectora muros,
Exanimumq; auro corpus vendebat Achilles.*

Virg. 1. Æneid.

— *Referes ergo hæc, & nuntius ibis*

Pelida genitori, illi mea tristia facta,

Degeneremq; Neoptoleum narrare memento,

ait Pyrrhus ad Regem Priamum hostem. Idem:

— *En tellus, & quam bello Troiano petisti,*

Italiam metire iacens;

iacetabat italus in Troianum cæsum.

Potens nostri seculi Monarcha, vultu sereno & a-
laci intuetur capita cæsorū Principum binorum,
suorum clientum (vti quōdam Ciceronis caput Mar-
cus Antonius) corpora igne cremat; cineres aere spar-
sos ventis commendat. Quid non molitur atrox cho-
lere, vindictæque passio? Magnatorum animos vbi
occuparit, à ratione prorsus luxat, pulso omni pu-
dore. Herodiade nata cultro petit sacrum Baptistæ
caput epulis illarum, eius iniqua cæde non saturata.
Fulvia Marci Anthonij vxor, impetit auream
Tullij decollati linguam. Tullia equorum vngulis
& petoriti rotis conculcat patris exanime corpus,
non contenta classico fuisse viro, vt patricidium e-
notme patraret. Explera fame rabida cædis pater-
ne, suboritur noua conculcandi exanguie cadauer
horrenda libido. De ebrioso nihil adducam: norunt
omnes, pulsa siti, denuò siticulosam; norunt inex-
plebilem. Neque verò conctionis huius stamen vlti-
mus protendere auct animus: succidam ipsum mox
vt Marci Aurelij Imperatoris philosophantis, aur ma-

*Tit Liu:
dec. 1. 1. 1.*

gis Philosophi imperantis iudicium & confessionem intexuero. Quod expertus, inquit, ingenuè fateri libet, probro meo licet, aut forte posteris vile. Anni quinquaginta quos in viuis degi, tentate libuit vitæ præsentis vitia cuncta, si qua ratione malitia humana expleri queat. Prælibatis omnibus, competi timore me fame torqueri, quo plura edo; aspiciore frigidari, quo magis bibo: quo diutius dormio, eo magis somnum appeto: diutius requiem capto, magis laboro lassus: plura possideo, plura concupio: plura quero, pauciora inuenio. Denique possedi vixquam nihil, quod animum non intricarit; mox aliis inuicem. Huc vsque M. Antonius. Magus ille Metrophorum antesignanus Salomon, nonne id ipsum discidit in Ecclesiaste, reuersus in regionem serena mentis, a longa profectioe amentia. *Omnia qua desiderauerunt oculi mei, inquit, non negavi eis, nec prohibui carum meum quin omni voluptate fruereetur. Et oblectari in his qua præparaueram. Edificavi mihi domos, et plantavi vineas, feci hortos et pomaria, et conserui ea cuncti generis arboribus; his æquiparanda non sunt seminatidis arca. Feci mihi cantores, et cantatrices, et dilexi filiorum hominum, quibus animum meum lenarem; utque ad sonum lyrae requiem captarem, ut Pythagorici: ac tandem reperi in omnibus vanitatem et inanisatem.*

Eccles. 1. In omnibus vanitas, et afflictio spiritus. Id est, vniuersa ista satiare non queunt animum humanum, ut nec vento, aut aere solide repletur vacuum. Nonne ibi sententia, & iudicium Monarcharum geminorum, potentissimorum & sapientissimorum Regum omnium, quo apertè concluditur peccatorem ubi omnia consumpserit, excogitarit, dixerit, fecerit, adhuc egere, & fame laborare? An non hoc ipsum quod Christus Salomone sapientior, in hac nostra parabola, Et postquam omnia consummasset, factus est famus valida in regione illa. Et ipse capit egere.

Pro. 13. Venter impiorum insaturabilis.

Ecc.

Eccles 40. *Fames, & contritio, & flagella super im-*
pro.

Isa 9. *Declinabit ad dexteram & esurieret, & comedet*
ad sinistram & non saturabitur.

Ierem. 2. *Et vani facti sunt.*

Cic. l. 3. Tusc. inicio: *Animus eger, ut ait Ennius, sem-*
per errat; neq; pati, neque perpeti potest, cupere nunquam
desinit.

Calixtus Placent. in hanc parab. p. 2. *Delectationum*
inopia non probatur, nisi cum delectabilium copia suppe-
rit. Nam eorum defectus & privatio appetitum non exci-
tat, sed eorum abundantia inflammat.

D. Thom. 1. 2. q. 2. a. 1. ad 3. *Diuisie & quaecumq; bona*
temporalia quando iam habentur, ipsa contemnuntur, &
alia appetuntur secundum id quod significatur Ioan. 4. cū
Dominus dicit: Qui bibit ex hac aqua, per quam tempo-
ralia significantur, sitiet iterum: & hoc id eo quia eorum
insufficiens magis cognoscitur cum non habeatur: & id
eo hoc ipsum ostendit eorum imperfectionem, & quod in eis
summum bonum non consistit.

En meo iudicio fainem optimè enucleatam, gratia
Deo: superesset, si per vos liceret, **per**scrutari, qui nul-
lis rebus expleri queat animus humanus: **ast** veritus
ne vestra abutar humanitate, & fame hac ad nauseam
vsque vos fatiem; ne quoque famelicus ego, & plus
numio videar cupidus edisserendi cuncta simul & se-
mel, per otium digeratis nunc vobis apposita, dum
in crastinum paro noua fercula; & nunc diræ meæ
fami, summaque cupidini edicendi hodie pro-
posita impero, & tempero in lucem
sequentem. **Ite in pace.**

* *
¶

CONCIO SEXTA.

Græca. 4.14. δαπανήσας δὲ αὐτῷ πάντα, ἐγένετο ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, & αὐτοὶ ἔβησαν ὑπερῷον.

Vulgata. 4.14. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse cepit egere.

Syriaca. 4.14. Quumq; consumpsisset quicquid habebat facta fames magna in regione illa, & cepit egere.

A R G V M E N T V M.

1. Infirmantur animi, uti & corpora. 2. origo fami insatiabilis animorū ex eo quod creaturae non sunt eius finis. 3. Deus solus eius proprius cibum. 4. Vnde dicitur triangularis animus. 5. Amplius est & capax. 6. Intellectus & voluntas actiuosunt. 7. Animus nostri caelestes. 8. Non patitur natura creaturam. 9. Creaturae omnes vacua sunt. 10. Applicari nequeunt concupiscibili. 11. corpora non agunt naturaliter in spiritualia. 12. Umbra sunt. 13. A multis deuantur diuites. 14. Ea ratione parit Deus cupidos. 15. Discursus super alijs generibus famis. 16. Hæretici qui quoq; famelicus. 17. Ordo siue regimen istiusmodi famelicus.

1. **E**Xtra omnem aleam est, Auditores, animo humano morbos esse, ut & corpori; quin plures, perniciosioresque: de quorum curatione nullatenus desperandum, uti nec corporis. Qui enim credebant

fiat animum, qui corpori ægro remedia adinuenit, se ipsum vllatenus curare non posse? *Qui probari potest, Cicero l. 1. ait Philosophus quidam, ut sibi mederi animus non posset. 3. Tuscul. sit, cum ipse medicinam corporis animus inuenerit? Memento licet non conualeat ab infirmitate animus, ut nec corpora? Porro, uti morbis corporis benè notis, quoad existentiam, eorum explorat ante omnia originem & radicem medicus prudens; ita animi dissolutionem & compagem obseruare & scrutari expedit deprehensa eius infirmitate, ut sanetur. Concione hæc inuicem imponimus vtriusque discretionis totius orbis status, signanter superbiorum, auariorum, libidinosorum; arteriæ pulsus explorauimus, ac certò certius ægros deprehendimus, nec non a stuantis siti, fameque indicibili laborantes. Ut itaque malo succurratur (quid enim ardentius queam expetere quam peccatorum conualescentiam? *Nolo mortem peccatoris, sed magis ut conuersatur & uiuat.*) operæ pretium nunc immoderati appetitus, insatiabilisque fontem indagare ex huius enim indicio, ut aiunt medicum facile inueniantur medicamina congrua, aut constituatur ordo seruandus ut conualeant. Nam ut medici causa morbi inuenta, curationem esse inuentam putant: sic nos causa agitudinis reperta, medendi facultatem reperimus, ait sapienter Cicero.*

Hoc erit nobis huiusce concionis argumentum; quo euoluto, de alia quoque fame dicemus: deinde ut ab immodica sitis vexatione tuti sitis dietam & modum præscribemus. Si verò ut Galenum, qui corporis nostri compositionem dispositionemque perlustret, & nobis constituat viuendi institutum, ab Oriente in Occidentem quærimus, ut corpori huic necessario monituro, non nullorum dierum vitæ respiracionem addamus: quanto magis operæ pretium fuerit intendere attentè sermonibus, quibus animorum nostrorum status deuius, deuiationis origo, modus restituendi in eum pristinum gradum, ut æternum viuere queant beati, innotescant, ipsi videritis. Verum

Dei gratiam, operumque imploremus.

AVE MARIA.

2. Deprehendo, Auditores, inexplebilem illam aviditatem quâ laboramus, obteata in speciem bonorum omnium copia, à diuersis causis ortum ducere. Primò, quòd animi nostri in finem sublimiorem sint creati, quam sint creaturæ omnes simul sumptæ: quem finem donec assequuti fuerint, quiescere non valent: haud secus ac lapis donec ad centrum peruenit, non quiescit; ad quod demissus ulterius non tendit. Constituatur in aere, in igne, in aqua lapis, appetet alium locum, quia ibi non est ipsum centrum, ad quod si pertingat, hærebit, subsistet: quæ ocyus, contentus, quasi peregrinus in natale solum reuersus. In quem verò finem creatus homo? Paucis; vt Deum cognosceret, intelligeret, amaret, eoque frueretur.

Lactant. lib. 7. instit. cap. 6. Idcirco factus est mundus vt nascamur: ideo nascimur, vt agnoscamus factorem mundi, ac nostri Deum: ideo agnoscamus vt colamus: ideo colimus, vt immortalitatem pro laborum mercede capiamus.

Idem ibidem cap. 5. Vt esset qui opera Dei intelligeret, qui providentiam disponendi, rationem facienda, virtutem consummandi, & sensu admirari & voca proloqui posset.

Idem de ira Dei cap. 14. Sicut mundum propter bonitatem machinatus est Deus, ita ipsum propter se tanquam diuini templi Antistitem spectatorem operum, rerumque celestium.

Magister in 2. dist. 1. §. D. Fecit Deus rationalem creaturam, quæ summum bonum intelligeret, & intelligenda amaret, & amando possideret, & possidendo frueretur. Non potissimum vt solem intueretur; & volebat quidam thrafo Philosophicus; non vt cæteris animantibus imperitaret; vt canit Poeta. Ouid. 1. Metam.

— Vt dominari in cætera posset.

Sed vt in Deum tenderet, in eoque quiesceret. Vt autem res in solo suo centro quiescit; nihilque contentum est, donec praescriptum finem adipiscatur: gradiuntur enim iugiter Ierosolymitani peregrini, quoad in sanctam peruenerint ciuitatem, & loca sacra: studijs totus incumbit Philosophus, quoad scientiam obtineat: properat assidue sol, donec ab Oriente in Occidentem perueniat; hic infernus noster ignis sursum tendit, vsquequo attingat elementarem, sibi cognatum; fluunt sinuosi amnes donec in Oceanum cui sunt tributarij, deuoluantur. *Naturaliter res quaeuis ad suam inclinat finem, quo habito in eo quiescit*, inquit Philosophi: ita homo, in eum creatus finem vt Deum agnoscat, amet, in eoque quiescat, creaturis solummodo vt carueis & ducibus ad Deum vtens; iugi premetur fame animus humanus, rerum omnium redundet affluentia licet, quoad fruatur Deo, centro suo, & sine vero. Id est quod doctissime scribit D. Augustinus in sua ciuitate Dei, & varijs locis suorum diuinorum scriptorum adstruit.

D. Aug. to. i initio lib. 2. confess. *Fecisti me Domine ad te, & inquietum est cor meum, donec requiescat in te.*
Idem soliloq. cap. 13. *Omnis copia quae non est Deus meus, mihi est egestas.*

Ibidem. *Hoc confiteor, hoc scio Domine Deus meus, quia ubicumque sum sine te, male mihi est praeter te: non solum extra me, sed etiam in me.*

Idem ibidem: *Facta est mihi abundantia laboriosa, & egestas copiosa, dum aliud & aliud sequebar, & à nullo implebar, cum non in me inueniebam te.*

Simon Cassianus l. 6 c. 16 in illud: *Capit egere: Insa- tiabilis est mala voluntas, & semper egestatibus subiacet ad egea conuersa, quibus non repletur, nisi cum capax facta fuerit Deitatis.*

Luc. 10. *Vnum est necessarium.*

Deus solus centrum est, & desiderium hominis; bonum summum, in se continens omnia bona: decorum, utile, delectabile; bonum omnis boni bonum, & quo omnia sunt bona.

D. Bonau.
in 1. dist. 1.

Exod.

Exod. 32. *Offendam tibi omne bonum: Aliud ab hoc bonum expleat nunquam appetitum rationalem.*

3. Arbitror quoque oriri ab inconuenientia improprietasque omnium creatorum, nutriendi animus. Cuique viuenti proprium est alimentum: arboribus est humus, eiusque humor: sensiuus, terræ fruges et

11. plurimum, quibusdam hæc, alijs ista: equus & bos palea, fænoque pascuntur: Chameleon aura; *Quod cuius animal nutritur & aura.* Struthio, ferro: porcus glandine: canis, ossibus: * Salamandra, & §. Pirelides Cypriæ, igne: aranei, veneno: lupi, carnibus; serpentes, terra; ac consequenter cuique speciei peculiare est pabulum; ut si equo apposeris ossa, cani paleas, notrum pascas, quod eorum speciei incongrua hoc alimenta. Cuique animali proprius est potus: camelis, aqua turbida, inquit * Plinius: cetrus, fontes limpidi. Homo verò constans corpore animali, proprium habet cibum, ut & animantia cætera, corpori, panem: ut autem compositus animo rationali, alium habet cibum, qualem habent creaturæ aliæ ipsi similes secundum animum. *Non in solo pane uiuit homo.* Equo cibo aluntur creaturæ illæ homini quoad animum similes? *Ego cibo inuisibili & potu, qui ab hominibus uideri non potest, utor,* inquit Angelus Raphael ad Tobiam. *Ego sum panis uiuus. Hæc est uita æterna, ut agnoscant te solum Deum, & quem misisti Iesum Christum,* ait Christus.

1. Angelorum inuisibilis cibum, Deus; qui & proprius animi rationalis, quod sic probat. Alimento fouetur

1. *Guiliel.* calor vitalis corporis animalis: fouet, alitque Deus *Paristya.* in nobis ignem charitatis; amorem nostrum in se nutrit, quo magis agnoscendum se exhibet, ut bonum; quo familiarius nobiscum agit, à qua conuersatione profluit amor; quo magis beneficium in nos se commonstrat: ergo est naturalis animi cibus. Deinde, proprium animalis alimentum est, cuius carentia ipsum deficit: animus ne momento quidem uiuit, nec subsistit sine Deo: hinc apud Lucam dicitur *Panis quotidianus*, apud Mattheum, *supra*

1. *Luc. 11.* *Matt. 6.*

phantalis: igitur Deus animæ proprius cibus. *Gratiæ vide D.*
 vita animo provenit à Deo: quin essentia vita consecr- *Aug. c. 25.*
 uatur à Deo, uti corporis sustentatur vita, pane. *Hac mi- 26. 27.*
nistratio Dei si auferatur, interibunt Angeli mali, ait S. Enchirid.
 Augustinus: ergo potiori ratione est Deus animi vera
 esca & tulerum. Amore incorporatur Deo animus,
 eum sibi uniendo, ut corpus proprium cibum esu: est
 itaque Deus animæ cibus naturalis; cætera omnia,
 improprius. Porro, quemadmodum equo non fit fa-
 tis si ossium plaustrum præsepio immiseris; neque cani
 si amplum pratium fæni assignaris; quia ossa equo
 cibus non proprius, & fænum cani: ita hominis mens
 non satiabitur unquam re aliqua creata, quia nulla
 ipsi cibus proprius, aut solus verus Deus. *unum est ne. Luc. 10.*
cessarium. Cani dat paleas, asino ossa. Sustentari nequit
aura superbus, uti Chamelæon: avarus ferro, auro,
argento, cæteris merallis, uti struthio; libidinosus,
amoris flammis, ut salamandra, aut aquis turbidis ut
cameli; liuidus, veneno, ut araneus: Qui solito cibo non
vescitur, perinde afficiuntur, ac si nullum penitus ca-
piant, inquit Aristoteles.

III.

Luc. 10.

Arist. sect.

28. probl.

q. 1.

IV.

4. An forte à figura, in qua fingi potest animus no-
 ster creatus id initium sumat? Etenim videtur animus
 nosster, parua Trinactia, parua Ægyptus triangulari:
 similis videtur litteris præcis, dictis *στλπ*, complicatis
 in formam triangularem; aut similis *Δδλ* triangulari
 Græcorum: est enim essentia tribus facultatibus
 decora, intellectu, voluntate, memoria, trinos angulos
 constituentibus. Nulla verò spherica figura repleti
 potest triangulus, quin prominentes anguli persistent
 inanes. Quis autem ambiat mundum orbicularem?
 Hinc antiquis dictus es *orbis, globus*: Est enim uniuersa
 terra globus, volubilis manu Dei: est mare corona,
 qua cingitur terra; ideoq; maioribus nostris dictum
 Amphitrite: Cæli omnes sunt spheræ & circuli am-
 bientes, cingentesq; terram & mare, uti corpore clau-
 ditur cor, & puramine luteum oui. *Aspectus earum, & Ezech.*
opera, quasi sit rota in medio rotæ. O egregium globum,
totam terram, mare totum, quia cæli, vasti & nume-
rosi!

rosi! Verum globus iste, utique sphaericus, explet, implereque nequit animum, licet praegrans, quod triangularé fingimus. Τοι ομηγορ, animi nostri aream explet non sufficiunt. Potest animus nostro nico angulo, intellectu, plura comprehendere, intelligereque (ea est eius amplitudo) quam mundum solum: potest sibi fingere & imaginari cum Alexandris innumeros: duobus alijs angulis plura velle, rememorarique potest, quam habuerit unquam mundum. Quibus ergo repleatur animi nostri inanis, si vacua non patitur vacuum? Qui trianguli aream vult implere, triangulum alterum superponat oportet.

Nihil Deo inferioris humani animi ab illis teplet. Magna itaque Deus ille, unus essentia, triplex personis, sancta Unitas Trinitas aptissime quadrabit implendo animo humano. Citra hunc Deum inanis & vacuus stabit aeternum, fame & penuria laborans. Ita est fames valida &c.

17. Tit. Liv. dec. 1 l. 7. Valer. l. 5. c. 9. Lact. l. 3. instr. c. 12. Histor. prod. rom. 1 c. 13. * Tobaeus ferm. 1. ex Stobaeo. 2. Reg. 17. Euv. 14.

5. Adhaec, licet animus noster veré triangularis non sit, adeoque impleri non valens figura sphaerica non potest atamen inficiari tantae amplitudinis, capacitatisque, ut nihil Deo inferioris eam plene occupare queat. pse est vorago Romana, aut Phrygia, quae non oppletur nisi te praegrandi. Atque repleta ad mensuram & proportionem recipientis siue repleti concinnetur oportet; non excedat limites, aut a capacitare deficiat. Non iniecitur vasi angusto mure vastum siphunculo, quod tentare videbatur pueri Augustino apparens: neque guttulis pauculis oppletur ingens sinus, multorum fluuiozum capax. Poponem vaginæ ensis inferas; cubitalis pygmaei pedem Herculis caleo; vini sestertium dolio; giganteum galeæ Goliath, Dauidem; ceti ventri gobionem; elephanti stomacho muscam; ast non impleas, quia nulla proportio symmetriaue, alterius ad alterum. Adhuc locus est. Animum quoque oppletur stomachus eius, creati tantae capacitatis, quanta desiderat: comprehendendo incomprehensibili, infinitoque

euncta illa enim finita sunt; animus capacitatis pendè infinitæ. Sic mundus totus in hominis mente, accedant mille mundi, supererit locus, *Et adhuc locus est.* Orbis vniuersus tumidiorum non suscitabit strumam ipsi, quam granum sinapis elephanti ventri, aut mus montis antro.

D. Augustinus lib. de spiritu & anima: *Tanta dignitas est humana nature conditio, ut nullum bonum terrenum ei sufficere possit.*

Idem alibi: *Ad imaginem Dei facta est anima rationalis; ceteris omnibus occupari potest, repleti non potest.*

Animam Dei capacem nihil minus DEO implere potest.

Simon Cassia. l. 6. c. 16. de parab. Saluat. *Insatiabilis est mala voluntas, & semper egestatibus subiacet ad egenam conuersa, quibus non repletur, nisi cum capax fuerit facta Detatis. Nobilitas & latitudo animi est, quod &c.*

Idem ibidem: *Iusto Dei iudicio agitur ut recedens à satiabilibus, impotentia saturandi mulctetur, & quod semper eget inordinata voluntas, qua in potestate habuit, unde egere non posset.*

Deus totus euncta perfecte replet.

Virgil ecloga 3. Bucolic.

— Iouis omnia plena.

Isa. 6. *Plena orat omnis terra Maiestate eius.*

Virgilius 6. Æneid.

— Spiritus intus alit, rotamq; infusa per artus

Meu agit at molem.

Dei gratia hominem replet.

Luc. 1. *Auo gratia plena.*

Spiritus sanctus replet mentes.

Luc. 1. *Spiritu sancto replebitur ex utero matris sue.*

Actorum 2. *Repleti sunt omnes Spiritu sancto.*

Quicquid Deus non est, vacuum relinquit aliquod spatium.

Psal. 103. *Aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate.*

Philipp. 4. *Deus autem impleat omne desiderium vestrum.*

Quæ

Quærat itaque Deum qui repleti cupit, & eximi à fame infatiabili. Ecce habetis genuinam diætam animo infirmorum, famelicorumque.

6. Præterea: an forte id ipsum proueniat à miris, penequæ infinita actuositate intellectus & voluntatis humanorum? Nil enim tam infinitum infinitate notata & apparenti, quin multo plura capere & imaginari queat mens humana. *Suspice calum. & numeras stellaras, si potes. vt siderum inhaeritu est numerus? Solus est Deus, qui numerat multitudinem stellarum, & conuenit eis nomina vocat; qui arenam maris recessat, vitæ campi gramina, & nemorum folia numerosa. Nihilominus infinita videantur nobis licet; potest actiuitate sua intellectus humanus, intelligere, imaginari, estimare multo plura sidera firmamento affixa; numerosiorem arenam maris vberiora gramina campi, plura folia syluatum. *Omni finito potest manus estimare.**

Similiter, affectus, voluntas, amor velit quid infinities, aut plura prope infinita, nec ideo limitari quin possit velle, amare, cupere illud amplius, aut plura. *Affectio potest se extendere sicut estimatio, inquit Philosophi.* Quapropter vbi Poëta quidam dixisset, diuitiarum amorem ad summum peruenisse gradum, sapienter addidit vix, clausulam restringentem: dicens, vix ultra amorem illum progredi potest, non audens adstruere, non posse: potest equidem noua sumere incrementa.

Quid. i. Fastorum:

Tempore creuit amor qui nunc est summus habendi, vix ultra quo iam progrediatur habet.

Non dixit, non ultra &c. Cum verus æquè patetur hoc vel illud. Quod autem eorum quæ postularemus nil nos explere queat, procedit ex eo quod plura credere, imaginari, amare, cogitare in infinitum queat: (vt fileam Physicorum siue anatomistarum rationem qui dicunt inde oriri quod cor humanum pyramidalis sit formæ, super qua ægrè queat mundus sphaericus) vt & intellectus per cognita & intellecta transit ad intelligentiam aliorum; & ex proprio

litione euidenti intelligit incognitam:

V I.

Vti dilatur memoria, non tam haustis fontis Bæotici vndis, vti scribit Plinius, quam reque & sede multorum, *ediscendis nostris & alienis*: ast; quæ quo plura comprehendit, eo fit capacior: ita voluntas, magis vult aliquid, magis vult velle: & quo plura amat, eo plus palatur in suis amoribus.

V II.

Arbitretur quoq; diuersitatem loci ortus nostri animi & terrenorum causæ esse. Domestica, & patria nostra orta iudicamus meliora, pulchrioraq; exteris; patriæ amore corda demulcente adeo, vt natalis soli penuria videatur præstare exteris opibus. Delectatur magis Vlyffes fumis patrijs, quam omnigenis delitijs in domo Circes.

Capitulum quidam:

— *Operat Vlyffes,*

Fur, um de patrijs posse videre focis.

Cicero i. de Orato. dicit Ithacam in asperissimis saxulis tanquam nidulum affixam, immortalitati ab Vlyffes antepositam.

Suis nidus cuique magnus.

Prou. Patria sal pluri facienda est, quæ hospitio mensa.

Suum cuique pulchrum.

Ouid. i. de Ponto ele. 4.

Cum bene sint clausa cauea Pandione nata,

Nititur in sylvas quaque redire suas.

Nescio qua natale solum dulcedine cunctos

Ducit, & immemores non sinit esse sui.

Virgilius 4. Æneidos, vox Eneæ ad Didonem:

Me si fata meis paterentur ducere vitam

Auspicijs, & sponte meas componere curas;

Vrbs Troianas primum, Duceresque meorum

Reliquis colerem, & Priami tecta alta manerent. Gen. hō.

Corporis humani locus ortus, terræ pagus est Car. 9. in Euiā.

na proprius locus, terra est. in fit S. Greg. vera verò genui gel.

naque animi patria & vrbs cœlū est. Olli celestis origo;

Diuina particula aure, dicitur Poetis, atque animus

est propriè qui amat. Porro scientia, honores munda-

Q q dani,

dani, opes, voluptates terrenæ, forte sunt aliquid, sed ruri tetræ illatum: non sunt cæli, patrisque animi nostri fructus: quapropter, possideat animus non terrena illa mundana licet, nō continebitur istius fortibus. Enimvero, velit nolit. cliaatione naturalifertur in desiderium cælestium, dicit que: Prestant omnibus natalis nostri cæli, bona. En vnde fames queque, & egestas copiosa.

VIII.
Arist.
probl. sect.
899.
Natura
non patitur
vacuū.

8. Fit etiam a natura non admittente vacuum, et sententia Aristotelis: quod adeo horret, ut præcelsoliturum ordinem quædam præstet, ne ipsum pari contingat. Si caule fonti iniecto acrem inclusum extrahas; non ferens natura inter fontem & os in caule vacuum, lymphas pellit per caulem sursum, fluensque ad altitudinem cubitalem, & amplius oblitæ g. Quamquam diu subsequenteribus invicem illis, nono. Quam caulem transitus non datur: atque si infinitus fuerit, fluent infinitè per caulem attrahentem, quoad vi spiraminis repellantur, repleto vacuo nono. Tubus est hominis mens, qui vacuum nescit: repletur aut soliditate amoris Dei, aut aura amoris rerum mundanarum oportet: amore autem Dei ablectente, succedunt ilicò mundanæ; quæ ubi fluere ceperint, aqua è fistula, fieri nequit quin spiritu illo attrahatur penè infinitè, quoad amor DEI, vi quasi locum sibi denuò vendicet, pulso rerum terrenarum amore.

IX.
Creatura
eundè
vanæ.

9. Amplius, quem fugit creata omnia esse causa, vacua, inania, nulla soliditate firmata. Gen. 1. Terra autem erat inanis & vacua. Eccles. 1. Vanitas vanitatum. & omnia vanitas. Quod inane est, tam perfectè nequit replete vacuum quin superficialis locus. Navem ingentem velis vento distensis, horreum paleis occupatis, aut non repleatis, quoad inanes, & vacuè persistentes qualitatem eam naturalem non miserint. Sic terrena, inania non repleant unquam perfectè amplitudinem mentis humanæ. 10. Dein, cordis humani inexplicabilitas illa procedit

dit ab impropria applicatione concupitorum: que
 accedunt nunquam ad concupiscibilem. Obiectum
 potro, propria facultati non applicatum, non facit sa-
 tis eidem. Oecinat Casarimontanus Orpheus noster,
 inquam magnus ille Orlando di Lassus cantionem e-
 legantissimam, aut alius quis Amphion nostri seculi
 sonore plectat lyrae fides coram surdo, lachrymantis
 non ciet lachrymas, quia sonus non est proprium ob-
 iectum visus. Rursus, Joannes Malbodienfis, prisci ap-
 pellis genus exhibeat illustres tabulas aumbus caeci:
 aut offerat Ganimedes Nectar, Ambrosiamue mani-
 bus solum contrestandam: nullam capiant caeci aures
 ex tabulis voluptatem; neque contrectantes manus
 Duorum epulas satientur. Eceur? Quia color pro-
 prio sensui, visus, non obiectus: neque cibus, proprio
 gustui. Vtraque cuique fiat satis, & operentur agen-
 ta, sonus, vox musica, auribus obijciantur: tabulae, &
 colores, visui, optima feracula gustui & palato: quo-
 modo medicus membro laeso & patienti admouet vn-
 guenta, cataplasmataque. Quae vero pars in homine
 tam ardentem concupiscit? Cor. Ipsum ambit hono-
 res, inhiat thesauris, concupiscit formosas. *De corde*
exerunt cogitationes mala. Ipsum ira ex candescit; vindi-
 ctæ est cupidum; ipsum liuore tabescit; ipsum flagrat
 desiderio, omnium quæ fingi possunt desiderabilia.
 Paral. 25. *Erigitur cor tuum in superbiam.*
 Judith 1. *Cor eius eleuatum est.*
 Job 15. *Quid te eleuat cor tuum?*
 Psal. 63. *Accedet homo ad cor altum.*
 Prou. 18. *Antequam conteratur, exalciatur cor.*
 Ezech 33. *Auaritiam suam sequitur cor eorum.*
 Judith 12. *Cor autem Holofernis concussum est.*
 Prou. 6. *Non concupiscat pulchritudinem eius cor
 tuum.*
 Cant. 4. *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa.*
 Matt. 5. *Iam machatus es eam in corde tuo.*
 Ioan. 13. *Cum diabolus iam misisset in cor ut traderes
 eum Iudas Simonis Iscariotes.*

x.
 Cuiq; sen-
 sui pro-
 prium est
 obiectū.

Matt. 15.

Pfal. 40. *Cor eius congregavit iniquitatem sibi.*

Prou. 6. *Cor machinans cogitationes pessimas.*

Prou. 26. *Septem nequitiae sunt in corde.*

Prou. 27. *Cor iniqui inquit mala.*

Matt. 23. Infelix hominis cor passionibus diuersis, plerumque aduersis distrahitur. verum, ubi applicat superbia celsitudinem quam perditè concupiscit cor? auribus eas opplendo eximijs & honorificis titulis. *Amatocari ab hominibus Rabbi;* audiens libenter nomina dominationis, excellentiae, celsitudinis, maiestatis: *dematibus ceruices cingit;* manus sceptris exornat humeros purpura tegit; oculos pascit genuflexionibus: *amat salutationes in foro.* Et postquam omnia consummasset &c. auidè experit nouos honores. Nec miror; eiusmodi enim honores cor faucium non contingunt, male affecto, & famelico non succurrunt. *applicanda sunt actiua passiuus. Actus actiuorum sunt in pariente dispositio.* Cor aurum deperit thesauros: *aurum collocat auarus thesauros & aurum;* In loculis, in arceis: quibus oppletis, necdum contentus auarus. *Et ipse caput egere.* Haud mirum: quia dolori non solubet unguentum. Dolente corde, emplastrum applicat: *ca: aegrotante capite, talos unguentis oblitit.* An ratione conualescat? Cor concupiscit, amat, amate exardet. Ast infelix amans ratus medicamen querere, contingit, oculis solum, obrutibus: attingit, sed labijs, sed manibus solum, aut forte propius deperitam speciem. *Complectis iocis, miser non saturatur;* laborat adhuc fame regio eius. *Qui hoc verè errat;* dens, ipsum perditè deperiens internum, cor, non potitur amoribus, nisi per corpus, tanquam interpositam personam. Auguramini, an calefiat procal distans ab igne; si famulum sui vice propius ad focum mittat; aut ego famelicus satiet alium opplendo cibis, non admoto interim labris meis cibo.

Jacobi 2. Si frater aut soror nudi sint, & indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis, Pax in pace, calefacimini, & saturamini: non desideris autem in

que necessaria sunt corpori, quid proderit?

Sic, quia nequeunt applicari terrena cordi quæ ipsum desiderat; cingatur fastuosi vertex tor coronis, quot meo sunt capilli: possideat tenax auri massas tam multas quam ego paucas: innatet impudicus Oceano voluptarum ut Sardanapalus; nunquam ipse erit satisfactum; quod concupita vllareus nequeant admoueri concupiscenti, cordi. Heu, miserum cor; multa concupiscens, nec obiecto vno plenè potiri valens. Infelix amans, amans ardens, nec basta labris imprimere, nec amoribus potiri, quam per interpositam personam valens.

ii. Neque verò proprium est corporeis agere in spiritualia. Ense corpus diuidas medium; ast eius a-

XI.
Non agunt corpora in spiritibus.

Diog. Laert. l. 9. de vit. Philof.

Matt. 10.

ciem nec anima, nec spiritus omnis experiatur. Tere- re & tundere potes Anaxarchi vas, id est corpori offi- cere tundendo: verum Anaxarchum verum non læ- das. *Tunde, tunde Anaxarchi vasculum: nam Anaxar- chum nihil teris,* aiebat Philosophus ille ad Nicocreo- nem Tyrannum Cyprium. *Animam autem non possunt occidere,* ait Dominus. Quæ tam auidè concupiscit ter- rena homo, corporea sunt, aut à corporeis pendentia; anima autem, quæ propriè concupiscit, spiritus: con- sequitur nullam eatenus inducere satietatem, sati- etatem huc humanæ menti corporea.

XII.
Terrena bona sunt vmbra cælestium.

Æsop. apol. 5. Plin. l. 35. c. 9. & 10.

Q. 3 Figu-

Plat. l. de
clar. mu-
lier.

Figuræ illæ, referente Plutarcho, & imagines cibo-
rum aureæ, quanquam optimo auro totius vadimo-
nij ipsius effictæ, verissimam non expleverunt incediam.
Vera fames opulenti Pythij veterum ferculorum
prandium flagitabat, non umbrarum, figurarumque.
Eequis rerum Narcissum delectatum, contentumque
amplexando, bafiando amiculè solam mortuam
effigiem aquis impressam? Neque vllatenus fatis-
dum est hominis cor facultatibus mundanis saturari
posse, quod umbræ, picturæ, effigies sint æternorum
honorum. *Oculos pictura pascit inani, in eos iacet*
qui satietatem quarunt in bonis mundanis.

Virg. 1.
Æneid.

Sap. 5. *Transferunt omnia illa tanquam umbra.*
Nunquam audiui esurientem saturatum, qui ma-
gi mensæ accubuit, qui necromantia, aut alio modo
apparere facit quod non est. Nec saturaberis inquam
opibus terrenis, quas incantator diabolus suis præsti-
gijs, alias & maiores quam sint exhibet.

Virgil. 2. Æneid.

*Infelix simulachrum atque ipsius umbra
Creusa*

Visa mihi ante oculos & nota maioris umbræ.

Ecel. 31. *Quasi qui apprehendit umbram & persequitur ventum.*

Ne comedas de cibis eius, ubi est panis mendacij.

Quemadmodum luno nubē in suam formam con-
uersam obrulit Ixioni stupri avido, sicque deludit (ut
fabulantur Poëtae) ita demones hominibus natura
veri boni avidis, hæc terrena pro veris bonis obtin-
dunt, oculos fascinantes. Sicuti nunquam vidisti fa-
tium voluptatibus, tales scilicet quales, eas aut-
tias quodam loco scriptorum tuorum referi. Vates
Ethnicus, nimio lubricus sibi incidisse potendo in
somnia amoribus suis, ubi necdum expletus vota sub-
iungit, *Veniant medij sic mihi sæpe dies*: ita non occu-
rat inquam verè contentus his bonis terrenis: sunt e-
nim quam mera somnia, & apprehensiones phantasti-
cæ boni, nihil.

Ouid. lib.
Amorū.

Pl. 72. Velut somnium surgentium.

Vt nusquam vilis est, qui quia somniauit se tota nocte epularum splendide, verè satiarus, aut minus edax sequenti luce in ientaculo: ita non audias vsquam dicentem se verè refectum mundanis: ea enim collata ad Conditorem, verum, & summum bonum, spectra sunt & visa nocturna.

Ecl. 34. Vana spes & mendacium viro insensato; & somnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram & persequitur ventum; sic & qui attendit ad visa mendacia. Hoc secundum hoc visio somniorum. Hoc secundum hoc, id est: Omnia terrena sunt umbrae & figurae caelestium, & verorum bonorum.

Isa. 29. Sicut somniat esuriens, & comedit, cum autem fuerit expergesfactus, vacua est anima eius: & sicut somniat sitiens & bibit, & postquam fuerit expergesfactus lassus adhuc sirit, & anima eius vacua est: sic erit multitudo omnium gentium quae dimicauerunt contra montem Sion.

Gen. 37. Vidi per somnium quasi solem, lunam, & stellas &c. Quasi, in sic.

Gen. 41. Pharaon somniat vacas septem macilentas deuorare alias praepingues, nec tamen vllum sauritatibus dedisse vestigium, sed simili macie, & squalore torpuisse.

Daniel 2. Videt Nabuchodonosor mundi gloriam, sed in somniis.

Proverb. 3. Egestas à Domino in domo impij.
 13. *Equus ambigat his causam dare, quod diuitiis valentes à multis deuorentur?*

Eccles. 5. Vbi multa sunt opes, multi & qui comedunt &c. ait Salomon ditissimus. Vt canis complures ablatans catulos iugi torquetur fame: ita diuites ablatantes, & alentes plurimos necessarios & non necessarios famulos, potiora concupiunt semper. Deinde copia quae affluunt pellente frugalitatem necessario penuria laborant. Non dicetis me habere opus hippocomia. Quare? Quia nulli mihi sunt equi. Non erant necessarii Bix Philosopho equi, muliere. Qui hoc? Quia nihil deferendum habebat. Omnes ipsius

Qq 4 opes

XII.

Seneca l. de Tran-
quill. c. 2.
Cicero in
parad. 1. opes in ipsomet erant congestæ, adeoque eas se delectans, secum deferrebat. *Omnia mea mecum porto.* Non dicitis plerumque iocose, cui non sunt pecunie, aut esse marsupio opus? Itaque pecunie efficiunt, ut eum habens egeat marsupio. Faciunt vestes, ut eas possidens opus habeat cista, abaco, aut mannulo, quibus eas conferret: equi equitium exigunt; ac sic de ceteris; ut qui nullis vult egere, nullis habeat oportet. Fertur Philosophus Phauorinus occurrisse necessitatibus: qui minuendo quod habebat, faciebat ut paucioribus egeret.

Aulus Gellius lib. 9 noctium Attic. c. 8. *Verum est profecto quod observato rerum usu sapientes xiri dicunt multis egere, qui multa habeat; magnamque indigentiam nasci non ex inopia magna, sed ex magna copia. Multum enim desiderari ad multa que habeas tuenda. Quisquam igitur multa habens cauere ac prospicere vult, ne que opus at, neue quid desit, iactura opus esse non quaerit, sed minus habendum esse, ut minus desit.*

Phauorinus ibidem *Cum plus quam habeamus, detrahens ex ijs que habeo, acquiesco.*

Apuleius apologia l. pro Iulio, *Plurimum habetis, qui minimum desiderabit.*

XIV.

14. Denique, & fames peccati, & fames indifferetium, meo iudicio, prouenit à iustitia Dei, sine cuius iure peccatores de peccato in peccatum, ad ipsum vique malitiæ barathrum ruere; quia stare, & subsistere constanter noluerunt cum adhuc vegeti in libertate essent, sed exsilire gestierunt à monte in vorrices. *Vit. 3. Æneid.*

Alia ex alijs in fata vocantur.

D. August. l. Enchiridij c. 26. & 27. *Ad iram quippe Dei pertinet iustam, quicquid caca & indormita concupiscentia faciunt libenter mali, & manifestis aperijsque penis patiuntur iniuri. Quoniam concupierunt que non decebat homines, aut aliter quam decuit; labi eos inquit in famem, quæ denotat concupiscentiam impatientem, quam nulla sequitur plena voluptas. Permittit iuste Deus rerum creaturarum appetentiam insatiabilem.*

bilem; quia cum in Deo plerè satiari possent, maluc-
iunt eo deserto vanis creaturarum vestigijs instare.

Ierem. 2. *Duo mala fecit populus meus, me derelique-
runt fontem aqua viva, & foderunt sibi cisternas dissipa-
tas, qua continere non valent aquas.*

Simon de Cassia l. 16. cap. 16. in illud, *Nemo illi da-
bat: iusto Dei iudicio agitur, ut recedens à satiabilibus,
impotentia saturandi mulsetur, & quod semper egeat in-
ordinata voluntas, qua in potestate habuit, unde egere
non posset.*

15. Explicauimus Publicanorum peccatorumque
quos admittebat Christus famem utcumque, eiusque
pariter originem: dispiciamus nunc, an qua eorundè
fames alia detur. Itaque, connotat famem plerumque
absentiam, carentiamq; ciborum necessariorum. Cibi
verò species aliqua necessaria animo nostro sunt ope-
ra bona & virtutes, quibus hęc pascitur, & vitam sibi
acquirat æternam. Laborauit igitur Publicanorum,
peccatorumque regio fame; id est, defecerunt ipsi o-
pera bona & virtutes: multis admissis malis nulla infe-
rebant bona, refarciendo reparandoq; in animo quod
calor naturalis peccatorum abluerebat quotidie.

Ita exposuit S. Ambrosius, & alij nonnulli.
D. Amb. l. 7. in Luc. c. 15. *Fames, non epularum, sed bo-
norum operum, atque virtutum, qua sunt miserabiliora
iunonia.*

Glossa interl. post D. Amb. *Fames est carentia bono-
rum operum & virtutum.*

Richardus à S. Victore l. 2. de erudit. hominis inter.
c. 38. *Pauperes facit indigentia bonorum exteriorum. Pau-
per est qui discretionem caret, qui consilium non habet, qui
virtutum diuitijs caret.*

Joan Maior. *Penuria omnis boni spiritualis & fidei.*
Joan Granat. lib. de parab. serm. de prodigo. *Con-
sumptis natura & gratia bonis, obscurato intellectu, &
voluntate infirma miser peccator venit ad inopiam vir-
tutum quibus anima nutritur, praesertim fame verbi Dei
ingrauescente.*

Magna certè fames isthęc: sed & alia laborabant;
Qq 5 dcfi-

De alijs
generibus
famis, qua
labora-
bāt, Publi-
ciani.
1.
Virtutes
animi a-
limen-
tum.

11. desiderabatur scientia & vera Dei cognitio. *Novi scientia Dei in terra.* An forte in Atheismum inciderant, exuti prorsus opinione Deitatis, qua subtrahit, mors manet animum, uti & corpus denegato pane?

111. Ast opinor, defecisse ipsos verbum Dei, edulum per necessarium: aut quia ipsum pro ratione exigentem non dispensabant Scribae & Pharisei.

Thren. 4. *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis:* aut quia plus nimio occupati mercatorum & teloniorum suorum rebus, signandis datorum acceptorumque scrupulose rationibus, ipsis non licebat interesse communibus epulis verbi Dei, quod compluribus negotiatoribus nostris receptum est. Ita interpretatur S. Gregorius, & ipsum sequuti Venet. Beda, Albertus magnus, S. Bonaventura, alijque multi nostri aevi; multis tamen intelligentibus famam istam de Gentilibus peculiariter.

D. Gregor. tomo 2. in 7. Psa. panis. ad illum versum Psalmi 142. *Spiritus tuus bonus adducet meam viam rectam,* famem verbi Dei intelligit per famem prodigi.

Beda to. 2. l. 3. in cap. 11. Marci. *Indigentiam veritatis in oblivione creatoris.*

Guerricus in illud, *Ego autem hic famo proo.* Post intelligi famem & siti verbi Dei.

D. Bonaventura comment. in hunc locum *Haec famas in regione longinqua, est indigentia verbi veritatis in oblivione Creatoris.*

Glossa iisdem verbis utitur. Haymo conuenit. Albertus Magnus comment. in c. 15. Lucae. *Famam est destitutio audienda veritatis per verbum & percipienda gratia per sacramenta.*

Anthonus de Guiffandis q. 2. *Indigentia verbi veritatis.*

P. Sylvester de Prierio conuenit. Pertimescendae famas, & omnes alias excedentes. Id specialiter designaturus Christus forte addidit epheum *valida ἰχθὺς ἰμῶν?* Quae enim maior indigentia

gentia quam nescire Deum suum, nec habere qui eius cognitionem doceat? Hæc esuriam comminatur Deus populo suo, atrocem iram suam denuntiata, volens.

Amos 8. *Mittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aqua, sed audiendi verbi Dei.*

Quanta fames illa? Hanc autem famem verbi Dei esse in Judæis qui circumferunt verbum Dei & fame pereunt ait Rupertus in cap. 8. Amos.

Pl. 104. *Vocavit famem super terram & omne firmamentum panis contriuit;* De eadem fame intelligit S. Bonaventura comment. in cap. 15. Lucæ.

Aduertendum autem famem istam hoc loco, non tam denotare auiditatem cibi, quam carentiam eius, quod necesse est; quod malum proprie dicitur Latinis *inedia*, quæ potest esse sine appetitu, qualis est impotentia comedendi; quanquam cibum capere oportere foret: quo paulatim malo deficit ager. Arbitretur facile Publicanos & peccatores à Christo admissos, ad instar infirmorum, de quorum salute, quia nullum capiunt cibum, nullum appetunt, desperatum est; multo tempore non audisse verbum Dei; nec minus quicquam appetisse quam aurem ei præbere plerumque, sed demum sub finem nonnullo affectos desiderio audiendi Jesu Christi verba.

Simon Cassianus l. 6. c. 16. Validam famem accipit, non illam quæ pro desiderio ponitur, sed illam qua patiens cruciatur.

Si verò quis contendat famem istam connotare non solum indigentiam verbi Dei animæ per necessarium, sed & audiendi auiditatem acrem, reluctari non auium, spectatis maxime ijs quæ in initio capitis 15. Lucæ narrantur, nimirum Publicanos & peccatores accessisse ad Christum *ut audirent illum*; ut verbo eius reficerentur: quanquam responderi possit ad hoc, eam ipsis serius incidisse auiditatem; atque hoc modo Evangelistam intellexisse.

Est porro fames ista ex acerrimis flagellis haud infimum, quo Deus regionem aliquam plectere queat: sicuti * ignorantia maximum supplicium quo
* D. Tho. 1. 2. q. 85.
Deus a. j.

Deus in miserimū sēuijt Adam. Hinc, loco ex Amos supra adducto, vbi longam seriem texuisset Deus panarum quibus populum suum premeret, tandem cōminatur verbi Dei fame, ceu malorum omnium affligio. Queritur Dauid, ceu atrox supplicium, non esse Prophetas.

Psalm. 73. *Iam non est Propheta, & nos non cognoscimus amplius.*

Vates Elias inter cetera lamenta dolet plurimum subuersas aras, cælosque Dei Prophetas.

3. Reg. 18. *Altaria tua destruxerunt, & Prophetas tuos occiderunt gladio.*

In oraculis isaia, vbi Deus minaretur Ierusalem & Iuda destitutos iri plurimis, tandē subiungitur amarus iri quoque *consiliarium & sapientem de architectis*, id est, Doctores, qui quasi carpentarii & cementarii aedificant Resp. item, *prudens eloquij mysticus*, id est, sapientem interpretem verbi Dei. Quemadmodum

Achab & Jezabel eiusmodi pmeruerint primum supplicium: ita non tollit Enoch, Eliam, Prophetas, Do-

ctores, ni quondam grauiter irritatus. Vastat Dominus terram per siccitatem, quādo aufert verbum Dei,

& doctrinam cælestem ab Ecclesia. Grande, atroque profectō supplicium, verbi Dei famis: quando quidem

eam culmen malorum statuunt Prophetæ: quin ipse Christus, & Apostoli comminentur Judæis ipsam au-

ferendum, alia ratione proficere nolentibus.

Matth. 21. *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.*

Act. 13. *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis a serua-*

vit, ecce conuertimur ad Gentes.

En quibus cædantur virgis Iudæi. Verbo Dei primari, tantum est supplicium, vt in ipsos Ethnicos ecclesia non animaduertat; nec in Catechumenos, sacre

Christianismi tyrones necdum sacris lymphis regeneratos; nec in hæreticos; nec in ipsos excommunicatos; quos licet amoueat ex antiquo vsu à sacramen-

torum

Isa. 3.

Vide Stel-

lā in c. 8.

Lucæ.

Et S. Hie-

ron. in c. 1.

Osee.

Ier. 14. a.

17. b. 31. c.

Ioel. 1. c.

Iudic. 6. a.

torum participatione, nec admittat ad communionē
pretiosissimi corporis & sanguinis Domini, non ta-
men repellit à communibus epulis audientiaē verbi
Dei. Huius panis gratia, quā requisitorum corpo-
ri, vt sentio, clamamus quotidie: *Panem nostrum quo-*
tidianum da nobis hodie. Τὸν ἄρτον ἡμεῶν ἡμῶν δὸς ἡ-

Matth. 6.

μῶν ἐμῶν, Panem illum supersubstantialē, vel superioris
substantia, animæ. Adde quod arculus præponatur
ἡμῶν, vt denotetur sublimioris ordinis panis, quā
solicus, & corporeus. Non in solo pane viuit homo, sed in
omni verbo, quod procedit de ore Dei.

Matth. 4.

Sap. 16. *Non natiuitatis fructus pascunt homines, sed*
sermo tuus hos qui in te crederint conseruat.

Ioan. 6. *Verba quæ ego loquutus sum vobis, spiritus &*
vita sunt, id est, spiritus & vitæ spiritualis robur, deli-
tiæ ac nutrimentum. Hoc verbi Dei epulo vescatur
Moyles quadraginta diebus, totidemque noctibus in
monte Sina. Verbo Dei pascuntur animæ nostræ in
gloria. Verbo Dei obliuiscatur apparatus conui-
uii Magdalena sedēs secus pedes Domini. Verbo Dei,
cibi post arcta ieiunia parati non recordabantur fra-
tres duo; aded vt per totam noctem colloquentes &
audientes inuicem de Deo, mane facto ignorarent nū
manducassent, nec ne. O panem Angelorum! O dul-
cem animæ cibum! Te auctore fouetur in gratia: præ-
seruatur à morte; sanatur, infirma.

Exod. 24.

Luc. 10. 3.

In vitis
Patrum.

Pf. 126. *Misit verbum suum, & sanauit eos, in fit*
Psalm. 126.

Ioan. 1.

Sap. 16. *Non enim herba, neq; malagma sanauit eos,*
sed omnipotens sermo tuus qui sanat omnia, ait liber Sa-
piencie.

O panem, fouentem, purgantem, leuientem, con-
fortantem, gelu, spurcitiam, rupem, fragilitatem ani-
marum! O verbum Dei, mortuos ex sepulchris susci-
tant, *Et qui audierint, uiuent;* vt homini necessarium!
Verum latius de hoc, vita comite in Monomachia, esu
Christi. Beata certè vites, quas Deus non affligit ver-
bi Dei fame: quas Deo gratias referamus quod ipse
largitione & misericordia istius annonæ adhuc affluat
vber-

vbertas? O quot num ero prouincia, vrbesque, vicinia nobis cuperent nunc iis frui epulis, saltem veli reliquis, & micis quæ cadunt de mensis nostris!

Luc. 10. *Muli Prophetæ & Reges voluerunt audire quæ auditis, & non audierunt.*

Luc. 11. *Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.*

3 Reg. 10. *Beati serui tui hi qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam.*

O si concederetur famelicis locum vestrum ceteræ, & Auditores, vt sedulo, vt impigre maturarent ad has epulas! Præriperent vobis locum, vobis legitæ & perfunctoriè aduenientibus, crebro vocatis licet! O vt veritatis sermo omnis, qualiter qualiter cõditus ipis bellè saperet; quem nonnulli vestrum ad cõ fastidium, vt nullis eloquentiæ salamentis palato eorum sapere queat! vt manderent, vt optimè digererent pacem istum! vt sensim pinguescerent! Vt prohi euaderent, vestrum plurimis interim effluere sinentibus, nec in meliores mutatis, ne dicam in peiores euidenter! Nõ veremini priuilegio priuari, eo abutentes? Non timetis Deum subtraeturum vobis manna suauissimum, quod ad cõ fastidire videmini, vt dicatis factio, si non verbo, *Nauseat anima nostra super cibo isto læscit.* Non formidatis hunc cibum parum aut nihil in vobis præstantem tandem mensæ famelicorum inferni, quomodo quondam à ludæis amotus, famelicis Ethnicis fuit appositus?

Matth. 21. *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.* O lamentis prosequendum supplicium si eiusmodi fames incideret regioni nostræ! Iis auertis, meliora præstet Deus. Incepti sermonis insistamus vestigiis. Iudigentia itaque ista verbi Dei laborabant Publicani, communiter ipsum non frequentantes, eius gratia diutius negotiis susperfedere nolentes; quoad tandem nonnulla inestis animos eorum cupido excipiendi ipsum ab ore Christi.

Atat; non deprehenditis & aliam famem, nimirum

quidam desiderium gratiæ Dei; acrem cupiditatē vi-
vendū iustē, sancteque, de qua Dominus in Euange-
lio, dicens eiusmodi famelicos beatos, quippe ali-
do saturandos? De qua etiam virgo Mater benedicta,
occinens esurientes bonis omnibus opplendos, potē-
tibus vacuis?

Matth. 5. *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quo-
niam ipsi saturabuntur.*

Lucæ 1. *Esurientes implevit bonis, & diticos dimisit
inani.*

Pl 10. *Animam esurientem satiauit bonis.*

Iob 5. *In fame eruet te de morte.*

D. Hilarius in Matth. can. 5. *Esurire dicuntur iusti-
tiam qui eius quarunt augmentum, qui nunquam se satis
iustos putant: ideo diligenter laborant ut iustiores fiant.*

Ut enim corpore famelicus, multum laborat, dicē
cruciat, circumlustrat si quā inueniat vnde ventrem
inanem oppleat, obuium quemque oportune impor-
tune obsecrat, vti Lazarus ante portam diuitis epulo-
nis; moxque ut cibum sumperit, noua torquetur e-
surie: ita iustitiam esuriens, sitiensque, angitur, discer-
ciatur, eum non attingens, quem cuperet, iustitiæ gra-
dam: explorat, excogitat modos quibus magis, ma-
gisque iustificetur: ieiunat, vigilat, elemosynas lar-
gitur, orat cælitus perfundi gratia vberiori; cupit iu-
storum votis commendatus haberi: mox ut virtutem
est vnam consequutus, ad aliam aspirat.

Luc. 16.

D. August. l. 1. de serm. Domini in monte: *Laborant
desiderantes gaudium de veris bonis, & amorem à terre-
nis & corporalibus auertere cupientes.*

Hanc iustitiam auidē expetebat S. Franciscus Pa-
triarcha noster, fratribus ad multæ perfectionis gra-
dum euectus dicere solitus: *Incipiamus nunc, eia o-
peni accingamur; huc vsque à nobis nihil boni pera-
tum est.*

D. Bona
in eius
vita.

Apocalypsis 22. *Qui iustus est, iustificetur, id est iu-
sticiam faciat, adhuc, & qui sanctus, sanctificetur ad-
huc.*

Eccl.

Eccle. 10. *Qui edunt me adhuc esurient. & qui bibunt me, adhuc sitient.* Aduertite hoc loco scire à Domino copulatas voces famis & egestatis; *Facta est fames valida, & ipse capit egere*: vt *fames* plus significet quam simplex desiderium iustitiæ; & *egere*, designet egestatem. Connotat siquidem famis auiditatem accendendi; quæ nihil intentatum reliquit; insuper egestatem siue necessitatem edendi, quam vt efficacius exprimat addit, *& ipse capit egere*. *Fames*, inquit, non solum desiderium; hoc enim dicit cupiditatem, sed remissam, rei non omninò necessariæ, sed decentis. Exempli gratia: *Saturatus*, vt saturatus non potest sumere, id est, appetitu vehementi epularum distorqueri; nec enim iis eget: nihilo secius potest desiderium teneri ferculorum potiorum, aut remisso, tepentique parùm aut nihili faciens eis nõ potiri, quia non eget. Esuriens autem maximopere appetit escam, eamque anxie sectatur, quia plurimum eget. Similiter, auidetur gratia cupidi, cibi & potus animi, quibus restituitur gratia peccato absorpta: aut qui tepidè eos inquirunt, quia tepet eorum desiderium; esurie non laborant; seque iis rentur non egere. Cuperet liberalitatem esse auarus: continentur viuere impudicus: remissum cupitis non insistent impigre, argumento est non famelicis. Iusti, famelici, quia summa auiditate ferantur, sciuntque se maximè egere, non desistunt quoad innocentiam iustitiam, dixit, *capit egere*: eam autem ardentè desiderandam, investigandamque; ipsius desiderium appellat, *famem validam*; qua esurisse & egisse alieni Republicanos & peccatores illos. Famelici erant itaque, & pauperes, imò egeni, *& ipse capit egere*, quod magis est quam pauperem esse. Is pauper, cui res familiaris non adeo frequens vt ea commodè sustentari queat. Pauperem familiam dicimus, quorum facultates sunt tenues: egenus verò, cui prorsus nihil est eorum, quibus

Pauperes & egestas ut differunt. Dicit enim in sui ratione extremam & miserabilem

penuriam rerum, quibus bona paupertas posset cum Deo
eti. Et ideo transferendo ad egestatem spiritus, dicit pe-
nuriam illorum, sine quibus homo non potest bene vive-
re, & salutem consequi. Publicanis & peccatoribus il-
lis non erant fides, opera bona, gratia, quæ facerent
meritoria: ast hoc ipsis suppetebat, quod anxia corū
tenebatur aviditate. *Facila est fames valida in regione
illa: insuper, quod se ijs existimarent egere. Et ipse
capit egere.*

Si quis obijciat eiusmodi famem, quæ dicit sum-
mum desiderium rerum optimarum non posse conce-
di Publicanis & peccatoribus quos admittebat Chri-
stus, quia ultio fuit & malum pænæ fames & egestas
prodigi historialis (quæ fames spiritualis, & vindex
Publicanorum, & peccatorum designatur:) hanc
verò Publicanorum potius gratiam peculiarem Dei
magis quam pænâ & vindictam: *Namque, desi-
derare auxilium gratia, gratia est, inquit sanctus Au-
gustinus: & desiderare iustitiam, tenuè initium est iu-
stitiæ: dicam paucis, vnum & idem posse esse pæ-
nam, vltionemue necnon gratiam; intuitu vario. Ex-
empli gratia. Pænâ est vtrumque grauis quod se in
sacramentis subdat creaturis homo, vt aquæ in bap-
tismo, chrismati in confirmatione, homini in confes-
sione &c. Ast maxima gratia, quod ijs medijs & instru-
mentis obtineat peccatorum remissionem. Simili-
ter, summo teneri iustitiæ desiderio, magna est gra-
tia, magna & pænâ: gratia, quia aditus ad maiora: pæ-
nâ quia velle & cupere quid quod nec cito, nec facillè,
nec se solo obrineri potest, tormentum est *Spes que
differtur, affligit animam. Quis vorticibus scelerum
absorptus in montis virtutum crepidinem sine labo-
re cepter? Superas euadere ad auras, hoc opus, hic labor
est. Quis vnquam in momento optimus? Nemo re-
prende se summus. Quis proprio Marte? Sine me ni-
hil potestis facere. Pauci, quos equus amavit Iuppi-
ter.**

Obiectio.

Responso.
Magist. in
4. dist. 1.
§. C.

Prou. 13.

Virg. 6.

Aeneid.

En verò acceptissima pænâ affligebantur Publica-
ni, ardentè cupientes Iesu Christi gratiam & amici-
tiam

Rr tiam

tiam aucupari; præteritorum indulgentiam obtin-
auentes; futura corrigere desiderantes, foli spee-
nendi eam gratiam: ast quâ non obtenta prima fuit
te, iugi versantes in timore non obtinendi eam, ac-
cultâ aliqua de causa.

D. Greg. tomo .i. l. 9. Moral. Cap. 20. *Castus loquitur*
quod omne desiderium pena est cum differtur.

Si forte non sufficiant ista, non firmabo mortificati-
animum in contendente Publicanorum famem. In-
lam non fuisse eam quæ auiditatem iustitiae dicit. Sed
potius eam quæ solum iustitiæ, bonorum operum
gratiæ gratum facientis Deo, quâ opera nostra ex-
ciuntur meritoria vitæ æternæ, carentiam concupiscenti-
Maximam enim tormenti genus desudare, & operam
omnem insumere bono, non bene, nec vtiliter, quæ
bona non bene, iusta exequi non iuste, orare, ieiunare
infructuosè, vt qui orant, ieiunant, facultates propo-
ribus distribuunt, incolentes adhuc peccati regno
nem; quod accidit haud improbabilius Publicanis
ante eorum conuersionem veram.

1. Cor. 12. *Si distribuero in cibos pauperum meos*
culcrates meas & si tradidero corpus meum in caritatem
autem non habuero, nihil mihi prodest.

Isa. 1. *Quo mihi multitudinem victimarum vestra-
rum ego. Calendas vestras & solennitates vestras non habeo.*
anima mea, facta sunt mihi molestia, laboravi frustra.
Ecce cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam.
Manus enim vestrae plene sunt sanguine.

Isa. 58. *Quare ieiunauimus & non aspexisti bonitatem*
nostram, & nescisti? Respondet Dominus.
Ecce in die ieiunij vestri inuenti sunt voluntati vestrae.

Gen. 4. *Ad Crimem & ad munerâ eius non respicitur.*
Jonc. 3. *Vidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt a*
via sua mala.

Est ad instar mechanicorum peccatorum laborat, desin-
dat, anxiatur ad lassitudinem vsque, nulla facta pro-
mij spe, tantummodò quia in statu grauius operatur
renuit, ast in peccati regione longinqua annuit.

Eccli 34. Qui ieiunat in peccatis suis, & iterum eadem
fuit, quid proficit humiliando se? Orationem illius quis
exaudiet?

Sic satis dictum haecenus de fame Publicanorum
& peccatorum: nunc perstringamus obiter famem
Gentilium allegoricam, hac prodigi, ut volunt qui-
dam, adumbratam. Itaque possunt dici Gentiles ea-
dem fame laborasse quam primo loco statuebamus
supra in Publicanis & peccatoribus, nimirum deside-
rio inexplibili creatorum, quo seruebant tanto ma-
gis, quanto minus aspirabant, sperabant, nouerant a-
eterna bona; quae aut omnino negabant, animam im-
mortalitatem tollentes, ut Democritus, Epicurus,
Sadducei, Plinius in speciem; cum ceteris: aut ex
parte, non credentes magna illa & omni sermone,
omnem intellectum, omnem conceptum transcen-
dentia; neque reuersionem futuram corporum no-
siturum admittentes, quae haud infima honorum illorum
partefruentur: in quo errore uersabantur Sadducei.

Secundo, dici potest, ipsorum nonnullis, ut Pro-
tagorae Abderitae, Diagorae Mileliano, non fuisse
exquisitissimum animi cibum, scientiam Dei nimi-
ram, Protagora dubitante, Diagora negante pro-
fus; unde Athei nomen sortitus est, uti scribit Ci-
cero.

Deinde, ex placito expositorum Catholicorum,
quorum aliqui per prodigium interpretantur Genti-
licium paganitum, potest denotare fames illa dese-
ctum scripturarum legis & Vatum, expressi uerbi Dei,
cuius necessarii ad vitam animi. Doctrinis enim imbu-
ti Gentiles in scholis inferioribus, trivialisque na-
turae, non autem in Academiae legis Mosaicae, sunt.

Pla 147. Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua
non manifestauit eis. Ante Christi aduentum nullae
sunt ipsis habitae lectiones aut legis Mosaicae, aut E-
uangelij: dictum hocce. In uiam Gentium ne abieri-
tis dudum transitum occupauit, & occlusit ora Do-
ctoribus; Professoribusque Euangelicis, Deo ulescente
Gentiles ea annonae penuria, quae perperam consumpserunt;

*De fam
Gentili-
um.*

I.

*Plutar de
plac. Phi-
lof. Plinius
l. 7. ca. 55.*

II.

*Cicero l. 1.
de na De-
orum. La-
tan l. in-
stit. c. 2.*

III.
*Vide ro-
mum 1.
harum
conc.*

Matt. 10.

ceu prodigi, prima præcepta, rudimentavè naturæ, partim in fornicationem idololatriæ, partim in libidinem & incontinentiam carnis, & in incontinentiam.

Rom. 2. *Qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipientium.*

Famè igitur & carentia doctrinæ cælestis affligitur Gentilitas propter peccata iam memorata.

Ioan. Maior comment. in cap. 13. Lucæ: *Fames spiritualium bonorum intelligit. Non enim fuit Gentilitas Mosaicum præscriptum collatum, nec in natum eruditæ erudiebantur.*

Iacobus Veldius ait hic agi de fame verbi Dei: *Alit enim, inquit, naturam inuasit ignorantia rerum salutarium, & concupiscentia rerum noxiarum, ignorantia Dei, & rerum salutarium.*

IV.

Si verò sumatur famès ista pro defectu bonorum operum, meritoriorum vitæ æternæ, per me licet. Licet enim Philosophi pagani, & alique ex plebeis Ethnicis exercuerint actus multos naturæ & genere moraliter bonos, studiososque; quin tamen non quaererebatur fide, nec in debitum scopum, scilicet per Dei gloriam, sed in leuem vanæ gloriæ auram, collimarunt; magni eorum exercitia æstimare non valeo, maximè cum Apostolus absolute dicat, sine fide nihil Deo gratum.

Heb. 11. *Sine fide impossibile est placere Deo: credentium oportet accedentem ad Deum, quia est, & remuneratus se remunerator sit.*

Et qui non credit in Jesum Christum, eiusque fident non est amplexus, iam iudicium subierit in sanctissimo senatu sanctissimæ Trinitatis, iuxta decretum ipsius Christi.

Joann. 3. *Qui non credit iam iudicatus est. Neque patris Patribus pretio sunt habitæ virtutes Paganorum, quæ virtutes dici queunt.*

D. Cyprianus tract. de bono Patientiæ serm. 1. tit. 1.

no: Patientiam se sectari Philosophi quoque profitentur; sed tam illic patientia falsa est, quam & falsa sapientia est. unde enim vel sapiens esse vel patiens possit, qui nec sapientiam nec patientiam Dei nouit?

Nihilominus desudabant virtutibus illis apparentibus: Plato mortificationi, & iugi meditationi mortis; Socrates, patientiæ; Aristides innocentiae, & iustitiæ; Scæuola, fortitudini & constantiæ; Penelope, Lucretia, Vestales, temperantiæ: Philosophi vniuersi, prudentiæ certatim; aut perperam: fidei namque carentiæ genuinam non sunt adepti prudentiam Philosophi; Penelope, non verè casta, & temperans; Scæuola, non verè constans; Aristides, iustus; Socrates, patiens; Plato non verè mortificatus fuit. Et quamquam eas virtutes attigissent; nec ideo consequuti fuissent vitam æternam: ijs enim studebant gloriæ mundanæ gratia, & ut nomen suum immortalitati dicarent: Nec ideo licet, tamen adhuc frustra, quia non in gratia Dei iis animum applicabant. Sicque famēs valida, id est, caritas summa, & defectus operum bonorum diuexabat paganorum regiones, iusto supplicio Dei, sinentis in vanum laborare eos, qui flocci pederant cognitionis. Maiestatis eius cognitione destitui.

Nunc ad hæreticorū famem veniamus: ex quo huc vique reliquas parabola huius partes eis adaptauerimus, in sensu quodam allegorico.

16. Hæreticus omnis sponte Ecclesiā egressus, domo veri patētis Iesu Christi, dilapidata fidei & caritatis substantia, dira laborat fame, ea scilicet quæ dicit absentiam operum bonorum ad salutem. Studeat etenim extra Ecclesiā, eiusque communionem homo operibus bonis, tot, tantaque exequatur solus, quot Sanctorum vniuersa cohors; nihil ipsi proderūt opera ista, ut scilicet perueniat ad vitam æternam; nec ad eam vrgebit plus gradum, ac si retrocederet; tum quia fide non comitata, tum quia caritate & gratia Dei non condita.

Hæretici
vt famem
pati dicā-
tur.

I.
Hæretici
sine operi-
bus bonis.

Job 30. Quorum virtus manuum erat mihi pro nihilo.

Rr 3

Et vita ipsa putabatur indigni. Indigni, inquam, presenti; quid enim mundo præstat hæreticus, quam ut suam tranquillitatem, placidum somnum, Christianorum pacem & charitatem turbet? De quibus apostolus Paulus;

Galat. 5. *Vinam & abscondantur qui vos conturbant indigni item vita æterna.* illum Job locum exponebat D. Gregorius de hæreticis, & de tenui quæstione bonis in speciem operibus, consequuntur.

D. Greg. tom. 1. l. 20. moral. ca. 9. *Virtus in manu est magnitudo in operatione. Sed virtus manuum hæreticorum sanctæ Ecclesie pro nihilo ducitur, quia nullum est momentum conspiciat, vera fide perditâ quicquid operantur.*

D. Amb. tom. 5. lib. 7. comment. in cap. 11. Luca: *Opera sine fide, vana.* Quid prodest illustre, affibereque constructum culmen, ad instar arearum periculorum semitamidis, infirmis fundamentis, inani structura impositum? Quanto arx illustris, superba, solentis, cuiusmodi est Bossuensis, in amantissimo Hannoverensi nostro viridario, orbis miraculo octavo, subditæ tempore, fundo arenoso, cedenti oneri, suffixa? Ita, non præiacto fidei fundamento frustra ædificentur hæretici, superiaciuntque opera bona.

D. Amb. l. 1. Offic. c. 2. tom. 1. *Quia sine munimento dei bona opera non possunt manere.*

1. Cor. 3. *Fundamentum nostrum Iesus Christus est.*

1. Cor. 10. *Petra autem erat Christus.*

Pla. 117. *Lapides quem reprobaerunt adificauerunt factus est in caput anguli.*

Daniel. 2. *Lapis de monte abscissus est sine manibus.*

Super fundamento isto, & solida petra operari perit exstruere: quod non præstantes hæretici, ædificant in aère castra; super arena fundant; & eorum opera bona nullius sunt momenti.

2. *Secundò.* Nulla sunt eorum opera bona, quia non animata, viuificata, informata charitate, & gratia De. Exanime corpus non constituit hominem: ita nec opera de bonorum genere, facta non in & cum charitate sunt.

te sunt vtilia, salutaria que. Legite epistolam primam
 s. Pauli ad Corinthios; fuse, aperte, emphaticè idip-
 sum docet. Vidistis aliquando virere frondes radici
 non adherentes? Sic nec opera profunt, charitatis
 radici non adherentia, inquit S. Gregorius.

Homilia 17. in illud Ioa 15. *Hoc est preceptum meum*
Et non habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si
non manet in radice charitatis.

Idem tomo. lib. 20. Moral. *In sola dilectione omnis*
virtus virtutu nom in accipit, & in eadem virtutum om-
nium bona consistunt.

Adhuc dico hæreticos laborare annona & caritate
 bonorum operum; quod etsi concedamus gratis eo-
 rum opera personalia esse bona & salutaria (quod nõ
 na se habet) pauca sint ipsis & exigua collatione ad
 vere Catholicos. Enimvero hæreticis sunt tantum-
 modo propria & personalia; Catholicis autem, & per-
 sonalia, & quæcumq; perficiuntur à quoq; individuo
 omnium nationum, per vniuersalem Ecclesiam. En
 adest Propheta testimonio suo confirmans.

Psal. 118. *Particeps ego sum omnium timentium te, &*
custodientium mandata tua. Quem locum exponens S.

Ambrosius serm. 8 ait: *Sicut membrum particeps esse*
dicimus totius corporis, sic coniunctum omnibus timentibus
Deum. Nonne hoc ipsum idculeat inter cætera,
articulus ille symboli nostræ fidei, Sanctorum commu-
nionem? Cuius communionis sanctorum quia non
sunt participes hæretici, gerras duco eorum opera,
singula. Quod parum est, pro nihilo reputatur, ait qui-
dam.

Multò minus æstimo ea omnia simul sumpta ope-
 ra, quod nihil sint maximæ omnium virtutes, ni com-
 municent merito ielu Christi Domini, & capitis no-
 stri; cuius influentijs nullis participant hæretici, ab
 eius corpore mystico resecati. Maxima igitur fames
 cessisse foro, & defecisse à fide; cuius causa nec bonu,
 nec meritum esse potest quod sit. *Et in domo mea*
non est panis, iure dixerint hæretici.

Vide Ca-
 techismũ
 Rom. ad
 eum art.

D. Hieron. super Isa. 8. 32. & D. Amb. de Iosepho 7.
*Fames est ignorantia veritatis & discessio à fide, quam
 non est qui faciat bonum.*

II. *Præterea egerit hæretici cognitione Dei: nec enim
 eum nouerunt, nimio perfectius eum cognoscere
 & perferutari potius quam perfectè colere: quomodo
 caliginè offulus solis rutilantem rotam non videt:
 quia lumina firmius ut aquila in splendorem eius de-
 fixit. Faciunt intelligendo ut nihil intelligant, apertè
 quadretur in hæreticos.*

D. Greg. l. 20. Moral. c. 10. *Immoderatis namque au-
 sibus cognitionis superna scientiam quo plus appetunt,
 plus amittunt.*

Psa. 63. *Defecerunt scrutantes scrutatio: accedat homo
 ad cor altum, & exaltabitur Deus.*

Quo perfectiorem Dei scientiam temerè affectant,
 eo longius dimouentur à cognitione Christiana.

PROV. 23. *Scrutator maiestatis opprimetur à gloria.*

III. *Ad hæc, non dicendi hæretici pati famem scientiæ
 & veritatis: Nonne de ipsis Apostolus S. Paulus,
 2. Timot. 5. *Semper discentes, & nunquam ad scien-
 tiam veritatis peruenientes?**

Fugit ipsos scientia, veritas, dubiorum solutio,
 quia missam fecerunt columnam & basim veritatis,
 Ecclesiam.

1. Timot. 5. *Ecclesia Dei viui, columna & firmamen-
 tum veritatis.*

Si in scriptis est ipsis veritas, sensum germanum, ve-
 rum, catholicum non obstinuerunt veritatem ver-
 tunt in mendacium, quia non sunt de corpore quod
 regitur spiritu & veritate.

Joan. 14. *Pater alium Paraclerum dabit vobis, Spiri-
 tum veritatis, quem mundus non potest accipere. Ille vobis
 docebit omnia.*

Donc ab Ecclesia, domo ipsorum patria fuerint
 hæretici, distorquebuntur fame ista, carentia verita-
 tis, egestate & fame steriles, ut ait Job.

Job. 30. *Psal. 58. Famem patientur ut canes, & circuivent ci-
 uitatem; inquit Daud; quem locum interpretari lubet
 de hæ-*

de hæreticis, prout & de Judæis: nam si Judæi sunt canes famelici quia occiderunt panem vitæ, & hæretici qui se priuauerunt veritate. Contrectabant ludæi litteras sacras, legebant, voluebant, nec tamen intelligebant, reficiebanturque.

Psal. 106. *Esurientes & sitientes, anima eorum in malo tabescebat*: ita hæreticis sunt sacra Biblia: ea volunt, teoluunt, docent, interpretantur: quicquid eorum ore fluit & calamo scriptura sacra est; præter eam nil crepant; ast prorsus non intelligunt.

D. Hieronymus epist. ad Paulinum de omnibus diuinæ hist. libris. *Tenent signatum librum, & ad sensum suum incongrua aptant testimonia; scripturam trahunt repugnantem.*

D. Greg. tomo 1. li. 8. moral. c. 2. *Neque enim hæretici inquisitionibus suis veritatem conantur assequi, sed viatores videri.*

Non ingrediebantur ludæi sanctuarium sacrarum litterarum; circumlustrabant solum.

Psa. 106. *Circuibunt ciuitatem: viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt*. Hæretici quoque occupantur circa corticem, & literam.

Psal. 11. *In circuitu impij ambulant*.
Job 30. *Qui rodebant in solitudine, squalentes calamitate & miseria, & mandebant herbas & arborum cortices.*

In solitudine, inquit, id est, extra vniuersitatem Ecclesie, rodunt & deradunt scripturarum corticem, vt capta ligni: ast non magis attingunt verum, internum, genuinum sensum, quàm catellus edêtulus ossis medullâ.

D. Greg. tomo 1. lib. 20. Moral. c. 11. *Exterius quippe illam contrectant, cum quidem conantur, sed non ad eius interiora perueniunt: elationis suæ obice repulsi in sacro eloquio magna & intima percipere nequeunt, sed vix in illo quadam tenera & exteriora cognoscunt. Totum illud caput D. Gregor. pulchrum est.*

Idem lib. 16. Cap. 3. in cap. 22. Iob, in illud, *Aquam lasso non dedisti, & esurienti subtraxisti panem: Hæretici, quo veritati soliditatem non tenent, eo nõnunquam stident, vt loquaciores appareant; & contra Catholicorum*
Rr 5 *fidem*

fidem quasi de doctrina scientia gloriantur.

Idem 1. 20. cap. 10. Ea solummodo quarunt quantum doctos atque loquaces demonstrant illa scire appetunt, in quibus singulariter eruditi videantur.

De hæreticis ergo dixerimus: Facta est famis valida in regione illa; qui non nisi corticibus vescuntur. Ipsi optimè conuenit. Et ipse capit egere; si vera loquuntur Latini, asserentes, quod is propriè eget qui aliquid habet, & aliquid non habet; etenim hæreticis vti & Catholicis sunt sacra eloquia; ast non verus scelus, ut Catholicis. Hælliones sunt voluminum sacra scripturæ hæretici; denorant sacra eloquia, ut Ezechiel.

Plutarch. volumen: crebrè ea ore versant, ut Ezechiel; redacunt
Gen. 3. à stomacho plures sacra scripturæ sententias, quæ baccell-
Num. 22. las, bolosué Elotes temulèti; etenim ipsis veterè dicitur
Persus in queretur, creparetq; ni deprimere suum, corpus
Proëmio. est: ast arbitret ab ijs intelligi que loquuntur, ut caput
bat serpens Eua deceptor q. pferbat verba; aut aliam
Balaam, inuectiuam; aut Cæsaris pistracus suum 23. p.

Hælliones sunt hæretici librorum, sed non intelligunt
Act. 8. eorum. Puta sine intelligunt qua loquuntur? En in quam egestatem lapsi sunt hæretici, ab Ecclesia discedentes, in qua minime quic abundant panibus istis.

IV. Laborat & alia penuria ipsorum regio, nempe p-
Hæretici uatione corporis Dominici, vero cultu Dei, & gratia
sine sacri- Spiritus sancti, qui cum eiusmodi palantibus com-
ficio, cul- mercium non habet. Quod obsequium, quem cultum
tu vero, Deo exhibeant scioli isti, verum missæ sacrificium pe-
gratia nitus tollentes? Qui Spiritu Jesu Christi viuificantur,
Spiritus qui tanquam membrum putre deciderunt à corpore
sancti. mystico eius? Palmes proferatne botrum ni viti adha-
reat, & à radice succum trahat? Brachium meum vi-
tam sumat ab anima separatum à corpore? Nec hære-
ticus influentias gratiarum, Spiritus sancti suscipiat,
disiunctus & separatus à corpore Iesu Christi.

Ast quanta famis, quanta egestas illa, vero sacrificio destituit? Quanta paupertas epulo illo priuari, hinc quo vita duci nequit, inquam, corpore Iesu Christi in sacramento altaris? Quid vos quam mors manet? hæretici: Non legistis, Ioan.

Joann 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & hiberitis eum sanguinem, non habebitis vitam in vobis. O Penitiosam famem! Valida fames in regione illa. Quae iterum ipsis fames, nunquam refici posse, ut tales sint, gratis spiritus sancti, quae nunc regulariter non dant, quam per sacramentorum tubos, quorum, aut omnium, aut aliquorum contemptores & blasphemii sunt: Digna fames, digna flagella ijs qui sponte ab Ecclesia defecerunt, omnium bonorum promptuatio. ure optimo o Christe Iesu *Aquam las. Job. 22. Is non dediti, & esurienti subtraxisti panem*: Non didis gratias tuas, neque epulas pretiosi corporis tui fame tabescentibus illis, qui nihili eas ducebant, cum vberim omnia affluerent sibi. Verum, mittamus apostatas & defectores istos, & resumtis primis vestigijs, conemur praescribere ordinem, medicamen, diartam peccatoribus ingi fame distortis.

17 Certò mihi persuadeo, o Auditores, quotquot laboratis esurie inexplebili creaturarum, citò, turè, iucundè, quid ultra cupiatis: eam pulsam ita, admissò in vobis amore perfecto Dei vestri, in quo, per quem, à quo omnis satietas; tum quia finis verus, & ultimus, nec non centrum naturale animorum, in quo omnis creatura quiescit: tum quia magnitudo eius immensa excedit infinitis parasangis capacitatem, quamuis ad instar abyssi omnium animorum: tum quia plura in se continet bona, quam intellectus humanus comprehendere queat; & voluntas humana appetere: tū quia ipse est verum & solidum bonum; non inane, ymbraticum, pictum, fictum, vt cætera: tum quia tria optimè tribus conueniunt: sacratissima Trinitas in vno Deo, cum triplici animorum nostrorum facultate: tum quia Deus est spiritus, & esuriens animus noster spiritus: tum quia spiritus naturaliter agere possit in spiritum: tum quia non minuitur bonum illud multis communicatum, vt alia bona, vt opes & facultates; *Nec sumptus consumitur*; haud secus quam calor, de sacramento alios quoq; diffusus: tū quia Deus bonū est, q̄ nemo à nobis

Dixitica medicina animo augeis.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.
- 7.
- 8.

D. Thom. in rithmo de sacramento al-

Luc. 10. nobis tollat, ni nos ipsi ipsum faciamus missum. *Maria optimam partem elegit qua non auferetur ab ea, cum*
9. *quia nobis Deum eo modo diligentibus, nulla ipsi*
10. *suppeteret iusta causa protrahendi languores nostros*
 in solita fame, quam ideo finit ut defectas viderent
 nostros. Medicamen istud tutissimum est, ni verus
 Hippocrates, nec similem sciens medicus animorum
 nostrorum nos fallat, qui in aphorismis suis Euan-
 gelicis sic habet.

Matt. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati
estis & ego reficiam vos; medebor, satisfaciam vobis &
gris, & fame laborantibus.

Ibidem: Tollite iugum meum super vos, & inuenietis
requiem animabus vestris.

Quid iugum, quid requiem dicit? vniuersum Dei
 iugum, lex Dei est: vniuersa Dei lex, amor est.

Rom. 13. Nam non adulterabis, non occides, &c. in hoc
verbo instauratur, Diliges: vniuersum igitur Dei iugum
amor est. Quid verò in me producat quod per, amarum
illud poculum? Inuenietis requiem animabus ves-
tris. Inuenietis, quod quaeritis. Ecquid? Requiem, sa-
tietatem, saturitatem animis vestris. Inuenietis, expe-
riemini, effectu probabitis animos vestros nuper an-
xios, famelicos, distractos, quaerendae sextantis in lo-
cis & rebus satietati, in me solo plenè contentos. Non-
ne id ipsum alio loco expressè spondet?

Ioan. 4. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non si-
tiet in aeternum: sed aqua quam ego dabo ei, fiet in se fontis
aqua salientis in vitam aeternam?

Hem fratres, ut promptè fami in nobis inexplebili
 occurrere potest! Quid citius fiat, amore? Cito, cito.
 Quid tutius amore? Tute, tute. Quid iucundius amo-
 re? Iucunde, iucunde, sanabimini, si amaueritis. Sine a-
 mote, amara cuncta. Heus, peccatores sitibundi, ut
 quid ad aquas salvas creatorum, & sitim pronocantes
 properatis? Ecce non potius ad eum, qui vult & po-
 test sitim vestram depellere, explereque: vocat, inui-
 tat; venite: pollicetur sanitatem: *Ego reficiam vos.*
 Ecce alacres non prorumpitis, Pfal.

Pfal. 41. *Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum; quando veniam?*

Pfal. 72. *Quid mihi est in calo, & à te quid volui super terram?*

Pollicetur refectiorem: *Non esurient neque sitient* Apoc. 7.
amplius.

Si quis adfit, ecquis ambigat? non de numero siticulorum, qui uedum lamberit statuas falis, neque hauserit falorum fluminum vndam; adhæreat Deo, sub umbra amoris eius: non faciat eum missum, futurum ut nunquam acri illa siti, tabidaque fame laboret. Quo tendas iter, ut melius habeas?

Joan. 6. *Domine ad quem ibimus? Verba eterna vita habis.*

Tobiz 10. *Omnia in te vno habentes, non te debemus dimittere.*

Pfal. 23. *Dominus regit me, & nihil mihi deerit. Græcis est: Dominus pascit me, & nihil mihi deerit; super aquas refectiois educauit me. Effectu vociferatur mundus, deficio, defero. Clamat Deus, persto, reficio, impleo: tantane ergo vos dementet insania, ut missoreficiente se ceterum deficientem? Colite, adore orientem, non occidentem. Imitabimini S. Augustinum cum adhuc ageret in regione umbræ mortis, & peccati?*

D. Aug soliloq cap. 13. *Mundus clamat, deficio, tu Domine reficio: & miseria mea prava magis sequitur deficientem quam reficientem.*

Isa. 55. *Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate.*

Pfal. 4. *Filij hominum vsquequo graui corde? ut quid diligitis vanitatem & queritis mendacium?*

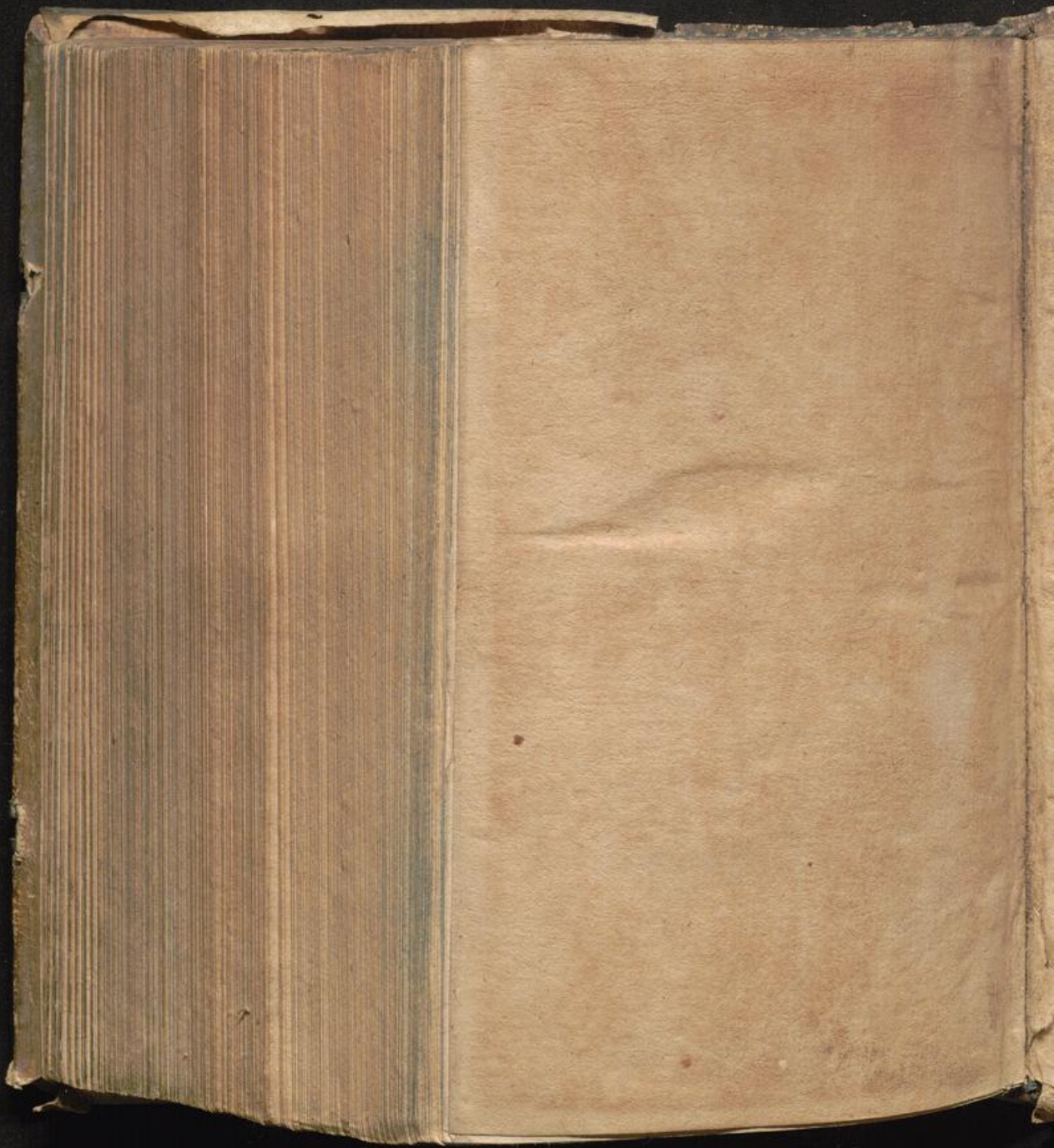
Quintus mentis stupor in filios Adæ diffusus, ut diligant vanitatem, creaturas sectentur, & perditè pereant mera figmenta, quæ sariare velle videntur, nec queunt! In solo Deo satietas. Faxit optimus Deus, faxit sanctissima sua gratia, ut pendente hoc nouo iustitio, alibi non quærat fatietatem quam in ipso:
 vt

vt resumpcis viribus rediens expirante iustitia capta
prosequutus vos non deprehendam famelic
cos, adeoque impeditos sequi quo
cepistis pede. Amen.

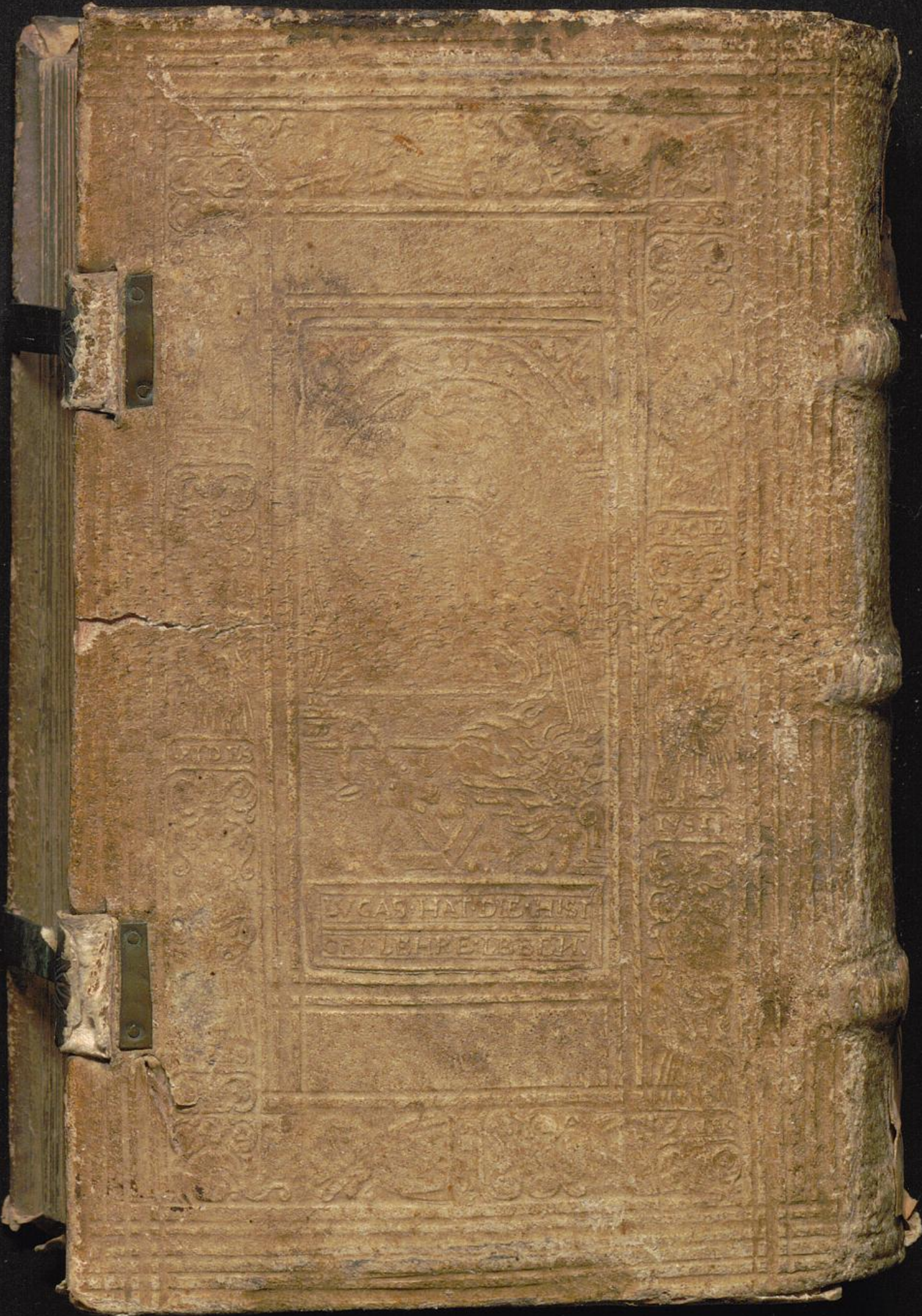

Gloria Deo, Virgini, Mari

LUCAS HATDIEHUST
OPF LEHRE BUBSEN

WILLIAM
GILBERT
T. III

Th
3306

